
Bhoja Vritti

—
—
ಭೋಜವೃತ್ತಿ
—
—

Document Information

Text title : Bhoja-Vritti

File name : bhojavritti.itx

Category : yoga

Location : doc_yoga

Author : Dhareshvara Bhojadeva

Proofread by : Dr. Suryanshu Ray suryansuray at yahoo.com

Description-comments : Commentary on Patanjali Yoga Sutras

Latest update : Dec. 21, 2009, June 8, 2018

Send corrections to : sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

November 22, 2022

sanskritdocuments.org

ಭೋಜವೃತ್ತಿ

.. ಪಾತಂಜಲಯೋಗಸೂತ್ರಂ ..

ಧಾರೇಶ್ವರಭೋಜದೇವವಿರಚಿತರಾಜಮಾರ್ತಂಡವೃತ್ತಿಸಮೇತಂ
ದೇಹಾರ್ಧ್ಯಯೋಗಃ ಶಿವಯೋಃ ಸ ಶ್ರೇಯಾಂಸಿ ತನೋತು ವಃ .

ದುಷ್ಪಾಪಮಪಿ ಯತ್ಸ್ವತ್ಯಾ ಜನಃ ಕೈವಲ್ಯಮಶ್ನುತೇ .. 1..

ತ್ರಿವಿಧಾನ್ಯಪಿ ದುಃಖಾನಿ ಯದನುಸ್ಮರಣಾನ್ಮಣಾಂ .

ಪ್ರಯಾಂತಿ ಸದ್ಯೋ ವಿಲಯಂ ತಂ ಸ್ತುಮಃ ಶಿವಮವ್ಯಯಂ .. 2..

ಪತಂಜಲಿಮುನೇರುಕ್ತಿಃ ಕಾಪ್ಯಪೂರ್ವಾ ಜಯತ್ಯಸೌ .

ಪುಂಪ್ರಕೃತ್ಯೋರ್ವಿಯೋಗೋಽಪಿ ಯೋಗ ಇತ್ಯುದಿತೋ ಯಯಾ .. 3..

ಜಯಂತಿ ವಾಚಃ ಫಣಿಭರ್ತುರಾಂತರಸ್ಪುರತ್ತಮಸ್ತೋಮನಿಶಾಕರತ್ವಿಷಃ .

ವಿಭಾವ್ಯಮಾನಾಃ ಸತತಂ ಮನಾಂಸಿ ಯಾಃ ಸತಾಂ ಸದಾನಂದಮಯಾನಿ ಕುರ್ವತೇ

.. 4..

ಶಬ್ದಾನಾಮನುಶಾಸನಂ ವಿದಧತಾ ಪಾತಂಜಲೇ ಕುರ್ವತಾ ವೃತ್ತಿಂ

ರಾಜಮೃಗಾಂಕಸಂಜ್ಞಕಮಪಿ ವ್ಯತಸ್ವತಾ ವೈದ್ಯಕೇ .

ವಾಕ್ಯೇತೋವಪುಷಾಂ ಮಲಃ ಫಣಿಭೃತಾಂ ಭರ್ತೇವ ಯೇನೋದ್ಧೃತಸ್ತಸ್ಯ

ಶ್ರೀರಣರಂಗಮಲ್ಲನೃಪತೇರ್ವಾಚೋ ಜಯಂತ್ಯುಜ್ಜ್ವಲಾಃ .. 5..

ದುರ್ಬೋಧಂ ಯದತೀವ ತದ್ವಿಜಹತಿ ಸ್ವಷ್ಟಾರ್ಥಮಿತ್ಯುಕ್ತಿಭಿಃ

ಸ್ವಷ್ಟಾರ್ಥೇಷ್ಟತಿವಿಸ್ತೃತಿಂ ವಿದಧತಿ ವ್ಯರ್ಥೈಃ ಸಮಾಸಾದಿಕೈಃ .

ಅಸ್ಥಾನೇನುಪಯೋಗಿಭಿಶ್ಚ ಬಹುಭಿರ್ಜಲ್ಪೈರ್ಭ್ರಮಂ ತನ್ವತೇ

ಶ್ಲೋತ್ತೃಣಾಮಿತಿ ವಸ್ತುವಿಘ್ನವಕೃತಃ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಟೀಕಾಕೃತಃ .. 6..

ಉತ್ಪ್ರಜ್ಯ ವಿಸ್ತರಮುದಸ್ಯ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲಂ

ಫಲ್ಗುಪ್ರಕಾಶಮವಧಾರ್ಯ ಚ ಸಮ್ಯಗರ್ಥಾನ್ .

ಸಂತಃಪತಂಜಲಿಮತೇ ವಿವೃತಿರ್ಮಯೇಯ-

ಮಾತನ್ಯತೇ ಬುಧಜನಪ್ರತಿಬೋಧಹೇತುಃ .. 7..

ಅಥ ಸಮಾಧಿಪಾದಃ .. 1..

ಅಥ ಯೋಗಾನುಶಾಸನಂ .. ಸಮಾಧಿ 1..

ವೃತ್ತಿಃ — ಅನೇನ ಸೂತ್ರೇಣ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ

ಸಂಬಂಧಾಭಿಧೇಯಪ್ರಯೋಜನಾನ್ಯಾಖ್ಯಾಯಂತೇ .

ಅಧಶಬ್ದೋಽಧಿಕಾರದ್ಯೋತಕೋ ಮಂಗಲಾರ್ಥಕಶ್ಚ . ಯೋಗೋ ಯುಕ್ತಿಃ
ಸಮಾಧಾನಂ .

ಯುಜ ಸಮಾಧೌ (ಧಾ0 ಪಾ0 4.67). ಅನುಶಿಷ್ಯತೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಯತೇ
ಲಕ್ಷಣಭೇದೋಪಾಯಫಲೈರ್ಯೇನ ತದನುಶಾಸನಂ . ಯೋಗಸ್ಯಾನುಶಾಸನಂ
ಯೋಗಾನುಶಾಸನಂ . ತದಾ ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಸಮಾಪ್ತೇರಧಿಕೃತಂ
ಬೋಧವ್ಯಮಿತ್ಯರ್ಥಃ .

ತತ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ವ್ಯುತ್ಪಾದ್ಯತಯಾ ಯೋಗಃ ಸಸಾಧನಃ ಸಫಲೋಽಭಿಧೇಯಃ .

ತದ್ವ್ಯುತ್ಪಾದನಂ ಚ ಫಲಂ . ವ್ಯುತ್ಪಾದಿತಸ್ಯ ಯೋಗಸ್ಯ ಕೈವಲ್ಯಂ ಫಲಂ .

ಶಾಸ್ತ್ರಾಭಿಧೇಯಯೋಃ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಪ್ರತಿಪಾದಕಭಾವಲಕ್ಷಣಃ ಸಂಬಂಧಃ .

ಅಭಿಧೇಯಸ್ಯ ತತ್ಪಲಸ್ಯ ಚ ಕೈವಲ್ಯಸ್ಯ ಸಾಧ್ಯಸಾಧನಭಾವಃ . ಏತದುಕ್ತಂ

ಭವತಿ — ವ್ಯುತ್ಪಾದ್ಯಸ್ಯ ಯೋಗಸ್ಯ ಸಾಧನಾನಿ ಶಾಸ್ತ್ರೇಣ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯಂತೇ .

ತತ್ಸಾಧನಸಿದ್ಧೋ ಯೋಗಃ ಕೈವಲ್ಯಾಖ್ಯಂ ಫಲಮುತ್ಪಾದಯತಿ ..1..

ತತ್ರ ಕೋ ಯೋಗ ಇತ್ಯಾಹ —

ಯೋಗಶ್ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿನಿರೋಧಃ .. ಸಮಾಧಿ 2..

ವೃತ್ತಿಃ — ಚಿತ್ತಸ್ಯ ನಿರ್ಮಲಸತ್ತ್ವ ಪರಿಣಾಮರೂಪಸ್ಯ ಯಾ

ವೃತ್ತಯೋಽಜ್ಞಾಂಗಿಭಾವಪರಿಣಾಮರೂಪಾಸ್ತಾಸಾಂ ನಿರೋಧೋ ಬಹಿರ್ಮುಖತಯಾ

ಪರಿಣತಿವಿಚ್ಛೇದಾದಂತರ್ಮುಖತಯಾ ಪ್ರತಿಲೋಮಪರಿಣಾಮೇನ ಸ್ವಕಾರಣೇ

ಲಯೋ ಯೋಗ

ಇತ್ಯಾಖ್ಯಾಯತೇ . ಸ ಚ ನಿರೋಧಃ ಸರ್ವಾಸಾಂ ಚಿತ್ತಭೂಮೀನಾಂ

ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿನಾಂ

ಧರ್ಮಃ ಕದಾಚಿತ್ ಕಸ್ಯಾಂಚಿದ್ಭೂಮವಾವಿರ್ಭವತಿ .

ತಾಶ್ಚ ಕ್ಷಿಪ್ತಂ ಮೂಢಂ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತಂ ಏಕಾಗ್ರಂ ನಿರುದ್ಧಮಿತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಯ

ಭೂಮಯಶ್ಚಿತ್ತಸ್ಯಾವಸ್ಥಾವಿಶೇಷಾಃ . ತತ್ರ ಕ್ಷಿಪ್ತಂ ರಜಸ ಉದ್ರೇಕಾದಸ್ಥಿರಂ

ಬಹಿರ್ಮುಖತಯಾ ಸುಖದುಃಖಾದಿವಿಷಯೇಷು ವಿಕಲ್ಪಿತೇಷು ವ್ಯವಹಿತೇಷು ವಾ

ರಜಸಾ

ಪ್ರೇರಿತಂ . ತಚ್ಚ ಸದೈವ ದೈತ್ಯದಾನವಾದೀನಾಂ . ಮೂಢಂ ತಮಸ ಉದ್ರೇಕಾತ್

ಕೃತ್ಯಾಕೃತ್ಯವಿಭಾಗಮಂತರೇಣ ಕ್ರೋಧಾದಿಭಿರ್ವಿರುದ್ಧಕೃತ್ಯೇಷ್ವೇವ

ನಿಯಮಿತಂ .

ತಚ್ಚ ಸದೈವ ರಕ್ಷಃಪಿಶಾಚಾದೀನಾಂ . ವಿಕ್ಷಿಪ್ತಂ ತು

ಸತ್ತ್ವೋದ್ರೇಕಾದ್ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯೇನ

ಪರಿಹೃತ್ಯ ದುಃಖಸಾಧನಂ ಸುಖಸಾಧನೇಷ್ವೇವ ಶಬ್ದಾದಿಷು ಪ್ರವೃತ್ತಂ .

ತಚ್ಚ ಸದೈವ ದೇವಾನಾಂ .

ಏತದುಕ್ತಂ ಭವತಿ — ರಜಸಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪಂ ತಮಸಾ ಪರಾಪಕಾರನಿಯತಂ

ಸತ್ವೇನ ಸುಖಮಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಭವತಿ . ಏತಾಸ್ತಿಸ್ತಶ್ಚಿತ್ತಾವಸ್ಥಾಃ

ಸಮಾಧಾವನುಪಯೋಗಿನ್ಯಃ . ಏಕಾಗ್ರನಿರುದ್ಧರೂಪೇ ದ್ವೇ ಚ

ಸತ್ತ್ವೋತ್ಕರ್ಷಾದ್ಯಧೋತ್ತರಮವಸ್ಥಿತತ್ವಾತ್ ಸಮಾಧಾವುಪಯೋಗಂ ಭಜೇತೇ .

ಸತ್ತ್ವಾ ದಿಕ್ರಮವ್ಯುತ್ಕ್ರಮೇ ತ್ವಯಮಭಿಪ್ರಾಯಃ — ದ್ವಯೋರಪಿ

ರಜಸ್ತಮಸೋರತ್ಯಂತಹೇಯತ್ವೇತದರ್ಥಂ ರಜಸಃ ಪ್ರಥಮಮುಪಾದಾನಂ .

ಯಾವನ್ನ ಪ್ರವೃತ್ತಿದರ್ಶಿತಾ ತಾವನ್ನಿವೃತ್ತಿರ್ನ ಶಕ್ಯತೇ ದರ್ಶಯಿತುಮಿತಿ

ದ್ವಯೋರ್ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮೇನ ಪ್ರದರ್ಶನಂ . ಸತ್ತ್ವಸ್ಯ ತ್ವೇತದರ್ಥಂ ಪಶ್ಚಾತ್

ಪ್ರದರ್ಶನಂ

ಯತ್, ತಸ್ಯೋತ್ಕರ್ಷಣೋತ್ತರೇ ದ್ವೇ ಭೂಮೀ ಯೋಗೋಪಯೋಗಿನ್ಯಾವಿತಿ .

ಅನಯೋರ್ಧ್ವಯೋರೇಕಾಗ್ರನಿರುದ್ಧಯೋರ್ಭೂಮ್ಯೋರ್ಯಶ್ಚಿತ್ತಸ್ಯೈಕಾಗ್ರತಾರೂಪಃ

ಪರಿಣಾಮಃ

ಸ

ಯೋಗ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಭವತಿ . ಏಕಾಗ್ರೇ ಬಹಿರ್ವೃತ್ತಿನಿರೋಧಃ . ನಿರುದ್ಧೇ ಚ

ಸರ್ವಾಸಾಂ

ವೃತ್ತಿನಾಂ ಸಂಸ್ಕಾರಾಣಾಂ ಚ ಪ್ರವಿಲಯ ಇತ್ಯನಯೋರೇವ ಭೂಮ್ಯೋರ್ಯೋಗಸ್ಯ

ಸಂಭವಃ .. 2..

ಇದಾನೀಂ ಸೂತ್ರಕಾರಶ್ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿನಿರೋಧಪದಾನಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತುಕಾಮಃ ಪ್ರಥಮಂ

ಚಿತ್ತಪದಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ —

ತದಾ ದ್ರಷ್ಟುಃ ಸ್ವರೂಪೇವಸ್ಥಾನಂ .. ಸಮಾಧಿ 3..

ವೃತ್ತಿಃ — ದ್ರಷ್ಟುಃ ಪುರುಷಸ್ಯ ತಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲೇ ಸ್ವರೂಪೇ

ಚಿನ್ಮಾತ್ರತಾಯಾಮವಸ್ಥಾನಂ

ಸ್ಥಿತಿರ್ಭವತಿ . ಅಯಮರ್ಥಃ — ಉತ್ಪನ್ನವಿವೇಕಖ್ಯಾತೇಶ್ಚಿತ್ತಂಕ್ರಮಾಭಾವಾತ್

ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನನಿವೃತ್ತೌ ಪ್ರೋಚ್ಛನ್ನಪರಿಣಾಮಾಯಾಂ ಬುದ್ಧಾವಾತ್ಮನಃ

ಸ್ವರೂಪೇಣಾವಸ್ಥಾನಂ ಸ್ಥಿತಿರ್ಭವತಿ .. 3..

ವ್ಯುತ್ಥಾನದಶಾಯಾಂ ತು ತಸ್ಯ ಕಿಂ ರೂಪಮಿತ್ಯಾಹ —

ವೃತ್ತಿಸಾರೂಪ್ಯಮಿತರತ್ರ .. ಸಮಾಧಿ 4..

ವೃತ್ತಿಃ — ಇತರತ್ರ ಯೋಗಾದನ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲೇ ವೃತ್ತಯೋ ಯಾ

ವಕ್ಷ್ಯ ಮಾಣಲಕ್ಷಣಾಸ್ತಾಭಿಃ ಸಾರೂಪ್ಯಂ ತದ್ರೂಪತ್ವಂ . ಅಯಮರ್ಥಃ —

ಯಾದೃಶ್ಯೋ ವೃತ್ತಯಃ

ಸುಖದುಃಖಮೋಹಾತ್ಮಿಕಾಃ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಂತಿ ತಾದೃಗ್ರೂಪ ಏವ ಸಂವೇದ್ಯತೇ

ವ್ಯವಹರ್ತೃಭಿಃ ಪುರುಷಃ . ತದೇವಂ ಯಸ್ಮಿನ್ನೇಕಾಗ್ರತಯಾ ಪರಿಣತೇ
ಚಿತಿಶಕ್ತೇಃ

ಸ್ವಸ್ಮಿನ್ ರೂಪೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಂ ಭವತಿ ಯಸ್ಮಿಂಶ್ಚೇಂದ್ರಿಯವೃತ್ತಿದ್ವಾರೇಣ
ವಿಷಯಾಕಾರೇಣ ಪರಿಣತೇ ಪುರುಷಸ್ತದ್ರೂಪಾಕಾರ ಇವ ಪರಿಭಾವ್ಯತೇ . ಯಥಾ
ಜಲತರಂಗೇಷು ಚಲತ್ಸು ಚಂದ್ರಶ್ಚಲನ್ನಿವ ಪ್ರತಿಭಾಷತೇ ತಚ್ಚಿತ್ತಂ .. 4..

ವೃತ್ತಿಪದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತುಮಾಹ —

ವೃತ್ತಯಃ ಪಂಚತಯ್ಯಃ ಕ್ಲಿಷ್ಟಾಃಕ್ಲಿಷ್ಟಾಃ .. ಸಮಾಧಿ 5..

ವೃತ್ತಿಃ — ವೃತ್ತಯಶ್ಚಿತ್ತಪರಿಣಾಮವಿಶೇಷಾಃ .

ವೃತ್ತಿಸಮುದಾಯಲಕ್ಷಣಸ್ಯಾವಯವಿನೋ ಯಾವಯವಭೂತಾ

ವೃತ್ತಯಸ್ತದಪೇಕ್ಷಯಾ ತಯಪೃತ್ಯಯಃ (ಅಷ್ಟಾಂ)

5.2.42). ಏತದುಕ್ತಂ ಭವತಿ — ಪಂಚ ವೃತ್ತಯಃ ಕೀದೃಶ್ಯಃ .

ಕ್ಲಿಷ್ಟಾ ಅಕ್ಲಿಷ್ಟಾಃ . ಕ್ಲೇಶೈರ್ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಲಕ್ಷಣೈರಾಕ್ರಾಂತಾಃ ಕ್ಲಿಷ್ಟಾಃ .

ತದ್ವಿಪರೀತಾ ಅಕ್ಲಿಷ್ಟಾಃ .. 5..

ಏತಾ ಏವ ಪಂಚ ವೃತ್ತಯಃ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ಯ ಉದ್ದಿಶ್ಯಂತೇ —

ಪ್ರಮಾಣವಿಪರ್ಯಯವಿಕಲ್ಪನಿದ್ರಾಸ್ಥತಯಃ .. ಸಮಾಧಿ 6..

ವೃತ್ತಿಃ — ಆಸಾಂ ಕ್ರಮೇಣ ಲಕ್ಷಣಮಾಹ —

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನಾಗಮಾಃ ಪ್ರಮಾಣಾನಿ .. ಸಮಾಧಿ 7..

ವೃತ್ತಿಃ — ಅತ್ರಾತಿಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ ಪ್ರಮಾಣಾನಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರೇಣ

ಭೇದನಿರೂಪಣೇನೈವ

ಗತತ್ವಲ್ಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಪೃಥಕ್ ಲಕ್ಷಣಂ ನ ಕೃತಂ . ಪ್ರಮಾಣಲಕ್ಷಣಂತು

—

ಅವಿಸಂವಾದಿ ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಮಾಣಮಿತಿ . ಇಂದ್ರಿಯದ್ವಾರೇಣ

ಬಾಹ್ಯವಸ್ತುಪರಾಗಾಚ್ಛಿತ್ತಸ್ಯ

ತದ್ವಿಷಯಸಾಮಾನ್ಯವಿಶೇಷಾತ್ಮನೋಽರ್ಥಸ್ಯ ವಿಶೇಷಾವಧಾರಣಪ್ರಧಾನಾ ವೃತ್ತಿಃ

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ . ಗೃಹೀತಸಂಬಂಧಾಲ್ಲಿಂಗಾಲ್ಲಿಂಗಿನಿ ಸಾಮಾನ್ಯಾದ್ಯವಸಾಯೋಽನುಮಾನಂ

.

ಆಪ್ತವಚನಮಾಗಮಃ .. 7..

ಏವಂ ಪ್ರಮಾಣರೂಪಾಂ ವೃತ್ತಿಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಯ ವಿಪರ್ಯಯರೂಪಾಮಾಹ —

ವಿಪರ್ಯಯೋ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನಮತದ್ರೂಪಪ್ರತಿಷ್ಠಂ .. ಸಮಾಧಿ 8..

ವೃತ್ತಿಃ — ಅತಥಾಭೂತೇಽರ್ಥೇ ತಥೋತ್ಪದ್ಯಮಾನಂ ಜ್ಞಾನಂ ವಿಪರ್ಯಯಃ .

ಯಥಾ ಶುಕ್ತಿಕಾಯಾಂ ರಜತಜ್ಞಾನಂ . ಅತದ್ರೂಪಪ್ರತಿಷ್ಠಮಿತಿ .

ತಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯ ಯದ್ರೂಪಂ ತಸ್ಮಿನ್ ರೂಪೇ ನ

ಪ್ರತಿಷ್ಠತಿ ತಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯ ಯತ್ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಂ ರೂಪಂ ನ ತತ್ ಪ್ರತಿಭಾಸಯತೀತಿ
ಯಾವತ್ . ಸಂಶಯೋಽಪ್ಯತದ್ರೂಪಪ್ರತಿಷ್ಠಿತತ್ವಾನಿಧ್ಯಾಜ್ಞಾನಂ . ಯಥಾ
ಸ್ಥಾನುರ್ವಾ ಪುರುಷೋ ವೇತಿ .. 8..

ವಿಕಲ್ಪವೃತ್ತಿಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತುಮಾಹ —

ಶಬ್ದಜ್ಞಾನಾನುಪಾತೀ ವಸ್ತುಶೂನ್ಯೋ ವಿಕಲ್ಪಃ .. ಸಮಾಧಿ 9..

ವೃತ್ತಿಃ — ಶಬ್ದಜನಿತಂ ಜ್ಞಾನಂ ಶಬ್ದಜ್ಞಾನಂ . ತದನುಪತಿತುಂ

ಶೀಲಂ ಯಸ್ಯ ಸಃ ಶಬ್ದಜ್ಞಾನಾನುಪಾತೀ . ವಸ್ತುನಸ್ತಥಾತ್ವಮನಪೇಕ್ಷಮಾಣೋ

ಯೋಽಧ್ಯವಸಾಯಃ ಸ ವಿಕಲ್ಪ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ . ಯಥಾ ಪುರುಷಸ್ಯ ಚೈತನ್ಯಂ

ಸ್ವರೂಪಮಿತಿ . ಅತ್ರ ದೇವದತ್ತಸ್ಯ ಕಂಬಲ ಇತಿ ಶಬ್ದಜನಿತೇ ಜ್ಞಾನೇ ಷಷ್ಠ್ಯಾ

ಯೋಽಧ್ಯವಸಿತೋ ಭೇದಸ್ತಮಿಹಾವಿದ್ಯಮಾನಮಪಿ ಸಮಾರೋಪ್ಯ ಪ್ರವರ್ತತೇಽಧ್ಯವಸಾಂ

ವಸ್ತುತಸ್ತು ಚೈತನ್ಯಮೇವ ಪುರುಷಃ .. 9..

ನಿದ್ರಾಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತುಮಾಹ —

ಅಭಾವಪ್ರತ್ಯಯಾಲಂಬನಾ ವೃತ್ತಿನಿದ್ರಾ .. ಸಮಾಧಿ 10..

ವೃತ್ತಿಃ — ಅಭಾವಪ್ರತ್ಯಯ ಆಲಂಬನಂ ಯಸ್ಯಾಃ ಸಾ ತಥೋಕ್ತಾ . ಏತದುಕ್ತಂ

ಭವತಿ — ಯಾ ಸಂತತಮುದ್ರಿಕ್ತತ್ವಾತ್ವಮಸಃ ಸಮಸ್ತವಿಷಯಪರಿತ್ಯಾಗೇನ

ಪ್ರವರ್ತತೇ ವೃತ್ತಿಃ ಸಾ ನಿದ್ರಾ . ತಸ್ಯಾಶ್ಚ ಸುಖಮಹಮಸ್ವಾಪ್ಸಮಿತಿ

ಸ್ಮೃತಿದರ್ಶನಾತ್ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚಾನುಭವವ್ಯತಿರೇಕೇಣಾನುಪಪತ್ತೇರ್ವೃತ್ತಿತ್ವಂ .. 10..

ಸ್ಮೃತಿಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತುಮಾಹ —

ಅನುಭೂತವಿಷಯಾಸಂಪ್ರಮೋಷಃ ಸ್ಮೃತಿಃ .. ಸಮಾಧಿ 11..

ವೃತ್ತಿಃ — ಪ್ರಮಾಣೇನಾನುಭೂತಸ್ಯ ವಿಷಯಸ್ಯ ಯೋಽಯಮಸಂಪ್ರಮೋಷಃ

ಸಂಸ್ಕಾರದ್ವಾರೇಣ

ಬುದ್ಧಾವಾರೋಹಃ ಸಾ ಸ್ಮೃತಿಃ . ತತ್ರ ಪ್ರಮಾಣವಿಪರ್ಯಯವಿಕಲ್ಪಾ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥಾಃ

ತಾ ಏವ ತದನುಭವಬಲಾತ್ ಪ್ರಕ್ಷೀಯಮಾಣಾಃ ಸ್ವಪ್ನಃ var (ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾಯಮಾಣಾಃ
) .

ನಿದ್ರಾ ತ್ವಸಂವೇದ್ಯಮಾನವಿಷಯಾ . ಸ್ಮೃತಿಶ್ಚ

ಪ್ರಮಾಣವಿಪರ್ಯಯವಿಕಲ್ಪನಿದ್ರಾನಿಮಿತ್ತಃ .. 11..

ಏವಂ ವೃತ್ತಿವ್ಯಾಖ್ಯಾಯ ಸೋಪಾಯಂ ನಿರೋಧಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತುಮಾಹ —

ಅಭ್ಯಾಸವೈರಾಗ್ಯಾಭ್ಯಾಂ ತನ್ನಿರೋಧಃ .. ಸಮಾಧಿ 12..

ವೃತ್ತಿಃ — ಅಭ್ಯಾಸವೈರಾಗ್ಯೇ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಲಕ್ಷಣೇ ತಾಭ್ಯಾಂ

ಪ್ರಕಾಶಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಯಮರೂಪಾ ಯಾ ವೃತ್ತಯಸ್ತಾಸಾಂ ನಿರೋಧೋ ಭವತೀತ್ಯುಕ್ತಂ

ಭವತಿ . ತಾಸಾಂ ವಿನಿವೃತ್ತಭಾಹ್ಯಾಭಿನಿವೇಶಾನಾಮಂತರ್ಮುಖತಯಾ ಸ್ವಕಾರಣ
ಏವ ಚಿತ್ತೇ ಶಕ್ತಿರೂಪತಯಾವಸ್ಥಾನಂ . ತತ್ರ ವಿಷಯದೋಷದರ್ಶನಜೇನ
ವೈರಾಗ್ಯೇಣ ತದ್ವೈಮುಖ್ಯಮುತ್ತಾದ್ಯತೇ . ಅಭ್ಯಾಸೇನ ಚ ಸುಖಜನಕಂ
ಶಾಂತಪ್ರವಾಹಪ್ರದರ್ಶನದ್ವಾರೇಣ ದೃಢಸ್ಥೈರ್ಯಮುತ್ತಾದ್ಯತೇ . ಇತ್ಥಂ
ತಾಭ್ಯಾಂ ಭವತಿ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿನಿರೋಧಃ .. 12..

ಅಭ್ಯಾಸಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತುಮಾಹ —

ತತ್ರ ಸ್ಥಿತೌ ಯತ್ನೋಭ್ಯಾಸಃ .. ಸಮಾಧಿ 13..

ವೃತ್ತಿಃ — ವೃತ್ತಿರಹಿತಸ್ಯ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪನಿಷ್ಠಃ ಪರಿಣಾಮಃ

ಸ್ಥಿತಿಸ್ತಸ್ಯಾಂ ಯತ್ನ ಉತ್ಸಾಹಃ ಪುನಃಪುನಸ್ತಥಾತ್ವೇನ ಚೇತಸಿ ನಿವೇಶನಮಭ್ಯಾಸ
ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ .. 13..

ತಸ್ಯೈವ ವಿಶೇಷಮಾಹ —

ಸ ತು ದೀರ್ಘಕಾಲನೈರಂತರ್ಯಸತ್ಕಾರಾಸೇವಿತೋ ದೃಢಭೂಮಿಃ .. ಸಮಾಧಿ 14..

ವೃತ್ತಿಃ — ಬಹುಕಾಲಂ ನೈರಂತರ್ಯೇಣಾದರಾತಿಶಯೇನ ಚ ಸೇವ್ಯಮಾನೋ

ದೃಢಭೂಮಿಃ ಸ್ಥಿರೋ ಭವತಿ . ದಾರ್ಢ್ಯಯ ಪ್ರಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 14..

ವೈರಾಗ್ಯಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಮಾಹ —

ದೃಷ್ಟಾನುಶ್ರವಿಕವಿಷಯವಿತ್ಯಷ್ಟಸ್ಯ ವಶೀಕಾರಸಂಜ್ಞಾ ವೈರಾಗ್ಯಂ .. ಸಮಾಧಿ 15..

ವೃತ್ತಿಃ — ದ್ವಿವಿಧೋ ಹಿ ವಿಷಯೋ ದೃಷ್ಟಿ ಅನುಶ್ರವಿಕಶ್ಚ .

ದೃಷ್ಟಿ ಇಹೈವೋಪಲಭ್ಯಮಾನಃ ಶಬ್ದಾದಿಃ . ದೇವಲೋಕಾದಾವಾನುಶ್ರವಿಕಃ .

ಅನುಶ್ರವಯತೇ ಗುರುಮುಖಾದಿತ್ಯನುಶ್ರವೋ ವೇದಸ್ತತ ಆಗತ ಅನುಶ್ರವಿಕಃ .

ತಯೋರ್ಧ್ವಯೋರಪಿ ವಿಷಯಯೋಃ ಪರಿಣಾಮವಿರಸತ್ವದರ್ಶನಾದ್ವಿಗತಗರ್ಧಸ್ಯ

ಯಾ ವಶೀಕಾರಸಂಜ್ಞಾ ಮಮೈತೇ ವಶ್ಯಾ ನಾಹಮೇತೇಷಾಂ ವಶ್ಯ ಇತಿ ಯೋಽಯಂ

ವಿಮರ್ಶಸ್ತದ್ವೈರಾಗ್ಯಮುಚ್ಯತೇ .. 15..

ತಸ್ಯೈವ ವಿಶೇಷಮಾಹ —

ತತ್ತರಂ ಪುರುಷಖ್ಯಾತೇರ್ಗುಣವೈತ್ಯಷ್ಟಂ .. ಸಮಾಧಿ 16..

ವೃತ್ತಿಃ — ತದ್ವೈರಾಗ್ಯಂ ಪರಂ ಪ್ರಕೃಷ್ಟಂ ಪ್ರಥಮಂ ವೈರಾಗ್ಯಂ

ವಿಷಯವಿಷಯಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ಗುಣವಿಷಯಮುತ್ತನ್ನಗುಣಪುರುಷವಿವೇಕಖ್ಯಾತೇರೇವ

ಭವತಿ . ನಿರೋಧಸಮಾಧೇರತ್ಯಂತಾನುಕೂಲತ್ವಾತ್ .. 16..

ಏವಂ ಯೋಗಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಮುಕ್ತ್ವಾ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಸ್ವರೂಪಭೇದಮಾಹ —

ವಿತರ್ಕವಿಚಾರಾನಂದಾಸ್ಥಿತಾರೂಪಾನುಗಮಾತ್ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಃ .. ಸಮಾಧಿ 17..

ವೃತ್ತಿಃ — ಸಮಾಧಿರಿತಿ ಶೇಷಃ . ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಶಯವಿಪರ್ಯಯರಹಿತತ್ವೇನ

ಪ್ರಜ್ಞಾಯತೇ ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಜ್ಞಾಯತೇ ಭಾವ್ಯಸ್ಯ ರೂಪಂ ಯೇನ ಸ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಃ

ಸಮಾಧಿಭಾವನಾವಿಶೇಷಃ . ಸ ವಿತರ್ಕಾದಿಭೇದಾಚ್ಚತುರ್ವಿಧಃ —
ಸವಿತರ್ಕಃ ಸವಿಚಾರಃ ಸಾನಂದಃ ಸಾಸ್ಮಿತಶ್ಚ . ಭಾವನಾ ಭಾವ್ಯಸ್ಯ
ವಿಷಯಾಂತರಪರಿಹಾರೇಣ ಚೇತಸಿ ಪುನಃಪುನರ್ನಿವೇಶನಂ . ಭಾವ್ಯಂ ಚ
ದ್ವಿವಿಧಂ — ಈಶ್ವರಸ್ತತ್ತ್ವಾನಿ ಚ . ತಾನ್ಯಪಿ ದ್ವಿವಿಧಾನಿ ಜಡಾಜಡಭೇದಾತ್ .
ಜಡಾನಿ ಚತುರ್ವಿಧತಃ . ಅಜಡಃ ಪುರುಷಃ .

ತತ್ರ ಯದಾ ಮಹಾಭೂತಾನೀಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಸ್ಥೂಲಾನಿ ವಿಷಯತ್ವೇನಾದಾಯ
ಪೂರ್ವಾಪರಾನುಸಂಧಾನೇನ ಶಬ್ದಾರ್ಥೋಲ್ಲೇಖಸಂಭೇದೇನ ಚ ಭಾವನಾ
ಕ್ರಿಯತೇ ತದಾ ಸವಿತರ್ಕಃ ಸಮಾಧಿಃ . ಅಸ್ಮಿನ್ನೇವಾವಲಂಬನೇ
ಪೂರ್ವಾಪರಾನುಸಂಧಾನಶಬ್ದೋಲ್ಲೇಖಶೂನ್ಯತ್ವೇನ ಯದಾ ಭಾವನಾ
ಪ್ರವರ್ತತೇ ತದಾ ನಿರ್ವಿತರ್ಕಃ . ತನ್ಮಾತ್ರಾಂತಃಕರಣಲಕ್ಷಣಂ
ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಷಯಮಾಲಂಬ್ಯ ತಸ್ಯ ದೇಶಕಾಲಧರ್ಮಾವಚ್ಛೇದೇನ ಯದಾ ಭಾವನಾ
ತದಾ ಸವಿಚಾರಃ . ತಸ್ಮಿನ್ನೇವಾವಲಂಬನೇ ದೇಶಕಾಲಧರ್ಮಾವಚ್ಛೇದಂ
ವಿನಾ ಧರ್ಮಮಾತ್ರಾವಭಾಸಿತ್ವೇನ ಭಾವನಾ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾ ನಿರ್ವಿಚಾರ
ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ .

ಏವಂಪರ್ಯಂತಃ ಸಮಾಧಿಃ ಗ್ರಾಹ್ಯಸಮಾಪತ್ತಿರಿತಿ ವ್ಯಪದಿಶ್ಯತೇ .
ಯದಾ ತು ರಜಸ್ತಮೋಲೇಶಾನುವಿದ್ಧಮಂತಃಕರಣಸತ್ತ್ವಂ ಭಾವ್ಯತೇ
ತದಾ ಗುಣಭಾವಾಚ್ಚಿತಿಶಕ್ತೇಃ ಸುಖಪ್ರಕಾಶಮಯಸ್ಯ ಸತ್ತ್ವಸ್ಯ
ಭಾವ್ಯಮಾನಸ್ಯೋದ್ರೇಕಾತ್ ಸಾನಂದಃ ಸಮಾಧಿರ್ಭವತಿ . ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಸಮಾಧೌ
ಯೇ ಬದ್ಧಧೃತಯಸ್ತತ್ತ್ವಾಂತರಂ ಪ್ರಧಾನಪುರುಷರೂಪಂ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ
ತೇ ವಿಗತದೇಹಾಹಂಕಾರತ್ವಾದ್ವಿದೇಹಶಬ್ದವಾಚ್ಯಾಃ . ಇಯಂ ಗ್ರಹಣಸಮಾಪತ್ತಿಃ .
ತತಃ ಪರಂ ರಜಸ್ತಮೋಲೇಶಾನಭಿಭೂತಶುದ್ಧಸತ್ತ್ವ ಮಾಲಂಬನೀಕೃತ್ಯ ಯಾ
ಪ್ರವರ್ತತೇ ಭಾವನಾ ತಸ್ಯಾಂ ಗ್ರಾಹ್ಯಸ್ಯ ನ್ಯಗ್ಭಾವಾಚ್ಚಿತಿಶಕ್ತೇರುದ್ರೇಕಾತ್
ಸತ್ತಾಮಾತ್ರಾವಶೇಷತ್ವೇನ ಸಮಾಧಿಃ ಸಾಸ್ಮಿತ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ . ನ
ಚಾಹಂಕಾರಾಸ್ಮಿತಯೋರಭೇದಃ ಶಂಕನೀಯಃ . ಯತೋ ಯತ್ರಾಂತಃಕರಣಮಹಮಿತಿ
ಉಲ್ಲೇಖೇನ ವಿಷಯಾನ್ ವೇದಯತೇ ಸೋಽಹಂಕಾರಃ . ಯತ್ರಾಂತರ್ಮುಖತಯಾ
ಪ್ರತಿಲೋಮಪರಿಣಾಮೇ ಪ್ರಕೃತಿಲೀನೇ ಚೇತಸಿ ಸತ್ತಾಮಾತ್ರಮವಭಾತಿ ಸಾಸ್ಮಿತಾ

ಅಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಸಮಾಧೌ ಯೇ ಕೃತಪರಿತೋಷಾಃ ಪರಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಪುರುಷಂ
ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ತೇಷಾಂ ಚೇತಸಿ ಸ್ವಕಾರಣೇ ಲಯಮುಪಾಗತೇ ಪ್ರಕೃತಿಲಯಾ
ಇತ್ಯುಚ್ಯಂತೇ . ಯೇ ಪರಂ ಪುರುಷಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಭಾವನಾಯಾಂ ಪ್ರವರ್ತಂತೇ
ತೇಷಾಮಿಯಂ

ವಿವೇಕಖ್ಯಾತಿಗ್ರಹೀತ್ಯಸಮಾಪತ್ತಿರಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ .

ತತ್ರ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತೇ ಸಮಾಧೌ ಚತಸ್ಕೋವಸ್ಥಾಃ ಶಕ್ತಿರೂಪತಯಾಸವತಿಷ್ಠಂತೇ .

ತತ್ಕೈಕೈಕಸ್ಯಾಸ್ಯಾಗ ಉತ್ತರೋತ್ತರೇತಿ ಚತುರವಸ್ಥೋಯಂ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಃ
ಸಮಾಧಿಃ .. 17..

ಅಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಮಾಹ —

ವಿರಾಮಪ್ರತ್ಯಯಾಭ್ಯಾಸಪೂರ್ವಃ ಸಂಸ್ಕಾರಶೇಷೋಽನ್ಯಃ .. ಸಮಾಧಿ 18..

ವೃತ್ತಿಃ — ವಿರಮ್ಯತೇನೇನೇತಿ ವಿರಾಮೋ ವಿತರ್ಕಾದಿಚಿಂತಾತ್ಯಾಗಃ .

ವಿರಾಮಶ್ಚಾಸೌ ಪ್ರತ್ಯಯಶ್ಚೇತಿ ವಿರಾಮಪ್ರತ್ಯಯಃ . ತಸ್ಯಾಭ್ಯಾಸಃ

ಪೌನಃಪುನ್ಯೇನ ಚೇತಸಿ ನಿವೇಶನಂ . ತತ್ರ ಯಾ ಕಾಚಿದ್ವೃತ್ತಿರುಲ್ಲಸತಿ ತಸ್ಯಾ

ನೇತಿ ನೇತೀತಿ ನೈರಂತರ್ಯೇಣ ಪರ್ಯುದಸನಂ ವಿರಾಮಪ್ರತ್ಯಯಾಭ್ಯಾಸಃ .

ತತ್ಪೂರ್ವಃ

ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಸಮಾಧಿಃ . ಸಂಸ್ಕಾರಶೇಷೋಽನ್ಯಸ್ತದ್ವಿಲಕ್ಷಣೋಯಮಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತ

ಇತ್ಯರ್ಥಃ . ನ ತತ್ರ ಕಿಂಚಿದ್ವೇದ್ಯಂ . ಅಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತೋ ನಿರ್ಬೀಜಃ ಸಮಾಧಿಃ .

ಇಹ ಚತುರ್ವಿಧಶ್ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಪರಿಣಾಮಃ — ವ್ಯುತ್ಥಾನಂ ಸಮಾಧಿಪ್ರಾರಂಭ

ಏಕಾಗ್ರತಾ ನಿರೋಧಶ್ಚ . ತತ್ರ ಕ್ಷಿಪ್ತಮೂಢೇ ಚಿತ್ತಭೂಮೀ ವ್ಯುತ್ಥಾನಂ .

ವಿಕ್ಷಿಪ್ತಾ ಭೂಮಿಃ ಸತ್ವೋದ್ರೇಕಾತ್ ಸಮಾಧಿಪ್ರಾರಂಭಃ . ನಿರುದ್ಧೈಕಾಗ್ರತೇ

ಚ ಪರ್ಯಂತಭೂಮೀ . ಪ್ರತಿಪರಿಣಾಮಂ ಚ ಸಂಸ್ಕಾರಾಃ . ತತ್ರ

ವ್ಯುತ್ಥಾನಜನಿತಾಃ ಸಂಸ್ಕಾರಾಃ ಸಮಾಧಿಪ್ರಾರಂಭಜೈಃ ಸಂಸ್ಕಾರೈಃ ಪ್ರತ್ಯಾಹನ್ಯಂತೇ .

ತಜ್ಜಾಶ್ಚೈಕಾಗ್ರತಾಜೈಃ . ನಿರೋಧಜನಿತೈರೇಕಾಗ್ರತಾಜಾ ನಿರೋಧಜಾಃ ಸಂಸ್ಕಾರಾಃ

ಸ್ವರೂಪಂ ಚ ಹನ್ಯಂತೇ . ಯಥಾ ಸುವರ್ಣಸಂವಲಿತಂ ಧ್ಮಾಯಮಾನಂ

ಸೀಸಕಮಾತ್ಮಾನಂ

ಸುವರ್ಣಮಲಂ ಚ ನಿರ್ದಹತಿ . ಏವಮೇಕಾಗ್ರತಾಜನಿತಾನ್ ಸಂಸ್ಕಾರಾನ್

ನಿರೋಧಜಾಃ

ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಚ ನಿರ್ದಹಂತಿ .. 18..

ತದೇವಂ ಯೋಗಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಂ ಭೇದಂ ಚ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣೋಪಾಯಾಂಶ್ಚಾಭಿಧಾಯ

ವಿಸ್ತಾರರೂಪೇಣೋಪಾಯಂ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಪ್ರದರ್ಶನಪೂರ್ವಕಮುಪಕ್ರಮತೇ

ಭವಪ್ರತ್ಯಯೋ ವಿದೇಹಪ್ರಕೃತಿಲಯಾನಾಂ .. ಸಮಾಧಿ 19..

ವೃತ್ತಿಃ — ವಿದೇಹಾಃ ಪ್ರಕೃತಿಲಯಾಶ್ಚ ವಿತರ್ಕಾದಿಭೂಮಿಕಾಸೂತ್ರೇ

(1.17) ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾಃ . ತೇಷಾಂ ಸಮಾಧಿರ್ಭವಪ್ರತ್ಯಯಃ .

ಭವಃ ಸಂಸಾರಃ ಸ ಏವ ಪ್ರತ್ಯಯಃ ಕಾರಣಂ ಯಸ್ಯ ಸ ಭವಪ್ರತ್ಯಯಃ .

ಅಯಮರ್ಥಃ — ಆಧಿಮಾತ್ರಾಂತರ್ಭೂತಾ ಏವ ತೇ ಸಂಸಾರೇ |ಆವಿರ್ಭೂತಾ

ಏವ ಸಂಸಾರೇ ತೇ| ತಥಾವಿಧಸಮಾಧಿಭಾಜೋ ಭವಂತಿ . ತೇಷಾಂ
ಪರತತ್ತ್ವಾದರ್ಶನಾದ್ಯೋಗಾಭಾಸೋಽಯಂ . ಅತಃ ಪರತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನೇ ತದ್ಭಾವನಾಯಾಂ
ಚ ಮುಕ್ತಿಕಾಮೇನ ಮಹಾನ್ ಯತ್ನೋ ವಿಧೇಯ ಇತ್ಯೇತದರ್ಥಮುಪದಿಷ್ಟಂ .. 19..

ತದನ್ಯೇಷಾಂತು —

ಶ್ರದ್ಧಾವೀರ್ಯಸ್ಮೃತಿಸಮಾಧಿಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕ ಇತರೇಷಾಂ .. ಸಮಾಧಿ 20..

ವೃತ್ತಿಃ — ವಿದೇಹಪ್ರಕೃತಿಲಯವ್ಯತಿರಿಕ್ತಾನಾಂ ಶ್ರದ್ಧಾದಿಪೂರ್ವಕಃ

ಶ್ರದ್ಧಾದಯಃ ಪೂರ್ವೇ ಉಪಾಯಾ ಯಸ್ಯ ಸ ಶ್ರದ್ಧಾದಿಪೂರ್ವಕಃ .

ತೇ ಚ ಶ್ರದ್ಧಾದಯಃ ಕ್ರಮಾದುಪಾಯೋಪೇಯಭಾವೇನ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಾಃ

ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಸಮಾಧೇರುಪಾಯತಾಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯಂತೇ . ತತ್ರ ಶ್ರದ್ಧಾ ಯೋಗವಿಷಯೇ

ಚೇತಸಃ ಪ್ರಸಾದಃ . ವೀರ್ಯಮುತ್ಸಾಹಃ . ಸ್ಮೃತಿರನುಭೂತಾಸಂಪ್ರಮೋಷಃ .

ಸಮಾಧಿರೇಕಾಗ್ರತಾ . ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪ್ರಜ್ಞಾತವ್ಯವಿವೇಕಃ .

ತತ್ರ ಶ್ರದ್ಧಾವತೋ ವೀರ್ಯಂ ಜಾಯತೇ ಯೋಗವಿಷಯ ಉತ್ಸಾಹವಾನ್ ಭವತಿ .

ಸೋತ್ಸಾಹಸ್ಯ ಚ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಾಸು ಭೂಮಿಷು ಸ್ಮೃತಿರುತ್ಪದ್ಯತೇ . ತತ್ಸ್ಮರಣಾಚ್ಚ

ಚೇತಃ ಸಮಾಧೀಯತೇ . ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತಶ್ಚ ಭಾವ್ಯಂ ಸಮ್ಯಗ್ವಿವೇಕೇನ

ಜಾನಾತಿ . ತ ಏತೇ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಸ್ಯ ಸಮಾಧೇರುಪಾಯಾಸ್ತಸ್ಯಾಭ್ಯಾಸಾತ್ ಪರಾಚ್ಛ

ವೈರಾಗ್ಯಾದ್ಯವತ್ಯಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಃ .. 20..

ಉಕ್ತೋಪಾಯವತಾಂ ಯೋಗಿನಾಮುಪಾಯಭೇದಾದ್ಭೇದಾನಾಹ —

ತೀವ್ರಸಂವೇಗಾನಾಮಾಸನ್ನಃ .. ಸಮಾಧಿ 21..

ವೃತ್ತಿಃ — ಸಮಾಧಿಲಾಭ ಇತಿ ಶೇಷಃ . ಸಂವೇಗಃ ಕ್ರಿಯಾಹೇತುದ್ವೃಡತರಃ

ಸಂಸ್ಕಾರಃ . ಸ ತೀವ್ರೋ ಯೇಷಾಮಧಿಮಾತ್ರೋಪಾಯಾನಾಂ ತೇಷಾಮಾಸನ್ನಃ

ಸಮಾಧಿಲಾಭಃ

ಸಮಾಧಿಫಲಂ ಚಾಸನ್ನಂ ಭವತಿ . ಶೀಘ್ರಮೇವ ಸಂಪದ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ .. 21..

ಕೇ ತೇ ತೀವ್ರಸಂವೇಗಾ ಇತ್ಯಾಹ —

ಮೃದುಮಧ್ಯಾಧಿಮಾತ್ರತ್ವತೋಽಪಿ ವಿಶೇಷಃ .. ಸಮಾಧಿ 22..

ವೃತ್ತಿಃ — ತೇಭ್ಯ ಉಪಾಯೇಭ್ಯೋ ಮೃದ್ವಾದಿಭೇದಭಿನ್ನೇಭ್ಯ ಉಪಾಯವತಾಂ

ವಿಶೇಷೋ ಭವತಿ . ಮೃದುರ್ಮಧ್ಯೋಽಧಿಮಾತ್ರ ಇತ್ಯುಪಾಯಭೇದಾಃ . ತೇ

ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಮೃದುಸಂವೇಗಮಧ್ಯಸಂವೇಗತೀವ್ರಸಂವೇಗಭೇದಾತ್ ತ್ರಿಧಾ .

ತದ್ಭೇದೇನ ಚ ನವ ಯೋಗಿನೋ ಭವಂತಿ — ಮೃದುಪಾಯೋ ಮೃದುಸಂವೇಗೋ

ಮಧ್ಯಸಂವೇಗಸ್ತೀವ್ರಸಂವೇಗಶ್ಚ . ಮಧ್ಯೋಪಾಯೋ ಮೃದುಸಂವೇಗೋ

ಮಧ್ಯಸಂವೇಗಸ್ತೀವ್ರಸಂವೇಗಶ್ಚ . ಅಧಿಮಾತ್ರೋಪಾಯೋ ಮೃದುಸಂವೇಗೋ

ಮಧ್ಯಸಂವೇಗಸ್ತೀವ್ರಸಂವೇಗಶ್ಚ . ಅಧಿಮಾತ್ರ ಉಪಾಯೇ ತೀವ್ರೇ ಸಂವೇಗೇ ಚ

ಮಹಾನ್ ಯತ್ನಃ ಕರ್ತವ್ಯ ಇತಿ ಭೇದೋಪದೇಶಃ .. 22..

ಇದಾನೀಮೇತದುಪಾಯವಿಲಕ್ಷಣಂ ಸುಗಮಮುಪಾಯಾಂತರಂ ದರ್ಶಯಿತುಮಾಹ

—
ಈಶ್ವರಪ್ರಣಿಧಾನಾದ್ವಾ .. ಸಮಾಧಿ 23..

ವೃತ್ತಿಃ — ಈಶ್ವರೋ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಲಕ್ಷಣಃ . ತತ್ರ ಪ್ರಣಿಧಾನಂ
ಭಕ್ತಿವಿಶೇಷೋ ವಿಶಿಷ್ಟಮುಪಾಸನಂ ಸರ್ವಕ್ರಿಯಾಣಾಂ ತತ್ರಾರ್ಪಣಂ .
ವಿಷಯಸುಖಾದಿಕಂ ಫಲಮನಿಚ್ಛನ್ ಸರ್ವಾಃ ಕ್ರಿಯಾಸ್ತಸ್ಮಿನ್
ಪರಮಗುರಾವರ್ಪಯತಿ . ತತ್ರ ಪ್ರಣಿಧಾನಂ ಸಮಾಧೇಸ್ತತ್ಪಲಲಾಭಸ್ಯ ಚ
ಪ್ರಕೃಷ್ಟ ಉಪಾಯಃ .. 23..

ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಪ್ರಣಿಧಾನಾತ್ ಸಮಾಧಿಲಾಭ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ . ತತ್ರೇಶ್ವರಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಂ
ಪ್ರಮಾಣಂ ಪ್ರಭಾವಂ ವಾಚಕಮುಪಾಸನಾಕ್ರಮಂ ತತ್ಪಲಂ ಚ ಕ್ರಮೇಣ
ವಕ್ತುಮಾಹ

—
ಕ್ಷೇಶಕರ್ಮವಿಪಾಕಾಶಯೈರಪರಾಮೃಷ್ಟಃ ಪುರುಷವಿಶೇಷ ಈಶ್ವರಃ .. ಸಮಾಧಿ 24..

ವೃತ್ತಿಃ — ಕ್ಲಿಶ್ನಂತೀತಿ ಕ್ಲೇಶಾ ಅವಿದ್ಯಾದಯೋ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಾಃ .
ವಿಹಿತನಿಷಿದ್ಧವ್ಯಾಮಿಶ್ರರೂಪಾಣಿ ಕರ್ಮಾಣಿ . ವಿಪಚ್ಯಂತ ಇತಿ ವಿಪಾಕಾಃ
ಕರ್ಮಫಲಾನಿ ಜಾತ್ಯಾಯುರ್ಭೋಗಾಃ . ಆಫಲವಿಪಾಕಾಚ್ಚಿತ್ತಭೂಮೌ ಶೇರತ
ಇತ್ಯಾಶಯೋ

ವಾಸನಾಖ್ಯಸಂಸ್ಕಾರಃ . ತೈರಪರಾಮೃಷ್ಟಸ್ತ್ರಿಷ್ಟಪಿ ಕಾಲೇಷು ನ ಸಂಸ್ಪೃಷ್ಟಃ .
ಪುರುಷವಿಶೇಷೋಽನ್ಯೇಭ್ಯಃ ಪುರುಷೇಭ್ಯೋ ವಿಶಿಷ್ಟತೇ ಇತಿ ವಿಶೇಷ ಈಶ್ವರಃ
ಈಶನಶೀಲ ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರೇಣ ಸಕಲಜಗದುದ್ಧರಣಕ್ಷಮಃ .

ಯದ್ಯಪಿ ಸರ್ವೇಷಾಮಾತ್ಮಣಾಂ ಕ್ಲೇಶಾದಿಸ್ವರ್ತೋ ನಾಸ್ತಿ ತಥಾಪಿ
ಚಿತ್ತಗತಾಸ್ತೇಷಾಮುಪದಿಶ್ಯಂತೇ . ಯಥಾ ಯೋಧ್ಯುಗತೋ ಜಯಪರಾಜಯೌ
ಸ್ವಾಮಿನಃ .

ಅಸ್ಯ ತು ತ್ರಿಷ್ಟಪಿ ಕಾಲೇಷು ತಥಾವಿಧೋಽಪಿ ಕ್ಲೇಶಾದಿಪರಾಮರ್ಶೋ ನಾಸ್ತಿ . ಅತಃ
ಸವಿಲಕ್ಷಣ ಏವ ಭಗವಾನೀಶ್ವರಃ . ತಸ್ಯ ಚ ತಥಾವಿಧಮೈಶ್ವರ್ಯಮನಾದೇಃ
ಸತ್ತೋತ್ಕರ್ಷಾತ್ . ತಸ್ಯ ಸತ್ತೋತ್ಕರ್ಷಸ್ಯ ಪ್ರಕೃಷ್ಟಾಜ್ಞಾನಾದೇವ . ನ
ಚಾನಯೋರ್ಜ್ಞಾನೈಶ್ವರ್ಯಯೋರಿತರೇತರಾಶ್ರಯತ್ವಂ ಪರಸ್ಪರಾನಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ .
ತೇ ದ್ವೇ ಜ್ಞಾನೈಶ್ವರ್ಯೇ ಈಶ್ವರಸತ್ತೇ ವರ್ತಮಾನೇ ಅನಾದಿಭೂತೇ
ತೇನ ತಥಾವಿಧೇನ ಸತ್ತೇನ ತಸ್ಯಾನಾದಿರೇವ ಸಂಬಂಧಃ .

ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷಸಂಯೋಗವಿಯೋಗಯೋರೀಶ್ವರೇಚ್ಛಾವೃತ್ತಿರೇಕೇಣಾನುಪಪತ್ತೇಃ .
ಯಥೇತರೇಷಾಂ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ಸುಖದುಃಖಮೋಹಾತ್ಮಕತಯಾ ಪರಿಣತಂ ಚಿತ್ತಂ

ನಿರ್ಮಲೇ ಸಾತ್ವಿಕೇ ಧರ್ಮಾನುಪ್ರಖ್ಯೇ ಪ್ರತಿಸಂಕ್ರಾಂತಂ ಚಿಚ್ಚಾಯಾಸಂಕ್ರಾಂತೇ
ಸಂವೇದ್ಯಂ ಭವತಿ ನೈವಮೀಶ್ವರಸ್ಯ . ತಸ್ಯ ಕೇವಲ ಏವ ಸಾತ್ವಿಕಃ
ಪರಿಣಾಮ ಉತ್ಕರ್ಷವಾನನಾದಿಸಂಬಂಧೇನ ಭೋಗ್ಯತಯಾ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ . ಅತಃ
ಪುರುಷಾಂತರವಿಲಕ್ಷಣತಯಾ ಸ ಏವ ಈಶ್ವರಃ .

ಮುಕ್ತಾತ್ಮನಾಂತು ಪುನಃಪುನಃ ಕ್ಲೇಶಾದಿಯೋಗಸೈಸ್ತೈಃ
ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತೈರುಪಾಯೈರ್ನಿವರ್ತಿತಃ . ಅಸ್ಯ ಪುನಃ ಸರ್ವದೈವ ತಥಾವಿಧತ್ವಾನ್ನ
ಮುಕ್ತಾತ್ಮತುಲ್ಯತ್ವಂ . ನ ಚೇಶ್ವರಾಣಾಮನೇಕತ್ವಂ . ತೇಷಾಂ ತುಲ್ಯತ್ವೇ
ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯತ್ವಾತ್ ಕಾರ್ಯಸೈವಾನುಪಪತ್ತೇಃ . ಉತ್ಕರ್ಷಪರ್ಕರ್ಷಯುಕ್ತತ್ವೇ
ಯ ಏವೋತ್ಕೃಷ್ಟಃ ಸ ಏವೇಶ್ವರಸ್ತತ್ತ್ವೈವ ಕಾಷಾಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾದೈಶ್ವರ್ಯಸ್ಯ .. 24..
ಏವಮೀಶ್ವರಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಮಭಿಧಾಯ ಪ್ರಮಾಣಮಾಹ —
ತತ್ರ ನಿರತಿಶಯಂ ಸಾರ್ವಜ್ಞಬೀಜಂ .. ಸಮಾಧಿ 25..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಸ್ಮಿನ್ ಭಗವತಿ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಸ್ಯ
ಯದ್ಭೀಜಮತೀತಾನಾಗತಾದಿಗ್ರಹಣಸ್ಯಾಲ್ಪತ್ವಂ ಮಹತ್ವಂ ಚ ಮೂಲತ್ವಾದ್ಭೀಜಮಿವ
ಬೀಜಂ .

ತತ್ ತತ್ರ ನಿರತಿಶಯಂ ಕಾಷಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ . ದೃಷ್ಟಾ ಹ್ಯಲ್ಪತ್ವಮಹತ್ವಾದೀನಾಂ
ಧರ್ಮಾಣಾಂ ಸಾತಿಶಯಾನಾಂ ಕಾಷಾಪ್ರಾಪ್ತಿಃ . ಯಥಾ ಪರಮಾಣಾವಲ್ಪತ್ವಸ್ಯಾಕಾಶೇ
ಪರಮಮಹತ್ವಸ್ಯ . ಏವಂ ಜ್ಞಾನಾದಯೋಽಪಿ ಚಿತ್ತಧರ್ಮಸ್ತಾರತಮ್ಯೇನ
ಪರಿದೃಶ್ಯಮಾನಾಃ ಕ್ವಚಿನ್ನಿರತಿಶಯತಾಮಾಸಾದಯಂತಿ . ಯತ್ರ ಚೈತೇ
ನಿರತಿಶಯಾಃ ಸ ಈಶ್ವರಃ .

ಯದ್ಯಪಿ ಸಾಮಾನ್ಯಮಾತ್ರೇನುಮಾನಸ್ಯ ಪರ್ಯವಸಿತತ್ವಾನ್ನ
ವಿಶೇಷಾವಗತಿಃ ಸಂಭವತಿ ತಥಾಪಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಸ್ಯ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಾದಯೋ
ವಿಶೇಷಾ ಅವಗಂತವ್ಯಾಃ . ತಸ್ಯ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನಾಭಾವೇ ಕಥಂ
ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷಯೋಃ ಸಂಯೋಗವಿಯೋಗಾವಾಪಾದಯತೀತಿ ನಾಽಽಶಂಕನೀಯಂ
ತಸ್ಯ
ಕಾರುಣಿಕತ್ವಾದ್ಭೂತಾನುಗ್ರಹ ಏವ ಪ್ರಯೋಜನಂ . ಕಲ್ಪಪ್ರಲಯಮಹಾಪ್ರಲಯೇಷು
ನಿಃಶೇಷಾನ್ ಸಂಸಾರಿಣ ಉದ್ಧರಿಷ್ಯಾಮೀತಿ ತಸ್ಯಾದ್ಯವಸಾಯಃ . ಯದ್ಯಸ್ಯೇಷ್ಟಂ
ತತ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನಮಿತಿ .. 25..

ಏವಮೀಶ್ವರಸ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಮಭಿಧಾಯ ಪ್ರಭಾವಮಾಹ —
ಸ ಪೂರ್ವೇಷಾಮಪಿ ಗುರುಃ ಕಾಲೇನಾನವಚ್ಛೇದಾತ್ .. ಸಮಾಧಿ 26..

ವೃತ್ತಿಃ — ಆದ್ಯಾನಾಂ ಸೃಷ್ಟ್ಯ ಈಣಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಮಪಿ ಸ ಗುರುರುಪದೇಷ್ಟಾ
ಯತಃ ಸ ಕಾಲೇನ ನಾವಚ್ಛಿದ್ಯತೇಽನಾದಿತ್ವಾತ್ . ತೇಷಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ

ಪುನರಾದಿಮತ್ತ್ವಾದಸ್ತಿ ಕಾಲೇನಾವಚ್ಛೇದಃ .. 26..

ಏವಂ ಪ್ರಭಾವಮುಕ್ತ್ವೋಪಾಸನೋಪಯೋಗಾಯ ವಾಚಕಮಾಹ —

ತಸ್ಯ ವಾಚಕಃ ಪ್ರಣವಃ .. ಸಮಾಧಿ 27..

ವೃತ್ತಿಃ — ಇತ್ಥಮುಕ್ತಸ್ವರೂಪಸ್ಯೇಶ್ವರಸ್ಯ ವಾಚಕೋಽಭಿಧಾಯಕಃ

ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ನೂಯತೇ ಸ್ತೂಯತೇಽನೇನೇತಿ ನೌತಿ ಸ್ತೌತೀತಿ ವಾ ಪ್ರಣವ ಓಂಕಾರಃ

ತಯೋಶ್ಚ ವಾಚ್ಯವಾಚಕಲಕ್ಷಣಃ ಸಂಬಂಧೋ ನಿತ್ಯಃ ಸಂಕೇತೇನ ಪ್ರಕಾಶ್ಯತೇ

ನ ತು ಕೇನಚಿತ್ ಕ್ರಿಯತೇ . ಯಥಾ ಪಿತಾಪುತ್ರಯೋರ್ವಿಧ್ಯಮಾನ ಏವ

ಸಂಬಂಧೋಽಸ್ಯಾಯಂ

ಪಿತಾಽಸ್ಯಾಯಂ ಪುತ್ರ ಇತಿ ಕೇನಚಿತ್ ಪ್ರಕಾಶ್ಯತೇ .. 27..

ಉಪಾಸನಮಾಹ —

ತಜ್ಜಪಸ್ತದರ್ಥಭಾವನಂ .. ಸಮಾಧಿ 28..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಸ್ಯ ಸಾರ್ಥತ್ರಿಮಾತ್ರಿಕಸ್ಯ ಪ್ರಣವಸ್ಯ ಜಪೋ

ಯಥಾವದುಚ್ಚಾರಣಂ ತದ್ವಾಚ್ಯಸ್ಯ ಚೇಶ್ವರಸ್ಯ ಭಾವನಂ ಪುನಃಪುನಶ್ಚೇತಸಿ

ನಿವೇಶನಮೇಕಾಗ್ರತಾಯಾ ಉಪಾಯಃ . ಅತಃ ಸಮಾಧಿಸಿದ್ಧಯೇ ಯೋಗಿನಾ

ಪ್ರಣವೋ

ಜಪ್ಯಸ್ತದರ್ಥ ಈಶ್ವರಶ್ಚ ಭಾವನೀಯ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಭವತಿ .. 28..

ಉಪಾಸನಾಯಾಃ ಫಲಮಾಹ —

ತತಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇತನಾಧಿಗಮೋಽಪ್ಯಂತರಾಯಾಭಾವಶ್ಚ .. ಸಮಾಧಿ 29..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಸ್ಮಾಜ್ಜಪಾತ್ತದರ್ಥಭಾವನಾಯಾಶ್ಚ ಯೋಗಿನಃ

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇತನಾಧಿಗಮೋ ಭವತಿ . ವಿಷಯಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯೇನ

ಸ್ವಾಂತಃಕರಣಾಭಿಮುಖಮಂಚತಿ ಯಾ ಚೇತನಾ ದೃಕ್ಷಕ್ತಿಃ ಸಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇತನಾ

ತದಧಿಗಮೋ ಜ್ಞಾನಂ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ . ಅಂತರಾಯಾ ವಕ್ಷ್ಯ ಮಾಣಾಃ .

ತೇಷಾಮಭಾವಃ ಶಕ್ತಿಪ್ರತಿಬಂಧೋಽಪಿ ಭವತಿ .. 29..

ಅಥ ಕೇನಂತರಾಯಾ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಯಾಮಾಹ —

ವ್ಯಾಧಿಸ್ಥಾನಸಂಶಯಪ್ರಮಾದಾಲಸ್ಯಾವಿರತಿಭ್ರಾಂತಿದರ್ಶನಾಲಬ್ಧಭೂಮಿಕತ್ವಾನವಸ್ಥಿತತ್ವಾನ್

ಚಿತ್ತವಿಕ್ಷೇಪಾಸ್ತೇಽಂತರಾಯಾಃ .. ಸಮಾಧಿ 30..

ವೃತ್ತಿಃ — ನವೈತೇ ರಜಸ್ತಮೋಬಲಾತ್ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಾಶ್ಚಿತ್ತಸ್ಯ ವಿಕ್ಷೇಪಾ

ಭವಂತಿ . ತೈರೇಕಾಗ್ರತಾವಿರೋಧಿಭಿಶ್ಚಿತ್ತಂ ವಿಕ್ಷಿಪ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ .

ತತ್ರ ವ್ಯಾಧಿಧಾರ್ತುವೈಷಮ್ಯನಿಮಿತ್ತೋ ಜ್ವರಾದಿಃ . ಸ್ಥಾನಮಕರ್ಮಣ್ಯತಾ

ಚಿತ್ತಸ್ಯ . ಉಭಯಕೋಟ್ಯಾಲಂಬನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಸಂಶಯಃ — ಯೋಗಃ

ಸಾಧ್ಯೋ ನ ವೇತಿ . ಪ್ರಮಾದೋಽನವಧಾನತಾ ಸಮಾಧಿಸಾಧನೇಷ್ವದಾಸೀನ್ಯಂ .

ಆಲಸ್ಯಂ ಕಾಯಚಿತ್ತಯೋರ್ಗುರುತ್ವಂ ಯೋಗವಿಷಯೇ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಭಾವಹೇತುಃ .
 ಅವಿರತಿಶ್ಚಿತ್ತಸ್ಯ ವಿಷಯಸಂಪ್ರಯೋಗಾತ್ಮಾ ಗರ್ಧಃ . ಭ್ರಾಂತಿದರ್ಶನಂ
 ಶುಕ್ರಿಕಾಯಾಂ ರಜತವದ್ವಿಪರ್ಯಯಜ್ಞಾನಂ . ಅಲಬ್ಧಭೂಮಿಕತ್ವಂ
 ಕುತಶ್ಚಿನ್ನಿಮಿತ್ತಾತ್ ಸಮಾಧಿಭೂಮೇರಲಾಭೋಽಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿಃ . ಅನವಸ್ಥಿತತ್ವಂ
 ಲಬ್ಧಾಯಾಮಪಿ ಭೂಮೌ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ತತ್ರಾಪ್ರತಿಷ್ಠಾ . ತ ಏತೇ ಸಮಾಧೀರೇಕಾಗ್ರತಾಯಾ
 ಯಥಾಯೋಗಂ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷತ್ವಾದಂತರಾಯಾ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ .. 30..

ಚಿತ್ತವಿಕ್ಷೇಪಕಾರಕಾನನ್ಯಾನಪ್ಯಂತರಾಯಾನ್ ಪ್ರತಿಪಾದಯಿತುಮಾಹ —
 ದುಃಖದೌರ್ಮನಸ್ಯಾಂಗಮೇಜಯತ್ವಶ್ಚಾಸಪ್ರಶ್ಚಾಸಾ ವಿಕ್ಷೇಪಸಹಭುವಃ .. ಸಮಾಧಿ
 31..

ವೃತ್ತಿಃ — ಕುತಶ್ಚಿನ್ನಿಮಿತ್ತಾದುತ್ತನ್ನೇಷು ವಿಕ್ಷೇಪೇಷು ಏತೇ
 ದುಃಖಾದಯಃ ಪ್ರವರ್ತಂತೇ . ತತ್ರ ದುಃಖಂ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ರಜಸಃ ಪರಿಣಾಮೋ
 ಬಾಧನಾಲಕ್ಷಣೋ ಯದ್ಬಾಧಾತ್ ಪ್ರಾಣಿನಸ್ತದುಪಘಾತಾಯ ಪ್ರವರ್ತಂತೇ .
 ದೌರ್ಮನಸ್ಯಂ

ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರೈಃ ಕಾರಣೈರ್ಮನಸೋ ದೌಃಸ್ಥ್ಯಂ . ಅಂಗಮೇಜಯತ್ವಂ
 ಸರ್ವಾಂಗೀನೋ

ವೇಪಥುರಾಸನಮನಃಸ್ಥೈರ್ಯಸ್ಯ ಬಾಧಕಃ . ಪ್ರಾಣೋ ಯದ್ಬಾಹ್ಯಂ ವಾಯುಮಾಚಾಮತಿ
 ಸ ಶ್ವಾಸಃ . ಯತ್ ಕೌಷ್ಠ್ಯಂ ವಾಯುಂ ನಿಶ್ಚಿಸಿತಿ ಸ ಪ್ರಶ್ವಾಸಃ . ಏತೇ
 ವಿಕ್ಷೇಪೈಃ ಸಹ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಾ ಯಥೋದಿತಾಭ್ಯಾಸವೈರಾಗ್ಯಾಭ್ಯಾಂ ನಿರೋದ್ಧವ್ಯಾ
 ಇತ್ಯೇಷಾಮುಪದೇಶಃ .. 31..

ಸೋಪದ್ರವವಿಕ್ಷೇಪಪ್ರತಿಷೇಧಾರ್ಥಮುಪಾಯಾಂತರಮಾಹ —
 ತತ್ರ ತಿಷೇಧಾರ್ಥಮೇಕತತ್ತ್ವಾಭ್ಯಾಸಃ .. ಸಮಾಧಿ 32..

ವೃತ್ತಿಃ — ತೇಷಾಂ ವಿಕ್ಷೇಪಾಣಾಂ ಪ್ರತಿಷೇಧಾರ್ಥಮೇಕಸ್ಮಿನ್
 ಕಸ್ಮಿಂಶ್ಚಿದಭಿಮತೇ ತತ್ತ್ವೇಽಭ್ಯಾಸಶ್ಚೇತಸಃ ಪುನಃಪುನರ್ನಿವೇಶನಂ
 ಕಾರ್ಯಃ . ಯದ್ಬಲಾತ್ ಪ್ರತ್ಯುದಿತಾಯಾಮೇಕಾಗ್ರತಾಯಾಂ ತೇ ವಿಕ್ಷೇಪಾಃ
 ಪ್ರಣಾಶಮುಪಯಾಂತಿ .. 32..

ಇದಾನೀಂ ಚಿತ್ತಸಂಸ್ಕಾರಾಪಾದಕಪರಿಕರ್ಮಕಥನಮುಪಾಯಾಂತರಮಾಹ —
 ಮೈತ್ರೀಕರುಣಾಮುದಿತೋಪೇಕ್ಷಾಣಾಂ ಸುಖದುಃಖಪುಣ್ಯಾಪುಣ್ಯವಿಷಯಾನಾಂ
 ಭಾವನಾತಶ್ಚಿತ್ತಪ್ರಸಾದನಂ .. ಸಮಾಧಿ 33..

ವೃತ್ತಿಃ — ಮೈತ್ರೀ ಸೌಹಾರ್ದಂ . ಕರುಣಾ ಕೃಪಾ . ಮುದಿತಾ
 ಹರ್ಷಃ . ಉಪೇಕ್ಷೌದಾಸೀನ್ಯಂ . ಏತಾ ಯಥಾಕ್ರಮಂ ಸುಖಿತೇಷು ದುಃಖಿತೇಷು
 ಪುಣ್ಯವತ್ಸಪುಣ್ಯವತ್ಸು ಚ ವಿಭಾವಯೇತ್ . ತಥಾಹಿ — ಸುಖಿತೇಷು ಸಾಧುಷು

ಏಷಾಂ ಸುಖಿತ್ವಮಿತಿ ಮೈತ್ರೀಂ ಕುರ್ಯಾನ್ನ ತು ಈಷ್ಯಾಂ . ದುಃಖಿತೇಷು ಕಥಂ
ನು ನಾಮೈಷಾಂ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಃ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಕೃಪಾಮೇವ ಕುರ್ಯಾನ್ನ ತಾಟಸ್ಥ್ಯಂ .
ಪುಣ್ಯವತ್ತು ಪುಣ್ಯಾನುಮೋದನೇನ ಹರ್ಷಮೇವ ಕುರ್ಯಾನ್ನ ತು ಕಿಮೇತೇ
ಪುಣ್ಯವಂತ
ಇತಿ ವಿದ್ವೇಷಂ . ಅಪುಣ್ಯವತ್ತು ಚೌದಾಸೀನ್ಯಮೇವ ಭಾವಯೇನ್ನಾನುಮೋದನಂ ನ
ವಾ

ದ್ವೇಷಂ . ಸೂತ್ರೇ ಸುಖದುಃಖಾದಿಶಬ್ದೈಸ್ತದ್ವಂತಃ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾಃ . ತದೇವಂ
ಮೈತ್ರಾದಿಪರಿಕರ್ಮಣಾ ಚಿತ್ತೇ ಪ್ರಸೀದತಿ ಸುಖೇನ ಸಮಾಧೇರಾವಿಭಾವೋ
ಭವತಿ .

ಪರಿಕರ್ಮ ಚೈತದ್ಭಾಹ್ಯಂ ಕರ್ಮ . ಯಥಾ ಗಣಿತೇ ಮಿಶ್ರಕಾದಿವ್ಯವಹಾರೋ
ಗಣಿತನಿಷ್ಪತ್ತಯೇ ಸಂಕಲಿತಾದಿಕರ್ಮೋಪಕಾರಕತ್ತೇನ ಪ್ರಧಾನಕರ್ಮನಿಷ್ಪತ್ತಯೇ
ಭವತ್ಯೇವಂ ದ್ವೇಷರಾಗಾದಿಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಮೈತ್ರಾದಿಭಾವನಯಾ
ಸಮುತ್ಪಾದಿತಪ್ರಸಾದಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಾದಿಸಮಾಧಿಯೋಗ್ಯಂ ಸಂಪದ್ಯತೇ .
ರಾಗದ್ವೇಷಾವೇವ ಮುಖ್ಯತಯಾ ವಿಕ್ಷೇಪಮುತ್ಪಾದಯತಃ . ತೌ ಚೇತ್
ಸಮೂಲಮುನ್ಮೂಲಿತೌ ಸ್ಯಾತಾಂ ತದಾ ಪ್ರಸನ್ನತ್ವಾನ್ಮನಸೋ ಭವತ್ಯೇಕಾಗ್ರತಾ ..

33..

ಉಪಾಯಾಂತರಮಾಹ —

ಪ್ರಚ್ಛರ್ಧನವಿಧಾರಣಾಭ್ಯಾಂ ವಾ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ .. ಸಮಾಧಿ 34..

ವೃತ್ತಿಃ — ಪ್ರಚ್ಛರ್ಧನಂ ಕೌಷ್ಟ್ಯಸ್ಯ ವಾಯೋಃ

ಪ್ರಯತ್ನವಿಶೇಷಾನಾತ್ರಾಪ್ರಮಾಣೇನ ಬಹಿರ್ನಿಃಸಾರಣಂ . ಮಾತ್ರಾಪ್ರಮಾಣೇನೈವ
ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ವಾಯೋರ್ಬಹಿರ್ಗತಿವಿಚ್ಛೇದೋ ವಿಧಾರಣಾ . ಸಾ ಚ ದ್ವಾಭ್ಯಾಂ
ಪ್ರಕಾರಾಭ್ಯಾಂ

ಬಾಹ್ಯಸ್ಯಾಭ್ಯಂತರಾಪೂರಣೇನ ಪೂರಿತಸ್ಯ ವಾ ತತ್ತ್ಯೇವ ನಿರೋಧೇನ . ತದೇವಂ
ರೇಚಕಪೂರಕಕುಂಭಕಸ್ತಿವಿಧಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಶ್ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಮೇಕಾಗ್ರತಾಯಾಂ
ನಿಬಧ್ನಾತಿ ಸರ್ವಾಸಾಮಿಂದ್ರಿಯವೃತ್ತೀನಾಂ ಪ್ರಾಣವೃತ್ತಿಪೂರ್ವಕತ್ವಾತ್ .

ಮನಃಪ್ರಾಣಯೋಶ್ಚ ಸ್ವವ್ಯಾಪಾರಪರಸ್ಪರಮೇಕಯೋಗಕ್ಷೇಮತ್ವಾಜ್ಜೀಯಮಾಣಃ
ಪ್ರಾಣಃ

ಸಮಸ್ತೇಂದ್ರಿಯವೃತ್ತಿನಿರೋಧದ್ವಾರೇಣ ಚಿತ್ತಸ್ಯೈಕಾಗ್ರತಾಯಾಂ ಪ್ರಭವತಿ .

ಸಮಸ್ತದೋಷಕ್ಷಯಕಾರಿತ್ವಂ ಚಾಸ್ಯಾಗಮೇ ಶ್ರುಯತೇ . ದೋಷಕೃತಾಶ್ಚ
ಸರ್ವಾ ವಿಕ್ಷೇಪವೃತ್ತಯಃ . ಅತೋ ದೋಷನಿರ್ಹರಣದ್ವಾರೇಣಾಪ್ಯಸ್ಯೈಕಾಗ್ರತಾಯಾಂ
ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ .. 34..

ಇದಾನಿಮುಪಾಯಾಂತರಪ್ರದರ್ಶನೋಪಕ್ಷೇಪೇಣ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಸ್ಯ ಸಮಾಧೇಃ
ಪೂರ್ವಾಂಗಂ

ಕಥಯತಿ —

ವಿಷಯವತೀ ವಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿರುತ್ಪನ್ನಾ ಸ್ಥಿತಿನಿಬಂಧಿನೀ .. ಸಮಾಧಿ 35..

ವೃತ್ತಿಃ — ಮನಸ ಇತಿ ವಾಕ್ಯಶೇಷಃ . ವಿಷಯಾ

ಗಂಧರಸರೂಪಸ್ವರ್ಶಬ್ದಾಸ್ತೇ ವಿದ್ಯಂತೇ ಫಲತ್ವೇನ ಯಸ್ಯಾಃ ಸಾ

ವಿಷಯವತೀ ಪ್ರವೃತ್ತಿರ್ಮನಸಃ ಸ್ಥೈರ್ಯಂ ಕರೋತಿ . ತಥಾಹಿ ನಾಸಾಗ್ರೇ

ಚಿತ್ತಂ ಧಾರಯತೋ ದಿವ್ಯಗಂಧಸಂವಿದುಪಜಾಯತೇ . ತಾದೃಶ್ಯ ಏವ ಜಿಹ್ವಾಗ್ರೇ

ರಸಸಂಬಿತ್ . ತಾಲ್ವಗ್ರೇ ರೂಪಸಂವಿತ್ . ಜಿಹ್ವಾಮಧ್ಯೇ ಸ್ಪರ್ಶಸಂವಿತ್ .

ಜಿಹ್ವಾಮೂಲೇ

ಶಬ್ದಸಂವಿತ್ . ತದೇವಂ ತತ್ತದಿಂದ್ರಿಯದ್ವಾರೇಣ ತಸ್ಮಿಂಸ್ತಸ್ಮಿನ್ವಿಷಯೇ ದಿವ್ಯೇ

ಜಾಯಮಾನಾ ಸಂವಿಚ್ಛಿತ್ತಸ್ಯೈಕಾಗ್ರತಾಯಾ ಹೇತುರ್ಭವತಿ . ಅಸ್ತಿ ಯೋಗಸ್ಯ

ಫಲಮಿತಿ

ಯೋಗಿನಃ ಸಮಾಶ್ವಾಸೋತ್ಪಾದನಾತ್ .. 35..

ಏವಮ್ವಿಧಮೇವೋಪಾಯಾಂತರಮಾಹ —

ವಿಶೋಕಾ ವಾ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತೀ .. ಸಮಾಧಿ 36..

ವೃತ್ತಿಃ — ಪ್ರವೃತ್ತಿರುತ್ಪನ್ನಾ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಸ್ಥಿತಿನಿಬಂಧಿನೀತಿ

ವಾಕ್ಯಶೇಷಃ . ಜ್ಯೋತಿಃಶಬ್ದೇನ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಃ ಪ್ರಕಾಶ ಉಚ್ಯತೇ . ಸ ಪ್ರಶಸ್ತೋ

ಭೂಯಾನತಿಶಯವಾಂಶ್ಚ ವಿದ್ಯತೇ ಯಸ್ಯಾಃ ಸಾ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತೀ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ .

ವಿಶೋಕಾ

ವಿಗತಃ ಸುಖಮಯಸತ್ತ್ವಾ ಭ್ಯಾಸವಶಾಚ್ಛೋಕೋ ರಜಃಪರಿಣಾಮೋ ಯಸ್ಯಾಃ ಸಾ

ವಿಶೋಕಾ

ಚೇತಸಃ ಸ್ಥಿತಿನಿಬಂಧಿನೀ . ಅಯಮರ್ಥಃ — ಹೃತ್ಪದ್ಮಸಂಪೂಟಮಧ್ಯೇ

ಪ್ರಶಾಂತಕಲ್ಲೋಲಕ್ಷೀರೋದಧಿಪ್ರಖ್ಯಂ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಸತ್ತ್ವಂ ಭಾವಯತಃ

ಪ್ರಜ್ಞಾಲೋಕಾತ್ ಸರ್ವವೃತ್ತಿಕ್ಷಯೇ ಚೇತಸಃ ಸ್ಥೈರ್ಯಮುತ್ತದ್ಯತೇ .. 36..

ಉಪಾಯಾಂತರಪ್ರದರ್ಶನದ್ವಾರೇಣ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಸಮಾಧೇರ್ವಿಷಯಂ ದರ್ಶಯತಿ

ವೀತರಾಗವಿಷಯಂ ವಾ ಚಿತ್ತಂ .. ಸಮಾಧಿ 37..

ವೃತ್ತಿಃ — ಮನಸಃ ಸ್ಥಿತಿನಿಬಂಧನಂ ಭವತೀತಿ ಶೇಷಃ . ವೀತರಾಗಃ

ಪರಿತ್ಯಕ್ತವಿಷಯಾಭಿಲಾಷಸ್ತಸ್ಯ ಯಚ್ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಹೃತಕ್ಷೇಶಂ

ತದಾಲಂಬನೀಕೃತಂ ಚೇತಸಃ ಸ್ಥಿತಿಹೇತುರ್ಭವತಿ .. 37..

ಏವಂವಿಧಮುಪಾಯಾಂತರಮಾಹ —

ಸ್ವಪ್ನನಿದ್ರಾಜ್ಞಾನಾಲಂಬನಂ ವಾ .. ಸಮಾಧಿ 38..

ವೃತ್ತಿಃ — ಪ್ರತ್ಯಸ್ತಮಿತಬಾಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯವೃತ್ತೇರ್ಮನೋಮಾತ್ರೇಣೈವ ಯತ್ರ
ಭೋಕ್ತೃತ್ವಮಾತ್ಮನಃ ಸ ಸ್ವಪ್ನಃ . ನಿದ್ರಾ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣಾ . ತದಾಲಂಬನಂ
ಸ್ವಪ್ನಾಲಂಬನಂ ನಿದ್ರಾಲಂಬನಂ ವಾ ಜ್ಞಾನಮಾಲಂಬ್ಯಮಾನಂ ಚೇತಸಃ ಸ್ಥಿತಿಂ
ಕರೋತಿ .. 38..

ನಾನಾರುಚಿತ್ವಾತ್ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ಯಸ್ಮಿನ್ ಕಸ್ಮಿಂಶ್ಚಿದ್ವಸ್ತುನಿ ಯೋಗಿನಃ ಶ್ರದ್ಧಾ
ಭವತಿ . ತಸ್ಯ ಧ್ಯಾನೇನಾಪೀಷ್ಟಸಿದ್ಧಿರಿತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯಿತುಮಾಹ —
ಯಥಾಭಿಮತಧ್ಯಾನಾದ್ವಾ .. ಸಮಾಧಿ 39..

ವೃತ್ತಿಃ — ಯಥಾಭಿಪ್ರೇತೇ ವಸ್ತುನಿ ಬಾಹ್ಯೇ ಚಂದ್ರಾದಾವಭ್ಯಂತರೇ
ನಾಡಿಚಕ್ರಾದೌ ವಾ ಭಾವ್ಯಮಾನೇ ಚೇತಃ ಸ್ಥಿರೀಭವತಿ .. 39..

ಏವಮುಪಾಯಾನ್ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯ ಫಲದರ್ಶನಾಯಾಹ —

ಪರಮಾಣುಪರಮಮಹತ್ತ್ವಾಂತೋಽಸ್ಯ ವಶೀಕಾರಃ .. ಸಮಾಧಿ 40..

ವೃತ್ತಿಃ — ಏಭಿರುಪಾಯೈಶ್ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಸ್ಥೈರ್ಯಂ ಭಾವಯತೋ ಯೋಗಿನಃ
ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಷಯಭಾವನಾದ್ವಾರೇಣ ಪರಮಾಣ್ವಂತೋ ವಶೀಕಾರೋಽಪ್ರತಿಘಾತರೂಪೋ
ಜಾಯತೇ .

ನ ಕ್ವಚಿತ್ ಪರಮಾಣುಪರ್ಯಂತೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮೇ ವಿಷಯೇಽಸ್ಯ ಮನಃ ಪ್ರತಿಹನ್ಯತೇ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ . ಏವಂ ಸ್ಥೂಲಮಾಕಾಶಾದಿಪರಮಮಹತ್ತ್ವಪರ್ಯಂತಂ ಭಾವಯತೋ ನ
ಕ್ವಚಿಚ್ಛೇತಸಃ ಪ್ರತಿಘಾತ ಉತ್ಪದ್ಯತೇ ಸರ್ವತ್ರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಂ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 40..

ಏವಮೇಭಿರುಪಾಯೈಃ ಸಂಸ್ಮೃತಸ್ಯ ಚೇತಸಃ ಕೀದೃಗ್ರೂಪಂ ಭವತೀತ್ಯಾಹ —
ಕ್ಷೀಣವೃತ್ತೇರಭಿಜಾತಸ್ಯೇವ ಮಣೇಗ್ರಹೀತ್ಯಗ್ರಹಣಗ್ರಾಹ್ಯೇಷು
ತತ್ಸ್ಮ ತದಂಜನತಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಃ .. ಸಮಾಧಿ 41..

ವೃತ್ತಿಃ — ಕ್ಷೀಣಾ ವೃತ್ತಯೋ ಯಸ್ಯ ಸ ಕ್ಷೀಣವೃತ್ತಿಸ್ತಸ್ಯ
ಗ್ರಹೀತ್ಯಗ್ರಹಣಗ್ರಾಹ್ಯೇಷ್ವಾತ್ಮೇಂದ್ರಿಯವಿಷಯೇಷು ತತ್ಸ್ಮ ತದಂಜನತಾ
ಸಮಾಪತ್ತಿರ್ಭವತಿ . ತತ್ಸ್ಮತ್ವಂ ತತ್ತ್ವೈಕಾಗ್ರತಾ . ತದಂಜನತಾ

ತನ್ಮಯತ್ವಂ . ಕ್ಷೀಣಭೂತೇ ಚಿತ್ತೇ ವಿಷಯಸ್ಯ ಭಾವ್ಯಮಾನಸ್ಯೈವೋತ್ಕರ್ಷಃ .

variation ನ್ಯಗ್ಭೂತೇ ಚಿತ್ತೇ

ತಥಾವಿಧಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಸ್ತದ್ರೂಪಃ ಪರಿಣಾಮೋ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ .

ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹಾಽಭಿಜಾತಸ್ಯೇವ ಮಣೇರಿತಿ . ಯಥಾಽಭಿಜಾತಸ್ಯ
ನಿರ್ಮಲಸ್ಪಟಿಕಮಣೇಸ್ತತ್ತದುಪಾಧಿವಶಾತ್ ತತ್ತದ್ರೂಪಾಪತ್ತಿರೇವಂ ನಿರ್ಮಲಸ್ಯ
ಚಿತ್ತಸ್ಯ ತತ್ತದ್ಭಾವನೀಯವಸ್ತೂಪರಾಗಾತ್ತತ್ತದ್ರೂಪಾಪತ್ತಿಃ .

ಯದ್ಯಪಿ ಗ್ರಹೀತ್ಯಗ್ರಹಣಗ್ರಾಹ್ಯೇಷು ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ತಥಾಪಿ
 ಭೂಮಿಕಾಕ್ರಮವಶಾದ್ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯಗ್ರಹಣಗ್ರಹೀತ್ಯಷು ಇತಿ ಬೋಧ್ಯಂ . ಯತಃ ಪ್ರಥಮಂ
 ಗ್ರಾಹ್ಯನಿಷ್ಠ ಏವ ಸಮಾಧಿಸ್ತತೋ ಗ್ರಹಣನಿಷ್ಠಸ್ತತೋಽಸ್ಮಿ ತಾಮಾತ್ರರೂಪೋ
 ಗ್ರಹೀತ್ಯನಿಷ್ಠಃ ಕೇವಲಸ್ಯ ಪುರುಷಸ್ಯ ಗ್ರಹೀತುರ್ಭಾವ್ಯತ್ವಾಸಂಭವಾತ್ .
 ತತಶ್ಚ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಗ್ರಾಹ್ಯೋಪರಕ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ತತ್ರ ಸಮಾಪನ್ನಂ ಭವತಿ .
 ಏವಂ ಗ್ರಹಣೇ ಗ್ರಹೀತರಿ ಚ ಸಮಾಪನ್ನಂ ಬೋಧ್ಯವ್ಯಂ .. 41..
 ಇದಾನೀಮುಕ್ತಾಯಾ ಏವ ಸಮಾಪತ್ತೇಶ್ಚಾತುರ್ವಿಧ್ಯಮಾಹ —
 ಶಬ್ದಾರ್ಥಜ್ಞಾನವಿಕಲ್ಪೈಃ ಸಂಕೀರ್ಣಾ ಸವಿತರ್ಕಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಃ .. ಸಮಾಧಿ 42..
 ವೃತ್ತಿಃ — ಶ್ರೋತ್ರೇಂದಿಯಗ್ರಾಹ್ಯಃ ಸ್ಪೋಟರೂಪೋ ವಾ ಶಬ್ದಃ . ಅರ್ಥೋ ಜಾತ್ಯಾದಿಃ

ಜ್ಞಾನಂ ಸತ್ತ್ವಪ್ರಧಾನಾ ಬುದ್ಧಿವೃತ್ತಿಃ . ವಿಕಲ್ಪ ಉಕ್ತಲಕ್ಷಣಃ . ತೈಃ
 ಸಂಕೀರ್ಣಾಃ . ಯಸ್ಯಾಮೇತೇ ಶಬ್ದಾದಯಸ್ತಯಃ ಪರಸ್ಪರಾಧ್ಯಾಸೇನ
 ವಿಕಲ್ಪರೂಪೇಣ

ಪ್ರತಿಭಾಸಂತೇ ಗೌರಿತಿ ಶಬ್ದೋ ಗೌರಿತ್ಯರ್ಥೋ ಗೌರಿತಿ ಜ್ಞಾನಮಿತ್ಯನೇನಾಕಾರೇಣ
 ಸಾ ಸವಿತರ್ಕಾ ಸಮಾಪತ್ತಿರುಚ್ಯತೇ .. 42..

ಉಕ್ತಲಕ್ಷಣವಿಪರೀತಾಂ ನಿರ್ವಿತರ್ಕಮಾಹ —

ಸ್ಮೃತಿಪರಿಶುದ್ಧೌ ಸ್ವರೂಪಶೂನ್ಯೇವಾರ್ಥಮಾತ್ರನಿರ್ಭಾಸಾ ನಿರ್ವಿತರ್ಕಾ ..
 ಸಮಾಧಿ 43..

ವೃತ್ತಿಃ — ಶಬ್ದಾರ್ಥಸ್ಮೃತಿಪ್ರವಿಲಯೇ ಸತಿ

ಪ್ರತ್ಯುದಿತಸ್ವಷ್ಟಗ್ರಾಹ್ಯಾಕಾರಪ್ರತಿಭಾಸತಯಾ ನ್ಯಗ್ಭೂತಜ್ಞಾನಾಂಶತ್ವೇನ
 ಸ್ವರೂಪಶೂನ್ಯೇವ ನಿರ್ವಿತರ್ಕಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಃ .. 43..

ಭೇದಾಂತರಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯಿತುಮಾಹ —

ಏತಯೈವ ಸವಿಚಾರಾ ನಿರ್ವಿಚಾರಾ ಚ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಷಯಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾ .. ಸಮಧಿ 44..
 ವೃತ್ತಿಃ — ಏತಯೈವ ಸವಿತರ್ಕಯಾ ನಿರ್ವಿತರ್ಕಯಾ ಚ ಸಮಾಪತ್ಯಾ
 ಸವಿಚಾರಾ ನಿರ್ವಿಚಾರಾ ಚ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾ . ಕೀದೃಶೀ . ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಷಯಾ
 ಸೂಕ್ಷ್ಮಸ್ತನ್ಮಾತ್ರೇಂದ್ರಿಯಾದಿರ್ವಿಷಯೋ ಯಸ್ಯಾಃ ಸಾ ತರ್ಥೋಕ್ತಾ .
 ಏತೇನ ಪೂರ್ವಸ್ಯಾಃ ಸ್ಥೂಲವಿಷಯತ್ವಂ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ ಭವತಿ .
 ಸಾ ಹಿ ಮಹಾಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾಲಂಬನಾ . ಶಬ್ದಾರ್ಥವಿಷಯತ್ವೇನ
 ಶಬ್ದಾರ್ಥವಿಕಲ್ಪಸಹಿತತ್ವೇನ ದೇಶಕಾಲಧರ್ಮಾದ್ಯವಚ್ಛಿನ್ನಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮೋರ್ಥಃ
 ಪ್ರತಿಭಾತಿ ಯಸ್ಯಾಂ ಸಾ ಸವಿಚಾರಾ . ದೇಶಕಾಲಧರ್ಮಾದಿರಹಿತೋ ಧರ್ಮಿಮಾತ್ರತಯಾ
 ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥಸ್ತನ್ಮಾತ್ರೇಂದ್ರಿಯರೂಪಃ ಪ್ರತಿಭಾತಿ ಯಸ್ಯಾಂ ಸಾ ನಿರ್ವಿಚಾರಾ .. 44..

ಅನ್ಯಾ ಏವ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಷಯಾಯಾಃ ಕಿಂಪರ್ಯಂತಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಷಯ ಇತ್ಯಾಹ —
ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಷಯತ್ವಂ ಚಾಲಿಂಗಪರ್ಯವಸಾನಂ .. ಸಮಾಧಿ 45..

ವೃತ್ತಿಃ — ಸವಿಚಾರನಿರ್ವಿಚಾರಯೋಃ ಸಮಾಪತ್ಯೋರ್ಯತ್
ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಷಯತ್ವಮುಕ್ತಂ ತದಲಿಂಗಪರ್ಯವಸಾನಂ . ನ ಕ್ವಚಿಲ್ಲೀಯತೇ
ನ ವಾ ಕಿಂಚಿಲ್ಲಿಂಗತಿ ಗಮಯತೀತ್ಯಲಿಂಗಂ ಪ್ರಧಾನಂ . ತತ್ಪರ್ಯಂತಂ
ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಷಯತ್ವಂ . ತಥಾಹಿ — ಗುಣಾನಾಂ ಪರಿಣಾಮೇ ಚತ್ವಾರಿ ಪರ್ವಾಣಿ
— ವಿಶಿಷ್ಟಲಿಂಗಮವಿಶಿಷ್ಟಲಿಂಗಂ ಲಿಂಗಮಾತ್ರಮಲಿಂಗಂ ಚೇತಿ .
ವಿಶಿಷ್ಟಲಿಂಗಂ ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ . ಅವಿಶಿಷ್ಟಲಿಂಗಾಂ ತನ್ಮಾತ್ರಾಂತಃಕರಣಾನಿ .
ಲಿಂಗಮಾತ್ರಂ ಬುದ್ಧಿಃ . ಅಲಿಂಗಂ ಪ್ರಧಾನಮಿತಿ . ನಾತಃ ಪರಂ
ಸೂಕ್ಷ್ಮಮಸ್ತೀತ್ಯುಕ್ತಂ ಭವತಿ .. 45..

ಏತಾಸಾಂ ಸಮಾಪತ್ತೀನಾಂ ಪ್ರಕೃತೇ ಪ್ರಯೋಜನಮಾಹ —
ತಾ ಏವ ಸಬೀಜಃ ಸಮಾಧಿಃ .. ಸಮಾಧಿ 46..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಾ ಏವೋಕ್ತಲಕ್ಷನಾಃ ಸಮಾಪತ್ತಯಃ ಸಬೀಜಃ ಸಹ
ಬೀಜೇನಾಲಂಬನೇನ ವರ್ತತ ಇತಿ ಸಬೀಜಃ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಃ ಸಮಾಧಿರುಚ್ಯತೇ
ಸರ್ವಾಸಾಂ
ಸಾಲಂಬನತ್ವಾತ್ .. 46..

ಅಧೇತರಾಸಾಂ ಸಮಾಪತ್ತೀನಾಂ ನಿರ್ವಿಚಾರಫಲತ್ವಾನಿರ್ವಿಚಾರಾಯಾಃ
ಫಲಮಾಹ —

ನಿರ್ವಿಚಾರವೈಶಾರದ್ಯೇಽಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಸಾದಃ .. ಸಮಾಧಿ 47..

ವೃತ್ತಿಃ — ನಿರ್ವಿಚಾರತ್ವಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಂ (1.44). ವೈಶಾರದ್ಯಂ
ನೈರ್ಮಲ್ಯಂ . ಸವಿತರ್ಕಾಂ ಸ್ಥೂಲವಿಷಯಾಮಪೇಕ್ಷ್ಯ ನಿರ್ವಿತರ್ಕಾಯಾಃ
ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಂ .

ತತೋಽಪಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಷಯಾಯಾಃ ಸವಿಚಾರಾಯಾಃ . ತತೋಽಪಿ ನಿರ್ವಿಚಾರಾಯಾಃ

ತಸ್ಯಾಸ್ತು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪರೂಪಾಯಾಃ ಪ್ರಕೃಷ್ಟಾಭ್ಯಾಸವಶಾದ್ವೈಶಾರದ್ಯೇ
ನೈರ್ಮಲ್ಯೇ ಸತ್ಯಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಸಾದಃ ಸಮುಪಜಾಯತೇ . ಚಿತ್ತಂ ಕ್ಲೇಶವಾಸನಾರಹಿತಂ
ಸ್ಥಿತಿಪ್ರವಾಹಯೋಗ್ಯಂ ಭವತಿ . ಏತದೇವ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ವೈಶಾರದ್ಯಂ ಯತ್ ಸ್ಥಿತೌ
ದಾರ್ಢ್ಯಂ .. 47..

ತಸ್ಮಿನ್ ಸತಿ ಕಿಂ ಭವತೀತ್ಯಾಹ —

ಋತಂಭರಾ ತತ್ರ ಪ್ರಜ್ಞಾ .. ಸಮಾಧಿ 48..

ವೃತ್ತಿಃ — ಋತಂ ಸತ್ಯಂ ವಿಭರ್ತಿ ಕದಾಚಿದಪಿ ನ

ವಿಷಯಯೇಣಾಚ್ಛಾದ್ಯತೇ ಸಾ ಋತಂಭರಾ ಪ್ರಜ್ಞಾ ತಸ್ಮಿನ್ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ .
ತಸ್ಮಾಚ್ಚ ಪ್ರಜ್ಞಾಲೋಕಾತ್ ಸರ್ವಂ ಯಥಾವತ್ ಪಶ್ಯನ್ ಯೋಗೀ ಪ್ರಕೃಷ್ಣಂ
ಯೋಗಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ .. 48..

ಅಸ್ಯಾಃ ಪ್ರಜ್ಞಾಂತರಾದ್ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಮಾಹ —

ಶ್ರುತಾನುಮಾನಪ್ರಜ್ಞಾಭ್ಯಾಮನ್ಯವಿಷಯಾ ವಿಶೇಷಾರ್ಥತ್ವಾತ್ .. ಸಮಾಧಿ 49..

[ಪ್ರಜ್ಞಾಭ್ಯಾಂ ಸಾಮಾನ್ಯವಿಷಯಾ ಇತಿ ಪಾರೋಽಪಿ ದೃಶ್ಯತೇ .]

ವೃತ್ತಿಃ — ಶ್ರುತಮಾಗಮಜ್ಞಾನಂ . ಅನುಮಾನಮುಕ್ತಲಕ್ಷಣಂ

(1.7). ತಾಭ್ಯಾಂ ಯಾ ಜಾಯತೇ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಸಾ ಸಾಮಾನ್ಯವಿಷಯಾ . ನ

ಹಿ ಶಬ್ದಲಿಂಗಯೋರಿಂದ್ರಿಯವದ್ವಿಶೇಷಪ್ರತಿಪತ್ತೌ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ .

ಇಯಂ ಪುನಃ ನಿರ್ವಿಚಾರವೈಶಾರದ್ಯಸಮುದ್ಭವಾ ಪ್ರಜ್ಞಾ

ತಾಭ್ಯಾಂ ವಿಲಕ್ಷಣಾ ವಿಶೇಷವಿಷಯತ್ವಾತ್ . ಅಸ್ಯಾಂ ಹಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಯಾಂ

ಸೂಕ್ಷ್ಮವ್ಯವಹಿತವಿಪ್ರಕೃಷ್ಟಾನಾಮಪಿ ವಿಶೇಷಃ ಸ್ಫುಟೀನೈವ ರೂಪೇಣ ಭಾಸತೇ .

ಅತಸ್ತಸ್ಯಾಮೇವ ಯೋಗಿನಾ ಪರಃ ಪ್ರಯತ್ನಃ ಕರ್ತವ್ಯ ಇತ್ಯುಪದಿಷ್ಟಂ ಭವತಿ .. 49..

ಅಸ್ಯಾಃ ಪ್ರಜ್ಞಾಯಾಃ ಫಲಮಾಹ —

ತಜ್ಜಃ ಸಂಸ್ಕಾರೋಽನ್ಯಸಂಸ್ಕಾರಪ್ರತಿಬಂಧೀ .. ಸಮಾಧಿ 50..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಯಾ ಪ್ರಜ್ಞಯಾ ಜನಿತೋ ಯಃ ಸಂಸ್ಕಾರಃ ಸೋಽನ್ಯಾನ್

ಸಂಸ್ಕಾರಾನ್ ವ್ಯುತ್ಥಾನಜಾನ್ ಸಮಾಧಿಜಾಂಶ್ಚ ಸಂಸ್ಕಾರಾನ್ ಪ್ರತಿಬಧ್ನಾತಿ

ಸ್ವಕಾರ್ಯಕರಣಾಕ್ಷಮಾನ್ ಕರೋತೀತ್ಯರ್ಥಃ . ಯತಸ್ತತ್ತ್ವ ರೂಪತಯಾಸನಯಾ

ಜನಿತಾಃ ಸಂಸ್ಕಾರಾ ಬಲವತ್ಪಾದತತ್ತ್ವ ರೂಪಪ್ರಜ್ಞಾಜನಿತಾನ್ ಸಂಸ್ಕಾರಾನ್

ಬಾಧಿತುಂ

ಶಕ್ನುವಂತಿ . ಅತಸ್ತಾಮೇವ ಪ್ರಜ್ಞಾಮಭ್ಯಸೇದಿತ್ಯುಕ್ತಂ ಭವತಿ .. 50..

ಏವಂ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಸಮಾಧಿಮಭಿಧಾಯಾಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಂ ವಕ್ತುಮಾಹ —

ತಸ್ಯಾಪಿ ನಿರೋಧೇ ಸರ್ವನಿರೋಧಾನಿರ್ಬೀಜಃ ಸಮಾಧಿಃ .. ಸಮಾಧಿ 51..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಸ್ಯಾಪಿ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಸ್ಯ ನಿರೋಧೇ ವಿಲಯೇ ಸತಿ ಸರ್ವಾಸಾಂ

ಚಿತ್ತವೃತ್ತೀನಾಂ ಕಾರಣೇ ಪ್ರವಿಲಯಾದ್ಯಾ ಸಂಸ್ಕಾರಮಾತ್ರಾದ್ವೃತ್ತಿರುದೇತಿ ತಸ್ಯಾಂ

ನೇತಿ ನೇತಿ ಕೇವಲಂ ಪರ್ಯುದಸನಾನಿರ್ಬೀಜಃ ಸಮಾಧಿರ್ಭವತಿ ಯಸ್ಮಿನ್ ಸತಿ

ಪುರುಷಃ ಸ್ವರೂಪನಿಷ್ಠಃ ಶುದ್ಧೋ ಭವತಿ .. 51..

ತದತ್ರಾಧಿಕೃತಸ್ಯ ಯೋಗಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿನಿರೋಧಪದಾನಾಂ

ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಭ್ಯಾಸವೈರಾಗ್ಯಲಕ್ಷಣಸ್ಯೋಪಾಯದ್ವಯಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಂ

ಭೇದಂ ಚಾಭಿಧಾಯ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಾಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಭೇದೇನ ಯೋಗಸ್ಯ

ಮುಖ್ಯಾಮುಖ್ಯಭೇದಮುಕ್ತ್ವಾ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಪ್ರದರ್ಶನಪೂರ್ವಕಂ

ವಿಸ್ತಾರೇಣೋಪಾಯಾನ್ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯ ಸುಗಮೋಪಾಯಪ್ರದರ್ಶನಪರತಯಾ
ಈಶ್ವರಸ್ಯ

ಸ್ವರೂಪಪ್ರಮಾಣಪ್ರಭಾವವಾಚಕೋಪಾಸನಾನಿ ತತ್ಪಲಾನಿ ಚ ನಿರ್ಣೇಯ
ಚಿತ್ತವಿಕ್ಷೇಪಾಂಸ್ತತ್ತತ್ಸಹಭುವಶ್ಚ ದುಃಖಾದೀನ್ ವಿಸ್ತರೇಣ
ಚ ತತ್ಪ್ರತಿಷೇಧೋಪಾಯಾನೇಕತ್ವಾಭ್ಯಾಸಮೈತ್ಯಾದಿಪ್ರಾಣಾಯಾಮಾದೀನ್
ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಾಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಪೂರ್ವಾಂಗಭೂತವಿಷಯವತೀ
ಪ್ರವೃತ್ತಿರಿತ್ಯಾದೀನಾಖ್ಯಾಯೋಪಸಂಹಾರದ್ವಾರೇಣ ಚ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ
ಲಕ್ಷಣಫಲಸಹಿತಾಂ ಸ್ವಸ್ವವಿಷಯಸಹಿತಾಂ ಚೋಕ್ತ್ವಾ
ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಾಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಯೋರುಪಸಂಹಾರಮಭಿಧಾಯ
ಸಬೀಜಪೂರ್ವಕನಿರ್ಬೀಜಸಮಾಧಿರಭಿಹಿತ ಇತಿ ವ್ಯಾಕೃತೋ ಯೋಗಪಾದಃ .
ಇತಿ ಧಾರೇಶ್ವರಭೋಜದೇವವಿರಚಿತಾಯಾಂ ರಾಜಮಾರ್ತಂಠಾಭಿಧಾಯಾಂ
ಪಾತಂಜಲವೃತ್ತೌ ಸಮಾಧಿಪಾದಃ .. 1..
ಇತಿ ಸಮಾಧಿಪಾದಃ .. 1..

ಅಥ ಸಾಧನಪಾದಃ .. 2..

ತೇ ತೇ ದುಷ್ಟಾಪಯೋಗರ್ದಿಗ್ಧಿಸಿದ್ಧಯೇ ಯೇನ ದರ್ಶಿತಾಃ .
ಉಪಾಯಾಃ ಸ ಜಗನ್ನಾಥಸ್ತ್ಯಕ್ತೋಽಸ್ತು ಪ್ರಾರ್ಥಿತಾಪ್ತಯೇ ..
ತದೇವಂ ಪ್ರಥಮೇ ಪಾದೇ ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತಸ್ಯ ಸೋಪಾಯಂ ಯೋಗಮಭಿಧಾಯ
ವೃತ್ತಿಠಚಿತ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಕಥಮುಪಾಯಾಭ್ಯಾಸಪೂರ್ವಕೋ ಯೋಗಃ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಮುಪಯಾತೀತಿ
ತನ್ನಾಧನಾನುಷ್ಠಾನಪ್ರತಿಪಾದನಾಯ ಕ್ರಿಯಾಯೋಗಮಾಹ —
ತಪಃ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೇಶ್ವರಪ್ರಣಿಧಾನಾನಿ ಕ್ರಿಯಾಯೋಗಃ .. ಸಾಧನ 1..
ವೃತ್ತಿಃ — ತಪಃ ಶಾಸ್ತ್ರಾಂತರೋಪದಿಷ್ಟಂ ಕೃಚ್ಛಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿ .
ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಃ ಪ್ರಣವಪೂರ್ವಾಣಾಂ ಮಂತ್ರಾಣಾಂ ಜಪಃ . ಈಶ್ವರಪ್ರನಿಧಾನಂ
ಸರ್ವಕ್ರಿಯಾಣಾಂ ತಸ್ಮಿನ್ ಪರಮಗುರೌ ಫಲನಿರಪೇಕ್ಷತಯಾ ಸಮರ್ಪಣಂ .
ಏತಾನಿ

ಕ್ರಿಯಾಯೋಗ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ .. 1..

ಸ ಕಿಮರ್ಥಮಿತ್ಯಾಹ —

ಸಮಾಧಿಭಾವನಾರ್ಥಃ ಕ್ಲೇಶತನೂಕರಣಾರ್ಥಶ್ಚ .. ಸಾಧನ 2..

ವೃತ್ತಿಃ — ಕ್ಲೇಶಾ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಾಸ್ತೇಷಾಂ ತನೂಕರಣಂ

ಸ್ವಕಾರ್ಯಕರಣಪ್ರತಿಬಂಧಃ . ಸಮಾಧಿರುಕ್ತಲಕ್ಷಣಃ

(1.17). ತಸ್ಯ ಭಾವನಾ ಚೇತಸಿ ಪುನಃಪುನರ್ನಿವೇಶನಂ

ಸಾರ್ಥಃ ಪ್ರಯೋಜನಂ ಯಸ್ಯ ಸ ತಥೋಕ್ತಃ . ಏತದುಕ್ತಂ ಭವತಿ —

ಏತೇ ತಪಃಪ್ರಭೃತಯೋಽಭ್ಯಸ್ಯಮಾನಾಶ್ಚಿತ್ತಗತಾನವಿದ್ಯಾದೀನ್ ಕ್ಲೇಶಾನ್
ಶಿಥಿಲೀಕುರ್ವಂತಃ ಸಮಾಧೇರುಪಕಾರಕತಾಂ ಭಜಂತೇ . ತಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಥಮಂ
ಕ್ರಿಯಾಯೋಗವಿಧಾನಪರೇಣ ಯೋಗಿನಾ ಭವಿತವ್ಯಮಿತ್ಯುಪದಿಷ್ಟಂ .. 2..

ಕ್ಲೇಶತನೂಕರಣಾರ್ಥ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ . ತತ್ರ ಕೇ ಕ್ಲೇಶಾ ಇತ್ಯಾಹ —
ಅವಿದ್ಯಾಽಸ್ಮಿತಾರಾಗದ್ವೇಷಾಭಿನಿವೇಶಾಃ ಕ್ಲೇಶಾಃ .. ಸಾಧನ 3..

ವೃತ್ತಿಃ — ಅವಿದ್ಯಾದಯಾಃ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಲಕ್ಷಣಾಃ ಪಂಚ . ತೇ
ಬಾಧನಾಲಕ್ಷಣಂ ಪರಿತಾಪಮುಪಜನಯಂತಃ ಕ್ಲೇಶಶಬ್ದವಾಚ್ಯಾ ಭವಂತಿ . ತೇ
ಹಿ ಚೇತಸಿ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಾಃ ಸಂಸ್ಕಾರಲಕ್ಷಣಂ ಗುಣಪರಿಣಾಮಂ ದ್ರಢಯಂತಿ .. 3..
ಸತ್ಯಪಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ತುಲ್ಯಕ್ಲೇಶತ್ವೇ ಮೂಲಭೂತತ್ವಾದವಿದ್ಯಾಯಾಃ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಂ
ಪ್ರತಿಪಾದಯಿತುಮಾಹ —

ಅವಿದ್ಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರಮುತ್ತರೇಷಾಂ ಪ್ರಸುಪ್ತತನುವಿಚ್ಛಿನ್ನೋದಾರಾಣಾಂ .. ಸಾಧನ 4..

ವೃತ್ತಿಃ — ಅವಿದ್ಯಾ ಮೋಹೋಽನಾತ್ಮನ್ಯಾತ್ಮಾಭಿಮಾನ ಇತಿ ಯಾವತ್ . ಸಾ ಕ್ಷೇತ್ರಂ
ಪ್ರಸವಭೂಮಿರುತ್ತರೇಷಾಮಸ್ಮಿತಾದೀನಾಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಪ್ರಸುಪ್ತನ್ವಾದಿಭೇದೇನ
ಚತುರ್ವಿಧಾನಾಂ . ಅತೋ ಯತ್ರಾವಿದ್ಯಾ ವಿಪರ್ಯಯಜ್ಞಾನರೂಪಾ
ಶಿಥಿಲೀಭವತಿ ತತ್ರ

ಕ್ಲೇಶಾನಾಮಸ್ಮಿತಾದೀನಾಂ ನೋದ್ಭವೋ ದೃಶ್ಯತೇ . ವಿಪರ್ಯಯಜ್ಞಾನಸದ್ಭಾವೇ ಚ
ತೇಷಾಮುದ್ಭವದರ್ಶನಾತ್ ಸ್ಥಿತಮೇವ ಮೂಲತ್ವಮವಿದ್ಯಾಯಾಃ .

ಪ್ರಸುಪ್ತತನುವಿಚ್ಛಿನ್ನೋದಾರಾಣಾಮಿತಿ . ತತ್ರ ಯೇ ಕ್ಲೇಶಾಶ್ಚಿತ್ತಭೂಮೌ
ಸ್ಥಿತಾಃ ಪ್ರಬೋಧಕಾಭಾವೇ ಸ್ವಕಾರ್ಯಂ ನಾರಭಂತೇ ತೇ ಪ್ರಸುಪ್ತಾ ಇತ್ಯುಚ್ಯಂತೇ .
ಯಥಾ ಬಾಲಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಬಾಲಸ್ಯ ಹಿ ವಾಸನಾರೂಪಾಃ ಸ್ಥಿತಾ ಅಪಿ ಕ್ಲೇಶಾಃ
ಪ್ರಬೋಧಕಸಹಕಾರ್ಯಭಾವೇ ನಾಭಿವ್ಯಜ್ಯಂತೇ .

ತೇ ತನವೋ ಯೇ ಸ್ವಸ್ವಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭಾವನಯಾ

ಶಿಥಿಲೀಕೃತಕಾರ್ಯಸಂಪಾದನಶಕ್ತಯೋ ವಾಸನಾಸವಶೇಷತಯಾ
ಚೇತಸ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ ಪ್ರಭೂತಾಂ ಸಾಮಗ್ರೀಮಂತರೇಣ ಸ್ವಕಾರ್ಯಮಾರಬ್ಧುಮಕ್ಷಮಾ
ಯಥಾಽಭ್ಯಾಸವತೋ ಯೋಗಿನಃ .

ತೇ ವಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ಯೇ ಕೇನಚಿದ್ಬಲವತಾ ಕ್ಲೇಶೇನಾಭಿಭೂತಶಕ್ತಯಸ್ತಿಷ್ಠಂತಿ
ಯಥಾ ದ್ವೇಷಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ರಾಗೋ ರಾಗಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ವಾ ದ್ವೇಷಃ . ನ
ಹ್ಯನಯೋಃ

ಪರಸ್ಪರವಿರುದ್ಧಯೋರ್ಯುಗಪತ್ ಸಂಭವೋಽಸ್ತಿ .

ತೇ ಉದಾರಾ ಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತಸಹಕಾರಿಸನ್ನಿಧಯಃ ಸ್ವಂ ಸ್ವಂ ಕಾರ್ಯಮಭಿನಿರ್ವರ್ತಯಂತಿ
ಯಥಾ ಸದೈವ ಯೋಗಪರಿಪಂಥಿನೋ ವ್ಯುತ್ಥಾನದಶಾಯಾಂ .

ಏಷಾಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಚತುರ್ವಿಧಾನಾಮಪಿ ಮೂಲಭೂತತ್ವೇನ

ಸ್ಥಿತಾಪ್ಯವಿದ್ಯಾನ್ವಯಿತ್ವೇನ ಪ್ರತೀಯತೇ . ನ ಹಿ ಕ್ವಚಿದಪಿ ಕ್ಲೇಶಾನಾಂ
ವಿಪರ್ಯಯಾನ್ವಯನಿರಪೇಕ್ಷಾಣಾಂ ಸ್ವರೂಪಮುಪಲಭ್ಯತೇ . ತಸ್ಮಾತ್ [ಪಾ0
ತಸ್ಯಾಂ ಚ] ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನರೂಪಾಯಾಮವಿದ್ಯಾಯಾಂ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನೇನ
ನಿವರ್ತಿತಾಯಾಂ ದಗ್ಧಬೀಜಕಲ್ಪಾನಾಮೇಷಾಂ ನ ಕ್ವಚಿತ್ ಪ್ರರೋಹೋಽಸ್ತಿ .
ಅತೋಽವಿದ್ಯಾನಿಮಿತ್ತತ್ವಮವಿದ್ಯಾನ್ವಯಶ್ಚೈತೇಷಾಂ ನಿಶ್ಚೇಯತೇ .
ಅತಃ ಸರ್ವೇಽಪ್ಯವಿದ್ಯಾವ್ಯಪದೇಶಭಾಜಃ . ಸರ್ವೇಷಾಂ ಚ ಕ್ಲೇಶಾನಾಂ
ಚಿತ್ತವಿಕ್ಷೇಪಕಾರಿತ್ವಾದ್ಯೋಗಿನಾ ಪ್ರಥಮಮೇವ ತದುಚ್ಛೇದೇ ಯತ್ನಃ ಕಾರ್ಯ ಇತಿ ..

4..

ಅವಿದ್ಯಾಲಕ್ಷಣಮಾಹ —

ಅನಿತ್ಯಾಶುಚಿದುಃಖಾನಾತ್ಮಸು ನಿತ್ಯಾಶುಚಿಸುಖಾತ್ಮಖ್ಯಾತಿರವಿದ್ಯಾ .. ಸಾಧನ 5..

ವೃತ್ತಿಃ — ಅತಸ್ತಿಸ್ತತ್ಪ್ರತಿಭಾಸೋಽವಿದ್ಯೇತ್ಯವಿದ್ಯಾಯಾಃ

ಸಾಮಾನ್ಯಲಕ್ಷಣಂ . ತಸ್ಯಾ ಏವ ಭೇದಪ್ರತಿಪಾದನಂ — ಅನಿತ್ಯೇಷು

ಘಟಾದಿಷು ನಿತ್ಯತ್ವಾಭಿಮಾನೋಽವಿದ್ಯೇತ್ಯುಚ್ಯತೇ . ಏವಮಶುಚಿಷು ಕಾಯಾದಿಷು
ಶುಚಿತ್ವಾಭಿಮಾನೋ ದುಃಖೇಷು ವಿಷಯೇಷು ಸುಖಾಭಿಮಾನೋನಾತ್ಮಶರೀರ
ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನಃ . ಏತೇನಾಪುಣ್ಯೇ ಪುಣ್ಯಭ್ರಮೋಽನರ್ಥೋಭ್ರಮೋ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಃ

.. 5..

ಅಸ್ಮಿತಾಂ ಲಕ್ಷಯಿತುಮಾಹ —

ದೃಗ್ಧರ್ಶನಶಕ್ತೋರೇಕಾತ್ಮತೇವಾಸ್ಮಿತಾ .. ಸಾಧನ 6..

ವೃತ್ತಿಃ — ದೃಕ್ಷಕಿಃ ಪುರುಷಃ .

ದರ್ಶನಶಕ್ತೀ ರಜಸ್ತಮೋಭ್ಯಾಮನಭಿಭೂತಃ ಸಾತ್ವಿಕಃ

ಪರಿಣಾಮೋಽನ್ತಃಕರಣರೂಪಃ . ಅನಯೋರ್ಭೋಕ್ತೃಭೋಗ್ಯತ್ವೇನ

ಜಡಾಜಡತ್ವೇನಾತ್ಯಂತಭಿನ್ನರೂಪಯೋರೇಕತಾಭಿಮಾನೋಽಸ್ಮಿ ತೇತ್ಯುಚ್ಯತೇ .

ಯಥಾ ಪ್ರಕೃತಿರ್ವಸ್ತುತಃ ಕರ್ತೃತ್ವಭೋಕ್ತೃತ್ವರಹಿತಾಪಿ

ಕರ್ತೃಹಮಿತ್ಯಭಿಮನ್ಯತೇ [ಪಾ0 ಯಥಾ ಪ್ರಕೃತಿವತಾ ಕರ್ತೃತ್ವರಹಿತೇನಾಪಿ

ಕರ್ತೃಹಮಿತ್ಯಭಿಮನ್ಯತೇ| ಸೋಽಯಮಸ್ಮಿತಾಖ್ಯೋ ವಿಪರ್ಯಾಸಃ ಕ್ಲೇಶಃ .. 6..

ರಾಗಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಮಾಹ —

ಸುಖಾನುಶಯೀ ರಾಗಃ .. ಸಾಧನ 7..

ವೃತ್ತಿಃ — ಸುಖಮನುಶೇತ ಇತಿ ಸುಖಾನುಶಯೀ . ಸುಖಜ್ಞಸ್ಯ

ಸುಖಾನುಭೂತಿಪೂರ್ವಕಃ ಸುಖಸಾಧನೇಷು ತೃಷ್ಣಾರೂಪೋ ಗರ್ಭೋಽ

ರಾಗಸಂಜ್ಞಕಃ

ಕ್ಲೇಶಃ .. 7..

ದ್ವೇಷಲಕ್ಷಣಮಾಹ —

ದುಃಖಾನುಶಯೀ ದ್ವೇಷಃ .. ಸಾಧನ 8..

ವೃತ್ತಿಃ — ದುಃಖಮುಕ್ತಲಕ್ಷಣಂ . ತದಭಿಜ್ಞಸ್ಯ

ತದನುಸ್ಮೃತಿಪೂರ್ವಕಂ ತತ್ಸಾಧನೇಷ್ಟನಭಿಲಷತೋ ಯೋಽಯಂ ನಿಂದಾತ್ಮಕಃ
ಕ್ರೋಧಃ ಸ ದ್ವೇಷಲಕ್ಷಣಃ ಕ್ಲೇಶಃ .. 8..

ಅಭಿನಿವೇಶಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಮಾಹ —

ಸ್ವರಸವಾಹೀ ವಿದುಷೋಽಪಿ ತಥಾರೂಢೋಽಭಿನಿವೇಶಃ .. ಸಾಧನ 9..

ವೃತ್ತಿಃ — ಪೂರ್ವಜನ್ಮಾನುಭೂತಮರಣದುಃಖಾನುಭವವಾಸನಾಬಲಾಧ್ಯಯರೂಪಃ

ಸಮುಪಜಾಯಮಾನಃ ಶರೀರವಿಷಯಾದಿಭಿರ್ಮಮ ವಿಯೋಗೋ ಮಾ
ಭೂದಿತ್ಯನ್ವಹಮನುಬಂಧರೂಪಃ ಸರ್ವಸ್ಯೈವಾಽಽಕೃಮೇರ್ಬೃಹ್ಮಪರ್ಯಂತಂ
ನಿಮಿತ್ತಮಂತರೇಣ ಪ್ರವರ್ತಮಾನೋಽಭಿನಿವೇಶಾಖ್ಯಃ ಕ್ಲೇಶಃ .. 9..

ತದೇವಂ ವ್ಯುತ್ಥಾನಸ್ಯ ಕ್ಲೇಶಾತ್ಕೃತ್ವಾದೇಕಾಗ್ರತಾಽಭ್ಯಾಸಕಾಮೇನ ಪ್ರಥಮಂ

ಕ್ಲೇಶಾಃ ಪರಿಹರ್ತವ್ಯಾಃ . ನ ಚಾಜ್ಞಾತಾನಾಂ ತೇಷಾಂ ಪರಿಹಾರಃ ಕರ್ತುಂ ಶಕ್ಯ
ಇತಿ ತಜ್ಞಾನಾಯ ತೇಷಾಮುದ್ದೇಶಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ವಿಭಾಗಂ ಚಾಭಿಧಾಯ
ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಭೇದಭಿನ್ನಾನಾಂ ತೇಷಾಂ ಪ್ರಹಾಣೋಪಾಯವಿಭಾಗಮಾಹ —

ತೇ ಪ್ರತಿಪ್ರಸವಹೇಯಾಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಃ .. ಸಾಧನ 10..

ವೃತ್ತಿಃ — ತೇ ಸುಕ್ಷ್ಮಾಃ ಕ್ಲೇಶಾಃ ಯೇ ವಾಸನಾರೂಪೇಣೈವ

ಸ್ಥಿತಾಃ ಸ್ವವೃತ್ತಿರೂಪಂ ಪರಿಣಾಮಂ ನಾರಭಂತೇ . ತೇ ಪ್ರತಿಪ್ರಸವೇನ

ಪ್ರತಿಲೋಮಪರಿಣಾಮೇನ ಹೇಯಾಸ್ತುಕ್ತವ್ಯಾಃ . ಸ್ವಕಾರಣೇಽಸ್ಥಿತಾಯಾಂ
ಕೃತಾರ್ಥಂ

ಸವಾಸನಂ ಚಿತ್ತಂ ಯದಾ ಪ್ರವಿಷ್ಟಂ ಭವತಿ ತದಾ ಕುತಸ್ತೇಷಾಂ ನಿರ್ಮೂಲಾನಾಂ
ಸಂಭವಃ .. 10..

ಸ್ಥೂಲಾನಾಂ ಹಾನೋಪಾಯಮಾಹ —

ಧ್ಯಾನಹೇಯಾಸ್ತದ್ವೃತ್ತಯಃ .. ಸಾಧನ 11..

ವೃತ್ತಿಃ — ತೇಷಾಂ ಕ್ಲೇಶಾನಾಮಾರಬ್ಧಕಾರ್ಯಾಣಾಂ ಯಾಃ ಸುಖದುಃಖಮೋಹಾತ್ಮಿಕಾ

ವೃತ್ತಯಸ್ತಾ ಧ್ಯಾನಹೇಯಾಃ . ಧ್ಯಾನೇನೈವ ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತಾಲಕ್ಷಣೇನ

ಹಾತವ್ಯಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ . ಚಿತ್ತಪರಿಕರ್ಮಾಭ್ಯಾಸಮಾತ್ರೇಣೈವ ಸ್ಥೂಲತ್ವಾತ್

ತಾನಾಂ ನಿವೃತ್ತಿರ್ಭವತಿ . ಯಥಾ ವಸ್ತಾದೌ ಸ್ಥೂಲೋ ಮಲಃ

ಪ್ರಕ್ಷಾಲನಮಾತ್ರೇಣೈವ ನಿವರ್ತತೇ . ಯಸ್ತತ್ರ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂಶಃ ಸ

ತ್ಯೈಸ್ಥಿರುಪಾಯೈರುತ್ತಾಪನಪ್ರಭೃತಿಭಿರೇವ ನಿವರ್ತಯಿತುಂ ಶಕ್ಯತೇ .. 11..

ಏವಂ ಕ್ಲೇಶಾನಾಂ ತತ್ತ್ವಮಭಿಧಾಯ ಕರ್ಮಾಶಯಸ್ಯ ತದಭಿಧಾತುಮಾಹ —

ಕ್ಲೇಶಮೂಲಃ ಕರ್ಮಾಶಯೋ ದೃಷ್ಟಾದೃಷ್ಟಜನ್ಮವೇದನೀಯಃ .. ಸಾಧನ 12..

ವೃತ್ತಿಃ — ಕರ್ಮಾಶಯ ಇತ್ಯನೇನ ಸ್ವರೂಪಂ ತಸ್ಯಾಭಿಹಿತಂ .
 ಅತೋ ವಾಸನಾರೂಪಾಣ್ಯೇವ ಕರ್ಮಾಣಿ . ಕ್ಲೇಶಮೂಲ ಇತ್ಯನೇನ
 ಕಾರಣಮಭಿಹಿತಂ ಯತಃ ಕರ್ಮಣಾಂ ಶುಭಾಶುಭಾನಾಂ ಕ್ಲೇಶಾ ಏವ
 ನಿಮಿತ್ತಂ . ದೃಷ್ಟಾದೃಷ್ಟಜನ್ಮವೇದನೀಯ ಇತ್ಯನೇನ ಫಲಮುಕ್ತಂ .
 ಅಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಜನ್ಮನಿ ಅನುಭವನೀಯೋ ದೃಷ್ಟಜನ್ಮವೇದನೀಯಃ .
 ಜನ್ಮಾಂತರಾನುಭವನೀಯೋಽದೃಷ್ಟಜನ್ಮವೇದನೀಯಃ .

ತಥಾಹಿ — ಕಾನಿಚಿತ್ ಪುಣ್ಯಾನಿ ದೇವತಾರಾಧನಾದೀನಿ ತೀವ್ರಸಂವೇಗೇನ
 ಕೃತಾನಿ ಇಹೈವ ಜನ್ಮನಿ ಜಾತ್ಯಾಯುರ್ಭೋಗಲಕ್ಷಣಂ ಫಲಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಿ
 ಯಥಾ ನಂದೀಶ್ವರಸ್ಯ ಭಗವನ್ಮಹೇಶ್ವರಾರಾಧನಬಲಾದಿಹೈವ ಜನ್ಮನಿ
 ಜಾತ್ಯಾದಯೋ ವಿಶಿಷ್ಟಾಃ ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತಾಃ . ಏವಮನ್ವೇಷಾಂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾದೀನಾಂ
 ತಪಃಪ್ರಭಾವಾಜ್ಜಾತ್ಯಾಯುಷೀ . ಕೇಷಾಂಚಿಜ್ಜಾತಿರೇವ ಯಥಾ ತೀವ್ರಸಂವೇಗೇನ
 ದುಷ್ಟಕರ್ಮಕೃತಾಂ ನಹುಷಾದೀನಾಂ ಜಾತ್ಯಂತರಾದಿಪರಿಣಾಮಃ . ಉರ್ವಶ್ಯಾಶ್ಚ
 ಕಾರ್ತಿಕೇಯವನೇ ಲತಾರೂಪತಯಾ . ಏವಂ ವ್ಯಸ್ತಸಮಸ್ತತ್ವೇನ ಯಥಾಯೋಗ್ಯಂ
 ಯೋಜ್ಯಮಿತಿ .. 12..

ಇದಾನೀಂ ಕರ್ಮಾಶಯಸ್ಯ ಸ್ವಭೇದಭಿನ್ನಂ ಫಲಮಾಹ —

ಸತಿ ಮೂಲೇ ತದ್ವಿಪಾಕೋ ಜಾತ್ಯಾಯುರ್ಭೋಗಾಃ .. ಸಾಧನ 13..

ವೃತ್ತಿಃ — ಮೂಲಮುಕ್ತಲಕ್ಷಣಾಃ ಕ್ಲೇಶಾಃ . ತೇಷ್ವನಭಿಭೂತೇಷು ಸತ್ಸು
 ಕರ್ಮಣಾಂ ಕುಶಲಾಕುಶಲರೂಢಿಪಾಣಾಂ ವಿಪಾಕಃ ಫಲಂ ಜಾತ್ಯಾಯುರ್ಭೋಗಾ
 ಭವಂತಿ .

ಜಾತಿರ್ಮನುಷ್ಯಾದಿಃ . ಆಯುಶ್ಚಿರಕಾಲಮೇಕಶರೀರಸಂಬಂಧಃ . ಭೋಗಾ
 ವಿಷಯಾ ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಸುಖಸಂವಿದ್ಧುಃಖಸಂವಿಚ್ಛ ಸುಖದುಃಖಾದೀನಿ
 ಕರ್ಮಕರಣಭಾವಬೋಧನವ್ಯತ್ಯತ್ಯಾ ಭೋಗಶಬ್ದಸ್ಯ . ಇದಮತ್ರ
 ತಾತ್ಪರ್ಯಂ — ಚಿತ್ತಭೂಮಾವನಾದಿಕಾಲಸಂಚಿತಾಃ ಕರ್ಮವಾಸನಾ
 ಯಥಾ ಯಥಾ ಪಾಕಮುಪಯಾಂತಿ ತಥಾ ತಥಾ ಗುಣಪ್ರಧಾನಭಾವೇನ ಸ್ಥಿತಾ
 ಜಾತ್ಯಾಯುರ್ಭೋಗಲಕ್ಷಣಂ ಸ್ವಕಾರ್ಯಮಾರಭಂತೇ .. 13..

ಉಕ್ತಾನಾಂ ಕರ್ಮಫಲತ್ವೇನ ಜಾತ್ಯಾದೀನಾಂ ಸ್ವಕಾರಣಕರ್ಮನುಸಾರಿಣಾಂ
 ಕಾರ್ಯಕರ್ತೃತ್ವಮಾಹ —

ತೇ ಹ್ಲಾದಪರಿತಾಪಫಲಾಃ ಪುಣ್ಯಾಪುಣ್ಯಹೇತುತ್ವಾತ್ .. ಸಾಧನ 14..

ವೃತ್ತಿಃ — ಹ್ಲಾದಃ ಸುಖಮ್ ಪರಿತಾಪೋ ದುಃಖಂ ತೌ ಫಲಂ ಯೇಷಾಂ ತೇ
 ತಥೋಕ್ತಾಃ . ಪುಣ್ಯಂ ಕುಶಲಂ ಕರ್ಮ ತದ್ವಿಪರೀತಮಪುಣ್ಯಂ ತೇ ಕರ್ಮಣೀ
 ಕಾರಣಂ

ಯೇಷಾಂ ತೇಷಾಂ ಭಾವಸ್ತಸ್ಮಾತ್ . ಏತದುಕ್ತಂ ಭವತಿ — ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಾರಬ್ಧಾ

ಜಾತ್ಯಾಯುರ್ಭೋಗಾ ಹ್ಲಾದಫಲಾಃ . ಅಪುಣ್ಯಕರ್ಮಾರಬ್ಧಾಸ್ತು ಪರಿತಾಪಫಲಾಃ .
ಏತಚ್ಚ

ಪ್ರಾಣಿಮಾತ್ರಾಪೇಕ್ಷಯಾ ದ್ವೈವಿದ್ಯಂ .. 14..

ಯೋಗಿನಸ್ತತ್ಸರ್ವಂ ದುಃಖಮಿತ್ಯಾಹ —

ಪರಿಣಾಮತಾಪಸಂಸ್ಕಾರದುಃಖೈರ್ಗುಣವೃತ್ತಿವಿರೋಧಾಚ್ಚ ದುಃಖಮೇವ ಸರ್ವಂ
ವಿವೇಕಿನಃ .. ಸಾಧನ 15..

ವೃತ್ತಿಃ — ವಿವೇಕಿನಃ ಪರಿಜ್ಞಾತಕ್ಷೇಶಾದಿವಿವೇಕಸ್ಯ

ದೃಶ್ಯಮಾತ್ರಂ ಸಕಲಮೇವ ಭೋಗಸಾಧನಂ ಸವಿಷಂ

ಸ್ವಾದ್ವನ್ನಮಿವ ದುಃಖಮೇವ ಪ್ರತಿಕೂಲವೇದನೀಯಮೇವೇತ್ಯರ್ಥಃ .

ಯಸ್ಮಾದತ್ಯಂತಾಭಿಜಾತೋ ಯೋಗೀ ದುಃಖಲೇಶೇನಾಪ್ಯುದ್ವಿಜತೇ . ಯಥಾ —

ಅಕ್ಷಿಪಾತ್ರಮೂರ್ಣಾತಂತುಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರೇಣೈವ ಮಹತೀಂ ಪೀಡಾಮನುಭವತಿ

ನೇತರದಂಗಂ ತಥಾ ವಿವೇಕೀ ಸ್ವಲ್ಪದುಃಖಾನುಬಂಧೇನಾಪ್ಯುದ್ವಿಜತೇ .

ಕಥಮಿತ್ಯಾಹ — ಪರಿಣಾಮತಾಪಸಂಸ್ಕಾರದುಃಖೈಃ .

ವಿಷಯಾಣಾಮುಪಭುಜ್ಯಮಾನಾನಾಂ ಯಥಾಯಥಂ

ಗರ್ಧಾಭಿವೃದ್ಧೇಸ್ತದಪ್ರಾಪ್ತಿಕೃತಸ್ಯ ಸುಖದುಃಖಸ್ಯಾಪರಿಹಾರ್ಯತಯಾ

ದುಃಖಾಂತರಸಾಧನತ್ವಾನ್ನಾಸ್ತೇವ ಸುಖರೂಪತೇತಿ ಪರಿಣಾಮದುಃಖತ್ವಂ .

ಉಪಗೃಹ್ಯಮಾಣೇಷು ಸುಖಸಾಧನೇಷು ತತ್ಪ್ರತಿಪಂಥಿನಂ ಪ್ರತಿ ದ್ವೇಷಸ್ಯ

ಸರ್ವದೈವಾವಸ್ಥಿತತ್ವಾತ್ ಸುಖಾನುಭವಕಾಲೇಽಪಿ ತಾಪದುಃಖಂ ದುಷ್ಪರಿಹರಮಿತಿ

ತಾಪದುಃಖತಾ .

ಸಂಸ್ಕಾರದುಃಖಂ ತು ಸ್ವಾಭಿಮತಾನಭಿಮತವಿಷಯಸನ್ನಿಧಾನೇ

ಸುಖಸಂವಿದ್ಧುಃಖಸಂವಿಚ್ಛೋಪಜಾಯಮಾನಾ ತಥಾವಿಧಮೇವ ಸ್ವಕ್ಷೇತ್ರೇ

ಸಂಸ್ಕಾರಮಾರಭತೇ . ಸಂಸ್ಕಾರಾಚ್ಚ ಪುನಸ್ತಥಾವಿಧಸಂವಿದನುಭವ

ಇತ್ಯಪರಿಮಿತಸಂಸ್ಕಾರೋತ್ಪತ್ತಿದ್ವಾರೇಣ ಸರ್ವಸ್ಯೈವ ದುಃಖಾನುವೇದಾದ್ಧುಃಖತ್ವಂ

ಏವಮುಕ್ತಂ ಭವತಿ — ಕ್ಲೇಶಕರ್ಮಾಶಯವಿಪಾಕಸಂಸ್ಕಾರಾನುಚ್ಛೇದಾತ್

ಸರ್ವಸ್ಯೈವ ದುಃಖತ್ವಂ .

ಗುಣವೃತ್ತಿವಿರೋಧಾಚ್ಛೇತಿ . ಗುಣಾನಾಂ ಸತ್ಪರಜಸ್ತಮಸಾಂ ಯಾ ವೃತ್ತಯಃ

ಸುಖದುಃಖಮೋಹರೂಪಾಃ ಪರಸ್ಪರಮಭಿಭಾವ್ಯಾಭಿಭಾವಕತ್ವೇನ ವಿರುದ್ಧಾ

ಜಾಯಂತೇ .

ತಾಸಾಂ ಸರ್ವತ್ಯೈವ ದುಃಖಾನುವೇದಾದ್ ದುಃಖತ್ವಂ .

ಏತದುಕ್ತಂ ಭವತಿ — ಐಕಾಂತಿಕೀಮಾತ್ಯಂತಿಕೀಂ ಚ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಮಿಚ್ಛತೋ

ವಿವೇಕಿನ ಉಕ್ತರೂಪಕಾರಣಚತುಷ್ಟಯಾಃ ಸರ್ವೇ ವಿಷಯಾ ದುಃಖರೂಪತಯಾ

ಪ್ರತಿಭಾಂತಿ . ತಸ್ಮಾಚ್ಚ ಸರ್ವಕರ್ಮವಿಪಾಕೋ ದುಃಖರೂಪ ಏವೇತ್ಯುಕ್ತಂ ಭವತಿ ..
15..

ತದೇವಮುಕ್ತಸ್ಯ ಕ್ಲೇಶಕರ್ಮಾಶಯವಿಪಾಕರಾಶೇರವಿದ್ಯಾಪ್ರಭವತ್ವಾದವಿದ್ಯಾಯಾಶ್ಚ
ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನರೂಪತಯಾ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನೋಚ್ಛೇದ್ಯತ್ವಾತ್ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಚ
ಸಸಾಧನಹೇಯೋಪಾದೇಯಾವಧಾರಣರೂಪತ್ವಾತ್ ತದಭಿಧಾನಮಾಹ —
ಹೇಯಂ ದುಃಖಮನಾಗತಂ .. ಸಾಧನ 16..

ವೃತ್ತಿಃ — ಭೂತಸ್ಯಾತಿಕ್ರಾಂತತ್ವಾದನುಭೂಯಮಾನಸ್ಯ
ತ್ಯಕ್ತುಮಶಕ್ಯತ್ವಾದನಾಗತಮೇವ ಸಂಸಾರದುಃಖಂ ಹಾತವ್ಯಮಿತ್ಯುಕ್ತಂ ಭವತಿ .. 16..
ಹೇಯಹೇತುಮಾಹ —

ದ್ರಷ್ಟೃ ದೃಶ್ಯಯೋಃ ಸಂಯೋಗೋ ಹೇಯಹೇತುಃ .. ಸಾಧನ 17..

ವೃತ್ತಿಃ — ದ್ರಷ್ಟಾ ಚಿದ್ರೂಪಃ ಪುರುಷಃ . ದೃಶ್ಯಂ ಬುದ್ಧಿಸತ್ತ್ವಂ .

ತಯೋರವಿವೇಕಖ್ಯಾತಿಪೂರ್ವಕೋ ಯೋಽಸೌ ಸಂಯೋಗೋ ಭೋಜಕೃ ಭೋಗ್ಯತ್ವೇನ
ಸನ್ನಿಧಾನಂ ಸ ಹೇಯಸ್ಯ ದುಃಖಸ್ಯ ಗುಣಪರಿಣಾಮರೂಪಸ್ಯ ಸಂಸಾರಸ್ಯ ಹೇತುಃ
ಕಾರಣಂ . ತನ್ನಿವೃತ್ಯಾ ಸಂಸಾರನಿವೃತ್ತಿಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 17..

ದ್ರಷ್ಟೃ ದೃಶ್ಯಯೋಃ ಸಂಯೋಗ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ . ತತ್ರ ದೃಶ್ಯಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಂ ಕಾರ್ಯಂ
ಪ್ರಯೋಜನಂ ಚಾಹ —

ಪ್ರಕಾಶಕ್ರಿಯಾಸ್ಥಿತಿಶೀಲಂ ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮಕಂ ಭೋಗಾಪವರ್ಗಾರ್ಥಂ ದೃಶ್ಯಂ ..
ಸಾಧನ 18..

ವೃತ್ತಿಃ — ಪ್ರಕಾಶಃ ಸತ್ತ್ವಸ್ಯ ಧರ್ಮಃ . ಕ್ರಿಯಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪಾ

ರಜಸಃ . ಸ್ಥಿತಿನಿಯಮರೂಪಾ ತಮಸಃ . ತಾಃ ಪ್ರಕಾಶಕ್ರಿಯಾಸ್ಥಿತಯಃ ಶೀಲಂ

ಸ್ವಾಭಾವಿಕಂ ರೂಪಂ ಯಸ್ಯ ತತ್ತಥಾವಿಧಮಿತಿ ಸ್ವರೂಪಮಸ್ಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಂ .

ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮಕಮಿತಿ . ಭೂತಾನಿ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಭೇದೇನ

ದ್ವಿವಿಧಾನಿ ಪೃಥಿವ್ಯಾದೀನಿ ಗಂಧತನ್ಮಾತ್ರಾದೀನಿ ಚ . ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ

ಬುದ್ಧೀಂದ್ರಿಯಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಾಂತಃಕರಣಭೇದೇನ ತ್ರಿವಿಧಾನಿ .

ಉಭಯಮೇತದ್ಧ್ಯಾಹ್ಯಗ್ರಹಣರೂಪಾತ್ಮಾ ಸ್ವರೂಪಾಭಿನ್ನಃ ಪರಿಣಾಮೋ ಯಸ್ಯ

ತತ್ತಥಾವಿಧಮಿತ್ಯನೇನಾಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಮುಕ್ತಂ . ಭೋಗಃ ಕಥಿತಲಕ್ಷಣಃ . ಅಪವರ್ಗೋ

ವಿವೇಕಖ್ಯಾತಿಪೂರ್ವಿಕಾ ಸಂಸಾರನಿವೃತ್ತಿಃ . ತೌ ಭೋಗಾಪವರ್ಗವರ್ಥಃ

ಪ್ರಯೋಜನಂ

ಯಸ್ಯ ತತ್ತಥಾವಿಧಂ ದೃಶ್ಯಮಿತ್ಯರ್ಥಃ .. 18..

ತಸ್ಯ ದೃಶ್ಯಸ್ಯ ನಾನಾವಸ್ಥಾರೂಪಪರಿಣಾಮಾತ್ಮಕಸ್ಯ ಹೇಯತ್ವೇನ ಜ್ಞಾತವ್ಯತ್ವಾತ್

ತದವಸ್ಥಾಃ ಕಥಯಿತುಮಾಹ —

ವಿಶೇಷಾವಿಶೇಷಲಿಂಗಮಾತ್ರಾಲಿಂಗಾನಿ ಗುಣಪರ್ವಾಣಿ .. ಸಾಧನ 19..

ವೃತ್ತಿಃ — ಗುಣಾನಾಂ ಪರ್ವಾಣ್ಯವಸ್ಥಾವಿಶೇಷಾಶ್ಚತ್ವಾರೋ ಜ್ಞಾತವ್ಯಾ ಇತ್ಯುಪದಿಷ್ಟಂ ಭವತಿ . ತತ್ರ ವಿಶೇಷಾ ಮಹಾಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ .

ಅವಿಶೇಷಾಸ್ತನ್ಮಾತ್ರಾಂತಃಕರಣಾನಿ . ಲಿಂಗಮಾತ್ರಂ ಬುದ್ಧಿಃ .

ಅಲಿಂಗಮವ್ಯಕ್ತಮಿತ್ಯುಕ್ತಂ . ಸರ್ವತ್ರ ತ್ರಿಗುಣರೂಪಸ್ಯಾವ್ಯಕ್ತಸ್ಯಾನ್ವಯಿತ್ವೇನ ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾನಾದವಶ್ಯಂ ಜ್ಞಾತವ್ಯತ್ವೇನ ಯೋಗಕಾಲೇ ಚತ್ವಾರಿ ಪರ್ವಾಣಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಾನಿ .. 19..

ಏವಂ ಹೇಯತ್ವೇನ ದೃಶ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಂ ಜ್ಞಾತವ್ಯತ್ವಾತ್ ತದವಸ್ಥಾನಹಿತಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಯೋಪಾದೇಯಂ ದ್ರಷ್ಟಾರಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತುಮಾಹ —

ದ್ರಷ್ಟಾ ದೃಶಿಮಾತ್ರಃ ಶುದ್ಧೋಽಪಿ ಪ್ರತ್ಯಯಾನುಪಶ್ಯಃ .. ಸಾಧನ 20..

ವೃತ್ತಿಃ — ದ್ರಷ್ಟಾ ಪುರುಷೋ ದೃಶಿಮಾತ್ರಶ್ಚೇತನಾಮಾತ್ರಂ .

ಮಾತ್ರಗ್ರಹಣಂ ಧರ್ಮಧರ್ಮಿನಿರಾಸಾರ್ಥಂ . ಕೇಚಿದ್ಧಿ ಚೇತನಾಮಾತ್ಮನೋ ಧರ್ಮಮಿಚ್ಛಂತಿ . ಸ ಶುದ್ಧೋಽಪಿ ಪರಿಣಾಮಿತ್ವಾದ್ಯಭಾವೇನ ಸ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೋಽಪಿ

ಪ್ರತ್ಯಯಾನುಪಶ್ಯಃ . ಪ್ರತ್ಯಯಾ ವಿಷಯೋಪರಕ್ತಾನಿ ವಿಜ್ಞಾನಾನಿ ತಾನಿ ಅನು ಅವ್ಯವಧಾನೇನ ಪ್ರತಿಸಂಕ್ರಮಾದ್ಯಭಾವೇನ ಪಶ್ಯತಿ . ಏತದುಕ್ತಂ ಭವತಿ

— ಜಾತವಿಷಯೋಪರಾಗಾಯಾಮೇವ ಬುದ್ಧೌ ಸನ್ನಿಧಿಮಾತ್ರೇಣೈವ ಪುರುಷಸ್ಯ ದ್ರಷ್ಟುತ್ವಮಿತಿ .. 20..

ಸ ಏವ ಭೋಕ್ತೇತ್ಯಾಹ —

ತದರ್ಥ ಏವ ದೃಶ್ಯಸ್ಯಾತ್ಮಾ .. ಸಾಧನ 21.. [ತದರ್ಥಃ ಏವ]

ವೃತ್ತಿಃ — ದೃಶ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಯ ಆತ್ಮಾ ಯತ್

ಸ್ವರೂಪಂ ತದರ್ಥ ಏವ . ತಸ್ಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಭೋಕ್ತೃತ್ವಸಂಪಾದನಂ ನಾಮ ಸ್ವಾರ್ಥಪರಿಹಾರೇಣ ಪ್ರೋಯೋಜನಂ . ನ ಹಿ ಪ್ರಧಾನಂ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಮಾತ್ಮನಃ

ಕಿಂಚಿತ್ ಪ್ರಯೋಜನಮಪೇಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರವರ್ತತೇ ಕಿಂತು ಪುರುಷಸ್ಯ ಭೋಕ್ತೃತ್ವಂ ಸಂಪಾದಯಿತುಮಿತಿ .. 21..

ಯದ್ಯೇವಂ ಪುರುಷಸ್ಯ ಭೋಗಸಂಪಾದನಮೇವ ಪ್ರೋಯೋಜನಂ ತದಾ ಸ್ವಾಮಿತಿ

ತಸ್ಮಿಂಸ್ತನ್ನಿಷ್ಟಯೋಜನಂ ವಿರತವ್ಯಾಪಾರಂ ಸ್ಯಾತ್ . ತಸ್ಮಿಂಶ್ಚ ಪರಿಣಾಮಶೂನ್ಯೇ ಶುದ್ಧತ್ವಾತ್ ಸರ್ವೇ ದ್ರಷ್ಟಾರೋ ಬಂಧರಹಿತಾಃ ಸ್ಯುಃ . ತತಶ್ಚ ಸಂಸಾರೋಚ್ಛೇದ ಇತ್ಯಾಶಂಕ್ಯಾಹ —

ಕೃತಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿ ನಷ್ಟಮಪ್ಯನ್ವಂ ತದನ್ಯಸಾಧಾರಣತ್ವಾತ್ .. ಸಾಧನ 22..

ವೃತ್ತಿಃ — ಯದ್ಯಪಿ ವಿವೇಕಖ್ಯಾತಿಪರ್ಯಂತಾದ್ಯೋಗಸಂಪಾದನಾತ್

ಕಮಪಿ ಕೃತಾರ್ಥಂ ಪುರುಷಂ ಪ್ರತಿ ತನ್ನಷ್ಟಂ ವಿರತವ್ಯಾಪಾರಂ ತಥಾಪಿ

ಸರ್ವಪುರುಷಸಾಧಾರಣತ್ವಾದನ್ಯಾನ್ ಪ್ರತ್ಯನಷ್ಟವ್ಯಾಪಾರಮವತಿಷ್ಠತೇ . ಅತಃ
ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಸಕಲಭೋಕ್ತೃಸಾಧಾರಣತ್ವಾನ್ನ ಕದಾಚಿದಪಿ ವಿನಾಶಃ . ಏಕಸ್ಯ
ಮುಕ್ತೌ ವಾ ನ ಸರ್ವಮುಕ್ತಿಪ್ರಸಂಗ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಭವತಿ .. 22..

ದೃಶ್ಯದೃಷ್ಟಾರೌ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಯ ಸಂಯೋಗಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತುಮಾಹ —
ಸ್ವಸ್ವಾಮಿಶಕ್ತೋಃ ಸ್ವರೂಪೋಪಲಭಿಹೇತುಃ ಸಂಯೋಗಃ .. ಸಾಧನ 23..

ವೃತ್ತಿಃ — ಕಾರ್ಯದ್ವಾರೇಣಾಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ ಕರೋತಿ . ಸ್ವಶಕ್ತಿರ್ದೃಶ್ಯಸ್ಯ
ಸ್ವಭಾವಃ . ಸ್ವಾಮಿಶಕ್ತಿರ್ದೃಷ್ಟುಃ ಸ್ವರೂಪಂ . ತಯೋರ್ದ್ವಯೋರಪಿ
ಸಂವೇದ್ಯಸಂವೇದಕತ್ವೇನ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಯೋರ್ಯಾ ಸ್ವರೂಪೋಪಲಭಿಸ್ತಸ್ಯಾಃ
ಕಾರಣಂ

ಯಃ ಸ ಸಂಯೋಗಃ . ಸ ಚ ಸಹಜೋ ಭೋಗ್ಯಭೋಕ್ತೃಭಾವಸ್ವರೂಪಾನನ್ಯಃ
[ಪಾ0 ಸ ಚ ಸಹಜಭೋಗ್ಯಭೋಕ್ತೃಭಾವಸ್ವರೂಪಾನನ್ಯಃ] . ನ ಹಿ
ತಯೋರ್ನಿತ್ಯಯೋರ್ವ್ಯಾಪಕಯೋಃ ಸ್ವರೂಪಾದತಿರಿಕ್ತಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ಸಂಯೋಗಃ .
ಯದೇವ

ಭೋಗ್ಯಸ್ಯ ಭೋಗ್ಯತ್ವಂ ಭೋಕ್ತುಶ್ಚ ಭೋಕ್ತೃತ್ವಮನಾದಿಸಿದ್ಧಂ ಸ ಏವ ಸಂಯೋಗಃ
.. 23..

ತಸ್ಯಾಪಿ ಕಾರಣಮಾಹ —
ತಸ್ಯ ಹೇತುರವಿದ್ಯಾ .. ಸಾಧನ 24..

ವೃತ್ತಿಃ — ಯಾ ಪೂರ್ವಂ ವಿಪರ್ಯಾಸಾತ್ಮಿಕಾ ಮೋಹರೂಪಾಽವಿದ್ಯಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾ
(2.4.5) ಸಾ ತಸ್ಯಾವಿವೇಕಖ್ಯಾತಿರೂಪಸ್ಯ ಸಂಯೋಗಸ್ಯ ಕಾರಣಂ .. 24..

ಹೇಯಂ ಹಾನಿಕ್ರಿಯಾಕರ್ಮೋಚ್ಯತೇ . ಕಿಂ ಪುನಸ್ತದ್ಧಾನಮಿತ್ಯಾಹ —
ತದಭಾವೇ ಸಂಯೋಗಾಭಾವೋ ಹಾನಂ ತದ್ವಶೇಃ ಕೈವಲ್ಯಂ .. ಸಾಧನ 25..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಸ್ಯಾ ಅವಿದ್ಯಾಯಾಃ ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧೇನ
ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನೇನೋನ್ಮೂಲಿತಾಯಾ ಯೋಽಯಮಭಾವಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಸತಿ ತತ್ಕಾರ್ಯಸ್ಯ
ಸಂಯೋಗಸ್ಯಾಪ್ಯಭಾವಸ್ತದ್ಧಾನಮಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ . ಅಯಮರ್ಥಃ —
ನೈತಸ್ಯಾಽಮೂರ್ತವಸ್ತುನೋ ವಿಭಾಗೋ ಯುಚ್ಯತೇ [ಪಾ0 ನೈತಸ್ಯ ಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯವತ್
ಪರಿತ್ಯಾಗೋ ಯುಚ್ಯತೇ] ಕಿಂತು ಜಾತಾಯಾಂ ವಿವೇಕಖ್ಯಾತವವಿವೇಕನಿಮಿತ್ತಃ
ಸಂಯೋಗಃ

ಸ್ವಯಮೇವ ನಿವರ್ತತ ಇತಿ ತಸ್ಯ ಹಾನಂ . ಯದೇವ ಚ ಸಂಯೋಗಸ್ಯ ಹಾನಂ
ತದೇವ

ನಿತ್ಯಂ ಕೇವಲಸ್ಯಾಪಿ ಪುರುಷಸ್ಯ ಕೈವಲ್ಯಂ ವ್ಯಪದಿಶ್ಯತೇ .. 25..

ತದೇವಂ ದೃಶ್ಯಸಂಯೋಗಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಂ ಕಾರಣಂ ಕಾರ್ಯಂ ಚಾಭಿಹಿತಂ . ಅಥ
ಹಾನೋಪಾಯಕಥನದ್ವಾರೇಣ ಉಪಾದೇಯಕಾರಣಮಾಹ —

ವಿವೇಕಖ್ಯಾತಿರವಿಷ್ಣವಾ ಹಾನೋಪಾಯಃ .. ಸಾಧನ 26..

ವೃತ್ತಿಃ — ಅನ್ಯೇ ಗುಣಾ ಅನ್ಯಃ ಪುರುಷ ಇತ್ಯೇವಂವಿಧಸ್ಯ ವಿವೇಕಸ್ಯ ಯಾ
ಖ್ಯಾತಿಃ ಪ್ರಖ್ಯಾ ಸಾಸ್ಯ ಹಾನಸ್ಯ ದೃಶ್ಯದುಃಖಪರಿತ್ಯಾಗಸ್ಯೋಪಾಯಃ
ಕಾರಣಂ . ಕೀದೃಶೀ . ಅವಿಷ್ಣವಾ ನ ವಿದ್ಯತೇ ವಿಷ್ಣವೋ
ವಿಚ್ಛೇದೋಽಂತರಾಽಂತರಾಽಭ್ಯುತ್ಥಾನರೂಪೋ ಯಸ್ಯಾಃ ಸಾ ಅವಿಷ್ಣವಾ .
ಇದಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಂ — ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭಾವನಾಬಲಾದವಿದ್ಯಾಪ್ರಲಯೇ
ವಿನಿವೃತ್ತಕರ್ತೃತ್ವಭೋಕ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನಾಯಾ ರಜಸ್ತಮೋಮಲಾನಭಿಭೂತಾಯಾ
ಬುದ್ಧೇರಂತರ್ಮುಖಾ ಯಾ ಚಿಚ್ಛಾಯಾಸಂಕ್ರಾಂತಿಃ ಸಾ ವಿವೇಕಖ್ಯಾತಿರುಚ್ಯತೇ .
ತಸ್ಯಾಂ ಚ ಸಂತತತ್ವೇನ ಪ್ರವೃತ್ತಾಯಾಂ ಸತ್ಯಾಂ

ದೃಶ್ಯಸ್ಯಾಧಿಕಾರನಿವೃತ್ತೇರ್ಭವತೈವ ಕೈವಲ್ಯಂ .. 26..

ಉತ್ಪನ್ನವಿವೇಕಖ್ಯಾತೇಃ ಪುರುಷಸ್ಯ ಯಾದೃಶೀ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಭವತಿ ತಾಂ ಕಥಯನ್
ವಿವೇಕಖ್ಯಾತೇರೇವ ಸ್ವರೂಪಮಾಹ —

ತಸ್ಯ ಸಪ್ತಧಾ ಪ್ರಾಂತಭೂಮೌ ಪ್ರಜ್ಞಾ .. ಸಾಧನ 27..

[ತಸ್ಯ ಸಪ್ತಧಾ ಪ್ರಾಂತಭೂಮಿಃ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಇತಿ ವಾ ಬಹುಸಮ್ಮತಃ ಸೂತ್ರಪಾರಃ .]

ವೃತ್ತಿಃ — ತಸ್ಯೋತ್ಪನ್ನವಿವೇಕಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಜ್ಞಾತವ್ಯವಿವೇಕರೂಪಾ ಪ್ರಜ್ಞಾ

ಪ್ರಾಂತಭೂಮೌ ಸಕಲಸಾಲಂಬನಸಮಾಧಿಪರ್ಯಂತೇ ಸಪ್ತಪ್ರಕಾರಾ ಭವಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ

ತತ್ರ ಕಾರ್ಯವಿಮುಕ್ತಿರೂಪಾ ಚತುಷ್ಟಕಾರಾ — 1. ಜ್ಞಾತಂ ಮಯಾ

ಜ್ಞೇಯಂ . ಜ್ಞಾತವ್ಯಂ ನ ಕಿಂಚಿದಸ್ತಿ . 2. ಕ್ಷೀಣಾ ಮೇ ಕ್ಲೇಶಾಃ . ನ

ಕಿಂಚಿತ್ ಕ್ಷೇತವ್ಯಮಸ್ತಿ . 3. ಅಧಿಗತಂ ಮಯಾ ಜ್ಞಾನಂ . 4. ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಮಯಾ

ವಿವೇಕಖ್ಯಾತಿರಿತಿ . ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತರಪರಿಹಾರೇಣ ತಸ್ಯಾಮವಸ್ಥಾಯಾಮೀದೃಶ್ಯೇವ

ಪ್ರಜ್ಞಾ ಜಾಯತೇ . ಈದೃಶೀ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಕಾರ್ಯವಿಷಯಂ ನಿರ್ಮಲಂ ಜ್ಞಾನಂ

ಕಾರ್ಯವಿಮುಕ್ತಿರಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ .

ಚಿತ್ತವಿಮುಕ್ತಿಸ್ತ್ರಿಧಾ — 5. ಚರಿತಾರ್ಥಾ ಮೇ ಬುದ್ಧಿಃ . ಗುಣಾ

ಹೃತಾಧಿಕಾರಾ ಗಿರಿಶಿಖರನಿಪತಿತಾ ಇವ ಗ್ರಾವಾಣೋ ನ ಪುನಃ

ಸ್ಥಿತಿಂ ಯಾಸ್ಯಂತಿ . 6. ಸ್ವಕಾರಣೇ ಪ್ರವಿಲಯಾಭಿಮುಖಾನಾಂ ಗುಣಾನಾಂ

ಮೋಹಾಭಿಧಾನಮೂಲಕಾರಣಾಭಾವಾನ್ನಿಷ್ಪಯೋಜನತ್ವಾಚ್ಛಾಮೀಷಾಂ ಕುತಃ

ಪ್ರರೋಹೋ ಭವೇತ್ . 7. ಸ್ವಸ್ಥಿಭೂತಶ್ಚ [ಪಾಂ ಸಾತ್ಮೀಭೂತಶ್ಚ]

ಮೇ ಸಮಾಧಿಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಸತಿ ಸ್ವರೂಪಪ್ರತಿಷ್ಠೋಽಹಮಿತಿ . ಈದೃಶೀ ತ್ರಿಪ್ರಕಾರಾ

ಚಿತ್ತವಿಮುಕ್ತಿಃ . ತದೇವಮೀದೃಶ್ಯಾಂ ಸಪ್ತವಿಧಭೂಮಿಪ್ರಜ್ಞಾಯಾಮುಪಜಾತಾಯಾಂ

ಪುರುಷಃ ಕೇವಲ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ .. 27..

ವಿವೇಕಖ್ಯಾತಿಃ ಸಂಯೋಗಾಭಾವಹೇತುರಿತ್ಯುಕ್ತಂ . ತಸ್ಯಾಸ್ತು ಉತ್ಪತ್ತೌ ಕಿಂ

ನಿಮಿತ್ತಮಿತ್ಯಾಹ —

ಯೋಗಾಂಗಾನುಷ್ಠಾನಾದಶುದ್ಧಿಕ್ಷಯೇ ಜ್ಞಾನದೀಪ್ತಿರಾವಿವೇಕಖ್ಯಾತೇಃ .. ಸಾಧನ
28..

ವೃತ್ತಿಃ — ಯೋಗಾಂಗಾನಿ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಾನಿ .

ತೇಷಾಮನುಷ್ಠಾನಾಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕಾಭ್ಯಾಸಾದಾವಿವೇಕಖ್ಯಾತೇರಶುದ್ಧಿಕ್ಷಯೇ

ಚಿತ್ತಸತ್ತಸ್ತೃ ಪ್ರಕಾಶಾವರಣರೂಪಕ್ಷೇಶಾತ್ಮಕಾಶುದ್ಧಿಕ್ಷಯೇ ಯಾ

ಜ್ಞಾನದೀಪ್ತಿಸ್ತಾರತಮ್ಯೇನ ಸಾತ್ವಿಕಃ ಪರಿಣಾಮೋ ವಿವೇಕಖ್ಯಾತಿಪರ್ಯಂತಸ್ತಸ್ಯಾಃ

ಖ್ಯಾತೇರ್ಹೇತುರಿತ್ಯರ್ಥಃ .. 28..

ಯೋಗಾಂಗಾನಾಮನುಷ್ಠಾನಾದಶುದ್ಧಿಕ್ಷಯ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ . ಕಾನಿ ಪುನಸ್ತಾನಿ

ಯೋಗಾಂಗಾನೀತಿ ತೇಷಾಮುದ್ದೇಶಮಾಹ —

ಯಮನಿಯಮಾಸನಪ್ರಾಣಾಯಾಮಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಧಾರಣಾಧ್ಯಾನಸಮಾಧಯೋಽಷ್ಟಾವಂಗ

.. ಸಾಧನ 29..

ವೃತ್ತಿಃ — ಇಹ ಕಾನಿಚಿತ್ ಸಮಾಧೇಃ ಸಾಕ್ಷಾದುಪಕಾರಕಾಣಿ ಯಥಾ ಧಾರಣಾದೀನಿ

ಕಾನಿಚಿತ್ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭೂತಹಿಂಸಾದಿವಿತಕೋಽನ್ಮೂಲನದ್ವಾರೇಣ ಸಮಾಧಿಮುಪಕುರ್ವಂತಿ

ಯಥಾ ಯಮಾದಯಃ . ತತ್ರಾಸನಾದೀನಾಮುತ್ತರೋತರಮುಪಕಾರಕತ್ವಂ .

ತದ್ಯಥಾ —

ಸತ್ಯಾಸನಜಯೇ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಸ್ಥೈರ್ಯಂ . ಏವಮುತ್ತರತ್ರಾಪಿ ಯೋಜ್ಯಂ .. 29..

ಕ್ರಮೇಣೈಷಾಂ ಸ್ವರೂಪಮಾಹ —

ಅಹಿಂಸಾಸತ್ಯಾಸ್ತೇಯಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಪರಿಗ್ರಹಾ ಯಮಾಃ .. ಸಾಧನ 30..

ವೃತ್ತಿಃ — ತತ್ರ ಪ್ರಾಣವಿಯೋಗಪ್ರಯೋಜನವ್ಯಾಪಾರೋ ಹಿಂಸಾ . ಸಾ ಚ

ಸರ್ವಾನರ್ಥಹೇತುಃ . ತದಭಾವೋಽಹಿಂಸಾ . ಹಿಂಸಾಯಾಃ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೇಣೈವ

ಪರಿಹಾರ್ಯತ್ವಾತ್ ಪ್ರಥಮಂ ತದಭಾವರೂಪಾಯಾ ಅಹಿಂಸಾಯಾ ನಿರ್ದೇಶಃ .

ಸತ್ಯಂ

ವಾಜ್ಮನಸೋರ್ಯಥಾರ್ಥತ್ವಂ . ಸ್ತೇಯಂ ಪರಸ್ವಾಪಹರಣಂ ತದಭಾವೋಽಸ್ತೇಯಂ

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಮುಪಸ್ಥಸಂಯಮಃ . ಅಪರಿಗ್ರಹೋ ಭೋಗಸಾಧನಾನಾಮನಂಗೀಕಾರಃ

ತ ಏತೇಽಹಿಂಸಾದಯಃ ಪಂಚ ಯಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯಾ ಯೋಗಾಂಗತ್ವೇನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಾಃ ..

30..

ಏಷಾಂ ವಿಶೇಷಮಾಹ —

ಜಾತಿದೇಶಕಾಲಸಮಯಾನವಚ್ಛಿನ್ನಾಃ ಸಾರ್ವಭೌಮಾ ಮಹಾವ್ರತಂ .. ಸಾಧನ 31..

ವೃತ್ತಿಃ — ಜಾತಿಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾದಿಃ . ದೇಶಸ್ತೀರ್ಥಾದಿಃ .

ಕಾಲಶ್ಚತುರ್ಧಶ್ಯಾದಿಃ . ಸಮಯೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಯೋಜನಾದಿಃ .

ಏತೈಶ್ಚತುರ್ಭಿರನವಚ್ಛಿನ್ನಾಃ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾ ಅಹಿಂಸಾದಯೋ ಯಮಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಸುಖಾದಿಷು ಚಿತ್ತಭೂಮಿಷು ಭವಾ ಮಹಾವ್ರತಮಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ . ತದ್ಯಥಾ —
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ನ ಹನಿಷ್ಯಾಮಿ ತೀರ್ಥೇ ನ ಕಂಚನ ಹನಿಷ್ಯಾಮಿ ಚತುರ್ಧಶ್ಯಾಂ ನ
ಹನಿಷ್ಯಾಮಿ ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಯೋಜನವ್ಯತಿರೇಕೇಣ ಕಮಪಿ ನ ಹನಿಷ್ಯಾಮೀತಿ .
ಏವಂ

ಚತುರ್ವಿಧಾವಚ್ಛೇದವ್ಯತಿರೇಕೇಣ ಕಿಂಚಿತ್ ಕದಾಚಿತ್ ಕಸ್ಮಿಂಶ್ಚಿದರ್ಥೇ ನ

ಹನಿಷ್ಯಾಮೀತ್ಯನವಚ್ಛಿನ್ನಾಃ . ಏವಂ ಸತ್ಯಾದಿಷು ಯಥಾಯೋಗಂ ಯೋಜ್ಯಂ .

ಇತ್ಯಮನಿಯತೀಕೃತಾಃ ಸಾಮಾನ್ಯೇನೈವ ಪ್ರವೃತ್ತಾ ಮಹಾವ್ರತಮಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ನ ಪುನಃ
ಪರಕೀಯಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾವಧಾರಣಂ [ಪಾ0 ನ ಪುನಃ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾವಧಾರಣಂ .. 31..

ನಿಯಮಾನಾಹ —

ಶೌಚಸಂತೋಷತಪಃಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೇಶ್ವರಪ್ರಣಿಧಾನಾನಿ ನಿಯಮಾಃ .. ಸಾಧನ 32..

ವೃತ್ತಿಃ — ಶೌಚಂ ದ್ವಿವಿಧಂ — ಬಾಹ್ಯಮಾಭ್ಯಂತರಂ

ಚ . ಬಾಹ್ಯಂ ಮೃಜ್ಜಲಾದಿಭಿಃ ಕಾಯಾದಿಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ . ಆಭ್ಯಂತರಂ

ಮೈತ್ರಾದಿಭಿಶ್ಚಿತ್ತಮಲಾನಾಂ ಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ . ಸಂತೋಷಸ್ತುಷ್ಟಿಃ .

ಶೇಷಾಃ ಪ್ರಾಗೇವ (2.1) ಕೃತವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಃ . ಏತೇ ಶೌಚಾದಯೋ

ನಿಯಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯಾಃ .. 32..

ಕಥಮೇಷಾಂ ಯೋಗಾಂಗತ್ವಮಿತ್ಯಾಹ —

ವಿತರ್ಕಬಾಧನೇ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭಾವನಂ .. ಸಾಧನ 33..

ವೃತ್ತಿಃ — ವಿತರ್ಕಂತೇ ಇತಿ ವಿತರ್ಕಾ ಯೋಗಪರಿಪಂಥಿನೋ ಹಿಂಸಾದಯಃ .

ತೇಷಾಂ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭಾವನೇ ಸತಿ ಯದಾ ಬಾಧಾ ಭವತಿ ತದಾ ಯೋಗಃ ಸುಕರೋ

ಭವತೀತಿ ಭವತ್ಯೇವ ಯಮನಿಯಮಯೋರ್ಯೋಗಾಂಗತ್ವಂ .. 33..

ಇದಾನೀಂ ವಿತರ್ಕಾಣಾಂ ಸ್ವರೂಪಂ ಭೇದಪ್ರಕಾರಂ ಫಲಂ ಚ ಕ್ರಮೇಣಾಹ —

ವಿತರ್ಕಾ ಹಿಂಸಾದಯಃ ಕೃತಕಾರಿತಾನುಮೋದಿತಾ ಲೋಭಕ್ರೋಧಮೋಹಪೂರ್ವಕಾ

ಮೃದುಮಧ್ಯಾಧಿಮಾತ್ರಾ ದುಃಖಾಜ್ಞಾನಾನಂತಫಲಾ ಇತಿ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭಾವನಂ ..

ಸಾಧನ 34..

ವೃತ್ತಿಃ — ಏತೇ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾ ಹಿಂಸಾದಯಃ ಪ್ರಥಮಂ ತ್ರಿಧಾ ಭಿದ್ಯಂತೇ

ಕೃತಕಾರಿತಾನುಮೋದನಭೇದೇನ . ತತ್ರ ಸ್ವಯಂ ನಿಷ್ಪಾದಿತಾಃ ಕೃತಾಃ . ಕುರು

ಕುರ್ವಿತಿ ಪ್ರಯೋಜಕವ್ಯಾಪಾರೇಣ ಸಮುತ್ಪಾದಿತಾಃ ಕಾರಿತಾಃ . ಅನ್ಯೇನ

ಕ್ರಿಯಮಾಣಾಃ

ಸಾದ್ವಿತ್ಯಂಗೀಕೃತಾ ಅನುಮೋದಿತಾಃ . ಏತಚ್ಚ ತ್ರೈವಿದ್ಯಂ ಪರಸ್ಪರಂ

ವ್ಯಾಮೋಹನಿರಾಕರಣಾವಧಾರಣಾಯೋಚ್ಯತೇ . ಅನ್ಯಥಾ ಮಂದಮತಿರೇವಂ
ಮನ್ಯೇತ ನ

ಮಯಾ ಸ್ವಯಂ ಹಿಂಸಾ ಕೃತೇತಿ ನಾಸ್ತಿ ಮೇ ದೋಷಃ . ಏತೇಷಾಂ
ಕಾರಣಪ್ರತಿಪಾದನಾಯ

ಲೋಭಕ್ರೋಧಮೋಹಪೂರ್ವಕಾ ಇತಿ .

ಯದ್ಯಪಿ ಲೋಭಃ ಪ್ರಥಮಂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಸ್ವಧಾಸಪಿ ಸರ್ವಕ್ಷೇಶಾನಾಂ

ಮೋಹಸ್ಯಾನಾತ್ಮನ್ಯಾತ್ಮಾಭಿಮಾನಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ನಿರ್ದಾನತ್ವಾತ್ ತಸ್ಮಿನ್ ಸತಿ

ಸ್ವಪರವಿಭಾಗಪೂರ್ವಕತ್ವೇನ ಲೋಭಕ್ರೋಧಾದೀನಾಮುದ್ಭವಾನ್ಮೂಲತ್ವಮವಸೇಯಂ

ಮೋಹಪೂರ್ವಿಕಾ ಸರ್ವಾ ದೋಷಜಾತಿರಿತ್ಯರ್ಥಃ . ಲೋಭಸ್ಪಷ್ಟಾ . ಕ್ರೋಧಃ

ಕೃತ್ಯಾಕೃತ್ಯವಿವೇಕೋನ್ಮೂಲಕಃ ಪ್ರಜ್ವಲನಾತ್ಮಕಶ್ಚಿತ್ತಧರ್ಮಃ .

ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಕೃತಾದಿಭೇದೇನ ತ್ರಿಪ್ರಕಾರಾ ಅಪಿ ಹಿಂಸಾದಯೋ ಮೋಹಾದಿಕಾರಣತ್ವೇನ

ತ್ರಿಧಾ ಭಿದ್ಯಂತೇ . ಏಷಾಮೇವ ಪುನರವಸ್ಥಾಭೇದೇನ ತ್ರೈವಿದ್ಯಮಾಹ —

ಮೃದುಮಧ್ಯಾಧಿಮಾತ್ರಾಃ . ಮೃದವೋ ಮಂದಾಃ ನ ತೀವ್ರಾ ನಾಪಿ ಮಧ್ಯಾಃ . ಮಧ್ಯಾ

ನಾಪಿ ಮಂದಾ ನಾಪಿ ತೀವ್ರಾಃ . ಅಧಿಮಾತ್ರಾಸ್ತೀವ್ರಾಃ . ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಾ ನವಭೇದಾಃ .

ಇತ್ಥಂ ತ್ರೈವಿದ್ಯೇ ಸತಿ ಸಪ್ತವಿಂಶತಿರ್ಭವತಿ . ಮೃದ್ವಾದೀನಾಮಪಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ

ಮೃದುಮಧ್ಯಾಧಿಮಾತ್ರಭೇದಾತ್ ತ್ರೈವಿದ್ಯಂ ಸಂಭವತಿ . ತದ್ಯಥಾಯೋಗಂ

ಯೋಜ್ಯಂ .

ತದ್ಯಥಾ — ಮೃದುಮೃದುಮೃದುಮಧ್ಯೋ ಮೃದುತೀವ್ರ ಇತಿ .

ಏಷಾಂ ಫಲಮಾಹ — ದುಃಖಾಜ್ಞಾನಾನಂತಫಲಾ ದುಃಖಂ

ಪ್ರತಿಕೂಲತಯಾಸವಭಾಸಮಾನೋ ರಾಜಸಶ್ಚಿತ್ತಧರ್ಮಃ . ಅಜ್ಞಾನಂ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನಂ

ಸಂಶಯವಿಪರ್ಯಯರೂಪಂ . ತೇ ದುಃಖಾಜ್ಞಾನೇಸಂತಮಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ ಫಲಂ

ಯೇಷಾಂ ತೇ ತಥೋಕ್ತಾಃ . ಇತ್ಥಂ ತೇಷಾಂ ಸ್ವರೂಪಕಾರಣಾದಿಭೇದೇನ ಜ್ಞಾತಾನಾಂ

ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭಾವನಯಾ ಯೋಗಿನಾ ಪರಿಹಾರಃ ಕರ್ತವ್ಯ ಇತ್ಯುಪದಿಷ್ಟಂ ಭವತಿ .. 34..

ಏಷಾಮಭ್ಯಾಸವಶಾತ್ ಪ್ರಕರ್ಷಮಾಗಚ್ಛತಾಮನುನಿಷ್ಪಾದಿನ್ಯಃ ಸಿದ್ಧಯೋ ಯಥಾ

ಭವಂತಿ ತಥಾ ಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರತಿಪಾದಯಿತುಮಾಹ —

ಅಹಿಂಸಾಪ್ರತಿಷ್ಠಾಯಾಂ ತನ್ನಿಧೌ ವೈರತ್ಯಾಗಃ .. ಸಾಧನ 35..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಸ್ಯಾಹಿಂಸಾಂ ಭಾವಯತಃ ಸನ್ನಿಧೌ

ಸಹಜವಿರೋಧಿನಾಮಪ್ಯಹಿನಕುಲಾದೀನಾಂ ವೈರತ್ಯಾಗೋ ನಿರ್ಮತ್ತರತಯಾಸವಸ್ಥಾನಂ

ಭವತಿ . ಹಿಂಸ್ರಸ್ವಭಾವಾ ಅಪಿ ಹಿಂಸಾಂ ತ್ಯಜಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ [ಪಾ0 ಹಿಂಸ್ರಾ

ಅಪಿ ಹಿಂಸ್ರತ್ವಂ ಪರಿತ್ಯಜಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ] .. 35..

ಸತ್ಯಾಭ್ಯಾಸವತಃ ಕಿಂ ಭವತೀತ್ಯಾಹ —

ಸತ್ಯಪ್ರತಿಷ್ಠಾಯಾಂ ಕ್ರಿಯಾಫಲಾಶ್ರಯತ್ವಂ .. ಸಾಧನ 36..

ವೃತ್ತಿಃ — ಕ್ರಿಯಮಾಣಾ ಹಿ ಕ್ರಿಯಾ ಯಾಗಾದಿಕಾಃ ಫಲಂ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಕಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಿ . ತಸ್ಯ ತು ಸತ್ಯಾಭ್ಯಾಸವತೋ ಯೋಗಿನಸ್ತಥಾ ಸತ್ಯಂ ಪ್ರಕೃಷ್ಯತೇ ಯಥಾ ಕ್ರಿಯಾಯಾಮಕೃತಾಯಾಮಪಿ ಯೋಗೀ ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ . ತದ್ವಚನಾದ್ಯಸ್ಯ ಕಸ್ಯಚಿತ್

ಕ್ರಿಯಾಮಕುರ್ವತೋಽಪಿ ಕ್ರಿಯಾಫಲಂ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 36..

ಅಸ್ತೇಯಾಭ್ಯಾಸವತಃ ಫಲಮಾಹ —

ಅಸ್ತೇಯಪ್ರತಿಷ್ಠಾಯಾಂ ಸರ್ವರತ್ನೋಪಸ್ಥಾನಂ .. ಸಾಧನ 37..

ವೃತ್ತಿಃ — ಅಸ್ತೇಯಂ ಯದಾಸಭ್ಯಸತಿ ತದಾಸ್ಯ

ತತ್ಪ್ರಕರ್ಷಾನ್ನಿರಭಿಲಾಷಸ್ಯಾಪಿ ಸರ್ವತೋ ದಿವ್ಯಾನಿ ರತ್ನಾನ್ಯುಪತಿಷ್ಠಂತೇ .. 37..

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಭ್ಯಾಸಸ್ಯ ಫಲಮಾಹ —

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಪ್ರತಿಷ್ಠಾಯಾಂ ವೀರ್ಯಲಾಭಃ .. ಸಾಧನ 38..

ವೃತ್ತಿಃ — ಯಃ ಕಿಲ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಮಭ್ಯಸ್ಯತಿ ತಸ್ಯ

ತತ್ಪ್ರಕರ್ಷಾನ್ನಿರತಿಶಯಂ ವೀರ್ಯಂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಾವಿರ್ಭವತಿ . ವೀರ್ಯನಿರೋಧೇ

ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಕರ್ಷಾಚ್ಛರೀರೇಂದ್ರಿಯಮನಃಸು ವೀರ್ಯಂ

ಪ್ರಕರ್ಷಮಾಗಚ್ಛತಿ .. 38..

ಅಪರಿಗ್ರಹಸ್ಯ ಫಲಮಾಹ —

ಅಪರಿಗ್ರಹಸ್ಥೈರ್ಯೇ ಜನ್ಮಕಥಂತಾಸಂಬೋಧಃ .. ಸಾಧನ 39..

ವೃತ್ತಿಃ — ಕಥಮಿತ್ಯಸ್ಯ ಭಾವಃ ಕಥಂತಾ . ಜನ್ಮನಃ ಕಥಂತಾ

ಜನ್ಮಕಥಂತಾ . ತಸ್ಯಾಃ ಸಂಬೋಧಃ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಂ ಜನ್ಮಾಂತರೇ ಕೋಽಹಮಾಸಂ

ಕೀದೃಶಃ ಕಿಂಕಾರ್ಯಕಾರೀತಿ ಜಿಜ್ಞಾಸಾಯಾಂ ಸರ್ವಮೇವ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಾತೀತ್ಯರ್ಥಃ

ನ ಕೇವಲಂ ಭೋಗಸಾಧನಪರಿಗ್ರಹ ಏವ ಪರಿಗ್ರಹೋ ಯಾವದಾತ್ಮನಃ

ಶರೀರಪರಿಗ್ರಹೋಽಪಿ ಪರಿಗ್ರಹೋ ಭೋಗಸಾಧನತ್ವಾಚ್ಛರೀರಸ್ಯ . ತಸ್ಮಿನ್ ಸತಿ

ರಾಗಾನುಬಂಧಾದ್ಭಹಿರ್ಮುಖಾಯಾಮೇವ ಪ್ರವೃತ್ತೌ ನ ತಾತ್ತ್ವಿಕಜ್ಞಾನಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಃ

ಯದಾ ಪುನಃ ಶರೀರಾದಿಪರಿಗ್ರಹನೈರಪೇಕ್ಷ್ಯಣ ಮಾಧ್ಯಸ್ಥ್ಯಮವಲಂಬತೇ

ತದಾ ಮಧ್ಯಸ್ಥಸ್ಯ ರಾಗಾದಿತ್ಯಾಗಾತ್ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನಹೇತುರ್ಭವತ್ಯೇವ

ಪೂರ್ವಾಪರಜನ್ಮಸಂಬೋಧಃ .. 39..

ಉಕ್ತಾ ಯಮಾನಾಂ ಸಿದ್ಧಯಃ . ಅಥ ನಿಯಮಾನಾಮಾಹ —

ಶೌಚಾತ್ವಾಂಗಜುಗುಪ್ಸಾ ಪರೈರಸಂಸರ್ಗಃ .. ಸಾಧನ 40..

ವೃತ್ತಿಃ — ಯಃ ಶೌಚಂ ಭಾವಯತಿ ತಸ್ಯ ಸ್ವಾಂಗೇಷ್ಟಪಿ

ಕಾರಣಸ್ವರೂಪಪರ್ಯಾಲೋಚನದ್ವಾರೇಣ ಜುಗುಪ್ಸಾ ಘೃಣಾ ಸಮುಪಜಾಯತೇ

—
ಅಶುಚಿರಯಂ ಕಾಯೋ ನಾತ್ರಾಗ್ರಹಃ ಕಾರ್ಯ ಇತಿ . ಅಮುನೈವ ಹೇತುನಾ
ಪರೈರನ್ಯೈಶ್ಚ

ಕಾಯವದ್ಧಿರಸಂಸರ್ಗಃ ಸಂಪರ್ಕಭಾವಃ ಸಂಸರ್ಗಪರಿವರ್ಜನಮಿತ್ಯರ್ಥಃ .
ಯಃ ಕಿಲ ಸ್ವಮೇವ ಕಾಯಂ ಜುಗುಪ್ಸತೇ ತತ್ತದವದ್ಯದರ್ಶನಾತ್ ಸ ಕಥಂ
ಪರಕೀಯೈಸ್ತಥಾಭೂತೈಶ್ಚ ಕಾಯೈಃ ಸಂಸರ್ಗಮನುಭವತಿ .. 40..

ಶೌಚಸ್ಯೈವ ಫಲಾಂತರಮಾಹ —

ಸತ್ತ ಶುದ್ಧಿಸೌಮನಸ್ಯೈಕಾಗ್ರತೇಂದ್ರಿಯಜಯಾತ್ಮದರ್ಶನಯೋಗ್ಯತ್ವಾನಿ ಚ ..
ಸಾಧನ 41..

ವೃತ್ತಿಃ — ಭವಂತೀತಿ ವಾಕ್ಯಶೇಷಃ . ಸತ್ತ್ವಂ ಪ್ರಕಾಶಸುಖಾದ್ಯಾತ್ಮಕಂ
ತಸ್ಯ ಶುದ್ಧಿ ರಜಸ್ತಮೋಭ್ಯಾಮನಭಿಭವಃ . ಸೌಮನಸ್ಯಂ ಖೇದಾನನುಭವೇನ
ಮಾನಸೀ ಪ್ರೀತಿಃ . ಏಕಾಗ್ರತಾ ನಿಯತವಿಷಯೇ ಚೇತಸಃ ಸ್ಥೈರ್ಯಂ .
ಇಂದ್ರಿಯಜಯೋ

ವಿಷಯಪರಾಜ್ಮುಖಾಣಾಮಿಂದ್ರಿಯಾಣಾಮಾತ್ಮನ್ಯವಸ್ಥಾನಂ . ಆತ್ಮದರ್ಶನೇ
ವಿವೇಕಖ್ಯಾತಿರೂಪೇ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಯೋಗ್ಯತ್ವಂ ಸಮರ್ಥತ್ವಂ . ಶೌಚಾಭ್ಯಾಸವತಃ
ಏವ ಏತೇ ಸತ್ತ ಶುದ್ಧ್ಯಾದಯಃ ಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಂತಿ . ತಥಾಹಿ —

ಸತ್ತ ಶುದ್ಧಿಃ ಸೌಮನಸ್ಯಂ . ಸೌಮನಸ್ಯಾದೇಕಾಗ್ರತಾ . ಏಕಾಗ್ರತಾಯಾ
ಇಂದ್ರಿಯಜಯಃ .

ತಸ್ಮಾದಾತ್ಮದರ್ಶನಯೋಗ್ಯತೇತಿ .. 41..

ಸಂತೋಷಾಭ್ಯಾಸಸ್ಯ ಫಲಮಾಹ —

ಸಂತೋಷಾದನುತ್ತಮಃ ಸುಖಲಾಭಃ .. ಸಾಧನ 42..

ವೃತ್ತಿಃ — ಸಂತೋಷಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಯೋಗಿನಸ್ತಥಾವಿಧಮಾಂತರಂ
ಸುಖಮಾವಿರ್ಭವತಿ ಯಸ್ಯ ಬಾಹ್ಯಂ ವಿಷಯಸುಖಂ ಶತಾಂಶೇನಾಪಿ ನ ಸಮಂ ..
42..

ತಪಸಃ ಫಲಮಾಹ —

ಕಾಯೇಂದ್ರಿಯಸಿದ್ಧಿರಶುದ್ಧಿಕ್ಷಯಾತ್ಮಪಸಃ .. ಸಾಧನ 43..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಪಃ ಸಮಭ್ಯಸ್ಯಮಾನಂ ಚೇತಸಃ

ಕ್ಷೇಶಾದಿಲಕ್ಷಣಾಶುದ್ಧಿಕ್ಷಯದ್ವಾರೇಣ ಕಾಯೇಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ

ಸಿದ್ಧಿಪ್ರಕರ್ಷಮಾದಧಾತಿ . ಅಯಮರ್ಥಃ —

ಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿನಾ ಚಿತ್ತಕ್ಷೇಶಕ್ಷಯಸ್ತತ್ಕ್ಮಯಾದಿಂದ್ರಿಯಾದೀನಾಂ

ಸೂಕ್ಷ್ಮವ್ಯವಹಿತವಿಪ್ರಕೃಷ್ಟದರ್ಶನಾದಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಾವಿರ್ಭವತಿ ಕಾಯಸ್ಯ
ಯಥೇಚ್ಛಂ ಅಣುತ್ವಮಹತ್ತ್ವಾದೀನಿ .. 43..

ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಫಲಮಾಹ —

ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಾದಿಷ್ಟದೇವತಾಸಂಪ್ರಯೋಗಃ .. ಸಾಧನ 44..

ವೃತ್ತಿಃ — ಅಭಿಪ್ರೇತಮಂತ್ರಜಪಾದಿಲಕ್ಷಣೇ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೇ ಪ್ರಕೃಷ್ಯಮಾಣೇ
ಯೋಗಿನ ಇಷ್ಟಯಾಃಭಿಪ್ರೇತಯಾ ದೇವತಯಾ ಸಂಪ್ರಯೋಗೋ ಭವತಿ . ಸಾ
ದೇವತಾ

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾ ಭತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 44..

ಈಶ್ವರಪ್ರಣಿಧಾನಸ್ಯ ಫಲಮಾಹ —

ಸಮಾಧಿಸಿದ್ಧಿರೀಶ್ವರಪ್ರಣಿಧಾನಾತ್ .. ಸಾಧನ 45..

ವೃತ್ತಿಃ — ಈಶ್ವರೇ ಯತ್ ಪ್ರಣಿಧಾನಂ ಭಕ್ತಿವಿಶೇಷಸ್ತಸ್ಮಾತ್

ಸಮಾಧೇರುಕ್ತಲಕ್ಷಣಸ್ಯಾವಿರ್ಭಾವೋ ಭವತಿ ಯಸ್ಮಾತ್ ಸ ಭಗವಾನೀಶ್ವರಃ

ಪ್ರಸನ್ನಃ ಸನ್ನಂತರಾಯರೂಪಾನ್ ಕ್ಲೇಶಾನ್ ಪರಿಹೃತ್ಯ ಸಮಾಧಿಂ ಸಂಬೋಧಯತಿ
.. 45..

ಯಮನಿಯಮಾನುಕ್ತ್ವಾ ಆಸನಮಾಹ —

ಸ್ಥಿರಸುಖಮಾಸನಂ .. ಸಾಧನ 46..

ವೃತ್ತಿಃ — ಆಸ್ಯತೇನೇನೇತ್ಯಾಸನಂ ಪದ್ಮಾಸನದಂತಾಸನಸ್ವಸ್ತಿಕಾಸನಾದಿ .

ತದ್ಯದಾ ಸ್ಥಿರಂ ನಿಷ್ಕಂಪಂ ಸುಖಮನುದ್ವೇಜನೀಯಂ ಚ ಭವತಿ ತದಾ

ಯೋಗಾಂಗತಾಂ ಭಜತೇ .. 46..

ತಸ್ಯೈವ ಸ್ಥಿರಸುಖಪ್ರಾಪ್ತ್ಯರ್ಥಮುಪಾಯಮಾಹ —

ಪ್ರಯತ್ನಶೈಥಿಲ್ಯಾನಂತ್ಯಸಮಾಪತ್ತಿಭ್ಯಾಂ .. ಸಾಧನ 47..

ವೃತ್ತಿಃ — ತದಾಸನಂ ಪ್ರಯತ್ನಶೈಥಿಲ್ಯೇನಾಽಽನಂತ್ಯಸಮಾಪತ್ತ್ಯಾ ಚ

ಸ್ಥಿರಂ ಸುಖಂ ಭವತೀತಿ ಸಂಬಂಧಃ . ಯದಾ ಯದಾಽಽಸನಂ ಬಧ್ನಾಮೀತಿ

ಇಚ್ಛಾಂ ಕರೋತಿ ಪ್ರಯತ್ನಶೈಥಿಲ್ಯೇಽಪ್ಯಕ್ಲೇಶೇನೈವ ತದಾ ತದಾಽಽಸನಂ

ಸಂಪದ್ಯತೇ . ಯದಾ ಚಾಕಾಶಾದಿಗತ ಆನಂತ್ಯೇ ಚೇತಸಃ ಸಮಾಪತ್ತಿಃ

ಕ್ರಿಯತೇವಧಾನೇನ [ಪಾಂ ಅವ್ಯವಧಾನೇನ] ತಾದಾತ್ಮ್ಯಮಾಪದ್ಯತೇ ತದಾ

ದೇಹಾಹಂಕಾರಾಭಾವಾನಾಸನಂ ದುಃಖಜನಕಂ ಭವತಿ . ಅಸ್ಮಿಂಶ್ಚಾಸನಜಯೇ ಸತಿ

ಸಮಾಧ್ಯಂತರಾಯಭೂತಾ ನ ಪ್ರಭವಂತ್ಯಂಗಮೇಜಯತ್ವಾದಯಃ .. 47..

ತಸ್ಯೈವಾನುನಿಷ್ಪಾದಿ ಫಲಮಾಹ —

ತತೋ ದ್ವಂದ್ವಾನಭಿಘಾತಃ .. ಸಾಧನ 48..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಸ್ಮಿನ್ನಾಸನಜಯೇ ಸತಿ ದ್ವಂದ್ವೈಃ

ಶೀತೋಷ್ಣಕ್ಷುತ್ಪಷ್ಣಾದಿಭಿಯೋಗೀ ನಾಭಿಹನ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ .. 48..

ಆಸನಜಯಾದನಂತರಂ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಮಾಹ —

ತಸ್ಮಿನ್ನತಿ ಶ್ವಾಸಪಶ್ವಾಸಯೋರ್ಗತಿವಿಚ್ಛೇದಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಃ .. ಸಾಧನ 49..

ವೃತ್ತಿಃ — ಆಸನಸ್ಥೈರ್ಯೇ ಸತಿ ತನ್ನಿಮಿತ್ತಕಪ್ರಾಣಾಯಾಮಲಕ್ಷಣೋ
ಯೋಗಾಂಗವಿಶೇಷೋಽನುಷ್ಠೇಯೋ ಭವತಿ . ಕೀದೃಶಃ .

ಶ್ವಾಸಪಶ್ವಾಸಯೋರ್ಗತಿವಿಚ್ಛೇದಲಕ್ಷಣಃ . ಶ್ವಾಸಪಶ್ವಾಸೌ ನಿರುಕ್ತೌ

(1.31) ತಯೋಸ್ತ್ರಿಧಾ ರೇಚನಸ್ತಂಭನಪೂರಣದ್ವಾರೇಣ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರೇಷು

ಸ್ಥಾನೇಷು ಗತೇಃ ಪ್ರವಾಹಸ್ಯ ವಿಚ್ಛೇದೋ ಧಾರಣಂ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಉಚ್ಯತೇ ..

49..

ತಸ್ಯೈವ ಸುಖಾವಗಮಾಯ ವಿಭಜ್ಯ ಸ್ವರೂಪಂ ಕಥಯತಿ —

ಸ ತು ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಸ್ತಂಭವೃತ್ತಿದೇಶಕಾಲಸಂಖ್ಯಾಭಿಃ ಪರಿದೃಷ್ಟೋ

ದೀರ್ಘಸೂಕ್ಷ್ಮಃ .. ಸಾಧನ 50..

ವೃತ್ತಿಃ — ಬಾಹ್ಯವೃತ್ತಿಃ ಶ್ವಾಸೋ ರೇಚಕಃ . ಅಂತರ್ವೃತ್ತಿಃ ಪ್ರಶ್ವಾಸಃ

ಪೂರಕಃ . ಅಂತರಸ್ತಂಭವೃತ್ತಿಃ ಕುಂಭಕಃ . ತಸ್ಮಿನ್ ಜಲಮಿವ ಕುಂಭೇ

ನಿಶ್ಚಲತಯಾ ಪ್ರಾಣಾ ಅವಸ್ಥಾಪ್ಯಂತ ಇತಿ ಕುಂಭಕಃ . ತ್ರಿವಿಧೋಽಯಂ
ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಃ

ದೇಶೇನ ಕಾಲೇನ ಸಂಖ್ಯಯಾ ಚೋಪಲಕ್ಷಿತೋ ದೀರ್ಘಸೂಕ್ಷ್ಮಸಂಜ್ಞೋ ಭವತಿ .

ದೇಶೋಪಲಕ್ಷಿತೋ ಯಥಾ ನಾಸಾದ್ವಾದಶಾಂತಾದಿ ನಾಸಾಮಾರಭ್ಯ

ದ್ವಾದಶಾಂಗುಲಿಪರ್ಯಂತಮಿತ್ಯರ್ಥಃ . ಕಾಲೋಪಲಕ್ಷಿತೋ ಯಥಾ

ಷಟ್ಶಿಂಶನ್ಮಾತ್ರಾದಿಪ್ರಮಾಣಃ . ಸಂಖ್ಯಯೋಪಲಕ್ಷಿತೋ ಯಥಾ ಇಯತೋ
ವಾರಾನ್ ಕೃತ

ಏತಾವದ್ಭಿಃ ಶ್ವಾಸಪಶ್ವಾಸೈಃ ಪ್ರಥಮ ಉದ್ಘಾತೋ ಭವತೀತಿ . ಏತಜ್ಞಾನಾಯ

ಸಂಖ್ಯಾಗ್ರಹಣಮುಪಾತ್ತಂ . ಉದ್ಘಾತೋ ನಾಮ ನಾಭಿಮೂಲಾತ್ ಪ್ರೇರಿತಸ್ಯ
ವಾಯೋಃ

ಶಿರಸ್ಯಭಿಹನನಂ .. 50..

ತ್ರೀನ್ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಾನಭಿಧಾಯ ಚತುರ್ಥಮಭಿಧಾತುಮಾಹ —

ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರವಿಷಯಾಕ್ಷೇಪೀ ಚತುರ್ಥಃ .. ಸಾಧನ 51..

ವೃತ್ತಿಃ — ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಬಾಹ್ಯೋ ವಿಷಯೋ ನಾಸಾದ್ವಾದಶಾಂತಾದಿಃ .

ಆಭ್ಯಂತರೋ ವಿಷಯೋ ಹೃದಯನಾಭಿಚಕ್ರಾದಿಃ . ತೌ ದ್ವೌ

ವಿಷಯಾವಾಕ್ಷಿಪ್ಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚ್ಯ ಯಃ ಸ್ತಂಭರೂಪೀ ಗತಿವಿಚ್ಛೇದಃ

ಸ ಚತುರ್ಥಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಃ . ತೃತೀಯಸ್ಮಾತ್ ಕುಂಭಕಾಖ್ಯಾದಯಮಸ್ಯ

ವಿಶೇಷಃ — ಸ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರವಿಷಯಾವಪರ್ಯಾಲೋಚ್ಯೈವ ಸಹಸಾ ತಪ್ತೋಪಲನಿಪತಿತಜಲನ್ಯಾಯೇನ ಯುಗಪತ್ ಸ್ತಂಭವೃತ್ತ್ಯಾ ನಿಷ್ಪಾದ್ಯತೇ [ಪಾ0 ನಿಷ್ಪಾದ್ಯತೇ]. ಅಸ್ಯ ತು ವಿಷಯದ್ವಯಾಕ್ಷೇಪಕೋ ನಿರೋಧಃ . ಅಯಮಪಿ ಪೂರ್ವವದ್ದೇಶಕಾಲಸಂಖ್ಯಾಭಿರುಪಲಕ್ಷಿತೋ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ .. 51..

ಚತುರ್ವಿಧಸ್ಯಾಸ್ಯ ಫಲಮಾಹ —

ತತಃ ಕ್ಷೀಯತೇ ಪ್ರಕಾಶಾವರಣಂ .. ಸಾಧನ 52..

ವೃತ್ತಿಃ — ತತಸ್ತಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಾತ್ ಪ್ರಕಾಶಸ್ಯ ಚಿತ್ತಸತ್ತ್ವಗತಸ್ಯ ಯದಾವರಣಂ ಕ್ಲೇಶರೂಪಂ ತತ್ ಕ್ಷೀಯತೇ ವಿನಶ್ಯತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 52..

ಫಲಾಂತರಮಾಹ —

ಧಾರಣಾಸು ಚ ಯೋಗ್ಯತಾ ಮನಸಃ .. ಸಾಧನ 53..

ವೃತ್ತಿಃ — ಧಾರಣಾ ವಕ್ಷ್ಯ ಮಾಣಲಕ್ಷಣಾಸ್ತಾಸು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೈಃ ಕ್ಷೀಣದೋಷಂ ಮನೋ ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಧಾರ್ಯತೇ ತತ್ರ ತತ್ರ ಸ್ಥಿರೀಭವತಿ ನ ವಿಕ್ಷೇಪಂ ಭಜತೇ .. 53..

ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಮಾಹ —

ಸ್ವವಿಷಯಾಸಂಪ್ರಯೋಗೇ ಚಿತ್ತಸ್ವರೂಪಾನುಕಾರ ಇವೇಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಃ .. ಸಾಧನ 54..

ವೃತ್ತಿಃ — ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ವಿಷಯೇಭ್ಯಃ ಪ್ರತೀಪಮಾಹ್ರಿಯಂತೇಽಸ್ಮಿನ್ನಿತಿ

ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಃ . ಸ ಚ ಕಥಂ ನಿಷ್ಪದ್ಯತ ಇತ್ಯಾಹ

— ಚಕ್ಷುರಾದೀನಾಮಿಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಸ್ವವಿಷಯೋ ರೂಪಾದಿಸ್ತೇನ

ಸಂಪ್ರಯೋಗಸ್ತದಾಭಿಮುಖ್ಯೇನ ವರ್ತನಂ ತದಭಾವಸ್ತದಾಭಿಮುಖ್ಯಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಸ್ವರೂಪಮಾತ್ರೇಽವಸ್ಥಾನಂ . ತಸ್ಮಿನ್ ಸತಿ ಚಿತ್ತಮಾತ್ರಾನುಕಾರಿಣೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಭವಂತಿ

ಯತಶ್ಚಿತ್ತಮನುವರ್ತಮಾನಾನಿ ಮಧುಕರರಾಜಮಿವ ಮಕ್ಷಿಕಾಃ ಸರ್ವಾಣೀಂದ್ರಿಯಾಣಿ

ಪ್ರತೀಯಂತೇ . ಅತಶ್ಚಿತ್ತನಿರೋಧೇ ತಾನಿ ಪ್ರತ್ಯಾಹೃತಾನಿ ಭವಂತಿ . ತೇಷಾಂ

ತತ್ತ್ವ ರೂಪಾನುಕಾರಃ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ ಉಕ್ತಃ .. 54..

ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಫಲಮಾಹ —

ತತಃ ಪರಮಾ ವಶ್ಯತೇಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ .. ಸಾಧನ 55..

ವೃತ್ತಿಃ — ಅಭ್ಯಸ್ಯಮಾನೇ ಹಿ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರೇ ತಥಾ ವಶ್ಯಾನ್ಯಾಯತ್ವಾನೀಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಸಂಪದ್ಯಂತೇ ಯಥಾ ಬಾಹ್ಯವಿಷಯಾಭಿಮುಖತಾಂ ನೀಯಮಾನಾನ್ಯಪಿ ನ ಯಾಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 55..

ತದೇವಂ ಪ್ರಥಮಪಾದೋಕ್ತಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಯೋಗಸ್ಯಾಂಗಭೂತಕ್ಷೇಶತನೂಕರಣಫಲಂ ಕ್ರಿಯಾಯೋಗಮಭಿಧಾಯ ಕ್ಲೇಶಾನಾಮುದ್ದೇಶಂ ಸ್ವರೂಪಂ ಕಾರಣಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಫಲಂ

ಭೋಕ್ತಾ ಕರ್ಮಣಾಮಪಿ ಭೇದಂ ಕಾರಣಂ ಸ್ವರೂಪಂ ಫಲಂ ಚಾಭಿಧಾಯ
ವಿಪಾಕಸ್ಯ

ಕಾರಣಂ ಸ್ವರೂಪಂ ಚಾಭಿಹಿತಂ .

ತತಸ್ಪಾಜ್ಯತ್ವಾತ್ ಕ್ಲೇಶಾದಿನಾಂ ಜ್ಞಾನವ್ಯತಿರೇಕೇಣ

ತ್ಯಾಗಸ್ಯಾಽಶಕ್ಯತ್ವಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಚ ಶಾಸ್ತ್ರಾಯತ್ತತ್ವಾತ್ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ

ಹೇಯಹಾನಕಾರಣೋಪಾದೇಯೋಪಾದಾನಕಾರಣಭೋಧಕತ್ವೇನ ಚತುರ್ವ್ಯೂಹತ್ವಾತ್

ಹೇಯಸ್ಯ ಹಾನವ್ಯತಿರೇಕೇಣ ಸ್ವರೂಪಾನಿಷ್ಪತ್ತೇರ್ಹಾಸನಸಹಿತಂ ಚತುರ್ವ್ಯೂಹಂ

ಸ್ವಸ್ವಕಾರಣಸಹಿತಮಭಿಧಾಯ ಉಪಾದೇಯಕಾರಣಭೂತಾಯಾ ವಿವೇಕಖ್ಯಾತೇಃ

ಕಾರಣಭೂತಾನಾಮಂತರಂಗಬಹಿರಂಗಭಾವೇನ ಸ್ಥಿತಾನಾಂ ಯಮಾದೀನಾಂ

ಸ್ವರೂಪಂ ಫಲಸಹಿತಂ ವ್ಯಾಕೃತ್ಯ ಆಸನಾದೀನಾಂ ಧಾರಣಾಪರ್ಯಂತಾನಾಂ

ಪರಸ್ಪರಮುಪಕಾರೋಪಕಾರಕಭಾವೇನಾವಸ್ಥಿತಾನಾಮುದ್ದೇಶಮಭಿಧಾಯ

ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ

ಲಕ್ಷಣಕರಣಪೂರ್ವಕಂ ಫಲಮಭಿಹಿತಂ .

ತದಯಂ ಯೋಗೋ ಯಮನಿಯಮಾದಿಭಿಃ ಪ್ರಾಪ್ತಭೀಜಭಾವ ಆಸನಪ್ರಾಣಾಯಾಮೈರಂ

ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರೇಣ ಪುಷ್ಪಿತೋ ಧ್ಯಾನಧಾರಣಾಸಮಾದಿಭಿಃ ಫಲಿಷ್ಯತೀತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಃ

ಸಾಧನಪಾದಃ .

ಇತಿ ಧಾರೇಶ್ವರಭೋಜವಿರಚಿತಾಯಾಂ ರಾಜಮಾರ್ತಂಠಾಭಿಧಾಯಾಂ

ಪಾತಂಜಲವೃತ್ತೌ

ಸಾಧನಪಾದಃ .. 2..

ಇತಿ ಸಾಧನಪಾದಃ .. 2..

ಅಥ ವಿಭೂತಿಪಾದಃ .. 3..

ಯತ್ಪಾದಪದ್ಮಸ್ಮರಣಾದಣಿಮಾದಿವಿಭೂತಯಃ .

ಭವಂತಿ ಭವಿನಾಮಸ್ತು ಭೂತನಾಥಃ ಸ ಭೂತಯೇ ..

ತದೇವಂ ಪೂರ್ವೋದ್ದಿಷ್ಟಂ ಧಾರಣಾದ್ಯಂಗತ್ರಯಂ ನಿರ್ಣೇತುಂ

ಸಂಯಮಸಂಜ್ಞಾಭಿಧಾನಪೂರ್ವಕಂ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಾದಿಸಿದ್ಧಿಪ್ರತಿಪಾದನಾಯ

ಲಕ್ಷಯಿತುಮುಪಕ್ರಮತೇ . ತತ್ರ ಧಾರಣಾಯಾಃ ಸ್ವರೂಪಮಾಹ —

ದೇಶಬಂಧಶ್ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಧಾರಣಾ .. ವಿಭೂತಿ 1..

ವೃತ್ತಿಃ — ದೇಶೇ ನಾಭಿಚಕ್ರನಾಸಾಗ್ರಾದೌ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಬಂಧೋ

ವಿಷಯಾಂತರಪರಿಹಾರೇಣ ಯತ್ ಸ್ಥಿರೀಕರಣಂ ಸಾ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಧಾರಣೋಚ್ಯತೇ .

ಅಯಮರ್ಥಃ — ಮೈತ್ಯಾದಿಚಿತ್ತಪರಿಕರ್ಮವಾಸಿತಾಂತಃಕರಣೇನ

ಯಮನಿಯಮವತಾ ಜಿತಾಸನೇನ ಪರಿಹೃತಪ್ರಾಣವಿಕ್ಷೇಪೇಣ

ಪ್ರತ್ಯಾಹೃತೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮೇಣ ನಿರ್ಬಾಧೇ ಪ್ರದೇಶ ಋಜುಕಾಯೇನ ಜಿತದ್ವಂದ್ವೇನ

ಯೋಗಿನಾ ನಾಸಾಗ್ರಾದೌ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಸ್ಯ ಸಮಾಧೇರಭ್ಯಾಸಾಯ ಚಿತ್ತಸ್ಯ
ಸ್ಥಿರೀಕರಣಂ ಕರ್ತವ್ಯಮಿತಿ .. 1..

ಧಾರಣಾಮಭಿಧಾಯ ಧ್ಯಾನಮಭಿಧಾತುಮಾಹ —

ತತ್ರ ಪ್ರತ್ಯಯೈಕತಾನತಾ ಧ್ಯಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 2..

ವೃತ್ತಿಃ — ತತ್ರ ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರದೇಶೇ ಯತ್ರ ಚಿತ್ತಂ ಧೃತಂ ತತ್ರ

ಪ್ರತ್ಯಯಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಯಾ ಏಕತಾನತಾ ವಿಸದೃಶಪರಿಣಾಮಪರಿಹಾರದ್ವಾರೇಣ

ಯದೇವ ಧಾರಣಾಯಾಮವಲಂಬನೀಕೃತಂ ತದವಲಂಬನತಯೈವ ನಿರಂತರಮುತ್ಪತ್ತಿಃ

ಸಾ ಧ್ಯಾನಮುಚ್ಯತೇ .. 2..

ಚರಮಯೋಗಾಂಗಂ ಸಮಾಧಿಮಾಹ —

ತದೇವಾರ್ಥಮಾತ್ರನಿರ್ಭಾಸಂ ಸ್ವರೂಪಶೂನ್ಯಮಿವ ಸಮಾಧಿಃ .. ವಿಭೂತಿ 3..

ವೃತ್ತಿಃ — ತದೇವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣಂ ಧ್ಯಾನಂ

ಯತ್ರಾರ್ಥಮಾತ್ರನಿರ್ಭಾಸಮರ್ಥಾಕಾರಸಮಾವೇಶಾದುದ್ಭೂತಾರ್ಥರೂಪಂ

ನ್ಯಗ್ಭೂತಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪತ್ವೇನ ಸ್ವರೂಪಶೂನ್ಯತಾಮಿವಾಽಽಪದ್ಯತೇ ಸ

ಸಮಾಧಿರಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ . ಸಮ್ಯಗಾಧೀಯತ ಏಕಾಗ್ರೀಕ್ರಿಯತೇ ವಿಕ್ಷೇಪಾನ್ ಪರಿಹೃತ್ಯ

ಮನೋ ಯತ್ರ ಸ ಸಮಾಧಿಃ .. 3..

ಉಕ್ತಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಯೋಗಾಂಗತ್ರಯಸ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಾಯ ಸ್ವಶಾಸ್ತ್ರೇ ತಾಂತ್ರಿಕೀಂ

ಸಂಜ್ಞಾಂ

ಕರ್ತುಮಾಹ —

ತ್ರಯಮೇಕತ್ರ ಸಂಯಮಃ .. ವಿಭೂತಿ 4 ..

ವೃತ್ತಿಃ — ಏಕಸ್ಮಿನ್ ವಿಷಯೇ ಧಾರಣಾಧ್ಯಾನಸಮಾಧಿತ್ರಯಂ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಂ

ಸಂಯಮಸಂಜ್ಞಯಾ ಶಾಸ್ತ್ರೇ ವ್ಯವಹ್ರಿಯತೇ .. 4..

ತಸ್ಯ ಫಲಮಾಹ —

ತಜ್ಜಯಾತ್ಪ್ರಜ್ಞಾಲೋಕಃ .. ವಿಭೂತಿ 5 ..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಸ್ಯ ಸಂಯಮಸ್ಯ ಜಯಾದಭ್ಯಾಸೇನ ಸಾತ್ಕೋತ್ಪಾದನಾತ್

ಪ್ರಜ್ಞಾಯಾ ವಿವೇಕಖ್ಯಾತೇರಾಲೋಕಃ ಪ್ರಸವೋ ಭವತಿ . ಪ್ರಜ್ಞಾ ಜ್ಞೇಯಂ

ಸಮ್ಯಗವಭಾಸಯತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 5..

ತಸ್ಮೋಪಯೋಗಮಾಹ —

ತಸ್ಯ ಭೂಮಿಷು ವಿನಿಯೋಗಃ .. ವಿಭೂತಿ 6..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಸ್ಯ ಸಂಯಮಸ್ಯ ಭೂಮಿಷು ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮವಲಂಬನಭೇದೇನ

ಸ್ಥಿತಾಸು ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಷು ವಿನಿಯೋಗಃ ಕರ್ತವ್ಯಃ . ಅಧರಾಮಧರಾಂ

ಚಿತ್ತಭೂಮಿಂ ಜಿತಾಂ ಜಿತಾಂ ಜ್ಞಾತ್ವೋತ್ತರಸ್ಯಾಂ ಭೂಮೌ ಸಂಯಮಃ ಕಾರ್ಯಃ .

ಸ ಹ್ಯನಾತ್ಮೀಕೃತಾಧರಭೂಮಿರುತ್ತರಸ್ಯಾಂ ಭೂಮೌ ಸಂಯಮಂ ಕುರ್ವಾಣಃ

ಫಲಭಾಗ್ಯವತಿ .. 6..

ಸಾಧನಪಾದೇ ಯೋಗಾಂಗಾನ್ಯಷ್ಟಾವುದ್ದಿಶ್ಯ ಪಂಚಾನಾಂ ಲಕ್ಷಣಂ ವಿಧಾಯ
ತ್ರಯಾಣಾಂ

ಕಥಂ ನ ಕೃತಮಿತ್ಯಾಶಂಕ್ಯಾಹ —

ತ್ರಯಮಂತರಂಗಂ ಪೂರ್ವೇಭ್ಯಃ .. ವಿಭೂತಿ 7..

ವೃತ್ತಿಃ — ಪೂರ್ವೇಭ್ಯೋ ಯಮಾದಿಭ್ಯೋ ಯೋಗಾಂಗೇಭ್ಯಃ ಪಾರಂಪರ್ಯೇಣ
ಸಮಾಧೇರೂಪಕಾರಕೇಭ್ಯೋ ಧಾರಣಾದಿಯೋಗಾಂಗತ್ರಯಂ ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಸ್ಯ

ಸಮಾಧೇರಂತರಂಗಂ ಸಮಾಧಿಸ್ವರೂಪನಿಷ್ಪಾದನಾತ್ .. 7..

ತಸ್ಯಾಪಿ ಸಮಾಧ್ಯಂತರಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಬಹಿರಂಗತ್ವಮಾಹ —

ತದಪಿ ಬಹಿರಂಗಂ ನಿರ್ಬೀಜಸ್ಯ .. ವಿಭೂತಿ 8..

ವೃತ್ತಿಃ — ನಿರ್ಬೀಜಸ್ಯ ನಿರಾಲಂಬನಸ್ಯ ಶೂನ್ಯಭಾವನಾಪರಪರ್ಯಾಯಸ್ಯ

ಸಮಾಧೇರೇತದಪಿ ಯೋಗಾಂಗತ್ರಯಂ ಬಹಿರಂಗಂ ಪಾರಂಪರ್ಯೇಣೋಪಕಾರಕತ್ವಾತ್

.. 8..

ಇದಾನೀಂ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿವ್ಯಾಖ್ಯಾತುಕಾಮಃ ಸಂಯಮಸ್ಯ ವಿಷಯವಿಶುದ್ಧಿಂ
ಕರ್ತುಂ

ಕ್ರಮೇಣ ಪರಿಣಾಮತ್ರಯಮಾಹ —

ವ್ಯುತ್ಥಾನನಿರೋಧಸಂಸ್ಕಾರಯೋರಭಿಭವಪ್ರಾದುರ್ಭಾವೌ ನಿರೋಧಕ್ಷಣಚಿತ್ತಾನ್ವಯೋ
ನಿರೋಧಪರಿಣಾಮಃ .. ವಿಭೂತಿ 9..

ವೃತ್ತಿಃ — ವ್ಯುತ್ಥಾನಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಮೂಢವಿಕ್ಷಿಪ್ತಾಖ್ಯಂ

ಭೂಮಿತ್ರಯಂ . ನಿರೋಧಃ ಪ್ರಕೃಷ್ಟಸತ್ತ್ವಸ್ಯಾಂಗಿತಯಾ ಚೇತಸಃ

ಪರಿಣಾಮಃ . ತಾಭ್ಯಾಂ ವ್ಯುತ್ಥಾನನಿರೋಧಾಭ್ಯಾಂ ಯೌ ಜನಿತೌ ಸಂಸ್ಕಾರೌ

ತಯೋರ್ಯಥಾಕ್ರಮಂ ಅಭಿಭವಪ್ರಾದುರ್ಭಾವೌ ಯದಾ ಭವತಃ . ಅಭಿಭವೋ

ನ್ಯಗ್ಲೂತತಯಾ ಕಾರ್ಯಕರಣಾಸಾಮರ್ಥ್ಯೇನಾವಸ್ಥಾನಂ . ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವೋ

ವರ್ತಮಾನೇಽದ್ವನ್ಯಭಿವ್ಯಕ್ತರೂಪತಯಾಽಽವಿರ್ಭಾಬಃ . ತದಾ ನಿರೋಧಕ್ಷಣೇ

ಚಿತ್ತಸ್ಯೋಭಯಕ್ಷಣವೃತ್ತಿತ್ವಾದನ್ವಯೋ ಯಃ ಸ ನಿರೋಧಪರಿಣಾಮ ಉಚ್ಯತೇ .

ಅಯಮರ್ಥಃ — ಯದಾ ವ್ಯುತ್ಥಾನಸಂಸ್ಕಾರರೂಪೋ ಧರ್ಮಸ್ತೀರೋಭೂತೋ

ಭವತಿ ನಿರೋಧಸಂಸ್ಕಾರರೂಪಶ್ಚಾವಿರ್ಭವತಿ ಧರ್ಮಿರೂಪತಯಾ ಚ

ಚಿತ್ತಮುಭಯಾನ್ವಯಿತ್ವೇಽಪಿ ನಿರೋಧಾತ್ಮನಾಽವಸ್ಥಿತಂ ಪ್ರತೀಯತೇ ತದಾ ಸ

ನಿರೋಧಪರಿಣಾಮಶಬ್ದೇನ ವ್ಯವಹ್ರಿಯತೇ . ಚಲತ್ವಾದ್ಗುಣವೃತ್ತಸ್ಯ ಯದ್ಯಪಿ

ಚೇತಸೋ ನಿಶ್ಚಲತ್ವಂ ನಾಸ್ತಿ ತಥಾಪ್ಯೇವಂಭೂತಃ ಪರಿಣಾಮಃ ಸ್ಥೈರ್ಯಮುಚ್ಯತೇ

.. 9..

ತಸ್ಯೈವ ಫಲಮಾಹ —

ತಸ್ಯ ಪ್ರಶಾಂತವಾಹಿತಾ ಸಂಸ್ಕಾರಾತ್ .. ವಿಭೂತಿ 10..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಸ್ಯ ಚೇತಸೋ ನಿರುಕ್ತಾನ್ನಿರೋಧಸಂಸ್ಕಾರಾತ್ ಪ್ರಶಾಂತವಾಹಿತಾ ಭವತಿ . ಪರಿಹೃತವಿಕ್ಷೇಪತಯಾ ಸದೃಶಪ್ರವಾಹಪರಿಣಾಮಿ ಚಿತ್ತಂ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 10..

ನಿರೋಧಪರಿಣಾಮಮಭಿಧಾಯ ಸಮಾಧಿಪರಿಣಾಮಮಾಹ — ಸರ್ವಾರ್ಥತೈಕಾಗ್ರತಯೋಃ ಕ್ಷಯೋದಯೌ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಸಮಾಧಿಪರಿಣಾಮಃ .. ವಿಭೂತಿ 11..

ವೃತ್ತಿಃ — ಸರ್ವಾರ್ಥತಾ ಚಲತ್ವಾನ್ನಾನಾವಿಧಾರ್ಥಗ್ರಹಣಂ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ವಿಕ್ಷೇಪೋ ಧರ್ಮಃ . ಏಕಸ್ಮಿನ್ನೇವಾಲಂಬನೇ ಸದೃಶಪರಿಣಾಮಿತೈಕಾಗ್ರತಾ . ಸಾಸಪಿ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಧರ್ಮಃ . ತಯೋರ್ಯಥಾಕ್ರಮಂ ಕ್ಷಯೋದಯೌ ಸರ್ವಾರ್ಥತಾಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಕ್ಷಯೋಽತ್ಯಂತಾಭಿಭವ ಏಕಾಗ್ರತಾಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವೋಽಭಿವ್ಯಕ್ತಿಶ್ಚಿತ್ತಸ್ಯೋದಿಕ್ತಸತ್ತ್ವಸ್ಯಾನ್ವಯಿತಯಾಽವಸ್ಥಾನಂ ಸಮಾಧಿಪರಿಣಾಮ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ .

ಪೂರ್ವಸ್ಮಾತ್ ಪರಿಣಾಮಾದಸ್ಯಾಯಂ ವಿಶೇಷಃ — ತತ್ರ ಸಂಸ್ಕಾರಲಕ್ಷಣಯೋಃ ಧರ್ಮಯೋರಭಿಭವಪ್ರಾದುರ್ಭಾವೌ ಪೂರ್ವಸ್ಯ ವ್ಯುತ್ಥಾನಸಂಸ್ಕಾರರೂಪಸ್ಯ ನ್ಯಗ್ಭಾವ

ಉತ್ತರಸ್ಯ ನಿರೋಧಸಂಸ್ಕಾರರೂಪಸ್ಯೋದ್ಭವೋಽನಭಿಭೂತತ್ವೇನಾವಸ್ಥಾನಂ . ಇಹ ತು ಕ್ಷಯೋದಯಾವಿತಿ ಸರ್ವಾತ್ಮತಾರೂಪಸ್ಯ ವಿಕ್ಷೇಪಸ್ಯಾತ್ಯಂತತಿರಸ್ಕಾರಾದನುತ್ಪತ್ತಿರತೀತೇಽದ್ವನಿ ಪ್ರವೇಶಃ ಕ್ಷಯ ಏಕಾಗ್ರತಾಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಯೋದ್ಭವೋ ವರ್ತಮಾನೇಽದ್ವನಿ ಪ್ರಕಟತ್ವಂ .. 11..

ತೃತೀಯಮೇಕಾಗ್ರತಾಪರಿಣಾಮಮಾಹ — ಶಾಂತೋದಿತೌ ತುಲ್ಯಪ್ರತ್ಯಯೌ ಚಿತ್ತಸ್ಯೈಕಾಗ್ರತಾಪರಿಣಾಮಃ .. ವಿಭೂತಿ 12..

ವೃತ್ತಿಃ — ಸಮಾಹಿತಸ್ಯೈವ ಚಿತ್ತಸ್ಯೈಕಪ್ರತ್ಯಯೋ ವೃತ್ತಿವಿಶೇಷಃ ಶಾಂತೋಽತೀತಮಧ್ವಾನಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ . ಅಪರಸ್ತೂದಿತೋ ವರ್ತಮಾನೇಽದ್ವನಿ ಸ್ಫುರಿತಃ . ದ್ವಾವಪಿ ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತತ್ವೇನ ತುಲ್ಯಾವೇಕರೂಪಾಲಂಬನತ್ವೇನ ಸದೃಶೌ ಪ್ರತ್ಯಯೌ . ಉಭಯತ್ರಾಪಿ ಸಮಾಹಿತಸ್ಯೈವ ಚಿತ್ತಸ್ಯಾನ್ವಯಿತ್ವೇನಾವಸ್ಥಾನಂ . ಸ ಏಕಾಗ್ರತಾಪರಿಣಾಮ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ .. 12..

ಚಿತ್ತಪರಿಣಾಮೋಕ್ತಂ ರೂಪಮನ್ಯತ್ರಾಪ್ಯತಿದಿಶನ್ನಾಹ — ಏತೇನ ಭೂತೇಂದ್ರಿಯೇಷು ಧರ್ಮಲಕ್ಷಣಾವಸ್ಥಾಪರಿಣಾಮಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾಃ .. ವಿಭೂತಿ

13..
ವೃತ್ತಿಃ — ಏತೇನ ತ್ರಿವಿಧೇನೋಕ್ತೇನ ಚಿತ್ತಪರಿಣಾಮೇನ ಭೂತೇಷು

ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮೇಷ್ಟಿಂದ್ರಿಯೇಷು ಬುದ್ಧಿಕರ್ಮಾಂತಃಕರಣಭೇದೇನಾವಸ್ಥಿತೇಷು
 ಧರ್ಮಲಕ್ಷಣಾವಸ್ಥಾಭೇದೇನ ತ್ರಿವಿಧಃ ಪರಿಣಾಮೋ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೋಽವಗಂತವ್ಯಃ .
 ಅವಸ್ಥಿತಸ್ಯ ಧರ್ಮಿಣಃ ಪೂರ್ವಧರ್ಮನಿವೃತ್ತೌ
 ಧರ್ಮಾಂತರಾಪತ್ತಿರ್ಧರ್ಮಪರಿಣಾಮಃ . ಯಥಾ — ಮೃಗಲಕ್ಷಣಸ್ಯ
 ಧರ್ಮಿಣಃ ಪಿಂಡರೂಪಧರ್ಮಪರಿತ್ಯಾಗೇನ ಘಟರೂಪಧರ್ಮಾಂತರಸ್ವೀಕಾರೋ
 ಧರ್ಮಪರಿಣಾಮ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ . ಲಕ್ಷ ಪರಿಣಾಮೋ ಯಥಾ —
 ತಸ್ಯೈವ ಘಟಸ್ಯಾನಾಗತಾದ್ಧರ್ಮಪರಿತ್ಯಾಗೇನ ವರ್ತಮಾನಾದ್ಧರ್ಮಸ್ವೀಕಾರಃ .
 ತತ್ತರಿತ್ಯಾಗೇನಾತೀತಾದ್ಧರ್ಮಪರಿಗ್ರಹಃ . ಅವಸ್ಥಾಪರಿಣಾಮೋ ಯಥಾ — ತಸ್ಯೈವ
 ಘಟಸ್ಯ ಪ್ರಥಮದ್ವಿತೀಯಯೋಃ ಸದೃಶಯೋಃ ಕಾಲಲಕ್ಷಣಯೋರನ್ವಯಿತ್ವೇನ .
 ಯತಶ್ಚ ಗುಣವೃತ್ತಿನಾಽಪರಿಣಮ್ಯಮಾನಾ ಕ್ಷಣಮಪ್ಯಸ್ತಿ .. 13..
 ನನು ಕೋಽಯಂ ಧರ್ಮೀತ್ಯಾಶಂಕ್ಯ ಧರ್ಮಿಣೋ ಲಕ್ಷಣಮಾಹ —
 ಶಾಂತೋದಿತಾವ್ಯಪದೇಶ್ಯಧರ್ಮಾನುಪಾತೀ ಧರ್ಮೀ .. ವಿಭೂತಿ 14..
 ವೃತ್ತಿಃ — ಶಾಂತಾ ಯೇ ಕೃತಸ್ತಸ್ವವ್ಯಾಪಾರಾ ಅತೀತೇಽದ್ವನಿ ಅನುಪ್ರವಿಷ್ಟಾಃ .
 ಉದಿತಾ ಯ ಅನಾಗತಮಧ್ವಾನಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ವರ್ತಮಾನೇಽದ್ವನಿ ಸ್ವವ್ಯಾಪಾರಂ
 ಕುರ್ವಂತಿ . ಅವ್ಯಪದೇಶ್ಯಾ ಯೇ ಶಕ್ತಿರೂಪೇಣ ಸ್ಥಿತಾ ವ್ಯಪದೇಷ್ಟುಂ
 ನ ಶಕ್ಯಂತೇ . ತೇಷಾಂ ಯಥಾಸ್ವಂ ಸರ್ವಾತ್ಮಕತ್ವಮಿತ್ಯೇವಮಾದಯೋ
 ನಿಯತಕಾರ್ಯಕಾರಣರೂಪಯೋಗ್ಯತಯಾವಚ್ಛಿನ್ನಾ ಶಕ್ತಿರೇವೇಹ
 ಧರ್ಮಶಬ್ದೇನಾಭಿಧೀಯತೇ .
 ತಂ ತ್ರಿವಿಧಮಪಿ ಧರ್ಮಂ ಯೋಽನುಪತತ್ಯನುವರ್ತತೇಽನ್ವಯಿತ್ವೇನ ಸ್ವೀಕರೋತಿ
 ಸ ಶಾಂತೋದಿತಾವ್ಯಪದೇಶ್ಯಧರ್ಮಾನುಪಾತೀ ಧರ್ಮೀತ್ಯುಚ್ಯತೇ . ಯಥಾ —
 ಸುವರ್ಣಂ ರುಚಕರೂಪಧರ್ಮಪರಿತ್ಯಾಗೇನ ಸ್ವಸ್ತಿಕರೂಪಧರ್ಮಾಂತರಪರಿಗ್ರಹೇ
 ಸುವರ್ಣರೂಪತಯಾಽನುವರ್ತಮಾನಂ ತೇಷು ಧರ್ಮೇಷು ಕಥಂಚಿದ್ಧಿನ್ನೇಷು
 ಧರ್ಮಿರೂಪತಯಾ ಸಾಮಾನ್ಯಾತ್ಮನಾ ಧರ್ಮರೂಪತಯಾ ವಿಶೇಷಾತ್ಮನಾ
 ಸ್ಥಿತಮನ್ವಯಿತ್ವೇನಾವಭಾಸತೇ .. 14..
 ಏಕಸ್ಯ ಧರ್ಮಿಣಃ ಕಥಮನೇಕೇ ಪರಿಣಾಮಾ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಮಪನೇತುಮಾಹ —
 ಕ್ರಮಾನ್ಯತ್ವಂ ಪರಿಣಾಮಾನ್ಯತ್ವೇ ಹೇತುಃ .. ವಿಭೂತಿ 15..
 ವೃತ್ತಿಃ — ಧರ್ಮಾಣಾಮುಕ್ತಲಕ್ಷಣಾನಾಂ ಯಃ ಕ್ರಮಸ್ತಸ್ಯ ಯತ್
 ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಮನ್ಯತ್ವಂ ಪರಿದೃಶ್ಯಮಾನಂ ಪರಿಣಾಮಸ್ಯೋಕ್ತಲಕ್ಷಣಸ್ಯಾನ್ಯತ್ವೇ
 ನಾನಾವಿಧತ್ವೇ ಹೇತುರ್ಲಿಂಗಂ ಜ್ಞಾಪಕಂ ಭವತಿ . ಅಯಮರ್ಥಃ — ಯೋಽಯಂ
 ನಿಯತಃ ಕ್ರಮೋ ಮೃಚ್ಛುರ್ನಾನ್ಮೃತ್ಪಿಂಡಸ್ತತಃ ಕಪಾಲಾನಿ ತೇಭ್ಯಶ್ಚ ಘಟ
 ಇತ್ಯೇವಂ ಕ್ರಮರೂಪಃ ಪರಿದೃಶ್ಯಮಾನಃ ಪರಿಣಾಮಸ್ಯಾನ್ಯತ್ವಮಾವೇದಯತಿ .

ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಧರ್ಮಿಣಿ ಯೋ ಲಕ್ಷಣಪರಿಣಾಮಸ್ಯಾವಸ್ಥಾಪರಿಣಾಮಸ್ಯ ಚ
 ಕ್ರಮಃ ಸೋಽಪ್ಯನೇನೈವ ನ್ಯಾಯೇನ ಪರಿಣಾಮಾನ್ಯತ್ವೇ ಗಮಕೋಽವಗಂತವ್ಯಃ .
 ಸರ್ವ ಏವ ಭಾವಾ ನಿಯತೇನೈವ ಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಂ ಪರಿಣಮ್ಯಮಾನಾಃ
 ಪರಿದೃಶ್ಯಂತೇ . ಅತಃ ಸಿದ್ಧಂ ಕ್ರಮಾನ್ಯತ್ವಾತ್ ಪರಿಣಾಮಾನ್ಯತ್ವಂ . ಸರ್ವೇಷಾಂ
 ಚಿತ್ತಾದೀನಾಂ ಪರಿಣಮಮಾನಾನಾಂ ಕೇಚಿದ್ಧರ್ಮಾಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣೈವೋಪಲಭ್ಯಂತೇ .
 ಯಥಾ ಸುಖಾದಯಃ ಸಂಸ್ಥಾನಾದಯಶ್ಚ . ಕೇಚಿದೇಕಾಂತೇನಾನುಮಾನಗಮ್ಯಾಃ .
 ಯಥಾ

ಧರ್ಮಸಂಸ್ಕಾರಶಕ್ತಿಪ್ರಭೃತಯಃ . ಧರ್ಮಿಣಶ್ಚ ಭಿನ್ನಾಭಿನ್ನರೂಪತಯಾ
 ಸರ್ವತ್ರಾನುಗಮಃ .. 15..

ಇದಾನೀಮುಕ್ತಸ್ಯ ಸಂಯಮಸ್ಯ ವಿಷಯಪ್ರದರ್ಶನದ್ವಾರೇಣ ಸಿದ್ಧೀಃ
 ಪ್ರತಿಪಾದಯಿತುಮಾಹ —

ಪರಿಣಾಮತ್ರಯಸಂಯಮಾದತೀತಾನಾಗತಜ್ಞಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 16..

ವೃತ್ತಿಃ — ಧರ್ಮಲಕ್ಷಣಾವಸ್ಥಾಭೇದೇನ ಯತ್ ಪರಿಣಾಮತ್ರಯಮುಕ್ತಂ ತತ್ರ
 ಸಂಯಮಾತ್ ತಸ್ಮಿನ್ ವಿಷಯೇ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸಂಯಮಸ್ಯ ಕರಣಾದತೀತಾನಾಗತಜ್ಞಾನಂ
 ಯೋಗಿನಃ ಸಮಾಧೇರ್ಭವತಿ .

ಇದಮತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಂ — ಅಸ್ಮಿನ್ ಧರ್ಮಿಣ್ಯಯಂ ಧರ್ಮ ಇದಂ
 ಲಕ್ಷಣಮಿಯಮವಸ್ಥಾ ಚಾಸನಾಗತಾದದ್ವನಃ ಸಮೇತ್ಯ ವರ್ತಮಾನೇಽದ್ವನಿ
 ಸ್ವವ್ಯಾಪಾರಂ ವಿಧಾಯಾತೀತಮಧ್ವಾನಂ ಪ್ರವಿಶತೀತ್ಯೇವಂ ಪರಿಹೃತವಿಕ್ಷೇಪತಯಾ
 ಯದಾ ಸಂಯಮಂ ಕರೋತಿ ತದಾ ಯತ್ಕಿಂಚಿದನುತ್ಪನ್ನಮತಿಕ್ರಾಂತಂ ವಾ ತತ್
 ಸರ್ವಂ ಯೋಗೀ ಜಾನಾತಿ . ಯತಶ್ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಶುದ್ಧಸತ್ತ್ವ ಪ್ರಕಾಶರೂಪತ್ವಾತ್
 ಸರ್ವಾರ್ಥಗ್ರಹಣಸಾಮರ್ಥ್ಯಮವಿದ್ಯಾದಿಭಿರ್ವಿಕ್ಷೇಪೈರಪಕ್ರಿಯತೇ . ಯದಾ ತು
 ತೈಸ್ತೈರುಪಾಯೈರ್ವಿಕ್ಷೇಪಾಃ ಪರಿಹ್ರಿಯಂತೇ ತದಾ ನಿವೃತ್ತಮಲಸ್ಯೇವಾದರ್ಶಸ್ಯ
 ಸರ್ವಾರ್ಥಗ್ರಹಣಸಾಮರ್ಥ್ಯಮೇಕಾಗ್ರತಾಬಲಾದಾವಿರ್ಭವತಿ .. 16..

ಸಿದ್ಧ್ಯಂತರಮಾಹ —

ಶಬ್ದಾರ್ಥಪ್ರತ್ಯಯಾನಾಮಿತರೇತರಾಧ್ಯಾಸಾತ್ಸಂಕರಸ್ತತ್ಪ್ರವಿಭಾಗಸಂಯಮಾತ್ಸರ್ವಭೂತಯಃ
 .. ವಿಭೂತಿ 17..

ವೃತ್ತಿಃ — ಶಬ್ದಃ ಶ್ಲೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಹ್ಯೋ ನಿಯತಕ್ರಮವರ್ಣಾತ್ಮಾ
 ನಿಯತೈಕಾರ್ಥಪ್ರತಿಪತ್ಯವಚ್ಛಿನ್ನಃ . ಯದಿ ವಾ ಕ್ರಮರಹಿತಸ್ಪೋಟಾತ್ಮಾ
 ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಸ್ಕೃತಬುದ್ಧಿಗ್ರಾಹ್ಯಃ [ಪಾಂ ಧ್ವನಿಸಂಸ್ಕೃತಬುದ್ಧಿಗ್ರಾಹ್ಯಃ] .

ಉಭಯಥಾಽಪಿ ಪದರೂಪೋ ವಾಕ್ಯರೂಪಶ್ಚ ತಯೋರೇಕಾರ್ಥಪ್ರತಿಪತ್ತೌ
 ಸಾಮರ್ಥ್ಯಾತ್ .

ಅರ್ಥೋ ಜಾತಿಗುಣಕ್ರಿಯಾದಿಃ . ಪ್ರತ್ಯಯೋ ಜ್ಞಾನಂ ವಿಷಯಾಕಾರಾ ಬುದ್ಧಿವೃತ್ತಿಃ .

ಏಷಾಂ ಶಬ್ದಾರ್ಥಜ್ಞಾನಾನಾಂ ವ್ಯವಹಾರೇ ಇತರೇತರಾಧ್ಯಾಸಾದ್ಭಿನ್ನಾನಾಮಪಿ
ಬುದ್ಧ್ಯೇಕರೂಪತಾಸಂಪಾದನಾತ್ ಸಂಕೀರ್ಣತ್ವಂ . ತಥಾಹಿ — ಗಾಮಾನಯೇತ್ಯುಕ್ತೇ
ಕಶ್ಚಿದ್ಗೋಲಕ್ಷಣಮರ್ಥಂ ಗೋತ್ವಜಾತ್ಯವಚ್ಛಿನ್ನಂ ಸಾನ್ನಾದಿಮತ್ ಪಿಂಡರೂಪಂ
ಶಬ್ದಂ ಚ ತದ್ವಾಚಕಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚ ತದ್ಗ್ರಾಹಕಮಭೇದೇನೈವಾಧ್ಯವಸ್ಯತಿ
ನ ತ್ವಸ್ಯ ಗೋಶಬ್ದೋ ವಾಚಕೋಽಯಂ ಗೋಶಬ್ದಸ್ಯ ವಾಚ್ಯಸ್ತಯೋರಿದಂ ಗ್ರಾಹಕಂ
ಜ್ಞಾನಮಿತಿ ಭೇದೇನ ವ್ಯವಹರತಿ . ತಥಾಹಿ — ಕೋಽಯಮರ್ಥಃ ಕೋಽಯಂ
ಶಬ್ದಃ ಕಿಮಿದಂ ಜ್ಞಾನಮಿತಿ ಪೃಷ್ಟಃ ಸರ್ವತ್ರೈಕರೂಪಮೇವೋತ್ತರಂ ದದಾತಿ
ಗೌರಿತಿ . ಸ ಯದ್ಯೇಕರೂಪತಾಂ ನ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ ಕಥಮೇಕರೂಪಮುತ್ತರಂ
ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ .

ಏವಂ ತಸ್ಮಿನ್ನವಸ್ಥಿತೇ ಯೋಽಯಂ |ಪಾ|| ಏಕಸ್ಮಿನ್ ವಿಷಯೇ ಯೋಽಯಂ .
ಏತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ಥಿತೇ ಯೋಽಯಂ ವಾ| ಪ್ರವಿಭಾಗ ಇದಂ ಶಬ್ದಸ್ಯ ತತ್ತ್ವಂ
ಯದ್ವಾಚಕತ್ವಂ ನಾಮ ಇದಮರ್ಥಸ್ಯ ಯದ್ವಾಚ್ಯತ್ವಮಿದಂ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಯತ್
ಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಮಿತಿ ಪ್ರವಿಭಾಗಂ ವಿಧಾಯ ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರವಿಭಾಗೇ ಯಃ ಸಂಯಮಂ
ಕರೋತಿ ತಸ್ಯ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಭೂತಾನಾಂ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಸರೀಸೃಪಾದೀನಾಂ ಯದ್ರುತಂ
ಯಃ ಶಬ್ದಸ್ತತ್ರ ಜ್ಞಾನಮುತ್ತದ್ಯತೇ . ಅನೇನೈವಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ತೇನ ಪ್ರಾಣಿನಾಯಂ
ಶಬ್ದಃ ಸಮುಚ್ಚಾರಿತ ಇತಿ ಸರ್ವಂ ಜಾನಾತಿ .. 17..

ಸಿದ್ಧಾಂತರಮಾಹ —

ಸಂಸ್ಕಾರಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಣಾತ್ಪೂರ್ವಜಾತಿಜ್ಞಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 18..

ವೃತ್ತಿಃ — ದ್ವಿವಿಧಾಶ್ಚಿತ್ತಸ್ಯ ವಾಸನಾರೂಪಾಃ ಸಂಸ್ಕಾರಾಃ .

ಕೇಚಿತ್ ಸ್ಮೃತಿಮಾತ್ರೋತ್ಪಾದನಫಲಾಃ ಕೇಚಿಜ್ಞಾತ್ಯಾಯುರ್ಭೋಗಲಕ್ಷಣಾ
ವಿಪಾಕಹೇತವೋ ಯಥಾ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾಖ್ಯಾಃ . ತೇಷು ಸಂಸ್ಕಾರೇಷು
ಯದಾ ಸಂಯಮಂ ಕರೋತಿ ಏವಂ ಮಯಾ ಸೋಽರ್ಥೋಽನುಭೂತ ಏವಂ
ಮಯಾ

ಸಾ ಕ್ರಿಯಾ ನಿಷ್ಪಾದಿತೇತಿ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಮನುಸಂದಧಾನೋ ಭಾವಯನ್ನೇವ
ಪ್ರಬೋಧಕಮಂತರೇಣೋದ್ಬುದ್ಧಸಂಸ್ಕಾರಃ ಸರ್ವಮತೀತಂ ಸ್ಮರತಿ . ಕ್ರಮೇಣ
ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕೃತೇಷೂದ್ಬುದ್ಧೇಷು ಸಂಸ್ಕಾರೇಷು ಪೂರ್ವಜನ್ಮಾಂತರಾನುಭೂತಾನಪಿ
ಜಾತ್ಯಾದೀನ್

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣ ಪಶ್ಯತಿ .. 18..

ಸಿದ್ಧಾಂತರಮಾಹ —

ಪ್ರತ್ಯಯಸ್ಯ ಪರಚಿತ್ತಜ್ಞಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 19..

ವೃತ್ತಿಃ — ಪ್ರತ್ಯಯಸ್ಯ ಪರಚಿತ್ತಸ್ಯ ಕೇನಚಿನ್ಮುಖರಾಗಾದಿನಾ ಲಿಂಗೇನ

ಗೃಹೀತಸ್ಯ ಯದಾ ಸಂಯಮಂ ಕರೋತಿ ತದಾ ಪರಕೀಯಚಿತ್ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಮುತ್ತದ್ಯತೇ

ಸರಾಗಮಸ್ಯ ಚಿತ್ತಂ ವೀತರಾಗಂ ವೇತಿ . ಪರಚಿತ್ತಗತಾನ್ ಸರ್ವಾನಪಿ ಧರ್ಮಾನ್
ಜಾನಾತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 19..

ಅಸ್ಯೈವ ಪರಚಿತ್ತಜ್ಞಾನಸ್ಯ ವಿಶೇಷಜ್ಞಾನಮಾಹ —

ನ ಚ ತತ್ಸಾಲಂಬನಂ ತಸ್ಯಾವಿಷಯೇಭೂತತ್ವಾತ್ .. ವಿಭೂತಿ 20..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಸ್ಯ ಪರಸ್ಯ ಯಚ್ಚಿತ್ತಂ ತತ್ ಸಾಲಂಬನಂ

ಸ್ವಕೀಯೇನಾಸ್ಸಲಂಬನೇನ ಸಹಿತಂ ನ ಶಕ್ಯತೇ ಜ್ಞಾತುಮಾಲಂಬನಸ್ಯ
ಕೇನಚಿಲ್ಲಿಂಗೇನಾವಿಷಯೇಕೃತತ್ವಾತ್ . ಲಿಂಗಾದ್ಧಿ ಚಿತ್ತಮಾತ್ರಂ ಪರಸ್ಯಾವಗತಂ

ನ ತು ನೀಲವಿಷಯಮಸ್ಯ ಚಿತ್ತಂ ಪೀತವಿಷಯಮಿತಿ ವಾ .

ಯಚ್ಚ ನ ಗೃಹೀತಂ ತತ್ರ ಸಂಯಮಸ್ಯ ಕರ್ಮಮಶಕ್ಯತ್ವಾನ್ನ ಭವತಿ

ಪರಚಿತ್ತಸ್ಯ ಯೋ ವಿಷಯಸ್ತತ್ರ ಜ್ಞಾನಂ . ತಸ್ಮಾತ್ ಪರಕೀಯಚಿತ್ತಂ

ನಾಸ್ಸಲಂಬನಸಹಿತಂ ಗೃಹ್ಯತೇ ತಸ್ಯಾಸ್ಸಲಂಬನಸ್ಯಾಗೃಹೀತತ್ವಾತ್ .

ಚಿತ್ತಧರ್ಮಃ ಪುನರ್ಗೃಹ್ಯಂತ ಏವ . ಯದಾ ತು ಕಿಮನೇನಾಸ್ಸಲಂಬಿತಮಿತಿ

ಪ್ರಣಿಧಾನಂ ಕರೋತಿ ತದಾ ತತ್ಸಂಯಮಾತ್ಪ್ರದ್ವಿಷಯಮಪಿ ಜ್ಞಾನಮುತ್ಪದ್ಯತ ಏವ

.. 20..

ಸಿದ್ಧ್ಯಂತರಮಾಹ —

ಕಾಯರೂಪಸಂಯಮಾತ್ಪ್ರದ್ಯಾಹ್ಯಶಕ್ತಿಸ್ತಂಭೇ

ಚಕ್ಷುಷ್ಪ್ರಕಾಶಾಸಂಯೋಗೇಸ್ತನ್ತರ್ಧಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 21..

ವೃತ್ತಿಃ — ಕಾಯಃ ಶರೀರಂ ತಸ್ಯ ರೂಪಂ ಚಕ್ಷುರ್ಗ್ರಾಹ್ಯೋ

ಗುಣಸ್ತಸ್ಮಿನ್ನಸ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಕಾಯೇ ರೂಪಮಿತಿ ಸಂಯಮಾತ್ಪ್ರದ್ಯಾಹ್ಯ ರೂಪಸ್ಯ

ಚಕ್ಷುರ್ಗ್ರಾಹ್ಯತ್ವರೂಪಾ ಯಾ ಶಕ್ತಿಸ್ತಸ್ಯಾಃ ಸ್ತಂಭೇ ಭಾವನಾವಶಾತ್ ಪ್ರತಿಬಂಧೇ

ಚಕ್ಷುಷ್ಪ್ರಕಾಶಾಸಂಯೋಗೇ ಚಕ್ಷುಷಃ ಪ್ರಕಾಶಃ ಸತ್ತ್ವ ಧರ್ಮಸ್ತಸ್ಯಾಸ್ಸಂಯೋಗೇ

ತದ್ಗುಹಣವ್ಯಾಪಾರಾಭಾವೇ ಯೋಗಿನೋಸ್ತನ್ತರ್ಧಾನಂ ಭವತಿ . ನ ಕೇನಚಿದಸೌ

ದೃಶ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ . ಏತೇನೈವ ರೂಪಾಂತರ್ಧಾನೋಪಾಯಪ್ರದರ್ಶನೇನ

ಶಬ್ದಾದೀನಾಂ

ಶ್ರೋತ್ರಾದಿಗ್ರಾಹ್ಯಾಣಾಮಂತರ್ಧಾನಮುಕ್ತಂ ವೇದಿತವ್ಯಂ .. 21..

ಸಿದ್ಧ್ಯಂತರಮಾಹ —

ಸೋಪಕ್ರಮಂ ನಿರುಪಕ್ರಮಂ ಚ ಕರ್ಮ ತತ್ಸಂಯಮಾದಪರಾಂತಜ್ಞಾನಮರಿಷ್ಟೇಭ್ಯೋ

ವಾ .. ವಿಭೂತಿ 22..

ವೃತ್ತಿಃ — ಆಯುರ್ವಿಪಾಕಂ ಯತ್ ಪೂರ್ವಕೃತಂ ಕರ್ಮ ತದ್ವಿಪ್ರಕಾರಂ

ಸೋಪಕ್ರಮಂ ನಿರುಪಕ್ರಮಂ ಚ . ತತ್ರ ಸೋಪಕ್ರಮಂ ಯತ್ ಫಲಜನನಾಯ

ಸಹೋಪಕ್ರಮೇಣ ಕಾರ್ಯಕರಣಾಭಿಮುಖ್ಯೇನ ವರ್ತತೇ ಯಥೋಷ್ಟಪ್ರದೇಶೇ

ಪ್ರಸಾರಿತಾದ್ರವಾಸಃ ಶೀಘ್ರಮೇವ ಶುಷ್ಯತಿ . ಉಕ್ತವಿಪರೀತಂ ನಿರುಪಕ್ರಮಂ
ಯಥಾ ತದೇವಾದ್ರವಾಸಃ ಸಂವರ್ತಿತಮನುಷ್ಣಪ್ರದೇಶೇ ಚಿರೇಣ ಶುಷ್ಯತಿ .

ತಸ್ಮಿನ್ ದ್ವಿವಿಧೇ ಕರ್ಮಣಿ ಯಃ ಸಂಯಮಂ ಕರೋತಿ —

ಕಿಂ ಮಮ ಕರ್ಮ ಶೀಘ್ರವಿಪಾಕಂ ಚಿರವಿಪಾಕಂ ವಾ —

ಏವಂ ಧ್ಯಾನದಾಢ್ಯಾದಪರಾಂತಜ್ಞಾನಮಸ್ಯೋತ್ಪದ್ಯತೇ . ಅಪರಾಂತಃ

ಶರೀರವಿಯೋಗಸ್ತಸ್ಮಿಂಜ್ಞಾನಮಮುಷ್ಮಿನ್ ಕಾಲೇಽಮುಷ್ಮಿನ್ ದೇಶೇ ಮಮ

ಶರೀರವಿಯೋಗೋ ಭವಿಷ್ಯತೀತಿ ನಿಸಂಶಯಂ ಜಾನಾತಿ .

ಅರಿಷ್ಟೇಭ್ಯೋ ವಾ . ಅರಿಷ್ಟಾನಿ ತ್ರಿವಿಧಾನಿ . ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾಧಿಭೌತಿಕಾಧಿದೈವಿಕಾನಿ .

ತತ್ರಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾನಿ — ಪಿಹಿತಕರಣಃ ಕೋಷ್ಯಸ್ಯ

ವಾಯೋಘೋಷಂ ನ ಶೃಣೋತೀತ್ಯೇವಮಾದೀನಿ . ಆಧಿಭೌತಿಕಾನಿ —

ಅಕಸ್ಮಾದ್ವಿಕೃತಪುರುಷದರ್ಶನಾದೀನಿ . ಆಧಿದೈವಿಕಾನಿ — ಅಕಾಂಡ

ಏವ ದ್ರಷ್ಟುಮಶಕ್ಯಾನಿ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಪದಾರ್ಥದರ್ಶನಾದೀನಿ . ತೇಭ್ಯಃ

ಶರೀರವಿಯೋಗಕಾಲಂ ಜಾನಾತಿ .

ಯದ್ಯಪ್ಯಯೋಗಿನಾಮಪ್ಯರಿಷ್ಟೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಾಯೇಣ ತಜ್ಞಾನಮುತ್ಪದ್ಯತೇ ತಥಾಪಿ

ತೇಷಾಂ ಸಾಮಾನ್ಯಾಕಾರೇಣ ತತ್ ಸಂಶಯರೂಪಂ ಯೋಗಿನಾಂ ಪುನರ್ನಿಯತದೇಶಕಾಲಂ

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವದವ್ಯಭಿಚಾರಿ .. 22..

ಪರಿಕರ್ಮನಿಷ್ಠಾದಿತಾಃ ಸಿದ್ಧಿಃ ಪ್ರತಿಪಾದಯಿತುಮಾಹ —

ಮೈತ್ರಾದಿಷು ಬಲಾನಿ .. ವಿಭೂತಿ 23..

ವೃತ್ತಿಃ — ಮೈತ್ರೀಕರುಣಾಮುದಿತೋಪೇಕ್ಷಾಸು ಯೋ

ವಿಹಿತಸಂಯಮಸ್ತದ್ಬಲಾನಿ ತಾಸಾಂ ಮೈತ್ರಾದೀನಾಂ ಸಂಬಂಧೀನಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಂತಿ

ಮೈತ್ರೀಕರುಣಾಮುದಿತೋಪೇಕ್ಷಾಸ್ತಧಾಸ್ಯ ಪ್ರಕರ್ಷಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ಯಥಾ ಸರ್ವಸ್ಯ

ಮಿತ್ರತ್ವಾದಿಕಮಯ್ಽಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ .. 23..

ಸಿದ್ಧ್ಯಂತರಮಾಹ —

ಬಲೇಷು ಹಸ್ತಿಬಲಾದೀನಿ .. ವಿಭೂತಿ 24..

ವೃತ್ತಿಃ — ಹಸ್ತ್ಯಾದಿಸಂಬಂಧಿಷು ಬಲೇಷು ಕೃತಸಂಯಮಸ್ಯ

ತದ್ಬಲಾನಿ ಹಸ್ತ್ಯಾದಿಬಲಾನ್ಯಾವಿರ್ಭವಂತಿ . ತದಯಮರ್ಥಃ —

ಯಸ್ಮಿನ್ ಹಸ್ತಿಬಲೇ ವಾಯುವೇಗೇ ಸಿಂಹವೀರ್ಯೇ ವಾ ತನ್ಮಯೀಭಾವೇನಾಸಯಂ

ಸಂಯಮಂ ಕರೋತಿ ತತ್ತತ್ಸಾಮರ್ಥ್ಯಯುಕ್ತಂ ಸತ್ತ್ವಮಸ್ಯ [ಪಾ0

ತತ್ತತ್ಸಾಮರ್ಥ್ಯಯುಕ್ತತ್ವತ್ಸರ್ವಮಸ್ಯ] ಪ್ರಾದುರ್ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 24..

ಸಿದ್ಧ್ಯಂತರಮಾಹ —

ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾಲೋಕನ್ಯಾಸಾತ್ಸೂಕ್ಷ್ಮವ್ಯವಹಿತವಿಪ್ರಕೃಷ್ಟಜ್ಞಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 25..

ವೃತ್ತಿಃ — ಪ್ರವೃತ್ತಿರ್ವಿಷಯವತೀ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಕತೀ ಚ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಾ

(1.35-36). ತನ್ಯಾ ಯ ಆಲೋಕಃ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಪ್ರಕಾಶಸ್ತಸ್ಯ

ನಿಖಿಲೇಷು ವಿಷಯೇಷು ನ್ಯಾಸಾತ್ ತದ್ವಾಸಿತಾನಾಂ ವಿಷಯಾಣಾಂ ಭಾವನಾತಃ
ಸಂತಃಕರಣೇಷು ಇಂದ್ರಿಯೇಷು ಚ ಪ್ರಕೃಷ್ಟಶಕ್ತಿಮಾಪನ್ನೇಷು ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮಸ್ಯ
ಪರಮಾಣ್ವಾದೇರ್ವ್ಯವಹಿತಸ್ಯ ಭೂಮ್ಯಂತರ್ಗತಸ್ಯ ನಿಧಾನಾದೇರ್ವಿಪ್ರಕೃಷ್ಟಸ್ಯ
ಮೇರ್ವಪರಪಾರ್ಶ್ವವರ್ತಿನೋ ರಸಾಯನಾದೇರ್ಜ್ಞಾನಮುತ್ಪದ್ಯತೇ .. 25..

ಏತತ್ಸಮಾನವೃತ್ತಾಂತಸಿದ್ಧ್ಯಂತರಮಾಹ —

ಭುವನಜ್ಞಾನಂ ಸೂರ್ಯೇ ಸಂಯಮಾತ್ .. ವಿಭೂತಿ 26..

ವೃತ್ತಿಃ — ಸೂರ್ಯೇ ಪ್ರಕಾಶಮಯೇ ಯಃ ಸಂಯಮಃ ಕರೋತಿ ತಸ್ಯ ಸಪ್ತಸು
ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃಪ್ರಭೃತಿಷು ಲೋಕೇಷು ಯಾನಿ ಭುವನಾನಿ ತತ್ಸನ್ನಿವೇಶಭಾಂಜಿ
ಪುರಾಣಿ | ಪಾ೦ ಸ್ಥಾನಾನಿ | ತೇಷು ಯಥಾವದಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಮುತ್ಪದ್ಯತೇ .

ಪೂರ್ವಸ್ಮಿನ್ ಸೂತ್ರೇ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಪ್ರಕಾಶ ಆಲಂಬನತಯೋಕ್ತಃ . ಇಹ ತು ಭೌತಿಕ
ಇತಿ ವಿಶೇಷಃ .. 26..

ಭೌತಿಕಪ್ರಕಾಶಾಂತರಾಲಂಬನದ್ವಾರೇಣ ಸಿದ್ಧ್ಯಂತರಮಾಹ —

ಚಂದ್ರೇ ತಾರಾವ್ಯೂಹಜ್ಞಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 27..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಾರಾಣಾಂ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ಯೋ ವ್ಯೂಹೋ ವಿಶಿಷ್ಟಃ ಸನ್ನಿವೇಶಸ್ತಸ್ಯ

ಚಂದ್ರೇ ಕೃತಸಂಯಮಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಮುತ್ಪದ್ಯತೇ . ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶೇನ

ಹತತೇಜಸ್ಯತ್ವಾರಾಣಾಂ ಸೂರ್ಯಸಂಯಮಾತ್ಪಜ್ಞಾನಂ ನ ಶಕ್ಯಂ
ಭವಿತುಮರ್ಹತೀತಿ

ಪೃಥಗುಪಾಯೋಽಭಿಹಿತಃ .. 27..

ಸಿದ್ಧ್ಯಂತರಮಾಹ —

ಧ್ರುವೇ ತದ್ಗತಿಜ್ಞಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 28..

ವೃತ್ತಿಃ — ಧ್ರುವೇ ನಿಶ್ಚಲೇ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ಪ್ರಧಾನೇ ಕೃತಸಂಯಮಸ್ಯ

ತಾಸಾಂ ತಾರಾಣಾಂ ಯಾ ಗತಿಃ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ನಿಯತಕಾಲಾ ನಿಯತದೇಶಾ ಚ ತನ್ಯಾ
ಜ್ಞಾನಮುತ್ಪದ್ಯತೇ — ಇಯಂ ತಾರಾಸಯಂ ಗ್ರಹ ಇಯತಾ ಕಾಲೇನಾಸಮುಂ
ರಾಶಿಮಿದಂ

ನಕ್ಷತ್ರಂ ಯಾಸ್ಯತೀತಿ ಸರ್ವಂ ಜಾನಾತಿ . ಇದಂ ಕಾಲಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಫಲಮಿತ್ಯುಕ್ತಂ

ಭವತಿ .. 28..

ಬಾಹ್ಯಾಃ ಸಿದ್ಧಿಃ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಾಽನ್ತರಾಃ ಸಿದ್ಧಿಃ ಪ್ರತಿಪಾದಯಿತುಮುಪಕ್ರಮತೇ —

ನಾಭಿಚಕ್ರೇ ಕಾಯವ್ಯೂಹಜ್ಞಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 29..

ವೃತ್ತಿಃ — ಶರೀರಮಧ್ಯವರ್ತಿ ನಾಭಿಸಂಜ್ಞಕಂ ಯತ್ ಷೋಡಶಾರಂ
ಚಕ್ರಂ ತಸ್ಮಿನ್ ಕೃತಸಂಯಮಸ್ಯ ಯೋಗಿನಃ ಕಾಯಗತೋ ಯೋಽಸೌ ವ್ಯೂಹೋ
ವಿಶಿಷ್ಟರಸಮಲಧಾತುನಾಡ್ಯಾದೀನಾಮವಸ್ಥಾನಂ ತತ್ರ ಜ್ಞಾನಮುತ್ಪದ್ಯತೇ .

ಇದಮುಕ್ತಂ ಭವತಿ — ನಾಭಿಚಕ್ರಂ ಶರೀರಮಧ್ಯವರ್ತಿ ಸರ್ವತಃ
ಪ್ರಸೃತಾನಾಂ ನಾಡ್ಯಾದೀನಾಂ ಮೂಲಭೂತಂ . ಅತಸ್ತತ್ರ ಕೃತಾವಧಾನಸ್ಯ
ಸಮಗ್ರಸನ್ನಿವೇಶೋ ಯಥಾವದಾಭಾತಿ .. 29..

ಸಿದ್ಧಾಂತರಮಾಹ —

ಕಂಠಕೂಪೇ ಕ್ಷುತ್ವಿಪಾಸಾನಿವೃತ್ತಿಃ .. ವಿಭೂತಿ 30..

ವೃತ್ತಿಃ — ಕಂಠೇ ಗಲೇ ಕೂಪಃ ಕಂಠಕೂಪಃ . ಜಿಹ್ವಾಮೂಲೇ

ಜಿಹ್ವಾತಂತೋರಧಸ್ತಾತ್ ಕೂಪ ಇವ ಕೂಪೋ ಗರ್ತಾಕಾರಪ್ರದೇಶಃ ಪ್ರಾಣಾದೇರ್ಯತ್ನಂಪಕ
ಕ್ಷುತ್ವಿಪಾಸಾದಯಃ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಂತಿ ತಸ್ಮಿನ್ ಕೃತಸಂಯಮಸ್ಯ ಯೋಗಿನಃ
ಕ್ಷುತ್ವಿಪಾಸಾದಯೋ ನಿವರ್ತಂತೇ . ಘಂಟಿಕಾಧಸ್ತಾತ್ ಸ್ತೋತಸಾ ಧಾರ್ಯಮಾಣೇ
ತಸ್ಮಿನ್

ಭಾವಿತೇ ಭವತ್ಯೇವಂವಿಧಾ ಸಿದ್ಧಿಃ .. 30..

ಸಿದ್ಧಾಂತರಮಾಹ —

ಕೂರ್ಮನಾಡ್ಯಾಂ ಸ್ಥೈರ್ಯಂ .. ವಿಭೂತಿ 31..

ವೃತ್ತಿಃ — ಕಂಠಕೂಪಸ್ಯಾಧಸ್ತಾದ್ಯಾ ಕೂರ್ಮಾಖ್ಯಾ ನಾಡೀ ತಸ್ಯಾಂ
ಕೃತಸಂಯಮಸ್ಯ ಚೇತಸಃ ಸ್ಥೈರ್ಯಮುತ್ಪದ್ಯತೇ . ತತ್ಸಾ ನಮನುಪ್ರವಿಷ್ಟಸ್ಯ
ಚಂಚಲತಾ ನ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ . ಯದಿ ವಾ ಕಾಯಸ್ಯ ಸ್ಥೈರ್ಯಮುತ್ಪದ್ಯತೇ ನ
ಕೇನಚಿತ್ ಸ್ವಂದಯಿತುಂ ಶಕ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ .. 31..

ಸಿದ್ಧಾಂತರಮಾಹ —

ಮೂರ್ಧಜ್ಯೋತಿಷಿ ಸಿದ್ಧದರ್ಶನಂ .. ವಿಭೂತಿ 32..

ವೃತ್ತಿಃ — ಶಿರಃಕಪಾಲೇ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರಾಖ್ಯೇ ಛಿದ್ರೇ
ಪ್ರಕಾಶಾಧಾರತ್ವಾಜ್ಯೋತಿಷಿ . ಯಥಾ ಗೃಹಾಭ್ಯಂತರಸ್ಥಸ್ಯ ಮಣೇಃ ಪ್ರಸರಂತೀ
ಪ್ರಭಾ ಕುಂಚಿತಾಕಾರೇವ ಸರ್ವಪ್ರದೇಶೇ ಸಂಘಟತೇ ತಥಾ ಹೃದಯಸ್ಥಃ

ಸಾತ್ವಿಕಃ ಪ್ರಕಾಶಃ ಪ್ರಸೃತಸ್ತತ್ರ ಸಂಪಿಂಡಿತತ್ವಂ ಭಜತೇ . ತತ್ರ
ಕೃತಸಂಯಮಸ್ಯ ಯೇ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯೋರಂತರಾಲವರ್ತಿನಃ ಸಿದ್ಧಾ ದಿವ್ಯಾಃ
ಪುರುಷಾಸ್ತೇಷಾಮಿತರಪ್ರಾಣಿಭಿರದೃಶ್ಯಾನಾಂ ತಸ್ಯ ದರ್ಶನಂ ಭವತಿ . ತಾನ್
ಪಶ್ಯತಿ ತೈಶ್ಚ ಸ ಸಂಭಾಷತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ .. 32..

ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಉಪಾಯಮಾಹ —

ಪ್ರಾತಿಭಾದ್ವಾ ಸರ್ವಂ .. ವಿಭೂತಿ 33..

ವೃತ್ತಿ: — ನಿಮಿತ್ತಾನಪೇಕ್ಷಂ ಮನೋಮಾತ್ರಜನ್ಯಮವಿಸಂವಾದಕಂ
 ದ್ರಾಗುತ್ಪದ್ಯಮಾನಂ [ಪಾ0 ಪ್ರಾಗುತ್ಪದ್ಯಮಾನಂ | ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರತಿಭಾ .
 ತಸ್ಯಾಂ ಸಂಯಮೇ ಕ್ರಿಯಮಾಣೇ ಪ್ರಾತಿಭಂ ವಿವೇಕಖ್ಯಾತೇಃ ಪೂರ್ವಭಾವಿ
 ತಾರಕಂ

ಜ್ಞಾನಮುದೇತಿ . ಯಥೋದೇಷ್ಯತಃ ಸವಿತುಃ ಪೂರ್ವಂ ಪ್ರಭಾ ಪ್ರಾದುರ್ಭವತಿ
 ತದ್ವದ್ವಿವೇಕಖ್ಯಾತೇಃ ಪೂರ್ವಂ ತಾರಕಂ ಸರ್ವವಿಷಯಂ ಜ್ಞಾನಮುತ್ಪದ್ಯತೇ .
 ತಸ್ಮಿನ್

ಸತಿ ಸಂಯಮಾಂತರಾನಪೇಕ್ಷಃ ಸರ್ವಂ ಜಾನಾತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 33..

ಸಿದ್ಧಾಂತರಮಾಹ —

ಹೃದಯೇ ಚಿತ್ತಸಂವಿತ್ .. ವಿಭೂತಿ 34..

ವೃತ್ತಿ: — ಹೃದಯಂ ಶರೀರಸ್ಯ ಪ್ರದೇಶವಿಶೇಷಃ .

ತಸ್ಮಿನ್ನಧೋಮುಖಸ್ವಲ್ಪಪುಂಡರೀಕಾಭ್ಯಂತರೇಽಂತಃಕರಣಸತ್ತ್ವಸ್ಯ ಸ್ಥಾನಂ .

ತತ್ರ ಕೃತಸಂಯಮಸ್ಯ ಸ್ವಪರಚಿತ್ತಜ್ಞಾನಮುತ್ಪದ್ಯತೇ . ಸ್ವಚಿತ್ತಗತಾಃ

ಸರ್ವಾ ವಾಸನಾಃ ಪರಚಿತ್ತಗತಾಂಶ್ಚ ರಾಗಾದೀಂಜಾನಾತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 34..

ಸಿದ್ಧಾಂತರಮಾಹ —

ಸತ್ತ್ವಪುರುಷಯೋರತ್ಯಂತಾಸಂಕೀರ್ಣಯೋಃ ಪ್ರತ್ಯಯಾವಿಶೇಷೋ ಭೋಗಃ

ಪರಾರ್ಥಾನ್ಯಸ್ವಾರ್ಥಸಂಯಮಾತ್ಪುರುಷಜ್ಞಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 35..

[ಪರಾರ್ಥತ್ವಾತ್ ಸ್ವಾರ್ಥಸಂಯಮಾತ್ ಇತ್ಯೇವ ಬಹುಸಮ್ಮತಃ ಸೂತ್ರಪಾಠಃ .]

ವೃತ್ತಿ: — ಸತ್ತ್ವಂ ಪ್ರಕಾಶಸುಖಾತ್ಮಕಃ ಪ್ರಾಧಾನಿಕಃ

ಪರಿಣಾಮವಿಶೇಷಃ . ಪುರುಷೋ ಭೋಕ್ತಾಧಿಷ್ಠಾತ್ಮರೂಪಃ .

ತಯೋರತ್ಯಂತಾಸಂಕೀರ್ಣಯೋರ್ಭೋಗ್ಯಭೋಕ್ತೃರೂಪತ್ವಾದಚೇತನಚೇತನತ್ವಾಚ್ಚ

ಭಿನ್ನಯೋರ್ಯಃ ಪ್ರತ್ಯಯಸ್ಯಾವಿಶೇಷೋ ಭೇದೇನಾಪ್ರತಿಭಾಸನಂ ತಸ್ಮಾತ್

ಸತ್ತ್ವಸ್ಯೈವ

ಕರ್ತೃತಾಪ್ರತ್ಯಯೇನ ಯಾ ಸುಖದುಃಖಸಂವಿತ್ ಸ ಭೋಗಃ .

ಸತ್ತ್ವಸ್ಯ ಸ್ವಾರ್ಥನೈರಪೇಕ್ಷೇಣ ಪರಾರ್ಥಃ ಪುರುಷಾರ್ಥನಿಮಿತ್ತಃ . ತಸ್ಮಾದನ್ಯೋ

ಯಃ ಸ್ವಾರ್ಥಃ ಪುರುಷಸ್ವರೂಪಮಾತ್ರಾಲಂಬನಃ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಾಹಂಕಾರಸತ್ತ್ವೇ

ಯಾ ಚಿಚ್ಛಾಯಾಸಂಕ್ರಾಂತಿಸ್ತತ್ರ ಕೃತಸಂಯಮಸ್ಯ ಪುರುಷವಿಷಯಂ

ಜ್ಞಾನಮುತ್ಪದ್ಯತೇ . ತತ್ರ ತದೇವಂ ರೂಪಂ ಸ್ವಾಲಂಬನಂ ಜ್ಞಾನಂ

ಸತ್ತ್ವನಿಷ್ಠಂ ಪುರುಷೋ [ಪಾ0 ಸತ್ತ್ವನಿಷ್ಠಃ ಪುರುಷಃ|

ಜಾನಾತೀತ್ಯರ್ಥಃ . ನ ಪುನಃ ಪುರುಷೋ ಜ್ಞಾತಾ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ವಿಷಯಭಾವಮಾಪದ್ಯತೇ

ಜ್ಞೇಯತ್ವಾಪತ್ತೇರ್ಜ್ಞಾತೃಜ್ಞೇಯತ್ವಯೋರತ್ಯಂತವಿರೋಧಾತ್ .. 35..

ಅಸ್ಯೈವ ಸಂಯಮಸ್ಯ ಫಲಮಾಹ —

ತತಃ ಪ್ರಾತಿಭಶ್ರಾವಣವೇದನಾದರ್ಶಾಸ್ವಾದವಾರ್ತಾ ಜಾಯಂತೇ .. ವಿಭೂತಿ 36..

ವೃತ್ತಿಃ — ತತಃ ಪುರುಷಸಂಯಮಾದಭ್ಯಸ್ಯಮಾನಾದ್ವೃತ್ತಿತ್ಯಾಪಿ
ಜ್ಞಾನಾನಿ ಜಾಯಂತೇ . ತತ್ರ ಪ್ರಾತಿಭಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ಜ್ಞಾನಂ ತಸ್ಯಾವಿರ್ಭವನಾತ್
ಸೂಕ್ಷ್ಮಾದಿಕಮರ್ಥಂ ಪಶ್ಯತಿ . ಶ್ರಾವಣಂ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯಜಂ
ಜ್ಞಾನಂ ತಸ್ಮಾಚ್ಚ ಪ್ರಕೃಷ್ಟಂ ದಿವ್ಯಂ ಶಬ್ದಂ ಜಾನಾತಿ . ವೇದನಾ
ಸ್ಪರ್ಶೇಂದ್ರಿಯಜಂ ಜ್ಞಾನಂ ವೇದ್ಯತೇನಯೇತಿ ಕೃತ್ವಾ ತಾಂತ್ರಿಕಾ ಸಂಜ್ಞಯಾ
ವ್ಯವಹಿಯತೇ . ತಸ್ಮಾದ್ಧಿವ್ಯಸ್ಪರ್ಶವಿಷಯಂ ಜ್ಞಾನಂ ಸಮುಪಜಾಯತೇ .
ಆದರ್ಶಶ್ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯಜಂ ಜ್ಞಾನಂ . ಆ ಸಮಂತಾದ್ಧೃಶ್ಯತೇನುಭೂಯತೇ
ರೂಪಮನೇನೇತಿ ಕೃತ್ವಾ ತಸ್ಯ ಪ್ರಕರ್ಷಾದ್ಧಿವ್ಯಂ ರೂಪಜ್ಞಾನಮುತ್ಪದ್ಯತೇ .
ಆಸ್ವಾದೋ

ರಸನೇಂದ್ರಿಯಜಂ ಜ್ಞಾನಂ . ಆಸ್ವಾದ್ಯತೇನೇನೇತಿ ಕೃತ್ವಾ ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಕೃಷ್ಟೇ
ದಿವ್ಯೇ ರಸೇ ಸಂವಿದುಪಜಾಯತೇ . ವಾರ್ತಾ ಗಂಧಸಂವಿತ್ . ವೃತ್ತಿಶಬ್ದೇನ
ತಾಂತ್ರಿಕಾ ಪರಿಭಾಷಯಾ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಮುಚ್ಯತೇ . ವರ್ತತೇ ಗಂಧವಿಷಯೇ
ಇತಿ

ವೃತ್ತೇರ್ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಾಜ್ಞಾತಾ ವಾರ್ತಾ ಗಂಧಸಂವಿತ್ . ತಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಕೃಷ್ಟಮಾನಾಯಾಂ
ದಿವ್ಯಗಂಧೋನುಭೂಯತೇ .. 36..

ಏತೇಷಾಂ ಫಲವಿಶೇಷಾಣಾಂ ವಿಷಯವಿಭಾಗಮಾಹ —

ತೇ ಸಮಾಧಾವುಪಸರ್ಗಾ ವ್ಯುತ್ಥಾನೇ ಸಿದ್ಧಯಃ .. ವಿಭೂತಿ 37..

ವೃತ್ತಿಃ — ತೇ ಪ್ರಾಕೃತಿಪಾದಿತಾಃ ಫಲವಿಶೇಷಾಃ ಸಮಾಧೇಃ ಪ್ರಕರ್ಷೇಃ
ಗಚ್ಛತ ಉಪಸರ್ಗಾ ಉಪದ್ರವಾ ವಿಘ್ನಾಃ . ತತ್ರ ಹರ್ಷಸ್ಮಯಾದಿಕರಣೇನ [
ಪಾಂ ಹರ್ಷವಿಸ್ಮಯಾದಿಕರಣೇನ] ಸಮಾಧಿಃ ಶಿಥಿಲೀಭವತಿ . ವ್ಯುತ್ಥಾನೇ
ತು ಪುನರ್ವ್ಯವಹಾರದಶಾಯಾಂ ವಿಶಿಷ್ಟಫಲದಾಯಕತ್ವಾತ್ ಸಿದ್ಧಯೋ ಭವಂತಿ ..
37..

ಸಿದ್ಧ್ಯಂತರಮಾಹ —

ಬಂಧಕಾರಣಶೈಥಿಲ್ಯಾತ್ಪಚಾರಸಂವೇದನಾಚ್ಚ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಪರಶರೀರಾವೇಶಃ .. ವಿಭೂತಿ
38..

ವೃತ್ತಿಃ — ವ್ಯಾಪಕತ್ವಾದಾತ್ಮಚಿತ್ತಯೋರ್ನಿಯತಕರ್ಮವಶಾದೇವ
ಶರೀರಾಂತರ್ಗತಯೋರೇವ ಭೋಕ್ತೃಭೋಗ್ಯಭಾವೇನ ಯತ್ ಸಂವೇದನಮುಪಜಾಯತೇ
ಸ ಏವ ಶರೀರಬಂಧ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ . ತದ್ಯದಾ ಸಮಾಧಿವಶಾದ್ಬಂಧಕಾರಣಂ
ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾಖ್ಯಂ ಶಿಥಿಲಂ ಭವತಿ ತಾನವಮಾಪದ್ಯತೇ . ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಚ
ಯೋಸೌ ಪ್ರಚಾರೋ ಹೃದಯಪ್ರವೇಶಾದಿಂದ್ರಿಯದ್ವಾರೇಣ ವಿಷಯಾಭಿಮುಖ್ಯೇನ

ಪ್ರಸರಸ್ತಸ್ಯ ಸಂವೇದನಂ ಜ್ಞಾನಂ — ಇಯಂ ಚಿತ್ತವಹಾ ನಾಡೀ . ಅನಯಾ
ಚಿತ್ತಂ ವಹತಿ . ಇಯಂ ಚ ಪ್ರಾಣಾದಿವಹಾಭ್ಯೋ [ಪಾ0 ರಸಪ್ರಾಣಾದಿವಹಾಭ್ಯೋ
] ನಾಡೀಭ್ಯೋ ವಿಲಕ್ಷಣೇತಿ — ಸ್ವಪರಶರೀರಯೋರ್ಯದಾ ಸಂಚಾರಂ
ಜಾನಾತಿ ತದಾ ಪರಕೀಯಂ ಮೃತಂ ಜೀವಚ್ಛರೀರಂ ವಾ ಚಿತ್ತಸಂಚಾರದ್ವಾರೇಣ
ಪ್ರವಿಶತಿ . ಚಿತ್ತಂ ಚ ಪರಶರೀರೇ ಪ್ರವಿಶದಿಂದ್ರಿಯಾಣ್ಯಪ್ಯನುವರ್ತಂತೇ
ಮಧುಕರರಾಜಮಿವ ಮಕ್ಷಿಕಾಃ .

ಅಥ ಪರಶರೀರಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ಯೋಗೀ ಸ್ವಶಾರೀರವತ್ ತೇನ ಸರ್ವಂ ವ್ಯವಹರತಿ .
ಯತೋ ವ್ಯಾಪಕಯೋಶ್ಚಿತ್ತಪುರುಷಯೋರ್ಭೋಗಸಂಕೋಚೇ ಕಾರಣಂ ಕರ್ಮ
ತಚ್ಚೇತ್

ಸಮಾಧಿನಾ ಕ್ಷಿಪ್ತಂ ತದಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾತ್ ಸರ್ವತ್ರೈವ ಭೋಗನಿಷ್ಪತ್ತಿಃ .. 38..

ಸಿದ್ಧಂತರಮಾಹ —

ಉದಾನಜಯಾಜ್ವಲಪಂಕಕಂಟಕಾದಿಷ್ಟಸಂಗ ಉತ್ಪ್ರಾಂತಿಶ್ಚ .. ವಿಭೂತಿ 39..

ವೃತ್ತಿಃ — ಸಮಸ್ತಾನಾಮಿಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ ತುಷಜ್ವಲಾವದ್ಯಾ

ಯುಗಪದುತ್ಥಿತಾ ವೃತ್ತಿಃ ಸಾ ಜೀವನಶಬ್ದವಾಚ್ಯಾ . ತಸ್ಯಾಃ

ಕ್ರಿಯಾಭೇದಾತ್ ಪ್ರಾಣಾಪಾನಾದಿಸಂಜ್ಞಾಭಿವ್ಯಪದೇಶಃ . ತತ್ರ

ಹೃದಯಾನ್ಮುಖನಾಸಿಕಾದ್ವಾರೇಣ ವಾಯೋಃ ಪ್ರಾಯಣಾತ್ ಪ್ರಾಣ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ .
ನಾಭಿದೇಶಾತ್

ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠಪರ್ಯಂತಮಪನಯನಾದಪಾನಃ . ನಾಭಿದೇಶಂ ಪರಿವೇಷ್ಟ್ಯ

ಸಮಂತಾನ್ನಯನಾತ್ ಸಮಾನಃ . ಕೃಕಾಟಿಕಾದೇಶಾದಾಶಿರೋವೃತ್ತೇರುನ್ನಯನಾದುದಾನಃ

ವ್ಯಾಪ್ಯ ನಯನಾತ್ ಸರ್ವಶರೀರವ್ಯಾಪೀ ವ್ಯಾನಃ .

ತತ್ರೋದಾನಸ್ಯ ಸಂಯಮದ್ವಾರೇಣ ಜಯಾದಿತರೇಷಾಂ ವಾಯೂನಾಂ

ರೋಧಾದೂರ್ಧ್ವಗತಿತ್ವೇನ

ಜಲೇ ಮಹಾನದ್ಯಾದೌ ಮಹತಿ ವಾ ಕರ್ದಮೇ ತೀಕ್ಷ್ಣೇಷು ಕಂಟಕೇಷು ವಾ

ನ ಮಜ್ಜತ್ಯತಿಲಘುತ್ವಾತ್ [ಪಾ0 ನ ಸಜ್ಜತೇ.ತಿಲಘುತ್ವಾತ್] .

ತೂಲಪಿಂಡವಜ್ಜಲಾದೌ ಮಜ್ಜಿತೋಽಪ್ಯದ್ಗಚ್ಛತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 39..

ಸಿದ್ಧಂತರಮಾಹ —

ಸಮಾನಜಯಾತ್ಪ್ರಜ್ವಲನಂ .. ವಿಭೂತಿ 40..

[ಜ್ವಲನಂ ಇತ್ಯೇವ್ ಬಹುಸಮ್ಮತಃ ಸೂತ್ರಪಾಠಃ .]

ವೃತ್ತಿಃ — ಅಗ್ನಿಮಾವೇಷ್ಟ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಸ್ಯ ಸಮಾನಾಖ್ಯಸ್ಯ ವಾಯೋರ್ಜಯಾತ್

ಸಂಯಮೇನ ವಶೀಕಾರಾನ್ನಿರಾವರಣಸ್ಯಾಗ್ನೇರುದ್ಭೂತತ್ವಾತ್ತೇಜಸಾ [ಪಾ0

ಅಗ್ನೇರೂರ್ಧ್ವತ್ವಾತ್] ಪ್ರಜ್ವಲನ್ನಿವ ಯೋಗೀ ಪ್ರತಿಭಾತಿ .. 40..

ಸಿದ್ಧಾಂತರಮಾಹ —

ಶ್ರೋತ್ರಾಕಾಶಯೋಃ ಸಂಬಂಧಸಂಯಮಾದ್ಧಿವ್ಯಂ ಶ್ರೋತ್ರಂ .. ವಿಭೂತಿ 41..

ವೃತ್ತಿಃ — ಶ್ರೋತ್ರಂ ಶಬ್ದಗ್ರಾಹಕಮಾಹಂಕಾರಿಕಮಿಂದ್ರಿಯಂ . ಆಕಾಶಂ ವ್ಯೋಮು
ಶಬ್ದತನ್ಮಾತ್ರಕಾರ್ಯಂ . ತಯೋಃ ಸಂಬಂಧೋ ದೇಶದೇಶಿಭಾವಲಕ್ಷಣಸ್ತಸ್ಮಿನ್
ಕೃತಸಂಯಮಸ್ಯ ಯೋಗಿನೋ ದಿವ್ಯಂ ಶ್ರೋತ್ರಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ . ಯುಗಪತ್
ಸೂಕ್ಷ್ಮವ್ಯವಹಿತವಿಪ್ರಕೃಷ್ಟಶಬ್ದಗ್ರಹಣಸಮರ್ಥಂ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 41..

ಸಿದ್ಧಾಂತರಮಾಹ —

ಕಾಯಾಕಾಶಯೋಃ ಸಂಬಂಧಸಂಯಮಾಲ್ಪಘುತೂಲಸಮಾಪತ್ತೇಶ್ಚಾಕಾಶಗಮನಂ
.. ವಿಭೂತಿ 42..

ವೃತ್ತಿಃ — ಕಾಯಃ ಪಾಂಚಭೌತಿಕಂ ಶರೀರಂ .

ತಸ್ಯಾಕಾಶೇನಾವಕಾಶದಾಯಕೇನ ಯಃ ಸಂಬಂಧಸ್ತತ್ರ ಸಂಯಮಂ ವಿಧಾಯ
ಲಘುನಿ

ತೂಲಾದೌ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ತನ್ಮಯೀಭಾವಲಕ್ಷಣಾಂ ವಿಧಾಯ ಪ್ರಾಪ್ತಾತಿಲಘುಭಾವೋ
ಯೋಗೀ ಪ್ರಥಮಂ ಯಥಾರುಚಿ ಜಲೇ ಸಂಚರಣಕ್ರಮೇಣೋರ್ಣನಾಭತಂತುಜಾಲೇನ
ಸಂಚರಮಾಣ ಆದಿತ್ಯರಶ್ಮಿಭಿಶ್ಚ ವಿಹರನ್ ಯಥೇಷ್ಟಮಾಕಾಶೇನ ಗಚ್ಛತಿ .. 42..

ಸಿದ್ಧಾಂತರಮಾಹ —

ಬಹಿರಕಲ್ಪಿತಾ ವೃತ್ತಿರ್ಮಹಾವಿದೇಹಾ ತತಃ ಪ್ರಕಾಶಾವರಣಕ್ಷಯಃ .. ವಿಭೂತಿ

43..

ವೃತ್ತಿಃ — ಶರೀರಾದ್ಬಹಿರ್ಯಾ ಮನಸಃ ಶರೀರನೈರಪೇಕ್ಷ್ಯೇಣ

ವೃತ್ತಿಃ ಸಾ ಮಹಾವಿದೇಹಾ ನಾಮ ವಿಗತಾಹಂಕಾರಕಾರ್ಯವೇಗಾ [ಪಾ0

ವಿಗತಶರೀರಾಹಂಕಾರದಾರ್ಥ್ಯದ್ವಾರೇಣ] ಉಚ್ಯತೇ . ತತಸ್ತಸ್ಯಾಂ ಕೃತಾತ್

ಸಂಯಮಾತ್ ಪ್ರಕಾಶಾವರಣಕ್ಷಯಃ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಸ್ಯ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಯಃ ಪ್ರಕಾಶಃ ತಸ್ಯ

ಯದಾವರಣಂ ಕ್ಲೇಶಕರ್ಮಾದಿ ತಸ್ಯ ಕ್ಷಯಃ ಪ್ರವಿಲಯೋ ಭವತಿ . ಅಯಮರ್ಥಃ

— ಶರೀರಾಹಂಕಾರೇ ಸತಿ ಯಾ ಮನಸೋ ಬಹಿರ್ವೃತ್ತಿಃ ಸಾ ಕಲ್ಪಿತೇತ್ಯುಚ್ಯತೇ .

ಯದಾ ಪುನಃ ಶರೀರಾದಹಂಕಾರಭಾವಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇಣ ಮನಸೋ

ವೃತ್ತಿಃ ಸಾಽಕಲ್ಪಿತಾ . ತಸ್ಯಾಂ ಸಂಯಮಾದ್ಯೋಗಿನಃ ಸರ್ವೇ ಚಿತ್ತಮಲಾಃ ಕ್ಷೀಯಂತೇ

.. 43..

ತದೇವಂ ಪೂರ್ವಾಂತವಿಷಯಾಃ ಪರಾಂತವಿಷಯಾ ಮಧ್ಯಭಾವಾಶ್ಚ ಸಿದ್ಧೀಃ

ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಾಽನಂತರಂ ಭುವನಜ್ಞಾನಾದಿರೂಪಾ ಬಾಹ್ಯಾಃ ಕಾಯವ್ಯೂಹಾದಿರೂಪಾ

ಆಭ್ಯಂತರಾಃ ಪರಿಕರ್ಮನಿಷ್ಪನ್ನಭೂತಾಶ್ಚ ಮೈತ್ಯಾದಿಷು ಬಲಾನೀತ್ಯೇವಮಾದ್ಯಾಃ

ಸಮಾಧ್ಯುಪಯೋಗಿನೀಶ್ಚಾಂತಃಕರಣಬಹಿಃಕರಣಲಕ್ಷಣೇಂದ್ರಿಯಭವಾಃ

ಪ್ರಾಣಾದಿವಾಯುಭವಾಶ್ಚ ಸಿದ್ಧೀಶ್ಚಿತ್ತದಾಡ್ಯಾಯ ಸಮಾಧೇಶ್ಚಾಶ್ವಾಸೋತ್ತಮೇ
ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯೇದಾನೀಂ ಸ್ವದರ್ಶನೋಪಯೋಗಿಸಬೀಜನಿರ್ಬೀಜಸಮಾಧಿಸಿದ್ಧಯೇ
ವಿವಿಧೋಪಾಯಪ್ರದರ್ಶನಾಯಾಹ —

ಸ್ಥೂಲಸ್ವರೂಪಸೂಕ್ಷ್ಮಾನ್ವಯಾರ್ಥವತ್ತ್ವಸಂಯಮಾದ್ಭೂತಜಯಃ .. ವಿಭೂತಿ 44..

ವೃತ್ತಿಃ — ಪಂಚಾನಾಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾದೀನಾಂ ಭೂತಾನಾಂ ಯೇ
ಪಂಚಾಸವಸ್ಥಾವಿಶೇಷರೂಪಾ ಧರ್ಮಾಃ ಸ್ಥೂಲತ್ವಾದಯಸ್ತತ್ರ
ಕೃತಸಂಯಮಸ್ಯ ಭೂತಜಯೋ ಭವತಿ . ಭೂತಾನ್ಯಸ್ಯ ವಶ್ಯಾನಿ
ಭವಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ . ತಥಾ ಹಿ — ಭೂತಾನಾಂ ಪರಿದೃಶ್ಯಮಾನಂ
ವಿಶಿಷ್ಟಾಕಾರವತ್ ಸ್ಥೂಲರೂಪಂ . ಸ್ವರೂಪಪಂಚೈಷಾಂ ಯಥಾಕ್ರಮಂ ಕಾರ್ಯಂ
ಗಂಧಸ್ನೇಹೋಷ್ಣತಾಪ್ರೇರಣಾವಕಾಶದಾನಲಕ್ಷಣಂ . ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಚ ಯಥಾಕ್ರಮಂ
ಭೂತಾನಾಂ ಕಾರಣತ್ವೇನ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾನಿ ಗಂಧಾದಿತನ್ಮಾತ್ರಾಣಿ . ಅನ್ವಯಿನೋ
ಗುಣಾಃ

ಪ್ರಕಾಶವೃತ್ತಿಸ್ಥಿತಿರೂಪತಯಾ ಸರ್ವತ್ರೈವಾನ್ವಯಿತ್ವೇನ ಸಮುಪಲಭ್ಯಂತೇ .

ಅರ್ಥವತ್ತ್ವಂ ತೇಷು ಏವ ಗುಣೇಷು ಭೋಗಾಪವರ್ಗಸಂಪಾದನಾಖ್ಯಾ ಶಕ್ತಿಃ .

ತದೇವಂ ಭೂತೇಷು ಪಂಚಸು ಉಕ್ತಧರ್ಮಲಕ್ಷಣಾವಸ್ಥಾಭಿನ್ನೇಷು

ಪ್ರತ್ಯವಸ್ಥಂ ಸಂಯಮಂ ಕುರ್ವನ್ ಯೋಗೀ ಭೂತಜಯೀ ಭವತಿ . ತದ್ಯಥಾ —

ಪ್ರಥಮಂ ಸ್ಥೂಲರೂಪೇ ಸಂಯಮಂ ವಿಧಾಯ ತದನು ಸ್ವರೂಪೇ ಇತ್ಯೇವಂ
ಕ್ರಮೇಣ

ತಸ್ಯ ಕೃತಸಂಯಮಸ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪಾನುವಿಧಾಯಿನೋ ವತ್ಪಾನುಸಾರಿಣ್ಯ ಇವ ಗಾವೋ
ಭೂತಪ್ರಕೃತಯೋ ಭವಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 44..

ತಸ್ಯೈವ ಭೂತಜಯಸ್ಯ ಫಲಮಾಹ —

ತತೋಽಣಿಮಾದಿಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಃ ಕಾಯಸಂಪತ್ತದ್ಧರ್ಮಾನಭಿಘಾತಶ್ಚ .. ವಿಭೂತಿ
45..

ವೃತ್ತಿಃ — 1. ಅಣಿಮಾ ಪರಮಾಣುರೂಪತಾಪತ್ತಿಃ . 2. ಮಹಿಮಾ

ಮಹತ್ತ್ವಾಪ್ತಿಃ . 3. ಲಘಿಮಾ ತೂಲಪಿಂಡವಲ್ಲಘುತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿಃ . 4. ಗರಿಮಾ

ಗುರುತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿಃ . 5. ಪ್ರಾಪ್ತಿರಂಗುಲ್ಯಗ್ರೇಣ ಚಂದ್ರಾದಿಸ್ಪರ್ಶನಶಕ್ತಿಃ .

6. ಪ್ರಾಕಾಮ್ಯಮಿಚ್ಛಾನಭಿಘಾತಃ . 7. ಶರೀರಾಂತಃಕರಣೇಶ್ವರತ್ವಮೀಶಿತ್ವಂ .

8. ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಭವಿಷ್ಟತಾ ವಶಿತ್ವಂ . ಸರ್ವಾಣ್ಯೇವ

ಭೂತಾನ್ಯನುಗಾಮಿತ್ವಾತ್ತದುಕ್ತಂ ನಾತಿಕ್ರಾಮಂತಿ . 9. ಯತ್ರಕಾಮಾವಸಾಯೋ
ಯಸ್ಮಿನ್

ವಿಷಯೇಽಸ್ಯ ಕಾಮಃ ಸ್ವೇಚ್ಛಾ ಭವತಿ ತಸ್ಮಿನ್ ವಿಷಯೇ ಯೋಗಿನೋಽಧ್ಯವಸಾಯೋ

ಭವತಿ . ತಂ ವಿಷಯಂ ಸ್ವೀಕಾರದ್ವಾರೇಣಾಭಿಲಾಷಸಮಾಪ್ತಿಪರ್ಯಂತಂ
ನಯತೀತ್ಯರ್ಥಃ . ತ ಏತೇಽಣಿಮಾದ್ಯಾಃ ಸಮಾಧ್ಯುಪಯೋಗಿನೋ ಭೂತಜಯಾದ್ಯೋಗಿನಃ
ಪ್ರಾದುರ್ಭವಂತಿ . ಯಥಾ ಪರಮಾಣುತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋ ವಜ್ರಾದೀನಾಮಪ್ಯಂತಃ
ಪ್ರವಿಶತಿ .

ಏವಂ ಸರ್ವತ್ರ ಯೋಜ್ಯಂ . ಏತೇಽಣಿಮಾದಯೋಽಷ್ಟೌ ಗುಣಾ ಮಹಾಸಿದ್ಧಯ
ಉಚ್ಯಂತೇ .

ಕಾಯಸಂಪದ್ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಾ (3.46) ತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ .

ತದ್ಧರ್ಮಾನಭಿಘಾತಶ್ಚ ತಸ್ಯ ಕಾಯಸ್ಯ ಯೇ ಧರ್ಮಾ
ರೂಪಾದಯಸ್ತೇಷಾಮನಭಿಘಾತೋ ನಾಶೋ ನ ಕುತಶ್ಚಿದ್ಭವತಿ ನಾಸ್ಯ
ರೂಪಮಗ್ನಿದರ್ಶಕತಿ ನ ವಾಯುಃ ಶೋಷಯತೀತ್ಯಾದಿ ಯೋಜ್ಯಂ .. 45..

ಕಾಯಸಂಪದಮಾಹ —

ರೂಪಲಾವಣ್ಯಬಲವಜ್ರಸಂಹನನತ್ವಾನಿ ಕಾಯಸಂಪತ್ .. ವಿಭೂತಿ 46..

ವೃತ್ತಿಃ — ರೂಪಲಾವಣ್ಯಬಲಾನಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಿ . ವಜ್ರಸಂಹನನತ್ವಂ
ವಜ್ರವತ್ ಕಠಿನಾ ಸಂಹತಿರಸ್ಯ ಶರೀರೇ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ . ಇತಿ ಕಾಯಸ್ಯ
ಆವಿರ್ಭೂತಗುಣಸಂಪತ್ .. 46..

ಏವಂ ಭೂತಜಯಮಭಿಧಾಯ ಪ್ರಾಪ್ತಭೂಮಿಕಾವಿಶೇಷಸ್ಯೇಂದ್ರಿಯಜಯಮಾಹ

ಗ್ರಹಣಸ್ವರೂಪಾಸ್ಮಿತಾನ್ವಯಾರ್ಥವತ್ತ್ವಸಂಯಮಾದಿಂದ್ರಿಯಜಯಃ .. ವಿಭೂತಿ
47..

ವೃತ್ತಿಃ — ಗ್ರಹಣಮಿಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ ವಿಷಯಾಭಿಮುಖೀ ವೃತ್ತಿಃ . ಸ್ವರೂಪಂ
ಸಾಮಾನ್ಯೇನ ಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಂ . ಅಸ್ಮಿತಾ ಅಹಂಕಾರಾನುಗಮಃ . ಅನ್ವಯಾರ್ಥವತ್ತ್ವೇ
ಪೂರ್ವವತ್ (3.44). ಏತೇಷಾಂ ಇಂದ್ರಿಯಾಣಾಮವಸ್ಥಾಪಂಚಕೇ ಪೂರ್ವವತ್
ಸಂಯಮಂ ಕೃತ್ವೇಂದ್ರಿಯಜಯೇ ಭವತಿ .. 47..

ತಸ್ಯ ಫಲಮಾಹ —

ತತೋ ಮನೋಜವಿತ್ತಂ ವಿಕರಣಭಾವಃ ಪ್ರಧಾನಜಯಶ್ಚ .. ವಿಭೂತಿ 48..

ವೃತ್ತಿಃ — ಶರೀರಸ್ಯ ಮನೋವದನುತ್ವಮಗತಿಲಾಭೋ ಮನೋಜವಿತ್ತಂ .
ಕಾಯನಿರಪೇಕ್ಷಾಣಾಮಿಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ ವೃತ್ತಿಲಾಭೋ ವಿಕರಣಭಾವಃ .
ಸರ್ವವಶಿತ್ತಂ

ಪ್ರಧಾನಜಯಃ . ಏತಾಃ ಸಿದ್ಧ್ಯಯೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಂತಿ .

ತಾಶ್ಚಾಸ್ಮಿನ್

ಶಾಸ್ತ್ರೇ ಮಧುಪ್ರತೀಕಾ ಇತ್ಯುಚ್ಯಂತೇ . ಯಥಾ ಮಧುನ ಏಕದೇಶೋಽಪಿ ಸ್ವದತ
ಏವಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಮೇತಾಃ ಸಿದ್ಧಯಃ ಸ್ವದಂತ ಇತಿ ಮಧುಪ್ರತೀಕಾಃ .. 48..

ಇಂದ್ರಿಯಜಯಮಭಿಧಾಯಾಽನ್ತಃಕರಣಜಯಮಾಹ —

ಸತ್ತ ಪುರುಷಾನ್ಯತಾಖ್ಯಾತಿಮಾತ್ರಸ್ಯ ಸರ್ವಭಾವಾಧಿಷ್ಠಾತ್ಯತ್ವಂ

ಸರ್ವಜ್ಞಾತ್ಯತ್ವಂ ಚ .. ವಿಭೂತಿ 49..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಸ್ಮಿನ್ ಬುದ್ಧೇಃ ಸಾತ್ವಿಕೇ ಪರಿಣಾಮೇ

ಕೃತಸಂಯಮಸ್ಯ ಯಾ ಸತ್ತ ಪುರುಷಯೋರುತ್ಪದ್ಯತೇ ವಿವೇಕಖ್ಯಾತಿಗುಣಾನಾಂ
ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನಶಿಥಿಲೀಭಾವರೂಪಾ ತನ್ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಾತ್ ತತ್ತ್ವೈವ ಸ್ಥಿತಸ್ಯ
ಯೋಗಿನಃ

ಸರ್ವಾಧಿಷ್ಠಾತ್ಯತ್ವಂ ಸರ್ವಜ್ಞಾತ್ಯತ್ವಂ ಚ ಸಮಾಧೇರ್ಭವತಿ . ಸರ್ವೇಷಾಂ

ಗುಣಪರಿಣಾಮಾನಾಂ ಭಾವಾನಾಂ ಸ್ವಾಮಿವದಾಕ್ರಮಣಂ ಸರ್ವಭಾವಾಧಿಷ್ಠಾತ್ಯತ್ವಂ

ತೇಷಾಮೇವ ಚ ಶಾಂತೋದಿತಾವ್ಯಪದೇಶ್ಯಧರ್ಮಿತ್ತೇನಾವಸ್ಥಿತಾನಾಂ

ಯಥಾವದ್ವಿವೇಕಜ್ಞಾನಂ ಸರ್ವಜ್ಞಾತ್ಯತ್ವಂ . ಏಷಾಂ ಚಾಸ್ಮಿಂಭಾಸ್ತೇ ಪರಸ್ಯಾಂ

ವಶೀಕಾರಸಂಜ್ಞಾಯಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾಯಾಂ ವಿಶೋಕಾ ನಾಮ ಸಿದ್ಧಿರಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ .. 49..

ಕ್ರಮೇಣ ಭೂಮಿಕಾಂತರಮಾಹ —

ತದ್ವೈರಾಗ್ಯಾದಪಿ ದೋಷಬೀಜಕ್ಷಯೇ ಕೈವಲ್ಯಂ .. ವಿಭೂತಿ 50..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಸ್ಯಾಮಪಿ ವಿಶೋಕಾಯಾಂ ಸಿದ್ಧೌ ಯದಾ ವೈರಾಗ್ಯಮುತ್ಪದ್ಯತೇ

ಯೋಗಿನಸ್ತದಾ ತನ್ಮಾದೋಷಾಣಾಂ ರಾಗಾದೀನಾಂ ಯದ್ಬೀಜಮವಿದ್ಯಾದಯಸ್ತಸ್ಯ

ಕ್ಷಯೇ ನಿರ್ಮೂಲನೇ ಕೈವಲ್ಯಮಾತ್ಯಂತಿಕೇ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಃ ಪುರುಷಸ್ಯ

ಗುಣಾನಾಮಧಿಕಾರಪರಿಸಮಾಪ್ತೌ ಸ್ವರೂಪಪ್ರತಿಷ್ಠತ್ವಂ [ಪಾ0

ಸ್ವರೂಪನಿಷ್ಠತ್ವಂ] .. 50..

ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತ್ಯುಪಾಯಮಾಹ —

ಸ್ವಾಮ್ಯುಪನಿಮಂತ್ರಣೇ ಸಂಗಸ್ಮಯಾಽಕರಣಂ ಪುನರನಿಷ್ಠಪ್ರಸಂಗಾತ್ .. ವಿಭೂತಿ

51..

ವೃತ್ತಿಃ — ಚತ್ವಾರೋ ಯೋಗಿನೋ ಭವಂತಿ . ತತ್ರಾಭ್ಯಾಸವಾನ್

ಪ್ರವೃತ್ತಮಾತ್ರಜ್ಯೋತಿಃ ಪ್ರಥಮಃ . ಋತಂಭರಪ್ರಜ್ಞೋ ದ್ವಿತೀಯಃ .

ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಜಯೀ ತೃತೀಯಃ . ಅತಿಕ್ರಾಂತಭಾವನೀಯಶ್ಚತುರ್ಥಃ .

ತತ್ರ ಚತುರ್ಥಸ್ಯ ಸಮಾಧೇಃ ಪ್ರಾಪ್ತಸಪ್ತವಿಧಭೂಮಿಪ್ರಾಂತಪ್ರಜ್ಞೋ

ಭವತಿ . ಋತಂಭರಪ್ರಜ್ಞಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಾಂ ಮಧುಮತೀಸಂಜ್ಞಾಂ

ಭೂಮಿಕಾಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರ್ವತಃ ಸ್ವಾಮಿನೋ ದೇವಾ ಉಪನಿಮಂತ್ರಯಿತಾರೋ

ಭವಂತಿ .

ದಿವ್ಯಸ್ತ್ರೀರಸಾಯನಾದಿಕಂ [ದಿವ್ಯಸ್ತ್ರೀವಸನಾದಿಕಂ]

ಉಪಥೌಕಯಂತೀತಿ ತಸ್ಮಿನ್ನುಪನಿಮಂತ್ರಣೇ ನಾಽನೇನ ಸಂಗಃ ಕರ್ತವ್ಯೋ

ನಾಪಿ ಸ್ಮಯಃ . ಸಂಗತಿಕರಣೇ ಪುನರ್ವಿಷಯಭೋಗೇ ಪತತಿ ಸ್ಮಯಕರಣೇ
ಕೃತಕೃತ್ಯಮಾತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಮಾನೋ ನ ಸಮಾಧಾವುತ್ಸಹತೇ . ಅತಃ
ಸಂಗಸ್ಮಯಯೋಸ್ತೇನ ವರ್ಜನಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ .. 51..

ಅಸ್ಯಾಮೇವ ಫಲಭೂತಾಯಾಂ ವಿವೇಕಖ್ಯಾತೌ

ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸಂಯಮವ್ಯತಿರಿಕ್ತಮುಪಾಯಾಂತರಮಾಹ —

ಕ್ಷಣತತ್ತ್ವಮಯೋಃ ಸಂಯಮಾದ್ವಿವೇಕಜಂ ಜ್ಞಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 52..

ವೃತ್ತಿಃ — ಕ್ಷಣಃ ಸರ್ವಾಂತ್ಯಃ ಕಾಲಾವಯವೋ ಯಸ್ಯ ಕಲಾಃ ಪ್ರಭವಿತುಂ

ನ ಶಕ್ಯಂತೇ . ತಥಾವಿಧಾನಾಂ ಕಾಲಕ್ಷಣಾನಾಂ ಯಃ ಕ್ರಮಃ ಪೌರ್ವಾಪರ್ಯೇಣ

ಪರಿಣಾಮಸ್ತತ್ರ ಸಂಯಮಾತ್ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಂ ವಿವೇಕಜಂ ಜ್ಞಾನಮುತ್ಪದ್ಯತೇ .

ಅಯಮರ್ಥಃ

— ಅಯಂ ಕಾಲಕ್ಷಣೋಽಮುಷ್ಮಾತ್ ಕಾಲಕ್ಷಣಾದುತ್ತರೋಽಯಮಸ್ಮಾತ್ ಪೂರ್ವ

ಇತ್ಯೇವಂವಿಧೇ ಕ್ರಮೇ ಕೃತಸಂಯಮಸ್ಯಾತ್ಯಂತಸೂಕ್ಷ್ಮೇಽಪಿ ಕ್ಷಣಕ್ರಮೇ ಯದಾ

ಭವತಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಸ್ತದಾನ್ಯದಪಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಮಹದಾದಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರೋತೀತಿ

ವಿವೇಕಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿಃ .. 52..

ಅಸ್ಯೈವ ಸಂಯಮಸ್ಯ ವಿಷಯವಿವೇಕೋಪಕ್ಷೇಪಣಾಯಾಹ —

ಜಾತಿಲಕ್ಷಣದೇಶೈರನ್ಯತಾನವಚ್ಛೇದಾತ್ಪ್ರಯೋಸ್ತತಃ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿಃ .. ವಿಭೂತಿ

53..

ವೃತ್ತಿಃ — ಪದಾರ್ಥಾನಾಂ ಭೇದಹೇತವೋ ಜಾತಿಲಕ್ಷಣದೇಶಾ

ಭವಂತಿ . ಕ್ಷಚಿದ್ಭೇದಹೇತುರ್ಜಾತಿಃ . ಯಥಾ ಗೌರಿಯಂ ಮಹಿಷೀಯಮಿತಿ .

ಜಾತ್ಯಾ ತುಲ್ಯಯೋರ್ಲಕ್ಷಣಂ ಭೇದಹೇತುಃ . ಇಯಂ ಕರ್ಬುರೇಯಮರುಣೇತಿ .

ಜಾತ್ಯಾ ಲಕ್ಷಣೇನಾಭಿನ್ನಯೋರ್ಭೇದಹೇತುರ್ದೇಶೋ ದೃಷ್ಟಃ .

ಯಥಾ ತುಲ್ಯಪ್ರಮಾಣಯೋರಾಮಲಕಯೋರ್ಭಿನ್ನದೇಶಸ್ಥಿತಯೋಃ . ಯತ್ರ

ಪುನರ್ಭೇದೋಽವಧಾರಯಿತುಂ ನ ಶಕ್ಯತೇ ಯಥಾ ಏಕದೇಶಸ್ಥಿತಯೋಃ

ಶುಕ್ಲಯೋಃ

ಪಾರ್ಥಿವಯೋಃ ಪರಮಾಣ್ವೋಸ್ತಥಾವಿಧೇ ವಿಷಯೇ ಭೇದಾಯ ಕೃತಸಂಯಮಸ್ಯ

ಭೇದೇನ ಜ್ಞಾನಮುತ್ಪದ್ಯತೇ ತದಾ ತದಭ್ಯಾಸಾತ್ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಣ್ಯಪಿ ತತ್ತ್ವಾನಿ ಭೇದೇನ

ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ . ಏತದುಕ್ತಂ ಭವತಿ — ಯತ್ರ ಕೇನಚಿದುಪಾಯೇನ ಭೇದೋ

ನಾವಧಾರಯಿತುಂ ಶಕ್ಯಸ್ತತ್ರ ಸಂಯಮಾದ್ಭವತ್ಯೇವ ಭೇದಪ್ರತಿಪತ್ತಿಃ .. 53..

ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಣಾಂ ತತ್ತ್ವಾನಾಮುಕ್ತಸ್ಯ ವಿವೇಕಜನ್ಯಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಸಂಜ್ಞಾವಿಷಯಸ್ವಾಭಾವ್ಯಂ

ವ್ಯಾಖ್ಯಾತುಮಾಹ —

ತಾರಕಂ ಸರ್ವವಿಷಯಂ ಸರ್ವಧಾವಿಷಯಮಕ್ರಮಂ ಚೇತಿ ವಿವೇಕಜಂ ಜ್ಞಾನಂ ..
ವಿಭೂತಿ 54..

ವೃತ್ತಿಃ — ಉಕ್ತಸಂಯಮಬಲಾದೇವಾನ್ತ್ಯಾಯಾಂ ಭೂಮಿಕಾಯಾಮುತ್ಪನ್ನಂ
ಜ್ಞಾನಂ

ತಾರಕಮಿತಿ ತಾರಯತ್ಯಗಾಧಾತ್ ಸಂಸಾರಸಾಗರಾದ್ಯೋಗಿನಮಿತ್ಯಾನ್ವರ್ಧಿಕ್ಯಾ
ಸಂಜ್ಞಯಾ

ತಾರಕಮಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ . ಅಸ್ಯ ವಿಷಯಮಾಹ — ಸರ್ವವಿಷಯಮಿತಿ . ಸರ್ವಾಣಿ

ತತ್ತ್ವಾನಿ ಮಹದಾದೀನಿ ವಿಷಯೋಽಸ್ಯೇತಿ ಸರ್ವವಿಷಯಂ . ಸ್ವಭಾವಶ್ಚಾನ್ಯ

ಸರ್ವಧಾವಿಷಯತ್ವಂ . ಸರ್ವಾಭಿರವಸ್ಥಾಭಿಃ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಾದಿಭೇದೇನ

ತೈಸ್ತೈಃ ಪರಿಣಾಮೈಃ ಸರ್ವೇಣ ಪ್ರಕಾರೇಣಾವಸ್ಥಿತಾನಿ ತತ್ತ್ವಾನಿ ವಿಷಯೋಽಸ್ಯೇತಿ

ಸರ್ವಧಾವಿಷಯಂ .

ಸ್ವಭಾವಾಂತರಮಾಹ — ಅಕ್ರಮಂ ಚೇತಿ .

ನಿಃಶೇಷನಾನಾವಸ್ಥಾಪರಿಣತಸ್ಯಾತ್ಮಕಭಾವಗ್ರಹಣೇನಾಸ್ಯ [ಪಾ0

ನಿಃಶೇಷನಾನಾವಸ್ಥಾಪರಿಣತದ್ವಿತ್ಯಾತ್ಮಕಭಾವಗ್ರಹಣೇ ನಾಸ್ಯ] ಕ್ರಮೋ

ವಿದ್ಯತ ಇತ್ಯಕ್ರಮಂ . ಸರ್ವಂ ಕರತಲಾಮಲಕವದ್ಯುಗಪತ್ ಪಶ್ಯತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 54..

ಅಸ್ಮಾಚ್ಚ ವಿವೇಕಜಾತ್ ತಾರಕಾಖ್ಯಾಜ್ಞಾನಾತ್ ಕಿಂ ಭವತೀತ್ಯಾಹ —

ಸತ್ತಪುರುಷಯೋಃ ಶುದ್ಧಿಸಾಮ್ಯೇ ಕೈವಲ್ಯಂ .. ವಿಭೂತಿ 55..

ವೃತ್ತಿಃ — ಸತ್ತಪುರುಷಾವುಕ್ತಲಕ್ಷಣೌ (2.6,

2.18, 2.20). ತಯೋಃ ಶುದ್ಧಿಸಾಮ್ಯೇ ಕೈವಲ್ಯಂ . ಸತ್ತಸ್ಯ

ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನನಿವೃತ್ಯಾ ಸ್ವಕಾರಣಾನುಪ್ರವೇಶಃ ಶುದ್ಧಿಃ . ಪುರುಷಸ್ಯ

ಶುದ್ಧಿರುಪಚರಿತಭೋಗಾಭಾವ ಇತಿ ದ್ವಯೋಃ ಸಮಾನಾಯಾಂ ಶುದ್ಧೌ ಪುರುಷಸ್ಯ

ಕೈವಲ್ಯಮುತ್ಪದ್ಯತೇ . ಮೋಕ್ಷೋ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 55..

ತದೇವಮಂತರಂಗಂ ಯೋಗಾಂಗತ್ರಯಮಭಿಧಾಯ ತಸ್ಯ ಚ ಸಂಯಮಸಂಜ್ಞಾಂ

ಕೃತ್ವಾ ಸಂಯಮಸ್ಯ ವಿಷಯಪ್ರದರ್ಶನಾರ್ಥಂ ಪರಿಣಾಮತ್ರಯಮುಪಪಾದ್ಯ

ಸಂಯಮಬಲೋತ್ಪದ್ಯಮಾನಾಃ ಪೂರ್ವಾಂತಪರಾಂತಮಧ್ಯಭವಾಃ ಸಿದ್ಧಿರುಪದರ್ಶ್ಯ

ಸಮಾಧ್ಯಭ್ಯಾಸೋಪಪತ್ತಯೇ [ಪಾ0 ಸಮಾಧ್ಯಾಶ್ವಾಸೋತ್ಪತ್ತಯೇ] ಬಾಹ್ಯಾ

ಭುವನಜ್ಞಾನಾದಿರೂಪಾ ಆಭ್ಯಂತರಾಶ್ಚ ಕಾಯವ್ಯೂಹಜ್ಞಾನಾದಿರೂಪಾಃ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯ

ಸಮಾಧ್ಯಪಯೋಗಾಯೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಾಣಜಯಾದಿಪೂರ್ವಿಕಾಃ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥಸಿದ್ಧಯ

ಯಧಾಕ್ರಮಮವಸ್ಥಾಸಹಿತಭೂತಜಯೇಂದ್ರಿಯಸತ್ತ ಜಯೋದ್ಭವಾಶ್ಚ

ವ್ಯಾಖ್ಯಾಯ ವಿವೇಕಜ್ಞಾನೋಪಪತ್ತಯೇ ತಾಂಸ್ತಾನುಪಾಯಾನುಪನ್ಯಸ್ಯ ತಾರಕಸ್ಯ

ಸರ್ವಸಮಾಧ್ಯವಸ್ಥಾಪರ್ಯಂತಭವಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಮಭಿಧಾಯ ತತ್ಸಮಾಪತ್ತೇಃ

ಕೃತಾಧಿಕಾರಸ್ಯ ಚಿತ್ತಸತ್ತ್ವಸ್ಯ ಸ್ವಕಾರಣಾನುಪ್ರವೇಶಾತ್ ಕೈವಲ್ಯಮುತ್ತದ್ಯತ
ಇತ್ಯಭಿಹಿತಮಿತಿ ನಿರ್ಣೇತೋ ವಿಭೂತಿಪಾದಸ್ತತೀಯಃ .

ಇತಿ ಧಾರೇಶ್ವರಭೋಜದೇವವಿರಚಿತಾಯಾಂ ರಾಜಮಾರ್ತಂಠಾಭಿಧಾಯಾಂ
ಪಾತಂಜಲವೃತ್ತೌ ವಿಭೂತಿಪಾದಸ್ತತೀಯಃ .

ಇತಿ ವಿಭೂತಿಪಾದಃ .

ಅಥ ಕೈವಲ್ಯಪಾದಃ

ಯದಾಜ್ಞಯೈವ ಕೈವಲ್ಯಂ ವಿನೋಪಾಯೈಃ ಪ್ರಜಾಯತೇ .

ತಮೇಕಮಜಮೀಶಾನಂ ಚಿದಾನಂದಮಯಂ ಸ್ತುಮಃ ..

ಇದಾನೀಂ ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿಸಮುತ್ಥಾಂತಿನಿರಾಕರಣೇನ ಯುಕ್ತ್ಯಾ

ಕೈವಲ್ಯಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾಪನಾಯ [ಪಾಂ ಜ್ಞಾನಾಯ]

ಕೈವಲ್ಯಪಾದೋಽಯಮಾರಭ್ಯತೇ .

ತತ್ರ ಯಾಃ ಪೂರ್ವಮುಕ್ತಾಃ ಸಿದ್ಧಯಸ್ತಾಸಾಂ

ನಾನಾವಿಧಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣಪ್ರತಿಪಾದನದ್ವಾರೇಣೈವಂ

ಬೋಧಯತಿ — ಮದೀಯಾ ಯಾ ಏತಾಃ ಸಿದ್ಧಯಸ್ತಾಃ ಸರ್ವಾಃ

ಪೂರ್ವಜನ್ಮಾಭ್ಯಸ್ತಸಮಾಧಿಬಲಾಜ್ಞಾದಿನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರತ್ವೇನಾಽಽಶ್ರಿತ್ಯ

ಪ್ರವರ್ತಂತೇ . ತತಶ್ಚಾನೇಕಭವಸಾಧ್ಯಸ್ಯ ಸಮಾಧೇರ್ನ

ಕ್ಷತಿರಸ್ತೀತ್ಯಾಶ್ಚಾಸೋತ್ಪಾದನಾಯ ಸಮಾಧಿಸಿದ್ಧೇಶ್ಚ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಖ್ಯಾಪನಾರ್ಥಂ

ಕೈವಲ್ಯೋಪಯೋಗಾರ್ಥಂ ಚಾಹ —

ಜನ್ಮೋಷಧಿಮಂತ್ರತಪಃಸಮಾಧಿಜಾಃ ಸಿದ್ಧಯಃ .. ಕೈವಲ್ಯ 1..

ವೃತ್ತಿಃ — ಕಾಶ್ಚನ ಜನ್ಮನಿಮಿತ್ತಾ ಏವ ಸಿದ್ಧಯೋ ಯಥಾ

ಪಕ್ಷ್ಯಾದೀನಾಮಾಕಾಶಗಮನಾದಯಃ . ಯಥಾ ವಾ ಕಪಿಲಮಹರ್ಷಿಪ್ರಭೃತೀನಾಂ

ಜನ್ಮಸಮನಂತರಮೇವೋಪಜಾಯಮಾನಾ ಜ್ಞಾನಾದಯಃ ಸಾಂಸಿದ್ಧಿಕಾ ಗುಣಾಃ .

ಓಷಧಿಸಿದ್ಧಯೋ ಯಥಾ ಪಾರದಾದಿರಸಾಯನಾದ್ಯುಪಯೋಗಾತ್ . ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಯರ್ಥಾ

ಮಂತ್ರಜಪಾತ್ ಕೇಷಾಂಚಿದಾಕಾಶಗಮನಾದಿಃ . ತಪಃಸಿದ್ಧಿಯರ್ಥಾ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾದೀನಾಂ

ಸಮಾಧಿಸಿದ್ಧಿಃ ಪ್ರಾಕೃತಿಪಾದಿತಾ .

ಏತಾಃ ಸಿದ್ಧಯಃ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಕ್ಷಯಿತಕ್ಲೇಶಾನಾಮೇವೋಪಜಾಯಂತೇ . ತಸ್ಮಾತ್

ಸಮಾಧಿಸಿದ್ಧಾವಿವಾಽನ್ಯಾಸಾಂ ಸಿದ್ಧೀನಾಂ ಸಮಾಧಿರೇವ ಜನ್ಮಾಂತರಾಭ್ಯಸ್ತಃ

ಕಾರಣ್ .

ಮಂತ್ರಾದೀನಿ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರಾಣಿ .. 1..

ನನು ನಂದೀಶ್ವರಾದಿಕಾನಾಂ ಜಾತ್ಯಾದಿಪರಿಣಾಮೋಽಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಜನ್ಮನಿ ದೃಶ್ಯತೇ .

ತತ್

ಕಥಂ ಜನ್ಮಾಂತರಾಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯ ಸಮಾಧೇಃ ಕಾರಣತ್ವಮುಚ್ಯತ ಇತ್ಯಾಶಂಕ್ಯಾಹ

ಜಾತ್ಯಂತರಪರಿಣಾಮಃ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾಪೂರಾತ್ .. ಕೈವಲ್ಯ 2..

ವೃತ್ತಿಃ — ಯೋಽಯಮಿಹೈವ ಜನ್ಮನಿ ನಂದೀಶ್ಚರಾದೀನಾಂ ಜಾತ್ಯಾದಿಪರಿಣಾಮಃ ಸ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾಪೂರಾತ್ . ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಾ ಏವ ಹಿ ಪ್ರಕೃತಯೋಽಮುಷ್ಮಿಂಜನ್ಮನಿ ವಿಕಾರಾನಾಪೂರಯಂತಿ ಜಾತ್ಯಂತರಾಕಾರೇಣ ಪರಿಣಮಂತಿ .. 2..

ನನು ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾದಯಸ್ತತ್ರ ಕ್ರಿಯಮಾನಾ ಉಪಲಭ್ಯಂತೇ . ತತ್ ಕಥಂ ಪ್ರಕೃತೀನಾಮಾಪೂರಕತ್ವಂ ಇತ್ಯಾಹ —

ನಿಮಿತ್ತಮಪ್ರಯೋಜಕಂ ಪ್ರಕೃತೀನಾಂ ವರಣಭೇದಸ್ತು ತತಃ ಕ್ಷೇತ್ರಿಕವತ್ .. ಕೈವಲ್ಯ 3..

ವೃತ್ತಿಃ — ನಿಮಿತ್ತಂ ಧರ್ಮಾದಿ . ತತ್ ಪ್ರಕೃತೀನಾಮರ್ಥಾಂತರಪರಿಣಾಮೇ ನ ಪ್ರಯೋಜಕಂ . ನ ಹಿ ಕಾರ್ಯೇಣ ಕಾರಣಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ . ಕುತ್ರ ತರ್ಹಿ ತಸ್ಯ ಧರ್ಮಾದೇರ್ವ್ಯಾಪಾರ ಇತ್ಯಾಹ — ವರಣಭೇದಸ್ತು ತತಃ ಕ್ಷೇತ್ರಿಕವತ್ .

ತತಸ್ತಸ್ಮಾದನುಷ್ಠೀಯಮಾನಾದ್ಧರ್ಮದ್ವರಣಮಾವರಣಕಮಧರ್ಮಾದಿ ತಸ್ಯೈವ ವಿರೋಧಿತ್ವಾದ್ಭೇದಃ ಕ್ಷಯಃ ಕ್ರಿಯತೇ . ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರತಿಬಂಧಕೇ ಕ್ಷೀಣೇ ಪ್ರಕೃತಯಃ ಸ್ವಯಮಭಿಮತಕಾರ್ಯಾಯ ಪ್ರಭವಂತಿ . ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹ — ಕ್ಷೇತ್ರಿಕವತ್ . ಯಥಾ ಕ್ಷೇತ್ರಿಕಃ ಕೃಷೀಬಲಃ ಕೇದಾರಾತ್ ಕೇದಾರಾಂತರಂ ಜಲಂ ನಿ ನೀಷುರ್ಜಲಪ್ರತಿಬಂಧಕಾವರಣಭೇದಮಾತ್ರಂ ಕರೋತಿ . ತಸ್ಮಿನ್ ಭಿನ್ನೇ ಜಲಂ ಸ್ವಯಮೇವ ಪ್ರಸರದ್ರೂಪಂ ಪರಿಣಾಮಂ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ನ ತು ಜಲಪ್ರಸರಣೇ ತಸ್ಯ ಕಶ್ಚಿತ್ ಪ್ರಯತ್ನಃ . ಏವಂ ಧರ್ಮಾದೇರ್ಬೋಧ್ಯಂ .. 3..

ಯದಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕೃತತತ್ತ್ವಸ್ಯ ಯೋಗಿನೋ ಯುಗಪತ್

ಕರ್ಮಫಲಭೋಗಾಯಾಽಽತ್ಮೀಯನಿರತಿಶಯವಿಭೂತ್ಯನುಭವಾದ್ ಯುಗಪದನೇಕಶರೀರನಿರ್ಮಿತ್ಯಾ ಜಾಯತೇ ತದಾ ಕುತಸ್ತಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಪ್ರಭವಂತೀತ್ಯಾಹ —

ನಿರ್ಮಾಣಚಿತ್ತಾನ್ಯಸ್ಮಿತಾಮಾತ್ರಾತ್ .. ಕೈವಲ್ಯ 4..

ವೃತ್ತಿಃ — ಯೋಗಿನಃ ಸ್ವಯಂ ನಿರ್ಮಿತೇಷು ಕಾರ್ಯೇಷು ಯಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ತಾನಿ ಮೂಲಕಾರಣಾದಸ್ಮಿತಾಮಾತ್ರಾದೇವ ತದಿಚ್ಛಯಾ ಪ್ರಸರಂತಿ . ಅಗ್ನೀರ್ವಿಸ್ಫುಲಿಂಗಾ ಇವ ಯುಗಪತ್ ಪರಿಣಮಂತಿ .. 4..

ನನು ಬಹೂನಾಂ ಚಿತ್ತಾನಾಂ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯತ್ವಾನ್ವೈಕಕಾರ್ಯಕರ್ತೃತ್ವಂ ಸ್ಯಾದಿತ್ಯಾಹ

ಪ್ರವೃತ್ತಿಭೇದೇ ಪ್ರಯೋಜಕಂ ಚಿತ್ತಮೇಕಮನೇಕೇಷಾಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 5..

ವೃತ್ತಿಃ — ತೇಷಾಮನೇಕೇಷಾಂ ಚೇತನಾಂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಭೇದೇ ವ್ಯಾಪಾರನಾನಾತ್ಮ
ಏಅಕಂ ಯೋಗಿನಶ್ಚಿತ್ತಂ ಪ್ರಯೋಜಕಂ ಪ್ರೇರಕಮಧಿಷ್ಠಾತ್ಮತ್ವೇನ .
ತೇನ ನ ಭಿನ್ನಮತತ್ವಂ . ಅಯಮರ್ಥಃ — ಯಥಾತ್ಮೀಯಶರೀರೇ
ಮನಶ್ಚಕ್ಷುಃಪಾಣ್ಯಾದೀನಿ ಯಥೇಚ್ಛಂ ಪ್ರೇರಯತ್ಯಧಿಷ್ಠಾತ್ಮತ್ವೇನೈವಂ
ಕಾಯಾಂತರೇಷ್ಟಪೀತಿ .. 5..

ಜನ್ಮಾದಿಪ್ರಭವತ್ವಾತ್ ಸಿದ್ಧೀನಾಂ ಚಿತ್ತಮಪಿ ತತ್ಪ್ರಭವಂ ಪಂಚವಿಧಮೇವ .
ಅತೋ ಜನ್ಮಾದಿಪ್ರಭವಾಚ್ಚಿತ್ತಾತ್ ಸಮಾಧಿಪ್ರಭವಸ್ಯ ಚಿತ್ತಸ್ಯ
ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಮಾಹ —

ತತ್ರ ಧ್ಯಾನಜಮನಾಶಯಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 6..

ವೃತ್ತಿಃ — ಧ್ಯಾನಜಂ ಸಮಾಧಿಜಂ ಯಚ್ಚಿತ್ತಂ ತತ್ ಪಂಚಸು
ಮಧ್ಯೇನಾಶಯಂ ಕರ್ಮವಾಸನಾರಹಿತಮಿತ್ಯರ್ಥಃ .. 6..

ಯಥೇತರಚಿತ್ತೇಭ್ಯೋ ಯೋಗಿನಶ್ಚಿತ್ತಂ ವಿಲಕ್ಷಣಂ ಕ್ಲೇಶಾದಿರಹಿತಂ ತಥಾ
ಕರ್ಮಾಪಿ ವಿಲಕ್ಷಣಮಿತ್ಯಾಹ —

ಕರ್ಮಾಶುಕ್ಲಾಕೃಷ್ಣಂ ಯೋಗಿನಸ್ತ್ರಿವಿಧಮಿತರೇಷಾಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 7..

ವೃತ್ತಿಃ — ಶುಭಫಲದಂ ಕರ್ಮ ಯಾಗಾದಿ ಶುಕ್ಲಂ . ಅಶುಭಫಲದಂ
ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಕೃಷ್ಣಂ . ಉಭಯಸಂಕೀರ್ಣಂ ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣಂ . ತತ್ರ
ಶುಕ್ಲಂ ಕರ್ಮ ವಿಚಕ್ಷಣಾನಾಂ ದಾನತಪಃಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಾದಿಮತಾಂ ಪುರುಷಾಣಾಂ .

ಕೃಷ್ಣಂ ಕರ್ಮ ದಾನವಾನಾಂ [ನಾರಕಾನಾಂ] . ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣಂ
ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ . ಯೋಗಿನಾಂತು ಸಂನ್ಯಾಸವತಾಂ ತ್ರಿವಿಧಕರ್ಮವಿಪರೀತಂ ಯತ್
ಫಲತ್ಯಾಗಾನುಸಂಧಾನೇನೈವಾನುಷ್ಠಾನಾನ್ ಕಿಂಚಿತ್ ಫಲಮಾರಭತೇ .. 7..

ಅಸ್ಯೈವ ಕರ್ಮಣಃ ಫಲಮಾಹ —

ತತಸ್ತದ್ವಿಪಾಕಾನುಗುಣಾನಾಮೇವಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿರ್ವಾಸನಾನಾಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 8..

ವೃತ್ತಿಃ — ಇಹ ಹಿ ದ್ವಿವಿಧಾ ಕರ್ಮವಾಸನಾಃ ಸ್ಮೃತಿಮಾತ್ರಫಲಾ
ಜಾತ್ಯಾಯುರ್ಭೋಗಫಲಾಶ್ಚ . ತತ್ರ ಜಾತ್ಯಾಯುರ್ಭೋಗಫಲಾ ಏಕಾನೇಕಜನ್ಮಭವಾ
ಇತ್ಯನೇನ ಪೂರ್ವಮೇವ (2.12-13) ಕೃತನಿರ್ಣಯಾಃ . ಯಾಸ್ತು
ಸ್ಮೃತಿಮಾತ್ರಫಲಾಸ್ತಾಸ್ತತಃ ಕರ್ಮಣೋ ಯೇನ ಕರ್ಮಣಾ ಯಾದೃಕ್
ಶರೀರಮಾರಬ್ಧಂ

ದೇವಮನುಷ್ಯತೀರ್ಯಗಾದಿಭೇದೇನ ತಸ್ಯ ವಿಪಾಕಸ್ಯಾನುಗುಣಾ ಅನುರೂಪಾ
ಯಾ

ವಾಸನಾಸ್ತಾಸಾಮೇವ ತಸ್ಮಾದಭಿವ್ಯಕ್ತಿರ್ವಾಸನಾನಾಂ ಭವತಿ . ಅಯಮರ್ಥಃ —

ಯೇನ ಕರ್ಮಣಾ ಪೂರ್ವಂ ದೇವತಾದಿಶರೀರಮಾರಬ್ಧಂ ಜಾತ್ಯಂತರತತ್ವವಧಾನೇನ
ಪುನಸ್ತಥಾವಿಧಸ್ಯೈವ ಶರೀರಸ್ಯಾರಂಭೇ ತದನುರೂಪಾ ಏವ ಸ್ಮೃತಿಫಲಾ

ವಾಸನಾಃ ಪ್ರಕಟೀಭವಂತಿ . ಲೋಕಾಂತರೇಷ್ಟೇವಾರ್ಥೇಷು ತಸ್ಯ ಸ್ಮತ್ಯಾದಯೋ
ಜಾಯಂತೇ . ಇತರಾಸ್ತು ಸತ್ಯೋಽಪಿ ಅವ್ಯಕ್ತಸಂಜ್ಞಾಸ್ತಿಷ್ಠಂತಿ ನ ತಸ್ಯಾಂ ದಶಾಯಾಂ
ನಾರಕಾದಿಶರೀರೋದ್ಭವಾ ವಾಸನಾ ವ್ಯಕ್ತಿಮಾಯಾಂತಿ .. 8..

ಆಸಾಮೇವ ವಾಸನಾನಾಂ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಭಾವಾನುಪಪತ್ತಿಮಾಶಂಕ್ಯ
ಸಮರ್ಥಯಿತುಮಾಹ

—
ಜಾತಿದೇಶಕಾಲವ್ಯವಹಿತಾನಾಮಪ್ಯಾನಂತರ್ಯಂ ಸ್ಮೃತಿಸಂಸ್ಕಾರಯೋರೇಕರೂಪತ್ವಾತ್
.. ಕೈವಲ್ಯ 9..

ವೃತ್ತಿಃ — ಇಹ ನಾನಾಯೋನಿಷು ಭ್ರಮತಾಂ ಸಂಸಾರಿಣಾಂ ಕಾಂಚಿದ್ಯೋನಿಮನುಭೂಯ
ಯದಾ ಯೋನ್ಯಂತರಸಹಸ್ರವ್ಯವಧಾನೇನ ಪುನಸ್ತಾಮೇವ ಯೋನಿಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ
ತದಾ

ತಸ್ಯಾಂ ಪೂರ್ವಾನುಭೂತಾಯಾಂ ಯೋನೌ ತಥಾವಿಧಶರೀರಾದಿವ್ಯಂಜಕಾಪೇಕ್ಷಯಾ
ವಾಸನಾ ಯಾಃ ಪ್ರಕಟೀಭೂತಾ ಆಸಂಸ್ತಾಸ್ತಥಾವಿಧವ್ಯಂಜಕಾಭಾವಾತ್ತಿರೋಹಿತಾಃ
ಪುನಸ್ತಥಾವಿಧವ್ಯಂಜಕಶರೀರಾದಿಲಾಭೇ ಪ್ರಕಟೀಭವಂತಿ .

ಜಾತಿದೇಶಕಾಲವ್ಯವಧಾನೇಽಪಿ ತಾಸಾಂ ಸ್ವಾನುರೂಪಸ್ಮತ್ಯಾದಿಫಲಸಾಧನ
ಆನಂತರ್ಯಂ ನೈರಂತರ್ಯಂ . ಕುತಃ . ಸ್ಮೃತಿಸಂಸ್ಕಾರಯೋರೇಕರೂಪತ್ವಾತ್ .
ತಥಾಹಿ

—
ಅನುಷ್ಠೀಯಮಾನಾತ್ ಕರ್ಮಣಶ್ಚಿತ್ತಸತ್ತ್ವೇ ವಾಸನಾರೂಪಃ ಸಂಸ್ಕಾರಃ
ಸಮುತ್ತದ್ಯತೇ . ಸ ಚ ಸ್ವರ್ಗನರಕಾದೀನಾಂ ಫಲಾನಾಂ ಚಾಂಕುರೀಭಾವಃ
ಕರ್ಮಣಾಂ ವಾ ಯಾಗಾದೀನಾಂ ಶಕ್ತಿರೂಪತಯಾಽವಸ್ಥಾನಂ . ಕರ್ತುರ್ವಾ
ತಥಾವಿಧಭೋಗ್ಯಭೋಗೃತ್ವರೂಪಂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ . ಸಂಸ್ಕಾರಾತ್ ಸ್ಮೃತಿಃ
ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ ಸುಖದುಃಖೋಪಭೋಗಸ್ತದನುಭವಾಚ್ಚ ಪುನರಪಿ
ಸಂಸ್ಕಾರಸ್ಮತ್ಯಾದಯಃ . ಏವಂ ಚ ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತಿಸಂಸ್ಕಾರಾದಯೋ
ಭಿನ್ನಾಸ್ತಸ್ಯಾಽನಂತರ್ಯಾಭಾವೇ ದುರ್ಲಭಃ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಭಾವಃ . ಅಸ್ಮಾಕಂ ತು
ಯದಾನುಭವ ಏವ ಸಂಸ್ಕಾರೀಭವತಿ ಸಂಸ್ಕಾರಶ್ಚ ಸ್ಮೃತಿರೂಪತಯಾ ಪರಿಣಮತೇ
ತದೈಕಸ್ಯೈವ ಚಿತ್ತಸ್ಯಾನುಸಂಧಾತ್ಯತೇನ ಸ್ಥಿತತ್ವಾನ್ವ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಭಾವೋ
ದುರ್ಘಟಃ .. 9..

ಭವತ್ವಾನಂತರ್ಯಂ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಭಾವಶ್ಚ ವಾಸನಾನಾಂ ಯದಾ ತು
ಪ್ರಥಮಮೇವಾನುಭವಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ ತದಾ ಕಿಂ ವಾಸನಾನಿಮಿತ್ತ ಉತ ನಿರ್ನಿಮಿತ್ತ
ಇತಿ ಶಂಕಾಂ ವ್ಯಪನೇತುಮಾಹ —

ತಾಸಾಮನಾದಿತ್ವಂ ಚಾಸ್ಸಶಿಷೋ ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ .. ಕೈವಲ್ಯ 10..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಾಸಾಂ ವಾಸನಾನಾಮನಾದಿತ್ವಂ . ನ ವಿದ್ಯತ ಆದಿಯಸ್ಯ ತಸ್ಯ
ಭಾವಸ್ತತ್ತ್ವಂ ತಾಸಾಮಾದಿನಾಸ್ತೀತ್ಯರ್ಥಃ . ಕುತ ಇತಿ . ಆಶಿಷೋ ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ .
ಯೇಯಮಾಶೀರ್ಮಹಾಮೋಹರೂಪಾ ಸದೈವ ಸುಖಸಾಧನಾನಿ ಮೇ
ಭೂಯಾಸುರ್ಮಾ

ಕದಾಚನ ತೈರ್ಮೇ ವಿಯೋಗೋ ಭೂದಿತಿ ಯಃ ಸಂಕಲ್ಪವಿಶೇಷೋ ವಾಸನಾನಾಂ
ಕಾರಣಂ ತಸ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವಾದನಾದಿತ್ವಮಿತ್ಯರ್ಥಃ . ಏತದುಕ್ತಂ ಭವತಿ —

ಕಾರಣಸ್ಯ ಸನ್ನಿಹಿತತ್ವಾದನುಭವಸಂಸ್ಕಾರಾದೀನಾಂ ಕಾರ್ಯಾಣಾಂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ
ಕೇನ ವಾಯುತೇ . ಅನುಭವಸಂಸ್ಕಾರಾನುಬಿದ್ದಂ ಸಂಕೋಚವಿಕಾಶಧರ್ಮಿ ಚಿತ್ತಂ
ತತ್ತದಭಿವ್ಯಂಜಕವಿಪಾಕಲಾಭಾತ್ ತತ್ತತ್ಪಲರೂಪತಯಾ ಪರಿಣಮತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ..

10..

ತಾಸಾಮಾನಂತ್ಯಾದ್ಯಾನಂ ಕಥಂ ಭವತೀತ್ಯಾಶಂಕ್ಯ ಹಾನೋಪಾಯಮಾಹ —
ಹೇತುಫಲಾಶ್ರಯಾಲಂಬನೈಃ ಸಂಗೃಹೀತತ್ವಾದೇಷಾಮಭಾವೇ ತದಭಾವಃ .. ಕೈವಲ್ಯ

11..

ವೃತ್ತಿಃ — ವಾಸನಾನಾಮನಂತರಾನುಭವೋ ಹೇತುಸ್ತನ್ಯಾಪ್ಯನುಭವಸ್ಯ
ರಾಗಾದಯಸ್ತೇಷಾಮವಿದ್ಯೇತಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪಾರಂಪರ್ಯೇಣ ಹೇತುಃ . ಫಲಂ
ಶರೀರಾದಿ

ಸ್ಮತ್ಯಾದಿ ಚ . ಆಶ್ರಯೋ ಬುದ್ಧಿಸತ್ತ್ವಂ . ಅಲಂಬನಂ ಯದೇವಾನುಭವಸ್ಯ
ತದೇವ ವಾಸನಾನಾಂ . ಅತಸ್ತೈಹೇತುಫಲಾಶ್ರಯಾಲಂಬನೈರನಂತಾನಾಮಪಿ
ವಾಸನಾನಾಂ ಸಂಗೃಹೀತತ್ವಾತ್ . ಏಷಾಂ ಹೇತ್ವಾದೀನಾಮಭಾವೇ ಜ್ಞಾನಯೋಗಾಭ್ಯಾಂ
ದಗ್ಧಬೀಜಕಲ್ಪತ್ವೇ ವಿಹಿತೇ ನಿರ್ಮೂಲತ್ವಾನ್ನ ವಾಸನಾಃ ಪ್ರರೋಹಂತಿ ನ
ಕಾರ್ಯಮಾರಭಂತ ಇತಿ ತಾಸಾಮಭಾವಃ .. 11..

ನನು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಂ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ನಶ್ವರತ್ವೋಪಲಭೇವಾಸನಾನಾಂ

ತತ್ಪಲಾನಾಂ ಚ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಭಾವೇನ ಯುಗಪದಭಾವವಿತ್ವಾದ್ಭೇದೇ
ಕಥಮೇಕತ್ವಮಿತ್ಯಾಶಂಕೈಕತ್ವಸಮರ್ಥನಾಯಾಹ —

ಅತೀತಾನಾಗತಂ ಸ್ವರೂಪತೋಽಸ್ಯಧ್ವಭೇದಾದ್ಧರ್ಮಾಣಾಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 12..

ವೃತ್ತಿಃ — ಇಹಾತ್ಯಂತಮಸತಾಂ ಭಾವಾನಾಮುತ್ಪತ್ತಿರ್ನ ಯುಕ್ತಿಮತೀ
ತೇಷಾಂ ಸತ್ತ್ವಸಂಬಂಧಾಯೋಗಾತ್ . ನ ಹಿ ಶಶವಿಷಾಣಾದೀನಾಂ ಕ್ಷಚಿದಪಿ
ಸತ್ತ್ವಸಂಬಂಧೋ ದೃಷ್ಟಃ . ನಿರುಪಾಖ್ಯೇ ಚ ಕಾರ್ಯೇ ಕಿಮುದ್ಧಿಶ್ಯ ಕಾರಣಾನಿ
ಪ್ರವರ್ತೇರನ್ . ನ ಹ್ಯಸಂತಂ ವಿಷಯಮಾಲೋಚ್ಯ ಕಶ್ಚಿತ್ ಪ್ರವರ್ತತೇ . ಸತಾಮಪಿ
ವಿರೋಧಾನ್ನಾಭಾವಸಂಬಂಧೋಽಸ್ತಿ . ಯತ್ ಸ್ವರೂಪಂ ಲಬ್ಧಸತ್ತ್ವಾಕಂ ತತ್ ಕಥಂ

ನಿರುಪಾಖ್ಯತಾಮಭಾವರೂಪತಾಂ ವಾ ಭಜತೇ ನ ವಿರುದ್ಧಂ ರೂಪಂ
ಸ್ವೀಕರೋತೀತ್ಯರ್ಥಃ

ತಸ್ಮಾತ್ ಸತಾಮಭಾವಾಸಂಭವಾದಸತಾಂ ಚೋತ್ಪತ್ಯಸಂಭವಾತ್
ತ್ರೈಸ್ತೈರ್ಧರ್ಮೈರ್ವಿಪರಿಣಮಮಾನೋ ಧರ್ಮೀ ಸದೈಕರೂಪ ಏವಾವತಿಷ್ಠತೇ .
ಧರ್ಮಾಸ್ತು ತ್ರ್ಯಧ್ವಕತ್ವೇನ [ಪಾ೦ ಅಧಿಕತ್ವೇನ] ತ್ರೈಕಾಲಿಕತ್ವೇನ
ತತ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ ಸ್ವಸ್ಮಿನ್ ಸ್ವಸ್ಮಿನ್ನಧ್ವನಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ ನ
ಸ್ವರೂಪಂ ತ್ರ್ಯಜಂತಿ . ವರ್ತಮಾನೇಽಧ್ವನಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ ಕೇವಲಂ
ಭೋಗ್ಯತಾಂ ಭಜಂತೇ . ತಸ್ಮಾದ್ಧರ್ಮಾಣಾಮೇವಾತೀತಾನಾಗತಾದ್ಯಧ್ವಭೇದಾತ್
ತೇನೈವ ರೂಪೇಣ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಭಾವೋಽಸ್ಮಿನ್ ದರ್ಶನೇ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ .
ತಸ್ಮಾದಪವರ್ಗಪರ್ಯಂತಮೇಕಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಧರ್ಮಿತಯಾಽನುವರ್ತಮಾನಂ ನ
ನಿಹೋತುಂ ಪಾರ್ಯತೇ .. 12..

ತ ಏತೇ ಧರ್ಮಧರ್ಮಿಣಃ ಕಿಂರೂಪಾ ಇತ್ಯಾಹ —

ತೇ ವ್ಯಕ್ತಸೂಕ್ಷ್ಮ ಗುಣಾತ್ಮಾನಃ .. ಕೈವಲ್ಯ 13..

ವೃತ್ತಿಃ — ಯ ಏತೇ ಧರ್ಮಧರ್ಮಿಣಃ

ಪ್ರೋಕ್ತಾಸ್ತೇ ವ್ಯಕ್ತಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭೇದೇನ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ ಗುಣಾಃ

ಸತ್ತ್ವ ರಜಸ್ತಮೋರೂಪಾಸ್ತದಾತ್ಮಾನಸ್ತತ್ತ್ವ ಭಾವಾಸ್ತತ್ಪರಿಣಾಮರೂಪಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ .

ಯತಃ ಸತ್ತ್ವ ರಜಸ್ತಮೋಭಿಃ ಸುಖದುಃಖಮೋಹರೂಪೈಃ ಸರ್ವಾಸಾಂ

ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಭೇದಭಿನ್ನಾನಾಂ ಭಾವವ್ಯಕ್ತೀನಾಮನ್ವಯಾನುಗಮೋ ದೃಶ್ಯತೇ .

ಯದ್ಯದನ್ವಯಿ ತತ್ತತ್ ಪರಿಣಾಮರೂಪಂ ದೃಷ್ಟಂ . ಯಥಾ ಘಟಾದಯೋ

ಮೃದನ್ವಿತಾ ಮೃತ್ಪರಿಣಾಮರೂಪಾಃ .. 13..

ಯದ್ಯೇತೇ ತ್ರಯೋ ಗುಣಾಃ ಸರ್ವತ್ರ ಮೂಲಕಾರಣಂ ಕಥಮೇಕೋ ಧರ್ಮೀತಿ

ವ್ಯಪದೇಶ

ಇತ್ಯಾಶಂಕ್ಯಾಹ —

ಪರಿಣಾಮೈಕತ್ವಾದ್ವಸ್ತುತತ್ತ್ವಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 14..

ವೃತ್ತಿಃ — ಯದ್ಯಪಿ ತ್ರಯೋ ಗುಣಾಸ್ತಥಾಪಿ

ತೇಷಾಮಂಗಾಂಗಿಭಾವಗಮನಲಕ್ಷಣೋ ಯಃ ಪರಿಣಾಮಃ

ಕ್ಷಚಿತ್ ಸತ್ತ್ವ ಮಂಗಿ ಕ್ಷಚಿದ್ರಜಃ ಕ್ಷಚಿಚ್ಚ ತಮ

ಇತ್ಯೇವಂರೂಪಸ್ತಸ್ಮೈಕತ್ವಾದ್ವಸ್ತುನಸ್ತತ್ತ್ವ ಮೇಕಮುಚ್ಯತೇ . ಯಥಾ — ಇಯಂ

ಪೃಥಿವೀ . ಅಯಂ ವಾಯುರಿತ್ಯೇವಮಾದಿ .. 14..

ನನು ಜ್ಞಾನವ್ಯತಿರಿಕ್ತೇ ಸತ್ಯರ್ಥೇ ವಸ್ತೇ ಕಮನೇಕಂ ವಾ ವಕ್ತುಂ ಯುಜ್ಯತೇ . ಯದಾ

ಚ ವಿಜ್ಞಾನಮೇವ ವಾಸನಾವಶಾತ್ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಭಾವೇನಾವಸ್ಥಿತಂ ತಥಾ ತಥಾ
ಪ್ರತಿಭಾತಿ ತದಾ ಕಥಮೇತಚ್ಚಕ್ಯತೇ ವಕ್ತುಮಿತ್ಯಾಶಂಕ್ಯಾಹ —

ವಸ್ತುಸಾಮ್ಯೇ ಚಿತ್ತಭೇದಾತ್ತಯೋರ್ವಿವಿಕ್ತಃ ಪಂಥಾಃ .. ಕೈವಲ್ಯ 15..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಯೋರ್ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಯೋರ್ವಿವಿಕ್ತಃ ಪಂಥಾ ವಿವಿಕ್ತೋ ಮಾಗೋಃ

ದೇಶ ಇತಿ ಯಾವತ್ . ಕಥಂ . ವಸ್ತುಸಾಮ್ಯೇ ಚಿತ್ತಭೇದಾತ್ . ಸಮಾನೇ

ವಸ್ತುನಿ ಸ್ತ್ಯಾದಾವುಪಲಭ್ಯಮಾನೇ ನಾನಾಪ್ರಮಾತ್ಯುಕ್ತಾಂ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಭೇದಃ

ಸುಖದುಃಖಮೋಹರೂಪತಯಾ ಸಮುಪಲಭ್ಯತೇ . ತಥಾಹಿ ಏಕಸ್ಯಾಂ

ರೂಪಲಾವಣ್ಯವತ್ಯಾಂ

ಯೋಷಿತಿ ಉಪಲಭ್ಯಮಾನಾಯಾಂ ಸರಾಗಸ್ಯ ಸುಖಮುತ್ಪದ್ಯತೇ ಸಪತ್ನ್ಯಾಸ್ತು

ದ್ವೇಷಃ

ಪರಿವ್ರಾಜಕಾದೇರ್ಘ್ಯಣೇತ್ಯೇಕಸ್ಮಿನ್ ವಸ್ತುನಿ ನಾನಾವಿಧಚಿತ್ತೋದಯಾತ್ ಕಥಂ

ಚಿತ್ತಕಾರ್ಯತ್ವಂ ವಸ್ತುನ ಏಕಚಿತ್ತಕಾರ್ಯತ್ವೇ ವಸ್ತೇಕರೂಪತಯೈವಾವಭಾಸೇತ

ಕಿಂಚ ಚಿತ್ತಕಾರ್ಯತ್ವೇ ವಸ್ತುನೋ ಯದೀಯಸ್ಯ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ತದ್ವಸ್ತು ಕಾರ್ಯಂ

ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥಾಂತರವ್ಯಾಸಕ್ತೇ ತದ್ವಸ್ತು ನ ಕಿಂಚಿತ್ ಸ್ಯಾತ್ . ಭವತ್ವಿತಿ

ಚೇನ್ನ . ತದೇವ ಕಥಮನ್ಯೈರ್ಬಹುಭಿರುಪಲಭ್ಯೇತ . ಉಪಲಭ್ಯತೇ ಚ

ತಸ್ಮಾನ್ನ ಚಿತ್ತಕಾರ್ಯಂ . ಅಥ ಯುಗಪದ್ಭಹುಭಿಃ ಸೋಽರ್ಥಃ ಕ್ರಿಯತೇ ತದಾ

ಬಹುನಿರ್ಮಿತಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯೈಕನಿರ್ಮಿತಾದ್ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ . ಯದಾ ತು ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಂ

ನೇಷ್ಯತೇ ತದಾ ಕಾರಣಭೇದೇ ಸತಿ ಕಾರ್ಯಭೇದಸ್ಯಾಭಾವೇ ನಿರ್ಹೇತುಕಮೇಕರೂಪಂ

ವಾ ಜಗತ್ ಸ್ಯಾತ್ . ಏತದುಕ್ತಂ ಭವತಿ — ಸತ್ಯಪಿ ಭಿನ್ನೇ ಕಾರಣೇ ಯದಿ

ಕಾರ್ಯಸ್ಯಾಭೇದಸ್ತದಾ ಸಮಗ್ರಂ ಜಗನ್ನಾನಾವಿಧಕಾರಣಜನ್ಯಮೇಕರೂಪಂ

ಸ್ಯಾತ್ . ಕಾರಣಭೇದಾನನುಗಮಾತ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇಣ ನಿರ್ಹೇತುಕಂ ವಾ ಸ್ಯಾತ್ .

ಯದ್ಯೇವಂ ಕಥಂ ತೇನ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮನಾ ಚಿತ್ತೇನೈಕಸ್ಯೈವ ಪ್ರಮಾತುಃ

ಸುಖದುಃಖಮೋಹಮಯಾನಿ ಜ್ಞಾನಾನಿ ಜನ್ಯಂತೇ [ಪಾಂ] ಕಥಂ ತೇನ

ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮನಾಽರ್ಥೇ ನೈಕಸ್ಯೈವ ಪ್ರಮಾತುಃ ಸುಖದುಃಖಮೋಹಭಯಾನಿ

ಜ್ಞಾನಾನಿ

ನ ಜನ್ಯಂತೇ . ಮೈವಂ . ಯಥಾರ್ಥಸ್ತ್ರಿಗುಣಸ್ತಥಾ ಚಿತ್ತಮಪಿ

ತ್ರಿಗುಣಂ . ತಸ್ಯಾರ್ಥಪ್ರತಿಭಾಸೋತ್ಪತ್ತೌ ಧರ್ಮಾದಯಃ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಂ .

ತದುದ್ಭವಾಭಿಭವಶಾತ್ ಕದಾಚಿಚ್ಚಿತ್ತಸ್ಯ ತೇನ ತೇನ ರೂಪೇಣಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಃ

ತಥಾ ಚ — ಕಾಮುಕಸ್ಯ ಸನ್ನಿಹಿತಾಯಾಂ ಯೋಷಿತಿ ಧರ್ಮಸಹಕೃತಂ

ಚಿತ್ತಂ ಸತ್ತ್ವಸ್ಯಾಂಗಿತಯಾ ಪರಿಣಮಮಾನಂ ಸುಖಮಯಂ ಭವತಿ .

ತದೇವಾಸಧರ್ಮಸಹಕಾರಿ ರಜಸೋಽಜ್ಞಿತಯಾ ದುಃಖರೂಪಂ ಸಪತ್ನೀಮಾತ್ರಸ್ಯ
ಭವತಿ . ತೀವ್ರಾಧರ್ಮಸಹಕಾರಿತಯಾ ಪರಿಣಮಮಾನಂ ತಮಸೋಽಜ್ಞಿತ್ವೇನ
ಕೋಪನಾಯಾಃ ಸಪತ್ನ್ಯಾ ಮೋಹಮಯಂ ಭವತಿ . ತಸ್ಮಾದ್ವಿಜ್ಞಾನವ್ಯತಿರೇಕೇಣಾಸ್ತಿ
ಗ್ರಾಹ್ಯಾರ್ಥಃ [ಪಾ೦ ಗ್ರಾಹ್ಯೋಽರ್ಥಃ] .

ತದೇವಂ ವಿಜ್ಞಾನಾರ್ಥಯೋಸ್ತಾದಾತ್ಮ್ಯವಿರೋಧಾನ್ನ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಭಾವಃ .
ಕಾರಣಾಭೇದೇ

ಸತ್ಯಪಿ ಕಾರ್ಯಭೇದಪ್ರಸಂಗಾದಿತಿ ಜ್ಞಾನಾದ್ವ್ಯತಿರಿಕ್ತತ್ವಮರ್ಥಸ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ .. 15..
ಯದ್ಯೇವಂ ಜ್ಞಾನಂ ಚೇತ್ ಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಾದ್ಧೃಹಣಸ್ವಭಾವಮರ್ಥಶ್ಚ
ಪ್ರಕಾಶ್ಯತ್ವಾದ್ಧೃಹ್ಯಸ್ವಭಾವಸ್ತದಾ ಯುಗಪತ್ ಸರ್ವಾನರ್ಥಾನ್ ಕಥಂ ನ ಗೃಹ್ಣಾತಿ .
ನ ಸ್ಮರತಿ ಚೇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರ್ತುಮಾಹ —

ತದುಪರಾಗಾಪೇಕ್ಷಿತ್ವಾಚ್ಚಿತ್ತಸ್ಯ ವಸ್ತು ಜ್ಞಾತಾಜ್ಞಾತಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 16..
ವೃತ್ತಿಃ — ತಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯೋಪರಾಗಾದಾಕಾರಸಮರ್ಪಣಾಚ್ಚಿತ್ತೇ ಬಾಹ್ಯಂ ವಸ್ತು
ಜ್ಞಾತಮಜ್ಞಾತಂ ಚ ಭವತಿ . ಅಯಮರ್ಥಃ — ಸರ್ವಃ ಪದಾರ್ಥ ಆತ್ಮಲಾಭೇ
ಚಿತ್ತಂ ಸಾಮಗ್ರೀಮಪೇಕ್ಷತೇ . ನೀಲಾದಿಜ್ಞಾನಂ ಚೋಪಜಾಯಮಾನಮಿಂದ್ರಿಯಪ್ರಣಾಲಿಕಂ
ಸಮಾಗತಮಥೋಪರಾಗಂ ಸಹಕಾರಿಕಾರಣತ್ವೇನಾಪೇಕ್ಷತೇ . ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯ
ಸಂಬಂಧಾಭಾವಾದ್ಧೃಹೀತುಮಶಕ್ಯತ್ವತ್ .

ತತಶ್ಚ ಯೇನೈವಾರ್ಥೇನಾಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪೋಪರಾಗಃ ಕೃತಸ್ತಮೇವಾರ್ಥಂ
ತಜ್ಞಾನಂ ವ್ಯವಹಾರಯೋಗ್ಯತಾಂ ನಯತಿ . ತತಃ ಸೋಽರ್ಥೋ ಜ್ಞಾತ ಉಚ್ಯತೇ .
ಯೇನ ಚಾಽಽಕಾರೋ ನ ಸಮರ್ಪಿತಃ ಸ ನ ಜ್ಞಾತತ್ವೇನ ವ್ಯವಹಿಯತೇ .
ಯಸ್ಮಿಂಶ್ಚಾನುಭೂತೇಽರ್ಥೇ ಸಾದೃಶ್ಯಾದಿರರ್ಥಃ ಸಂಸ್ಕಾರಮುದ್ಬೋಧಯನ್
ಸಹಕಾರಿತಾಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ ತಸ್ಮಿನ್ನೇವಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿರುಪಜಾಯತ ಇತಿ ನ ಸರ್ವತ್ರ
ಜ್ಞಾನಂ ನಾಪಿ ಸ್ಮೃತಿರಿತಿ ನ ಕಶ್ಚಿದ್ವಿರೋಧಃ .. 16..

ಯದ್ಯೇವಂ ಪ್ರಮಾತಾಪಿ ಪುರುಷೋ ಯಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲೇ ನೀಲಂ ವೇದಯತೇ ನ
ತಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲೇ

ಪೀತಾದಿಮತಶ್ಚಿತ್ತಸತ್ತ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಕದಾಚಿತ್ ಗ್ರಹೀತ್ಯರೂಪತ್ವಾದಾಕಾರಗ್ರಹಣೇ
ಪರಿಣಾಮಿತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ತಮಿತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರ್ತುಮಾಹ —

ಸದಾ ಜ್ಞಾತಾಶ್ಚಿತ್ತವೃತ್ತಯಃ ತತ್ರ ಭೋಃ ಪುರುಷಸ್ಯಾಪರಿಣಾಮಿತ್ವತ್ .. ಕೈವಲ್ಯ 17..
ವೃತ್ತಿಃ — ಯಾ ಏತಾಶ್ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಮಾಣವಿಪರ್ಯಯಾದಿರೂಪಾ ವೃತ್ತಯಃ,
ತಾಸ್ತತ್ರಭೋಶ್ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಗ್ರಹೀತುಃ ಪುರುಷಸ್ಯ ಸದಾ ಸರ್ವಕಾಲಮೇವ
ಜ್ಞಾತಾಃ [ಪಾ೦ ಗ್ರೇಯಾಃ] . ತಸ್ಯ ಚಿದ್ರೂಪತಯಾಽಪರಿಣಾಮಿತ್ವತ್

ಪರಿಣಾಮಿತ್ವಾಭಾವಾದಿತ್ಯರ್ಥಃ . ಯದ್ಯಸೌ ಪರಿಣಾಮೀ ಸ್ಯಾತ್ ತದಾ
ಪರಿಣಾಮಸ್ಯ

ಕಾದಾಚಿತ್ಕತ್ವಾತ್ ತಾಸಾಂ ಚಿತ್ತವೃತ್ತೀನಾಂ ಸದಾ ಜ್ಞಾತತ್ವಂ ನೋಪಪದ್ಯೇತ .

ಅಯಮರ್ಥಃ — ಪುರುಷಸ್ಯ ಚಿದ್ರೂಪಸ್ಯ ಸದೈವಾಧಿಷ್ಠಾತ್ಯತ್ತೇನ

ವ್ಯವಸ್ಥಿತಸ್ಯ ಯದಂತರಂಗಂ ನಿರ್ಮಲಂ ಸತ್ತ್ವಂ ತಸ್ಯಾಪಿ

ಸದೈವಾವಸ್ಥಿತತ್ವಾದ್ಯೇನಾರ್ಥೇನೋಪರಕ್ತಂ ಭವತಿ ತಥಾವಿಧಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯ ಸದೈವ

ಚಿಚ್ಛಾಯಾಸಂಕ್ರಾಂತಿಸದ್ಭಾವಸ್ತಸ್ಯಾಂ ಸತ್ಯಾಂ ಸಿದ್ಧಂ ಜ್ಞಾತ್ಯತ್ತಮಿತಿ ನ

ಕದಾಚಿತ್ ಕಾಚಿತ್ ಪರಿಣಾಮಿತ್ವಾಶಂಕಾ .. 17..

ನನು ಚಿತ್ತಮೇವ ಯದಿ ಸತ್ತ್ವೋತ್ಕರ್ಷಾತ್ ಪ್ರಕಾಶಕಂ ತದಾ

ಸ್ವಪರಪ್ರಕಾಶರೂಪತ್ವಾದಾತ್ಮಾನಮರ್ಥಂ ಚ ಪ್ರಕಾಶಯತೀತಿ ತಾವತ್ವೇವ

ವ್ಯವಹಾರಸಮಾಪ್ತಿಃ . ಕಿಂ ಗ್ರಹೀತ್ರಂತರೇಣೇತ್ಯಾಶಂಕಾಮಪನೇತುಮಾಹ —

ನ ತತ್ಸಾ ಭಾಸಂ ದೃಶ್ಯತ್ವಾತ್ .. ಕೈವಲ್ಯ 18..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಚ್ಚಿತ್ತಂ ಸ್ವಾಭಾಸಂ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕಂ ನ ಭವತಿ

ಪುರುಷವೇದ್ಯಂ ಭವತೀತಿ ಯಾವತ್ . ಕುತಃ . ದೃಶ್ಯತ್ವಾತ್ . ಯತ್ ಕಿಲ ದೃಶ್ಯಂ

ತತ್ ದ್ರಷ್ಟೃವೇದ್ಯಂ ದೃಷ್ಟಂ ಯಥಾ ಘಟಾದಿ . ದೃಶ್ಯಂ ಚ ಚಿತ್ತಂ

ತಸ್ಮಾನ್ನ ಸ್ವಾಭಾಸಂ .. 18..

ನನು ಸಾಧ್ಯಾವಿಶಿಷ್ಟೋಽಯಂ ಹೇತುಃ . ದೃಶ್ಯತ್ವಮೇವ ಚಿತ್ತಸ್ಯಾಸಿದ್ಧಂ .

ಕಿಂಚ ಸ್ವಬುದ್ಧಿಸಂವೇದನದ್ವಾರೇಣ ಹಿತಾಹಿತಪ್ರಾಪ್ತಿಪರಿಹಾರರೂಪಾ ವೃತ್ತಯೋ

ದೃಶ್ಯಂತೇ . ತಥಾಹಿ — ಕ್ರುದ್ಧೋಽಹಂ ಭೀತೋಽಹಮತ್ರ ಮೇ ರಾಗ

ಇತ್ಯೇವಮಾದ್ಯಾ ಸಂವಿತ್ ಬುದ್ಧೇರಸಂವೇದನೇ ನೋಪಪದ್ಯತ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಮಪನೇತುಮಾ

ಏಕಸಮಯೇ ಚೋಭಯಾನವಧಾರಣಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 19..

ವೃತ್ತಿಃ — ಅರ್ಥಸ್ಯ ಸಂವಿತ್ತಿರಿದಂತಯಾ ವ್ಯವಹಾರಯೋಗ್ಯತಾಪಾದನಂ .

ಅಯಮರ್ಥಃ ಸುಖಹೇತುರ್ದುಃಖಹೇತುವೇತಿ . ಬುದ್ಧೇಃ ಸಂವಿದಹಮಿತ್ಯೇವಮಾಕಾರೇಣ

ಸುಖದುಃಖರೂಪತಯಾ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಷಮತಾಪಾದನಂ . ಏವಂವಿಧಂ ಚ

ವ್ಯಾಪಾರದ್ವಯಮರ್ಥಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕಾಲೇ ನ ಯುಗಪತ್ ಕರ್ತುಂ ಶಕ್ಯಂ ವಿರೋಧಾತ್ .

ನ

ಹಿ ವಿರುದ್ಧಯೋವ್ಯಾಪಾರಯೋರ್ಯುಗಪತ್ ಸಂಭವೋಽಸ್ತಿ .

ಅತ ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲ ಉಭಯಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯ

ಚಾವಧಾರಯಿತುಮಶಕ್ಯತ್ವಾನ್ನ ಚಿತ್ತಂ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕಂ ಭವತಿ . ಕಿಂತು

ಏವಂವಿಧವ್ಯಾಪಾರದ್ವಯನಿಷ್ಠಾದ್ಯಸ್ಯ ಫಲದ್ವಯಸ್ಯಾಸಂವೇದನಾದ್ಭಹಿರ್ಮುಖತಯೈವ

ಸ್ವನಿಷ್ಠತೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಸ್ವಯಂ ವೇದನಾದರ್ಥನಿಷ್ಠಮೇವ ಫಲಂ ನ

ಸ್ವನಿಷ್ಠಮಿತ್ಯರ್ಥಃ .. 19..

ನನು ಮಾ ಭೂದ್ಬುದ್ಧೇಃ ಸ್ವಯಂ ಗ್ರಹಣಂ ಬುದ್ಧ್ಯಂತರೇಣ

ಭವಿಷ್ಯತೀತ್ಯಾಶಂಕ್ಯಾಹ —

ಚಿತ್ತಾಂತರದೃಶ್ಯೇ ಬುದ್ಧಿಬುದ್ಧೇರತಿಪ್ರಸಂಗಃ ಸ್ಮೃತಿಸಂಕರಶ್ಚ .. ಕೈವಲ್ಯ 20..

ವೃತ್ತಿಃ — ಯದಿ ಹಿ ಬುದ್ಧಿಬುಧ್ಯಂತರೇಣ ವೇದ್ಯತೇ ಸಾಸಪಿ ಬುದ್ಧಿಃ

ಸ್ವಯಮಬುದ್ಧಾ ಬುದ್ಧ್ಯಂತರಂ ಪ್ರಕಾಶಯಿತುಮಸಮರ್ಥೇತಿ ತಸ್ಯಾ ಗ್ರಾಹಕಂ [

ಪಾಂ ಭೋಧಕಂ] ಬುದ್ಧ್ಯಂತರಂ ಕಲ್ಪನೀಯಂ ತಸ್ಯಾಸಪ್ಯನ್ಯದಿತ್ಯನವಸ್ಥಾನಾತ್

ಪುರುಷಾಂತರೇಣಾರ್ಥಪ್ರತೀರ್ತಿರ್ನ ಸ್ಯಾತ್ . ನ ಹಿ ಪ್ರತೀತವಪ್ರತೀತಾಯಾಮರ್ಥಃ

ಪ್ರತೀತೋ ಭವತಿ .

ಸ್ಮೃತಿಸಂಕರಶ್ಚ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ — ರೂಪೇ ರಸೇ ವಾ ಸಮುತ್ಪನ್ನಾಯಾಂ

ಬುದ್ಧೌ ತದ್ಗ್ರಾಹಿಕಾಣಾಮನಂತಾನಾಂ ಬುದ್ಧೀನಾಂ ಸಮುತ್ಪತ್ತೇರ್ಬುದ್ಧಿಜನಿತೈಃ

ಸಂಸ್ಕಾರೈರ್ಯದಾ ಯುಗಪದ್ಭಕ್ಷಯಃ ಸ್ಮೃತಯಃ ಕ್ರಿಯಂತೇ ತದಾ

ಬುದ್ಧೇರಪರ್ಯವಸಾನಾದ್ಬುದ್ಧಿಸ್ಮೃತೀನಾಂ ಚ ಬಹ್ವೀನಾಂ ಯುಗಪದುತ್ಪತ್ತೇಃ

ಕಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿರಿಯಮುತ್ಪನ್ನೇತಿ ಜ್ಞಾತುಮಶ್ಯತ್ವಾತ್ ಸ್ಮೃತೀನಾಂ ಸಂಕರಃ

ಸ್ಯಾತ್ . ಇಯಂ ರೂಪೇ ಸ್ಮೃತಿರಿಯಂ ರಸೇ ಸ್ಮೃತಿರಿತಿ ನ ಜ್ಞಾಯೇತ .. 20..

ನನು ಬುದ್ಧೇಃ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶತ್ವಭಾವೇ ಬುದ್ಧ್ಯಂತರೇ ಚಾಸಂವೇದನೇ ಕಥಮಯಂ

ವಿಷಯಸಂವೇದನರೂಪೋ ವ್ಯವಹಾರ ಇತ್ಯಾಶಂಕ್ಯ ಸ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಮಾಹ —

ಚಿತ್ತೇರಪ್ರತಿಸಂಕ್ರಮಾಯಾಸ್ತದಾಕಾರಾಪತ್ತೌ ಸ್ವಬುದ್ಧಿಸಂವೇದನಂ .. ಕೈವಲ್ಯ

21..

ವೃತ್ತಿಃ — ಪುರುಷಶ್ಚಿದ್ರೂಪತ್ವಾಚ್ಚಿತಿಃ ಸಾಪ್ರತಿಸಂಕ್ರಮಾ .

ನ ವಿದ್ಯತೇ ಪ್ರತಿಸಕ್ರಮೋಽನ್ಯತ್ರ ಗಮನಂ ಯಸ್ಯಾಃ ಸಾ ತಥೋಕ್ತಾ .

ಅನ್ಯೇನಾಸಂಕೀರ್ಣೇತಿ ಯಾವತ್ . ಯಥಾ ಗುಣಾ ಅಂಗಾಂಗಿಭಾವಲಕ್ಷಣೇ

ಪರಿಣಾಮೇ

ಅಂಗಿನಂ ಗುಣಂ ಸಂಕ್ರಾಮಂತಿ ತದ್ರೂಪತಾಮಿವಾಽಽಪದ್ಯಂತೇ . ಯಥಾ ವಾ

ಲೋಕೇ

ಪರಮಾಣವಃ ಪ್ರಸರಂತೋ ವಿಷಯಮಾರೂಪಯಂತಿ [ಪಾಂ ಆರೋಪಯಂತಿ]

ನೈವಂ ಚಿತಿಶಕ್ತಿಸ್ತಸ್ಯಾಃ ಸರ್ವದೈಕರೂಪತಯಾ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತತ್ವೇನ

ವ್ಯವಸ್ಥಿತತ್ವಾತ್ .

ಅತಸ್ತತ್ಸನ್ನಿಧಾನೇ ಯದಾ ಬುದ್ಧಿಸ್ತದಾಕಾರತಾಮಾಪದ್ಯತೇ ಚೇತನೇವೋಪಜಾಯತೇ

[ಪಾಂ ಚೇತನೋಪಜಾಯತೇ] ಬುದ್ಧಿವೃತ್ತಿಪ್ರತಿಸಕ್ರಾಂತಾ ಚ

ಯದಾ ಚಿಚ್ಚಕ್ತಿರ್ಬುದ್ಧಿವೃತ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟತಯಾ ಸಂವೇದ್ಯತೇ [ಪಾಂ

ಬುದ್ಧಿವೃತ್ತಾವೇಶಾತ್ತಥಾ ಸಂಪದ್ಯತೇ | ತದಾ ಬುದ್ಧೇಃ ಸ್ವಸ್ಯಾ ಆತ್ಮನೋ
ವೇದನಂ ಸಂವೇದನಂ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 21..

ಇತ್ಥಂ ಸ್ವಸಂವಿದಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಸರ್ವಾನುಗ್ರಹಣಸಾಮರ್ಥ್ಯೇನ
ಸಕಲವ್ಯವಹಾರನಿರ್ವಾಹಕ್ಷಮಂ ಭವಿಷ್ಯತೀತ್ಯಾಹ —
ದ್ರಷ್ಟೃದೃಶ್ಯೋಪರಕ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಸರ್ವಾರ್ಥಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 22..

ವೃತ್ತಿಃ — ದ್ರಷ್ಟಾ ಪುರುಷಸ್ತೇನೋಪರಕ್ತಂ ತತ್ಸನ್ನಿಧಾನೇನ ತದ್ರೂಪತಾಮಿವ
ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ದೃಶ್ಯೋಪರಕ್ತಂ ವಿಷಯೋಪರಕ್ತಂ ಗೃಹೀತವಿಷಯಾಕಾರಪರಿಣಾಮಂ
ಯದಾ ಭವತಿ ತದಾ ತದೇವ ಚಿತ್ತಂ ಸರ್ವಾರ್ಥಗ್ರಹಣಸಮರ್ಥಂ ಭವತಿ .
ಯಥಾ ನಿರ್ಮಲಂ ಸ್ಫಟಿಕದರ್ಪಣಾದ್ಯೇವ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗ್ರಹಣಸಮರ್ಥಂ . ಏವಂ
ರಜಸ್ತಮೋಭ್ಯಾಮನಭಿಭೂತಂ ಸತ್ತ್ವಂ ಶುದ್ಧತ್ವಾಚ್ಚಿಚ್ಛಾ ಯಾಗ್ರಹಣಸಮರ್ಥಂ
ಭವತಿ . ನ ಪುನರಶುದ್ಧತ್ವಾದ್ರಜಸ್ತಮಸೇ .

ತನ್ಮ್ಯಗ್ಭೂತರಜಸ್ತಮೋರೂಪಮಂಗಿತಯಾ ಸತ್ತ್ವಂ
ನಿಶ್ಚಲಪ್ರದೀಪಶಿಖಾಕಾರಂ ಸದೈಕರೂಪತಯಾ ಪರಿಣಮಮಾನಂ
ಚಿಚ್ಛಾಯಾಗ್ರಹಣಸಾಮರ್ಥ್ಯಾದಾಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತೇರವತಿಷ್ಠತೇ .
ಯಥಾಸಯಸ್ಯಾಂತಸನ್ನಿಧಾನೇ ಲೋಹಸ್ಯ ಚಲನಮಾವಿರ್ಭವತ್ಯೇವಂ
ಚಿದ್ರೂಪಪುರುಷಸನ್ನಿಧಾನೇ ಸತ್ತ್ವಸ್ಯಾಭಿವ್ಯಂಗ್ಯಮಭಿವ್ಯಜ್ಯತೇ ಚೈತನ್ಯಂ .
ಅತ ಏವಾಸ್ಮಿಂದರ್ಶನೇ ದ್ವೇ ಚಿಚ್ಛಕ್ತೇ —

ನಿತ್ಯೋದಿತಾಸಭಿವ್ಯಂಗ್ಯಾ ಚ . ನಿತ್ಯೋದಿತಾ ಚಿಚ್ಛಕ್ತೇಃ
ಪುರುಷಸನ್ನಿಧಾನಾದಭಿವ್ಯಕ್ತಮಭಿವ್ಯಂಗ್ಯಚೈತನ್ಯಂ ಸತ್ತ್ವಂ . ಅಭಿವ್ಯಂಗ್ಯಾ
ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿಸ್ತದತ್ಯಂತಸನ್ನಿಹಿತತ್ವಾದಂತರಂಗಂ ಪುರುಷಸ್ಯ ಭೋಗ್ಯತಾಂ
ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ . ತದೇವ ಶಾಂತಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಭಿಃ ಸಾಂಖ್ಯೈಃ ಪುರುಷಸ್ಯ
ಪರಮಾತ್ಮನೋಽಧಿಷ್ಠೇಯಂ ಕರ್ಮಾನುರೂಪಂ ಸುಖದುಃಖಭೋಗ್ಯತಯಾ
ವ್ಯಪದಿಶ್ಯತೇ .

ಯತ್ತ್ವಸುದ್ರಿಕ್ತತ್ವಾದೇಕಸ್ಯಾಪಿ ಗುಣಸ್ಯ ಕದಾಚಿತ್ ಕಸ್ಯಚಿದಂಗಿತ್ವಾತ್ ತ್ರಿಗುಣಂ
ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಂ ಪರಿಣಮಮಾನಂ ಸುಖದುಃಖಮೋಹಾತ್ಮಕಮನಿರ್ಮಲಂ ತತ್ತಸ್ಮಿನ್
ಕರ್ಮಾನುರೂಪೇ ಶುದ್ಧೇ ಸತ್ತ್ವೇ ಸ್ವಾಕಾರಸಮರ್ಪಣದ್ವಾರೇಣ ಸಂವೇದ್ಯತಾಮಾಪಾದಯತಿ
ತಚ್ಛುದ್ಧಮಾದ್ಯಂ ಚಿತ್ತಸತ್ತ್ವಮೇವೇತಿ ಪ್ರತಿಸಂಕ್ರಾಂತಚಿಚ್ಛಾಯಮನ್ಯತೋ
ಗೃಹೀತವಿಷಯಾಕಾರೇಣ ಚಿತ್ತೇನೋಪಥೌಕಿತಮಾಕಾರಂ ಚಿತ್ಸಂಕ್ರಾಂತಿಬಲಾತ್
ಚೇತನಾಯಮಾನಂ ವಾಸ್ತವಚೈತನ್ಯಾಭಾವೇಽಪಿ ಸುಖದುಃಖಸ್ವರೂಪಂ
ಭೋಗಮನುಭವತಿ . ಸ ಏವಂ ಭೋಗೋಽತ್ಯಂತಸನ್ನಿಧಾನೇನ
ವಿವೇಕಾಗ್ರಹಣಾದಭೋಕ್ತುರಪಿ ಪುರುಷಸ್ಯ ಭೋಗ ಇತಿ ವ್ಯಪದಿಷ್ಯತೇ .

ಅನೇನೈವಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ವಿಂಧ್ಯವಾಸಿನೋಕ್ತಂ — ಸತ್ತ್ವತಪ್ಯತ್ವಮೇವ
 ಪುರುಷತಪ್ಯತ್ವಮಿತಿ . ಅನ್ಯತ್ರಾಪಿ — ಪ್ರತಿಬಿಂಬೇ
 ಪ್ರತಿಬಿಂಬಮಾನಚ್ಛಾಯಾಸದೃಶಚ್ಛಾಯೋದ್ಭವಃ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಶಬ್ದೇನೋಚ್ಯತೇ .
 ಏವಂ ಸತ್ತ್ವೇಽಪಿ ಪೌರುಷೇಯಚಿಚ್ಛಾಯಾಸದೃಶಚಿದಭಿವ್ಯಕ್ತಿಃ
 ಪ್ರತಿಸಂಕ್ರಾಂತಿಶವ್ಧಾರ್ಥ ಇತಿ .
 ನನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಂ ನಾಮ ನಿರ್ಮಲಸ್ಯ ನಿಯತಪರಿಣಾಮಸ್ಯ ನಿರ್ಮಲೇ ದೃಷ್ಟಂ .
 ಯಥಾ ಮುಖಸ್ಯ ದರ್ಪಣೇ . ಅತ್ಯಂತನಿರ್ಮಲಸ್ಯ ವ್ಯಾಪಕಸ್ಯಾಪರಿಣಾಮಿನಃ
 ಪುರುಷಸ್ಯ ತಸ್ಮಾದತ್ಯಂತನಿರ್ಮಲಾತ್ ಪುರುಷಾದನಿರ್ಮಲೇ ಸತ್ತ್ವೇ ಕಥಂ
 ಪ್ರತಿಬಿಂಬನಮುಪಪದ್ಯತೇ .
 ಉಚ್ಯತೇ — ಪ್ರತಿಬಿಂಬನಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಮನವಗಚ್ಛತಾ ಭವತೇದಮಭ್ಯಧಾಯಿ .
 ಯೈವ ಸತ್ತ್ವಗತಾಯಾ ಅಭಿವ್ಯಂಗ್ಯಾಯಾಶ್ಚಿಚ್ಛಕ್ತೇಃ ಪುರುಷಸ್ಯ
 ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾದಭಿವ್ಯಕ್ತಿಃ ಸೈವ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನಮುಚ್ಯತೇ . ಯಾದೃಶೀ ಪುರುಷಗತಾ
 ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿಸ್ತಚ್ಛಾಯಾಪ್ಯತ್ರಾವಿರ್ಭವತಿ .
 ಯದಪ್ಯುಕ್ತಮತ್ಯಂತನಿರ್ಮಲಃ ಪುರುಷಃ ಕಥಮನಿರ್ಮಲೇ ಸತ್ತ್ವೇ
 ಪ್ರತಿಸಂಕ್ರಾಮತೀತಿ ತದಪ್ಯನೈಕಾಂತಿಕಂ . ನೈರ್ಮಲ್ಯಾದಪಕೃಷ್ಟೇಽಪಿ
 ಜಲಾದಾವಾದಿತ್ಯಾದಯಃ ಪ್ರತಿಸಂಕ್ರಾಂತಾಃ ಸಮುಪಲಭ್ಯಂತೇ .
 ಯದಪ್ಯುಕ್ತಮನವಚ್ಛಿನ್ನಸ್ಯ ನಾಸ್ತಿ ಪ್ರತಿಸಂಕ್ರಾಂತಿರಿತಿ ತದಪ್ಯಯುಕ್ತಂ
 ವ್ಯಾಪಕಸ್ಯಾಪ್ಯಾಕಾಶಸ್ಯ ದರ್ಪನಾದೌ ಪ್ರತಿಸಂಕ್ರಾಂತಿದರ್ಶನಾತ್ . ಏವಂ ಸತಿ ನ
 ಕಾಚಿದನುಪಪತ್ತಿಃ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದರ್ಶನಸ್ಯ .
 ನನು ಸಾತ್ತ್ವಿಕಪರಿಣಾಮರೂಪೇ ಬುದ್ಧಿಸತ್ತ್ವೇ
 ಪುರುಷಸನ್ನಿಧಾನಾದಭಿವ್ಯಂಗ್ಯಾಯಾಶ್ಚಿಚ್ಛಕ್ತೇರ್ಬಾಹ್ಯಾಕಾರಸಂಕ್ರಾಂತೌ
 ಪುರುಷಸ್ಯ ಸುಖದುಃಖರೂಪೋ ಭೋಗ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ತದನುಪಪನ್ನಂ . ತದೇವ
 ಚಿತ್ತಸತ್ತ್ವಂ ಪ್ರಕೃತಾವಪರಿಣತಾಯಾಂ ಕಥಂ ಸಂಭವತಿ ಕಿಮರ್ಥಶ್ಚ
 ತಸ್ಯಾಃ ಪರಿಣಾಮಃ .
 ಅಧೋಚ್ಯೇತ ಪುರುಷಸ್ಯಾಧೋಪಭೋಗಸಂಪಾದನಂ ತಯಾ ಕರ್ತವ್ಯಂ . ಅತಃ
 ಪುರುಷಾರ್ಥಕರ್ತವ್ಯತಯಾಽಸ್ಯಾ ಯುಕ್ತ ಏವ ಪರಿಣಾಮಃ . ತಚ್ಚಾನುಪಪನ್ನಂ .
 ಪುರುಷಾರ್ಥಕರ್ತವ್ಯತಾಯಾ ಏವಾನುಪಪತ್ತೇಃ . ಪುರುಷಾರ್ಥೋ ಮಯಾ
 ಕರ್ತವ್ಯ
 ಏವಂವಿಧೋಽಧ್ಯವಸಾಯಃ ಪುರುಷಾರ್ಥಕರ್ತವ್ಯತೋಚ್ಯತೇ . ಜಡಾಯಾಶ್ಚ
 ಪ್ರಕೃತೇಃ ಕಥಂ ಪ್ರಥಮಮೇವಂವಿಧೋಽಧ್ಯವಸಾಯಃ . ಅಸ್ತಿ ಚೇದಧ್ಯವಸಾಯಃ
 ಕಥಂ ಜಡತ್ವಂ .

ಅತ್ರೋಚ್ಯತೇ — ಅನುಲೋಮಪ್ರತಿಲೋಮಲಕ್ಷಣಪರಿಣಾಮದ್ವಯೇ
ಸಹಜಂ ಶಕ್ತಿದ್ವಯಮಸ್ತಿ . ತದೇವ ಪುರುಷಾರ್ಥಕರ್ತವ್ಯತೋಚ್ಯತೇ .
ಸಾ ಚ ಶಕ್ತಿರಚೇತನಾಯಾ ಅಪಿ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಸಹಜೈವ . ತತ್ರ
ಮಹದಾದಿಮಹಾಭೂತಪರ್ಯಂತೋಽಸ್ಯಾ ಬಹಿರ್ಮುಖತಯಾಽನುಲೋಮಃ
ಪರಿಣಾಮಃ . ಪುನಃ

ಸ್ವಕಾರಣಾನುಪ್ರವೇಶನದ್ವಾರೇಣಾಸ್ಮಿತಾಽಂತಃ ಪರಿಣಾಮಃ ಪ್ರತಿಲೋಮಃ .
ಇತ್ಥಂ ಪುರುಷಸ್ಯ ಭೋಗಪರಿಸಮಾಪ್ತೇಃ [ಪಾ0 ಆ ಭೋಗಪರಿಸಮಾಪ್ತೇಃ]
ಸಹಜಶಕ್ತಿದ್ವಯಕ್ಷಯಾತ್ ಕೃತಾರ್ಥ ಪ್ರಕೃತಿರ್ನ ಪುನಃ ಪರಿಣಾಮಮಾರಭತೇ .
ಏವಂವಿಧಾಯಾಂ ಚ ಪುರುಷಾರ್ಥಕರ್ತವ್ಯತಾಯಾಂ ಜಡಾಯಾ ಅಪಿ ಪ್ರಕೃತೇರ್ನ
ಕಾಚಿದನುಪಪತ್ತಿಃ .

ನನು ಯದೀದೃಶೀ ಶಕ್ತಿಃ ಸಹಜೈವ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯಾಸ್ಮಿ ತತ್ ಕಿಮರ್ಥಂ
ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಭಿರ್ಮೋಕ್ಷಾಯ ಯತ್ನಃ ಕ್ರಿಯತೇ . ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಚಾನರ್ಥನೀಯತ್ವೇ
ತದುಪದೇಶಕಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯಾನರ್ಥಕ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ . ಉಚ್ಯತೇ — ಯೋಽಯಂ
ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷಯೋರನಾದಿಭೋಗ್ಯಭೋಕ್ತೃತ್ವಲಕ್ಷಣಃ [ಪಾ0
ಭೋಕ್ತೃಭಾಬಲಕ್ಷಣಃ] ಸಂಬಂಧಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಸತಿ ವ್ಯಕ್ತಚೇತನಾಯಾಃ
ಪ್ರಕೃತೇಃ ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನಾದ್ಯುಃಖಾನುಭವೇ ಸತಿ ಕಥಮಿಯಂ
ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿರಾತ್ಮಂತಿಕೀ ಮಮ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಭವತ್ಯೇವಾದ್ಯವಸಾಯಃ . ಅತೋ
ದುಃಖನಿವೃತ್ತ್ಯಪಾಯೋಪದೇಶಕಶಾಸ್ತ್ರೋಪದೇಶಾಪೇಕ್ಷಾಽನ್ವೇವ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ .
ತಥಾಭೂತಮೇವ ಕರ್ಮಾನುರೂಪಂ ಬುದ್ಧಿಸತ್ತ್ವಂ ಶಾಸ್ತ್ರೋಪದೇಶಸ್ಯ ವಿಷಯಃ .
ದರ್ಶನಾಂತರೇಷ್ಟಪ್ರೇವಂವಿಧ ಏವಾವಿದ್ಯಾಸ್ವಭಾವಃ ಶಾಸ್ತ್ರೇಽದಿಕ್ರಿಯತೇ [
ಅಭಿಧೀಯತೇ] .

ಸ ಚ ಮೋಕ್ಷಾಯ ಪ್ರಯತಮಾನ ಏವಂವಿಧಶಾಸ್ತ್ರೋಪದೇಶಂ ಸಹಕಾರಿಣಮಪೇಕ್ಷ್ಯ
ಮೋಕ್ಷಾಖ್ಯಂ ಫಲಮಾಸಾದಯತಿ . ಸರ್ವಾಣ್ಯೇವ ಕಾರ್ಯಾಣಿ ಪ್ರಾಪ್ತಾಯಾಂ
ಸಾಮಗ್ರ್ಯಮಾತ್ಮಾನಂ ಲಭಂತೇ . ಅಸ್ಯ ಪ್ರತಿಲೋಮಪರಿಣಾಮದ್ವಾರೇಣೈವೋತ್ಪಾದ್ಯಸ್ಯ
ಮೋಕ್ಷಾಖ್ಯಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಸ್ಯೇದೃಶ್ಯೇವ ಸಾಮಗ್ರೀ ಪ್ರಮಾಣೇನ ನಿಶ್ಚಿತಾ
ಪ್ರಕಾರಾಂತರೇಣಾನುಪಪತ್ತೇಃ . ಅತಸ್ತಾಂ ವಿನಾ ಕಥಂ ಭವಿತುಮರ್ಹತಿ .
ಅತಃ ಸ್ಥಿತಮೇತತ್ — ಸಂಕ್ರಾಂತವಿಷಯೋಪರಾಗಮಭಿವ್ಯಕ್ತಚಿಚ್ಛಾಯಂ
ಬುದ್ಧಿಸತ್ತ್ವಂ ವಿಷಯನಿಶ್ಚಯದ್ವಾರೇಣ ಸಮಗ್ರಾಂ ಲೋಕಯಾತ್ರಾಂ ನಿರ್ವಾಹಯತೀತಿ

ಏವಂವಿಧಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಪಶ್ಯಂತೋ ಭ್ರಾಂತಾಃ ಸ್ವಸಂವೇದನಂ ಚಿತ್ತಂ
ಚಿತ್ತಮಾತ್ರಂ ಚ ಜಗದಿತ್ಯೇವಂ ಬ್ರುವಾಣಾಃ ಪ್ರತಿಬೋಧಿತಾ ಭವಂತಿ .. 22..
ನನು ಯದೇವಂವಿಧಾದೇವ ಚಿತ್ತಾತ್ ಸಕಲವ್ಯವಹಾರನಿಷ್ಪತ್ತಿಃ ಕಥಂ

ಪ್ರಮಾಣಶೂನ್ಯೋ ದ್ರಷ್ಟ್ವಾಭ್ಯುಪಗಮ್ಯತ ಇತ್ಯಾಶಂಕ್ಯ ದ್ರಷ್ಟುಃ ಪ್ರಮಾಣಮಾಹ

—
ತದಸಂಖ್ಯೇಯವಾಸನಾಭಿಶ್ಚಿತ್ರಮಪಿ ಪರಾರ್ಥಂ ಸಂಹತ್ಯಕಾರಿತ್ವಾತ್ .. ಕೈವಲ್ಯ
23..

ವೃತ್ತಿಃ — ತದೇವ ಚಿತ್ತಂ ಸಂಖ್ಯಾತುಮಶಕ್ಯಾಭಿವಾಸನಾಭಿಶ್ಚಿತ್ರಮಪಿ
ನಾನಾರೂಪಮಪಿ ಪರಾರ್ಥಂ ಪರಸ್ಯ ಸ್ವಾಮಿನೋ ಭೋಕ್ತುರ್ಭೋಗಾಪವರ್ಗಲಕ್ಷಣಮರ್ಥ
ಸಾಧಯತೀತಿ . ಕುತಃ . ಸಂಹತ್ಯಕಾರಿತ್ವಾತ್ ಸಂಹತ್ಯ ಸಂಭೂಯ
ಮಿಲಿತ್ವಾರ್ಥಕ್ರಿಯಾಕಾರಿತ್ವಾತ್ . ಯಚ್ಚ ಸಂಹತ್ಯಾರ್ಥಕ್ರಿಯಾಕಾರಿ ತತ್
ಪರಾರ್ಥಂ ದೃಷ್ಟಂ . ಯಥಾ ಶಯನಾಸನಾದಿ . ಸತ್ತ್ವ ರಜಸ್ತಮಾಂಸಿ ಚ
ಚಿತ್ತಲಕ್ಷಣಪರಿಣಾಮಭಾಂಜಿ ಸಂಹತ್ಯಕಾರೀಣಿ ಚಾತಃ ಪರಾರ್ಥಾನಿ . ಯಃ
ಪರಃ ಸ ಪುರುಷಃ .

ನನು ಯಾದೃಶೇನ ಶಯನಾಸನಾದೀನಾಂ ಪರೇಣ ಶರೀರವತಾ
ಪಾರಾರ್ಥ್ಯಮುಪಲಬ್ಧಂ ತದ್ಧೃಷ್ಟಾಂತಬಲೇನ ತಾದೃಶ ಏವ ಪರಃ ಸಿದ್ಯತಿ .
ಯಾದೃಶಶ್ಚ ಭವತಾಂ ಪರೋಽಸಂಹತರೂಪೋಽಭಿಪ್ರೇತಸ್ತದ್ವಿಪರೀತಸ್ಯ
ಸಿದ್ಧೇರಯಮಿಷ್ಟವಿಘಾತಕೃದ್ಧೇತುಃ .

ಉಚ್ಯತೇ — ಯದ್ಯಪಿ ಸಾಮಾನ್ಯೇನ ಪರಾರ್ಥಮಾತ್ರೇ ವ್ಯಾಪ್ತಿರ್ಗೃಹೀತಾ
ತಥಾಪಿ ಸತ್ತ್ವಾದಿವಿಲಕ್ಷಣಾರ್ಥಪರ್ಯಾಲೋಚನಯಾ ತದ್ವಿಲಕ್ಷಣ
ಏವ ಭೋಕ್ತಾ ಪರಃ ಸಿದ್ಯತಿ . ಯಥಾ ಚಂದನಾವೃತೇ ಶಿಖರೀಣಿ
ವಿಲಕ್ಷಣಾದ್ಲೂಮಾದ್ವಹ್ನಿರನುಮೀಯಮಾನ ಇತರವಹ್ನಿವಿಲಕ್ಷಣಶ್ಚಂದನಪ್ರಭವ
ಏವ ಪ್ರತೀಯತೇ . ಏವಮಿಹಾಪಿ ವಿಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಸತ್ತ್ವಾಖ್ಯಸ್ಯ ಭೋಗ್ಯಸ್ಯ
ಪರಾರ್ಥತ್ವೇನುಮೀಯಮಾನೇ ತಥಾವಿಧ ಏವ ಭೋಕ್ತಾಧಿಷ್ಠಾತಾ
ಪರಶ್ಚಿನ್ಮಾತ್ರರೂಪೋಽಸಂಹತಃ ಸಿದ್ಯತಿ .

ಯದಿ ಚ ತಸ್ಯ ಪರತ್ವಂ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟತ್ವಮೇವಂ ಪ್ರತೀಯತೇ
ತಥಾಪಿ ತಾಮಸೇಭ್ಯೋ ವಿಷಯೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಕೃಷ್ಯತೇ ಶರೀರಂ
ಪ್ರಕಾಶರೂಪೇಂದ್ರಿಯಾಶ್ರಯತ್ವಾತ್ . ತಸ್ಮಾದಪಿ ಪ್ರಕೃಷ್ಯಂತೇ ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ .
ತತೋಽಪಿ ಪ್ರಕೃಷ್ಣಂ ಸತ್ತ್ವಂ ಪ್ರಕಾಶರೂಪಂ . ತಸ್ಮಾಪಿ ಯಃ ಪ್ರಕಾಶಕಃ
ಪ್ರಕಾಶ್ಯವಿಲಕ್ಷಣಃ ಸ ಚಿದ್ರೂಪ ಏವ [ಪಾ0 ಇವ] ಭವತೀತಿ
ಕುತಸ್ತಸ್ಯ ಸಂಹತತ್ವಂ .. 23..

ಇದಾನೀಂ ಶಾಸ್ತ್ರಫಲಂ ಕೈವಲ್ಯಂ ನಿರ್ಣೇತುಂ ದಶಭಿಃ ಸೂತ್ರೈರುಪಕ್ರಮತೇ —
ವಿಶೇಷದರ್ಶಿನ ಆತ್ಮಭಾವಭಾವನಾನಿವೃತ್ತಿಃ .. ಕೈವಲ್ಯ 24..

ವೃತ್ತಿಃ — ಏವಂ ಸತ್ತ್ವ ಪುರುಷಯೋರನ್ಯತ್ವೇ ಸಾಧಿತೇ ಯಸ್ತಯೋರ್ವಿಶೇಷಂ

ಪಶ್ಯತಿ — ಅಯಮಸ್ಮಾದನ್ಯ ಇತ್ಯೇವಂರೂಪಂ — ತಸ್ಯ
ವಿಜ್ಞಾತಚಿತ್ತರೂಪಸತ್ತ್ವಸ್ಯ ಚಿತ್ತೇ ಯಾಽಽತ್ಮಭಾವಭಾವನಾ ಸಾ ನಿವರ್ತತೇ .
ಚಿತ್ತಮೇವ ಕರ್ತೃ ಜ್ಞಾತೃ ಭೋಕ್ತೃತ್ಯಭಿಮಾನೋ ನಿವರ್ತತೇ .. 24..

ತಸ್ಮಿನ್ ಸತಿ ಕಿಂ ಭವತೀತ್ಯಾಹ —

ತದಾ ವಿವೇಕನಿಮ್ಮಂ ಕೈವಲ್ಯಪ್ರಾಪ್ಕಾರಂ ಚಿತ್ತಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 25..

ವೃತ್ತಿಃ — ಯದಸ್ಯಾಜ್ಞಾನನಿಮ್ಮಪಥಂ ಬಹಿರ್ಮುಖಂ ವಿಷಯೋಪಭೋಗಫಲಂ
ಚಿತ್ತಮಾಸೀತ್ತದಿದಾನೀಂ ವಿವೇಕನಿಮ್ಮಂ ವಿವೇಕಮಾರ್ಗಮಂತರ್ಮುಖಂ
ಕೈವಲ್ಯಪ್ರಾಪ್ಕಾರಂ ಕೈವಲ್ಯಪ್ರಾರಂಭಂ ಸಂಪದ್ಯತ ಇತಿ .. 25..

ಅಸ್ಮಿಂಶ್ಚ ವಿವೇಕವಾಹಿನಿ ಚಿತ್ತೇ ಯೇಽನ್ತರಾಯಾಃ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಂತಿತೇಷಾಂ
ಹೇತುಪ್ರತಿಪಾದನದ್ವಾರೇಣ ತ್ಯಾಗೋಪಾಯಮಾಹ —

ತಚ್ಚಿದ್ರೇಷು ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತರಾಣಿ ಸಂಸ್ಕಾರೇಭ್ಯಃ .. ಕೈವಲ್ಯ 26..

ವೃತ್ತಿಃ — ತಸ್ಮಿನ್ ಸಮಾಧೌ ಸ್ಥಿತಸ್ಯ ಛಿದ್ರೇಷ್ವಂತರಾಯೇಷು
ಯಾನಿ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತರಾಣಿ ವ್ಯುತ್ಥಾನರೂಪಾಣಿ ಜ್ಞಾನಾನಿ ಪ್ರಾಗ್ಭೂತೇಭ್ಯಃ
ವ್ಯುತ್ಥಾನಾನುಭವಜೇಭ್ಯಃ ಸಂಸ್ಕಾರೇಭ್ಯೋಽಹಂ ಮಮೇತ್ಯೇವಂರೂಪಾಣಿ
ಕ್ಷೀಯಮಾಣೇಭ್ಯೋಽಪಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಂತಿ . ಅಂತಃಕರಣೋಚ್ಚಿತ್ತಿದ್ವಾರೇಣ ತೇಷಾಂ
ಹಾನಂ ಕರ್ತವ್ಯಮಿತ್ಯುಕ್ತಂ ಭವತಿ .. 26..

ಹಾನೋಪಾಯಶ್ಚ ಪೂರ್ವಮೇವೋಕ್ತ ಇತ್ಯಾಹ —

ಹಾನಮೇಷಾಂ ಕ್ಲೇಶವದುಕ್ತಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 27..

ವೃತ್ತಿಃ — ಯಥಾ ಕ್ಲೇಶಾನಾಮವಿದ್ಯಾದೀನಾಂ ಹಾನಂ ಪೂರ್ವಮುಕ್ತಂ
(2.10-11) ತಥಾ ಸಂಸ್ಕಾರಾಣಾಮಪಿ ಕರ್ತವ್ಯಂ . ಯಥಾ ತೇ ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿನಾ
ಪ್ಲುಷ್ಣಾ ದಗ್ಧಬೀಜಕಲ್ಪಾ ನ ಪುನಶ್ಚಿತ್ತಭೂಮೌ ಪ್ರರೋಹಂ ಲಭಂತೇ ತಥಾ
ಸಂಸ್ಕಾರಾ ಅಪಿ .. 27..

ಏವಂ ಚ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತರಾಂತರಾನುದಯೇ ಸ್ಥಿರೀಭೂತೇ ಸಮಾಧೌ ಯಾದೃಶಸ್ಯ
ಯೋಗಿನಃ ಸಮಾಧೇಃ ಪ್ರಕರ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿರ್ಭವತಿ ತಥಾವಿಧಮುಪಾಯಮಾಹ —
ಪ್ರಸಂಖ್ಯಾನೇಽಪ್ಯಕುಸೀದಸ್ಯ ಸರ್ವಥಾ ವಿವೇಕಖ್ಯಾತೇರ್ಧರ್ಮಮೇಘಃ ಸಮಾಧಿಃ
.. ಕೈವಲ್ಯ 28..

ವೃತ್ತಿಃ — ಪ್ರಸಂಖ್ಯಾನಂ ಯಾವತಾಂ ತತ್ತ್ವಾನಾಂ ಯಥಾಕ್ರಮಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾನಾಂ
ಪರಸ್ಪರವಿಲಕ್ಷಣಸ್ವರೂಪವಿಭಾವನಂ . ತಸ್ಮಿನ್ ಸತ್ಯಪ್ಯಕುಸೀದಸ್ಯ
ಫಲಮಲಿಪ್ತೋಃ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತರಾಣಾಮನುದಯೇ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರವಿವೇಕಖ್ಯಾತೇಃ
ಪರಿಶೇಷಾದ್ಧರ್ಮಮೇಘಃ ಸಮಾಧಿರ್ಭವತಿ . ಪ್ರಕೃಷ್ಟಮಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಟಂ
ಧರ್ಮಂ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧಕಂ ಮೇಹತಿ ಸಿಂಚತೀತಿ ಧರ್ಮಮೇಘಃ .
ಅನೇನ

ಪ್ರಕೃಷ್ಟಧರ್ಮಸ್ಯೈವ ಜ್ಞಾನಹೇತುತ್ವಮಿತ್ಯುಪಪಾದಿತಂ ಭವತಿ .. 28..

ತಸ್ಮಾದ್ಧರ್ಮಮೇಘಾತ್ ಕಿಂ ಭವತೀತ್ಯಾಹ —

ತತಃ ಕ್ಲೇಶಕರ್ಮನಿವೃತ್ತಿಃ .. ಕೈವಲ್ಯ 29..

ವೃತ್ತಿಃ — ಕ್ಲೇಶಾನಾಮವಿದ್ಯಾದೀನಾಮಭಿನಿವೇಶಾಂತಾನಾಂ ಕರ್ಮಣಾಂ ಚ ಶುಕ್ಲಾದಿಭೇದೇನ ತ್ರಿವಿಧಾನಾಂ ಜ್ಞಾನೋದಯಾತ್ ಪೂರ್ವಪೂರ್ವಕಾರಣನಿವೃತ್ಯಾ ನಿವೃತ್ತಿಭವತಿ .. 29..

ತೇಷು ನಿವೃತ್ತೇಷು ಕಿಂ ಭವತೀತ್ಯಾಹ —

ತದಾ ಸರ್ವಾವರಣಮಲಾಪೇತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಸ್ಯಾನಂತ್ಯಾಜ್ಞೇಯಮಲ್ಪಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 30..

ವೃತ್ತಿಃ — ಆವ್ರಿಯತೇ ಚಿತ್ತಮೇಭಿರಿತ್ಯಾವರಣಾನಿ

ಕ್ಲೇಶಾಸ್ತ ಏವ ಮಲಾಸ್ತೇಭ್ಯೋಽಪೇತಸ್ಯ ತದ್ವಿರಹಿತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ

ಗಗನನಿಭಸ್ಯಾನಂತ್ಯಾದನವಚ್ಛೇದಾಜ್ಞೇಯಮಲ್ಪಂ ಗಣನಾಸ್ವದಂ ಭವತಿ .

ಅಕ್ಲೇಶೇನೈವ ಸರ್ವಂ ಜ್ಞೇಯಂ ಜಾನಾತೀತ್ಯರ್ಥಃ .. 30..

ತತಃ ಕಿಮಿತ್ಯಾಹ —

ತತಃ ಕೃತಾರ್ಥಾನಾಂ ಪರಿಣಾಮಕ್ರಮಸಮಾಪ್ತಿಗುಣಾನಾಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 31..

ವೃತ್ತಿಃ — ಕೃತೋ ನಿಷ್ಪಾದಿತೋ ಭೋಗಾಪವರ್ಗಲಕ್ಷಣಃ ಪುರುಷಾರ್ಥಃ

ಪ್ರಯೋಜನಂ ಯೈಸ್ತೇ ಕೃತಾರ್ಥಾಃ . ಗುಣಾಃ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮಾಂಸಿ . ತೇಷಾಂ ಪರಿಣಾಮ

ಆಪುರುಷಾರ್ಥಸಮಾಪ್ತೇರಾನುಲೋಮ್ಯೇನ ಪ್ರಾತಿಲೋಮ್ಯೇನಾಂಗಾಂಗಿಭಾವಃ ಸ್ಥಿತಿಲಕ್ಷಣಃ .

ತಸ್ಯ ಯೋಽಸೌ ಕ್ರಮೋ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಸ್ತಸ್ಯ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿನಿಷ್ಠಾ . ನ

ಪುನರುದ್ಭವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ .. 31..

ಕ್ರಮಸ್ಯೋಕ್ತಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಮಾಹ —

ಕ್ಷಣಪ್ರತಿಯೋಗೀ ಪರಿಣಾಮಾಪರಾಂತನಿಗ್ರಾಹ್ಯಃ ಕ್ರಮಃ .. ಕೈವಲ್ಯ 32..

ವೃತ್ತಿಃ — ಕ್ಷಣೋಽಲ್ಪೇಯಾನ್ ಕಾಲಸ್ತಸ್ಯ ಯೋಽಸೌ ಪ್ರತಿಯೋಗೀ

ಕ್ಷಣವಿಲಕ್ಷಣಃ ಪರಿಣಾಮಾಪರಾಂತನಿಗ್ರಾಹ್ಯೋಽನುಭೂತೇಷು ಕ್ಷಣೇಷು

ಪಶ್ಚಾತ್ ಸಂಕಲನಬುದ್ಧೈವ ಯೋ ಗೃಹ್ಯತೇ ಸ ಕ್ಷಣಾನಾಂ ಕ್ರಮ ಉಚ್ಯತೇ .

ನ ಹ್ಯನನುಭೂತೇಷು ಕ್ರಮಃ ಪರಿಜ್ಞಾತುಂ ಶಕ್ಯಃ .. 32..

ಇದಾನೀಂ ಫಲಭೂತಸ್ಯ ಕೈವಲ್ಯಸ್ಯಾಸಾಧಾರಣಸ್ವರೂಪಮಾಹ —

ಪುರುಷಾರ್ಥಶೂನ್ಯಾನಾಂ ಗುಣಾನಾಂ ಪ್ರತಿಪ್ರಸವಃ ಕೈವಲ್ಯಂ ಸ್ವರೂಪಪ್ರತಿಷ್ಠಾ

ವಾ ಚಿತಿಶಕ್ತೇರಿತಿ .. ಕೈವಲ್ಯ 33..

[ಚಿತಿಶಕ್ತಿಃ ಇತಿ ಬಹುಸಮ್ಮತಃ ಸೂತ್ರಪಾಠಃ .]

ವೃತ್ತಿಃ — ಸಮಾಪ್ತಭೋಗಾಪವರ್ಗಲಕ್ಷಣಪುರುಷಾರ್ಥಾನಾಂ ಗುಣಾನಾಂ ಯಃ

ಪ್ರತಿಪ್ರಸವಃ ಪ್ರತಿಲೋಮಸ್ಯ ಪರಿಣಾಮಸ್ಯ ಸಮಾಪ್ತೌ ವಿಕಾರಾನುದ್ಧವೋ ಯದಿ
ವ ಚಿತಿಶಕ್ತೇವೃತ್ತಿಸಾರೂಪ್ಯನಿವೃತ್ತೌ ಸ್ವರೂಪಮಾತ್ರೇಽವಸ್ಥಾನಂ ತತ್
ಕೈವಲ್ಯಮುಚ್ಯತೇ .. 33..

ತದೇವಂ ಸಿದ್ಧ್ಯಂತರೇಭ್ಯೋ ವಿಲಕ್ಷಣಾಂ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಮೂಲಭೂತಾಂ
ಸಮಾಧಿಸಿದ್ಧಿಮಭಿಧಾಯ ಜಾತ್ಯಂತರಪರಿಣಾಮಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಚ
ಸಿದ್ಧಿವಿಶೇಷಸ್ಯ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾಪೂರಣಮೇವ ಕಾರಣಮಿತ್ಯುಪಪಾದ್ಯ
ಧರ್ಮಾದೀನಾಂ ಪ್ರತಿಬಂಧಕನಿವೃತ್ತಮಾತ್ರೇ ಏವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಿತಿ
ಪ್ರದರ್ಶ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣಚಿತ್ತಾನಾಮಸ್ಮಿತಾಮಾತ್ರಾದುದ್ಧವ ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ತೇಷಾಂ
ಚ ಯೋಗಿಚಿತ್ತಮೇವಾಧಿಷ್ಠಾಪಕಮಿತಿ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯ ಯೋಗಿಚಿತ್ತಸ್ಯ
ಚಿತ್ತಾಂತರವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಮಭಿಧಾಯ ತತ್ಕರ್ಮಣಾಮಲೌಕಿಕತ್ವಂ
ಚೋಪಪಾದ್ಯ ವಿಪಾಕಾನುಗುಣಾನಾಂ ವಾಸನಾನಾಮಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ
ಕಾರ್ಯಕಾರಣಯೋಶ್ಚೈಕ್ಯಪ್ರತಿಪಾದನೇನ ವ್ಯವಹಿತಾನಾಮಪಿ
ವಾಸನಾನಾಮಾನಂತರ್ಯಮುಪಪಾದ್ಯ ತಾಸಾಮಾನಂತ್ರೇಽಪಿ ಹೇತುಫಲಾದಿದ್ವಾರೇಣ
ಹಾನಮುಪದರ್ಶ್ಯ ಅತೀತಾದಿಷ್ಟದ್ವಸು ಧರ್ಮಾಣಾಂ ಸದ್ಭಾವಮುಪಪಾದ್ಯ
ವಿಜ್ಞಾನವಾದಂ ನಿರಾಕೃತ್ಯ ಸಾಕಾರವಾದಂ ಚ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ಪುರುಷಸ್ಯ
ಜ್ಞಾತೃತ್ವಮುಕ್ತ್ವಾ ಚಿತ್ತದ್ವಾರೇಣ ಸಕಲವ್ಯವಹಾರನಿಷ್ಪತ್ತಿಮುಪಪಾದ್ಯ
ಪುರುಷಸತ್ತ್ವೇ ಪ್ರಮಾಣಮುಪದರ್ಶ್ಯ ಕೈವಲ್ಯನಿರ್ಣಯಾಯ ದಶಭಿಃ
ಸೂತ್ರೈಃ ಕ್ರಮೇಣೋಪಯೋಗಿನೋಽರ್ಥಾನಭಿಧಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರಾಂತರೇಽಪ್ಯೇತದೇವ
ಕೈವಲ್ಯಮಿತ್ಯುಪಪಾದ್ಯ ಕೈವಲ್ಯಸ್ವರೂಪಂ ನಿರ್ಣೇತಮಿತಿ ವ್ಯಾಕೃತಃ ಕೈವಲ್ಯಪಾದಃ .
[ಇಹ ಶ್ರೀಭೋಜದೇವಸ್ಯ ರಾಜಮಾರ್ತಂಡವೃತ್ತಿವರ್ತಮತಃ ಸಮಾಪ್ತಾ .
ತಥಾಪಿ ಕತಿಪಯಾನಿ ಪೃಷ್ಠಾನಿ ಪ್ರಲಾಪಪೂರ್ಣಾನಿ ಸಂಯೋಜಿತಾನ್ಯಸ್ಮಿನ್
ಸ್ಥಾನೇ

ಕೇನಚಿತ್ ಪಾಷಂಡೇನಾಽಯೌಕ್ತಿಕಾನಿ ತಿರಸ್ಕೃತಾನಿ ಚ ಸರ್ವೈರಪಿ ಯೋಗಿಭಿಃ .
ನ ಕೇವಲಂ ಸರ್ವಾನ್ಯಪಿ ದರ್ಶನಾನಿ ಖಂಡಿತಾನಿ ಕಿಂಚಿದ್ವೇದವಿರುದ್ಧಂ ಮತಮಪಿ
ತೇನ ಪ್ರಚಾರಿತಂ . ಜಿಜ್ಞಾಸೋಃ ಪಾರಕಸ್ಯ ಕೌತೂಹಲನಿವೃತ್ಯರ್ಥಮೇತಾನಿ
ಪೃಷ್ಠಾನ್ಯತ್ರ ಸಮಾವಿಷ್ಟಾನಿ .]

[ನ ಕೇವಲಮಸ್ಮದ್ಧರ್ಶನೇ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಃ

ಕೈವಲ್ಯಾವಸ್ಥಾಯಾಮೇವಂವಿಧಶ್ಚಿದ್ರೂಪಃ ಯಾವದ್ಧರ್ಶನಾಂತರೇಷ್ಟಪಿ
ವಿಮೃಷ್ಯಮಾಣ ಏವಂರೂಪೋಽವತಿಷ್ಠತೇ . ತಥಾಹಿ — ಸಂಸಾರದಶಾಯಾಮಾತ್ಮಾ
ಕರ್ತೃತ್ವಭೋಕ್ತೃತ್ವಾನುಸಂಧಾತೃತ್ವಮಯಃ ಪ್ರತೀಯತೇಽನ್ಯಥಾ
ಯದ್ಯಯಮೇಕಃ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಸ್ತಥಾವಿಧೋ ನ ಸ್ಯಾತ್ತದಾ ಜ್ಞಾನಕ್ಷಣಾನಾಮೇವ

ಪೂರ್ವಾಪರಾನುಸಂಧಾತ್ಯಶೂನ್ಯಾನಾಮಾತ್ಮಭಾವೇ ನಿಯತಃ ಕರ್ಮಫಲಸಂಬಂಧೋ
ನ

ಸ್ಯಾತ್ ಕೃತಹಾನಾಕೃತಾಭ್ಯಾಗಮಪ್ರಸಂಗಶ್ಚ .

ಯದಿ ಯೇನೈವ ಶಾಸ್ತ್ರೋಪದಿಷ್ಟಮನುಷ್ಠಿತಂ ಕರ್ಮ ತಸ್ಯೈವ ಭೋಕ್ತೃತ್ವಂ
ಭವೇತ್ತದಾ ಹಿತಾಹಿತಪ್ರಾಪ್ತಿಪರಿಹಾರಾಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿರ್ಘಟಿತ
ಸರ್ವಸ್ಯೈವ ವ್ಯವಹಾರಸ್ಯ ಹಾನೋಪಾದಾನಲಕ್ಷಣಸ್ಯಾನುಸಂಧಾನೇನೈವ
ಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾಜ್ಞಾನಕ್ಷಣಾನಾಂ ಪರಸ್ಪರಭೇದೇನಾನುಸಂಧಾನಶೂನ್ಯತ್ವಾತ್
ತದನುಸಂಧಾನಾಭಾವೇ ಕಸ್ಯಚಿದಪಿ ವ್ಯವಹಾರಾನುಪಪತ್ತೇಃ ಕರ್ತಾ
ಭೋಕ್ತಾನುಸಂಧಾತಾ ಯಃ ಸ ಆತ್ಮೇತಿ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪ್ಯತೇ .

ಮೋಕ್ಷದಶಾಯಾಂ ತು

ಸಕಲಗ್ರಾಹ್ಯಗ್ರಾಹಕಲಕ್ಷಣವ್ಯವಹಾರಾಭಾವಾಚ್ಚೈತನ್ಯಮಾತ್ರಮೇವ
ತಸ್ಯಾವಶಿಷ್ಯತೇ ತಚ್ಚೈತನ್ಯಂ ಚಿತಿಮಾತ್ರತ್ವೇನೈವೋಪಪದ್ಯತೇ
ನ ಪುನರಾತ್ಮಸಂವೇದನೇನ . ಯಸ್ಮಾದ್ವಿಷಯಗ್ರಹಣಸಮರ್ಥನಮೇವ
ಚಿತೇ ರೂಪಂ ನಾತ್ಮಗ್ರಾಹಕತ್ವಂ . ತಥಾಹಿ — ಅರ್ಥಶ್ಚಿತ್ಯಾ
ಗೃಹ್ಯಮಾಣೋಽಯಮಿತಿ ಗೃಹ್ಯತೇ ಸ್ವರೂಪಂ ಗೃಹ್ಯಮಾಣಮಹಮಿತಿ
ನ ಪುನರ್ಯುಗಪದ್ಯಹಿರ್ಮುಖತಾಽಂತರ್ಮುಖತಾಲಕ್ಷಣವ್ಯಾಪಾರದ್ವಯಂ
ಪರಸ್ಪರವಿರುದ್ಧಂ ಕರ್ತುಂ ಶಕ್ಯಂ . ಅತ ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಸಮಯೇ ವ್ಯಾಪಾರದ್ವಯಸ್ಯ
ಕರ್ತುಮಶಕ್ಯತ್ವಾಚ್ಚಿದ್ರೂಪತಯೈವಾವಶಿಷ್ಯತೇ . ಅತೋ ಮೋಕ್ಷಾವಸ್ಥಾಯಾಂ
ನಿವೃತ್ತಾಧಿಕಾರೇಷು ಗುಣೇಷು ಚಿನ್ಮಾತ್ರರೂಪ ಏವಾತ್ಮಾವತಿಷ್ಠತ್ ಇತ್ಯೇವ
ಯುಕ್ತಂ .

ಸಂಸಾರದಶಾಯಾಂ ತು ಏವಂಭೂತಸ್ಯೈವ ಕರ್ತೃತ್ವಂ

ಭೋಕ್ತೃತ್ವಮನುಸಂಧಾತ್ಯತ್ವಂ ಚ ಸರ್ವಮುಪಪದ್ಯತೇ .

ತಥಾಹಿ — ಯೋಽಯಂ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾ ಸಹಾನಾದಿರ್ನೈಸರ್ಗಿಕೋಽಸ್ಯ

ಭೋಗ್ಯಭೋಕ್ತೃತ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಬಂಧೋಽವಿವೇಕಖ್ಯಾತಿಮೂಲಃ . ಅಸ್ಮಿನ್ ಸತಿ
ಪುರುಷಾರ್ಥಕರ್ತವ್ಯತಾರೂಪಶಕ್ತಿದ್ವಯಸದ್ಭಾವೇ ಯಾ ಮಹದಾದಿಭಾವೇನ
ಪರಿಣತಿಸ್ತಸ್ಯಾಂ ಸಂಯೋಗೇ ಸತಿ ಯದಾತ್ಮನೋಽಧಿಷ್ಠಾತ್ಯತ್ವಂ

ಚಿಚ್ಛಾಯಾಸಮರ್ಪಣಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಬುದ್ಧಿಸತ್ತ್ವಸ್ಯ ಚ

ಸಂಕ್ರಾಂತಚಿಚ್ಛಾಯಾಗ್ರಹಣಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಚಿದವಷ್ಟಬ್ಧಾಯಾಶ್ಚ ಬುದ್ಧೇರ್ಯೋಽಯಂ

ಕರ್ತೃತ್ವಭೋಕ್ತೃತ್ವಾದ್ಯವಸಾಯಸ್ತತ ಏವ ಸರ್ವಸ್ಯಾನುಸಂಧಾನಪೂರ್ವಕಸ್ಯ

ವ್ಯವಹಾರಸ್ಯ ನಿಷ್ಪತ್ತೇಃ ಕಿಮನೈಃ ಫಲ್ಲಭಿಃ ಕಲ್ಪನಾಜಲ್ಪೈಃ .

ಯದಿ ಪುನರೇವಂಭೂತಮಾರ್ಗವ್ಯತಿರೇಕೇಣ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಮಾತ್ಮನಃ

ಕರ್ತೃತ್ವಾದ್ಯಂಗೀಕ್ರಿಯೇತ ತದಾಸ್ಯ ಪರಿಣಾಮಿತ್ವಪ್ರಸಂಗಃ .
 ಪರಿಣಾಮಿತ್ವಾಚ್ಚಾನಿತ್ಯತ್ವೇ ತಸ್ಯಾಽಽತ್ಯತ್ವಮೇವ ನ ಸ್ಯಾತ್ . ಯಥಾ
 ಹ್ಯೇಕಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಸಮಯೇ ಏಕೇನೈಕರೂಪೇಣ ನ ಪರಸ್ಪರವಿರುದ್ಧಾವಸ್ಥಾನುಭವಃ
 ಸಂಭವತಿ . ತಥಾಹಿ — ಯಸ್ಯಾಮವಸ್ಥಾಯಾಮಾತ್ಮಸಮವೇತೇ ಸುಖೇ
 ಸಮುತ್ಪನ್ನೇ

ತಸ್ಯಾನುಭವಿತ್ಯತ್ವಂ ನ ತಸ್ಯಾಮೇವಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ದುಃಖಾನುಭವಿತ್ಯತ್ವಂ .
 ಅತೋಽವಸ್ಥಾನಾನಾತ್ವಾತ್ ತದಭಿನ್ನಸ್ಯಾವಸ್ಥಾವತೋ ನಾನಾತ್ವಂ . ನಾನಾತ್ವಾಚ್ಚ
 ಪರಿಣಾಮಿತ್ವಾನ್ನಾತ್ಯತ್ವಂ . ನಾಪಿ ನಿತ್ಯತ್ವಂ . ಅತ ಏವ ಶಾಂತಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಭಿಃ
 ಸಾಂಖ್ಯೈರಾತ್ಮನಃ ಸದೈವ ಸಂಸಾರದಶಾಯಾಂ ಮೋಕ್ಷದಶಾಯಾಂ ಚೈಕಂ
 ರೂಪಮಂಗೀಕ್ರಿಯತೇ .

ಯೇ ತು ವೇದಾಂತವಾದಿನಶ್ಚಿದಾನಂದಮಯತ್ವಮಾತ್ಮನೋ ಮೋಕ್ಷಂ
 ಮನ್ಯಂತೇ ತೇಷಾಂ ನ ಯುಕ್ತಃ ಪಕ್ಷಃ . ತಥಾಹಿ — ಆನಂದಸ್ಯ
 ಸುಖಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ ಸುಖಸ್ಯ ಚ ಸದೈವ ಸಂವೇದ್ಯಮಾನತಯೈವ
 ಪ್ರತಿಭಾಸಾತ್ ಸಂವೇದ್ಯಮಾನತ್ವಂ ಚ ಸಂವೇದನವ್ಯತಿರೇಕೇಣಾನುಪಪನ್ನಮಿತಿ
 ಸಂಬೇದ್ಯಸಂವೇದನಯೋರ್ಧ್ವಯೋರಭ್ಯುಪಗಮಾದದ್ವೈತಹಾನಿಃ . ಅಥ
 ಸುಖಾತ್ಮಕತ್ವಮೇವ ತಸ್ಯೋಚ್ಛೇತ ತದ್ವಿರುದ್ಧಧರ್ಮಾಧ್ಯಾಸಾದನುಪಪನ್ನಂ . ನ
 ಹಿ ಸಂವೇದನಂ ಸಂವೇದ್ಯಂ ಚೈಕಂ ಭವಿತುಮರ್ಹತಿತಿ .

ಕಿಂಚಾದ್ವೈತವಾದಿಭಿಃ ಕರ್ಮಾತ್ಮಪರಮಾತ್ಮಭೇದೇನಾತ್ಮಾ ದ್ವಿವಿಧಃ
 ಸ್ವೀಕೃತಃ . ಇತ್ಯಂ ಚ ತತ್ರ ಯೇನೈವ ರೂಪೇಣ ಸುಖದುಃಖಭೋಜಕತ್ವಂ
 ಕರ್ಮಾತ್ಮನಸ್ತೇನೈವ ರೂಪೇಣ ಯದಿ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಸ್ಯಾತ್ತದಾ ಕರ್ಮಾತ್ಮವತ್
 ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಪರಿಣಾಮಿತ್ವಮವಿದ್ಯಾಸ್ವಭಾವತ್ವಂ ಚ ಸ್ಯಾತ್ . ಅಥ ನ ತಸ್ಯ
 ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭೋಜಕತ್ವಂ ಕಿಂತು ತದುಪಥೌಕಿತಮುದಾಸೀನತಯಾಽಧಿಷ್ಠಾತ್ಯತ್ವೇನ
 ಸ್ವೀಕರೋತಿ ತದಾಸ್ಮದ್ಧರ್ಶನಾನುಪ್ರವೇಶಃ . ಆನಂದರೂಪತಾ ಚ ಪೂರ್ವಮೇವ
 ನಿರಾಕೃತಾ .

ಕಿಂಚಾವಿದ್ಯಾಸ್ವಭಾವತ್ವೇ ನಿಃಸ್ವಭಾವತ್ವಾತ್ ಕರ್ಮಾತ್ಮನಾಂ ಕಃ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧಿಕಾರೀ .
 ನ ತಾವನ್ನಿತ್ಯನಿರ್ಮುಕ್ತತ್ವಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮಾ . ನಾವ್ಯವಿದ್ಯಾ ಸ್ವಭಾವತ್ವಾತ್
 ಕರ್ಮಾತ್ಮಾ .

ತತಶ್ಚ ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರವೈಯರ್ಥ್ಯಪ್ರಸಂಗಃ . ಅವಿದ್ಯಾಮಯತ್ವೇ ಚ
 ಜಗತೋಽಜ್ಞೇಕ್ರಿಯಮಾಣೇ ಕಸ್ಯಾವಿದ್ಯೇತಿ ವಿಚಾರ್ಯತೇ . ನ ತಾವತ್
 ಪರಮಾತ್ಮನೋ

ನಿತ್ಯಮುಕ್ತತ್ವಾದ್ವಿದ್ಯಾರೂಪತ್ವಾಚ್ಚ . ಕರ್ಮಾತ್ಮನೋಽಪಿ ಪರಮಾರ್ಥತೋ
 ನಿಃಸ್ವಭಾವತಯಾ ಶಶವಿಷಾಣಪ್ರಖ್ಯತ್ವೇ ಕಥಮವಿದ್ಯಾಸಂಬಂಧಃ .

ಅಥೋಚ್ಯತೇ ನಮ . ಏತದೇವಾವಿದ್ಯಾಯಾ ಅವಿದ್ಯಾತ್ವಂ ಯದವಿಚಾರಣೀಯತ್ವಂ

ಯೈವ ಹಿ ವಿಚಾರೇಣ ದಿನಕರಸ್ಪೃಷ್ಟನೀಹಾರವದ್ವಿಮಲಮುಪಯಾತಿ
ಸಾಽವಿದ್ಯೇತ್ಯುಚ್ಯತೇ . ಮೈವಂ . ಯದ್ವಸ್ತು ಕಿಂಚಿತ್ ಕಾರ್ಯಂ ಕರೋತಿ
ತದವಶ್ಯಂ ಕುತಶ್ಚಿದ್ಭಿನ್ನಮಭಿನ್ನಂ ವಾ ವಕ್ತವ್ಯಂ . ಅವಿದ್ಯಾಯಾಶ್ಚ
ಸಂಸಾರಲಕ್ಷಣಕಾರ್ಯಕರ್ತೃತ್ವಮವಶ್ಯಮಂಗೀಕರ್ತವ್ಯಂ . ತಸ್ಮಿನ್
ಸತ್ಯಪಿ ಯದ್ಯನಿರ್ವಾಚ್ಯತ್ವಮುಚ್ಯತೇ ತದಾ ಕಸ್ಯಚಿದಪಿ ವಾಚ್ಯತ್ವಂ ನ ಸ್ಯಾತ್
ಬ್ರಹ್ಮಣೋಽಪ್ಯವಾಚ್ಯತ್ವಪ್ರಸಕ್ತಃ . ತಸ್ಮಾದಧಿಷ್ಠಾತ್ವತಾರೂಪವ್ಯತಿರೇಕೇಣ
ನಾನ್ಯದಾತ್ಮನೋ ರೂಪಮುಪಪದ್ಯತೇ . ಅಧಿಷ್ಠಾತ್ವತ್ವಂ ಚ ಚಿದ್ರೂಪತ್ವಮೇವ
ತದ್ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಸ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಕಸ್ಯಚಿತ್ ಪ್ರಮಾಣಾನುಪಪತ್ತೇಃ .

ಯೈರಪಿ ನೈಯಾಯಿಕಾದಿಭಿರಾತ್ಮಾ ಚೇತನಾಯೋಗಾಚ್ಚೇತನ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ
ಚೇತನಾಪಿ

ತಸ್ಯ ಮನಃಸಂಯೋಗಜಾ . ತಥಾಹಿ — ಇಚ್ಛಾಜ್ಞಾನಪ್ರಯತ್ನಾದಯೋ
ಯೇ ಗುಣಾಸ್ತಸ್ಯ ವ್ಯವಹಾರದಶಾಯಾಮಾತ್ಮಮನಃಸಂಯೋಗಾದುತ್ತದ್ಯಂತೇ
ತೈರೇವ ಚ ಗುಣೈಃ ಸ್ವಯಂ ಜ್ಞಾತಾ ಕರ್ತಾ ಭೋಕ್ತೇತಿ ವ್ಯಪದಿಶ್ಯತೇ .
ಮೋಕ್ಷದಶಾಯಾಂ ತು ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನನಿವೃತ್ತೌ ತನ್ಮೂಲಾನಾಂ ದೋಷಾಣಾಮಪಿ
ನಿವೃತ್ತಿಃ . ತೇಷಾಂ ಬುದ್ಧ್ಯಾದೀನಾಂ ವಿಶೇಷಗುಣಾನಾಮತ್ಯಂತೋಚ್ಛಿತ್ತಿಃ
ಸ್ವರೂಪಮಾತ್ರಪ್ರತಿಷ್ಠತ್ವಮಾತ್ಮನೋಽಜ್ಞೇಕೃತಂ ತೇಷಾಮಯುಕ್ತಃ ಪಕ್ಷಃ .
ಯತಸ್ತಸ್ಯಾಂ ದಶಾಯಾಂ ನಿತ್ಯತ್ವವ್ಯಾಪಕತ್ವಾದಯೋ ಗುಣಾ ಆಕಾಶಾದೀನಾಮಪಿ
ಸಂತಿ . ಅತಸ್ತದ್ವೈಲಕ್ಷಣೈನಾತ್ಮನಶ್ಚಿದ್ರೂಪತ್ವಮವಶ್ಯಮಂಗೀಕಾರ್ಯಂ .
ಆತ್ಮತ್ವವಿಲಕ್ಷಣಜಾತಿಯೋಗ ಇತಿ ಚೇನ್ನ . ಸರ್ವಸ್ಯೈವ ತಜ್ಞಾತಿಯೋಗಃ
ಸಂಭವತಿ . ಅತೋ ಜಾತಿಭ್ಯೋ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಮಾತ್ಮನೋಽವಶ್ಯಮಂಗೀಕರ್ತವ್ಯಂ .
ತಸ್ಯಾಧಿಷ್ಠಾತ್ವತ್ವಂ ಚಿದ್ರೂಪತಯೈವ ಘಟತೇ ನಾನ್ಯಥಾ .
ಯೈರಪಿ ಮೀಮಾಂಸಕೈಃ ಕರ್ಮಕರ್ತೃರೂಪ ಆತ್ಮಾಜ್ಞೇಕ್ರಿಯತೇ ತೇಷಾಮಪಿ
ನ ಯುಕ್ತಃ ಪಕ್ಷಃ . ತಥಾಹಿ — ಅಹಂಪ್ರತ್ಯಯಗ್ರಾಹ್ಯ ಆತ್ಮೇತಿ ತೇಷಾಂ
ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ . ಅಹಂಪ್ರತ್ಯಯೇ ಚ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಕರ್ಮತ್ವಂ ಚಾತ್ಮನ ಏವ . ನ
ಚೈತದ್ವಿರುದ್ಧತ್ವಾದುಪಪದ್ಯತೇ . ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಪ್ರಮಾತೃತ್ವಂ ಕರ್ಮತ್ವಂ
ಚ ಪ್ರಮೇಯತ್ವಂ . ನ ಚೈತದ್ವಿರುದ್ಧಧರ್ಮಾಧ್ಯಾಸೋ ಯುಗಪದೇಕಸ್ಯ ಘಟತೇ .
ಯದ್ವಿರುದ್ಧಧರ್ಮಾಧ್ಯಸ್ತಂ ನ ತದೇಕಂ ಯಥಾ ಭಾವಾಭಾವೌ . ವಿರುದ್ಧೇ ಚ
ಕರ್ತೃತ್ವಕರ್ಮತ್ವೇ . ಅಥೋಚ್ಯತೇ — ನ ಕರ್ತೃತ್ವಕರ್ಮತ್ವಯೋರ್ವಿರೋಧಃ
ಕಿಂತು ಕರ್ತೃತ್ವಕರಣತ್ವಯೋಃ . ನೈತದ್ಯುಕ್ತಂ . ವಿರುದ್ಧಧರ್ಮಾಧ್ಯಾಸಸ್ಯ

ತುಲ್ಯತ್ವಾತ್ ಕರ್ತೃತ್ವಕರ್ಮತ್ವಯೋರೇವ ವಿರೋಧೋ ನ ಕರ್ತೃತ್ವಕರ್ಮತ್ವಯೋಃ .
ತಸ್ಮಾದಹಂಪ್ರತ್ಯಯಗ್ರಾಹ್ಯತ್ವಂಪರಿಹೃತ್ಯಾತ್ಮನೋಽಧಿಷ್ಠಾತ್ವತ್ವಮೇವೋಪಪನ್ನಂ .
ತಚ್ಚ ಚೇತನತ್ವಮೇವ .

ಯೈರಪಿ ದ್ರವ್ಯಭೋಧಪರ್ಯಾಯಭೇದೇನಾತ್ಮನೋಽವ್ಯಾಪಕಸ್ಯ ಶರೀರಪರಿಮಾಣಸ್ಯ
ಪರಿಣಾಮಿತ್ವಮಿಷ್ಯತೇ ತೇಷಾಮುತ್ಥಾನಪರಾಹತ ಏವ ಪಕ್ಷಃ . ಪರಿಣಾಮಿತ್ವೇ
ಚಿದ್ರೂಪತಾಹಾನಿಃ . ಚಿದ್ರೂಪತಾಸಭಾವೇ ಕಿಮಾತ್ಮನ ಆತ್ಮತ್ವಂ . ತಸ್ಮಾದಾತ್ಮನ
ಆತ್ಮತ್ವಮಿಚ್ಛತಾ ಚಿದ್ರೂಪತ್ವಮೇವಾಂಗೀಕರ್ತವ್ಯಂ . ತಚ್ಚಾಧಿಷ್ಠಾತ್ವತ್ವಮೇವ

ಕೇಚಿತ್ ಕರ್ತೃರೂಪಮೇವಾತ್ಮಾನಮಿಚ್ಛಂತಿ . ತಥಾಹಿ — ವಿಷಯಸಾನ್ನಿಧ್ಯೇ ಯಾ
ಜ್ಞಾನಲಕ್ಷಣಾ ಕ್ರಿಯಾ ಸಮುತ್ಪನ್ನಾ ತಸ್ಯಾ ವಿಷಯಸಂವಿತ್ತಿಃ ಫಲಂ . ತಸ್ಯಾಂ
ಚ ಫಲರೂಪಾಯಾಂ ಸಂವಿತ್ತೌ ಸ್ವರೂಪಂ ಪ್ರಕಾಶರೂಪತಯಾ ಪ್ರತಿಭಾಸತೇ .
ವಿಷಯಶ್ಚ ಗ್ರಾಹ್ಯತಯಾ . ಆತ್ಮಾ ಚ ಗ್ರಾಹಕತಯಾ . ಘಟಮಹಂ
ಜಾನಾಮೀತ್ಯಾಕಾರೇಣ ತಸ್ಯಾಃ ಸಮುತ್ಪತ್ತೇಃ . ಕ್ರಿಯಾಯಾಶ್ಚ ಕಾರಣಂ ಕರ್ತೇವ
ಭವತೀತ್ಯತಃ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಭೋಕ್ತೃತ್ವಂ ಚಾತ್ಮನೋ ರೂಪಮಿತಿ . ತದನುಪಪನ್ನಂ .
ಯಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಾಸಾಂ ಸಂವಿತ್ತೀನಾಂ ಸ ಕಿಂ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಯುಗಪತ್ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ ಕ್ರಮೇಣ
ವಾ . ಯುಗಪತ್ ಕರ್ತೃತ್ವೇ ಕ್ಷಣಾಂತರೇ ತಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ . ಅಥ
ಕ್ರಮೇಣ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ತದೈಕರೂಪಸ್ಯ ನ ಘಟತೇ . ಏಕೇನ ರೂಪೇಣ ಚೇತ್ತಸ್ಯ
ಕರ್ತೃತ್ವಂ ತದೈಕಸ್ಯ ಸದೈವ ಸನ್ನಿಹಿತತ್ವಾತ್ ಸರ್ವಂ ಫಲಮೇಕರೂಪಂ
ಸ್ಯಾತ್ . ಅಥ ನಾನಾರೂಪತಯಾ ತಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವಂ . ತದಾ ಪರಿಣಾಮಿತ್ವಂ .
ಪರಿಣಾಮಿತ್ವಾಚ್ಚ ನ ಚಿದ್ರೂಪತ್ವಂ . ಅತಶ್ಚಿದ್ರೂಪತ್ವಮಾತ್ಮನ ಇಚ್ಛದ್ಭಿರ್ನ
ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರ್ತೃತ್ವಮಂಗೀಕರ್ತವ್ಯಂ . ಯಾದೃಶಮಸ್ಮಾಭಿಃ ಕರ್ತೃತ್ವಮಾತ್ಮನಃ
ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ ಕೂಟಸ್ಥಸ್ಯ ನಿತ್ಯಸ್ಯ ಚಿದ್ರೂಪಸ್ಯ ತದೇವೋಪಪನ್ನಂ .
ಏತೇನ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಸ್ಯಾತ್ಮನೋ ವಿಷಯಸಂವಿತ್ತಿದ್ವಾರೇಣ ಗ್ರಾಹಕತ್ವಮಭಿವ್ಯಜ್ಯತ
ಇತಿ ಯೇ ವದಂತಿ ತೇಽಪಿ ಅನೇನೈವ ನಿರಾಕೃತಾಃ .

ಕೇಚಿದ್ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕತ್ವೇನಾತ್ಮನಶ್ಚಿನ್ಮಯತ್ವಮಿಚ್ಛಂತಿ . ತ ಆಹುಃ
— ನ ವಿಮರ್ಶವೃತ್ತಿರೇಕೇಣ ಚಿದ್ರೂಪತ್ವಮಾತ್ಮನೋ ನಿರೂಪಯಿತುಂ

ಶಕ್ಯಂ . ಜಡಾದ್ವೈ ಲಕ್ಷಣ್ಯಮೇವ ಚಿದ್ರೂಪತ್ವಮುಚ್ಯತೇ . ತಚ್ಚ
ವಿಮರ್ಶವೃತ್ತಿರೇಕೇಣ ನಿರೂಪ್ಯಮಾಣಂ ನಾನ್ಯಧಾಸವತಿಷ್ಠತೇ . —

ತದನುಪಪನ್ನಂ . ಇದಮಿತ್ಥಮೇವ ರೂಪಮಿತಿ ಯೋ ವಿಚಾರಃ ಸಃ ವಿಮರ್ಶ
ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ . ಸ ಚಾಸ್ಮಿತಾವೃತ್ತಿರೇಕೇಣ ನೋತ್ಥಾನಮೇವ ಲಭತೇ . ತಥಾಹಿ —
ಆತ್ಮನ್ಯುಪಜಾಯಮಾನೋ ವಿಮರ್ಶೋಽಹಮೇವಂಭೂತ ಇತ್ಯನೇನಾಽಽಕಾರೇಣ
ಸಂವೇದ್ಯತೇ .

ತತಶ್ಚಾಹಂಶಬ್ದಸಂಭಿನ್ನಸ್ಯಾತ್ಕಲಕ್ಷಣಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯ ತತ್ರ ಸ್ಪುರಣಾನ್
ತತ್ರ ವಿಕಲ್ಪಸ್ವರೂಪತಾಽತಿಕ್ರಮಃ . ವಿಕಲ್ಪಶ್ಚಾಧ್ಯವಸಾಯಾತ್ಮಾ
ಬುದ್ಧಿಧರ್ಮೋ ನ ಚಿದ್ಧರ್ಮಃ . ಕೂಟಸ್ಥನಿತ್ಯತ್ವೇನ ಚಿತೇಃ
ಸದೈಕರೂಪತ್ವಾನ್ನಿತ್ಯತ್ವಾನ್ನಾಹಂಕಾರಾನುಪ್ರವೇಶಃ . ತದನೇನ
ಸವಿಮರ್ಶತ್ವಮಾತ್ಮನಃ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಾ ಬುದ್ಧಿರೇವಾತ್ಮತ್ವೇನ ಭ್ರಾಂತ್ಯಾ
ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾ ನ ಪ್ರಕಾಶಾತ್ಮನಃ ಪರಸ್ಯ ಪುರುಷಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಮವಗತಮಿತಿ .
ಇತ್ಥಂ ಸರ್ವೇಷ್ಟೇವ ದರ್ಶನೇಷ್ಟಧಿಷ್ಠಾತ್ಯತ್ವಂ ವಿಹಾಯ ನಾನ್ಯದಾತ್ಮನೋ
ರೂಪಮುಪಪದ್ಯತೇ . ಅಧಿಷ್ಠಾತ್ಯತ್ವಂ ಚ ಚಿದ್ರೂಪತ್ವಂ . ತಚ್ಚ
ಜಡಾದ್ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಮೇವ . ಚಿದ್ರೂಪತಯಾ ಯದಧಿತಿಷ್ಠತಿ ತದೇವ ಭೋಗ್ಯತಾಂ
ನಯತಿ . ಯಚ್ಚ ಚೇತನಾಧಿಷ್ಠಿತಂ ತದೇವ ಸಕಲವ್ಯಾಪಾರಯೋಗ್ಯಂ ಭವತಿ .
ಏವಂ ಚ ಸತಿ ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರನಿವೃತ್ತೌ ಯದಾತ್ಮನಃ
ಕೈವಲ್ಯಮಸ್ಮಾಭಿರುಕ್ತಂ ತದ್ವಿಹಾಯ ದರ್ಶನಾಂತರಾಣಾಂ ನಾನ್ಯಾ ಗತಿಃ .
ತಸ್ಮಾದಿದಮೇವ ಯುಕ್ತಮುಕ್ತಂ ವೃತ್ತಿಸಾರೂಪ್ಯಪರಿಹಾರೇಣ ಸ್ವರೂಪೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ
ಚಿತಿಶಕ್ತೇಃ ಕೈವಲ್ಯಂ .]
ಸರ್ವೇ ಯಸ್ಯ ವಶಾಃ ಪ್ರತಾಪವಸತೇಃ ಪಾದಾಂತನೇವಾನತಿಪ್ರಭೃಶ್ಯನ್ಮುಕುಟೇಷು
ಮೂರ್ಧಸು ದಧತ್ಯಾಜ್ಞಾಂ ಧರಿತ್ರೀಭೃತಃ .
ಯದ್ವಕ್ತ್ರಾಂಬುಜಮಾಪ್ಯ ಗರ್ವಮಸಮಂ ವಾಗ್ಗೇವತಾ ಸಂಶ್ರಿತಾ ಸ ಶ್ರೀಭೋಜಪತಿಃ
ಘಣಾಧಿಪತಿಕೃತ್ಸೂತ್ರೇಷು ವೃತ್ತಿಂ ವ್ಯಧಾತ್ ..
ಇತಿ ಶ್ರೀಧಾರೇಶ್ವರಭೋಜದೇವವಿರಚಿತಾಯಾಂ ರಾಜಮಾರ್ತಂಡಾಭಿಧಾಯಾಂ
ಪಾತಂಜಲವೃತ್ತೌ ಕೈವಲ್ಯಪಾದಶ್ಚತುರ್ಥಃ .
ಸಮಾಪ್ತಶ್ಚಾಯಂ ಗ್ರಂಥಃ .
.. ಓಂ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ..
ಅಥ ಪಾತಂಜಲಯೋಗಸೂತ್ರಾಣಿ .
ಅಥ ಸಮಾಧಿಪಾದಃ .. 1..
ಅಥ ಯೋಗಾನುಶಾಸನಂ .. ಸಮಾಧಿ 1..
ಯೋಗಶ್ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿನಿರೋಧಃ .. ಸಮಾಧಿ 2..
ತದಾ ದ್ರಷ್ಟುಃ ಸ್ವರೂಪೇಽವಸ್ಥಾನಂ .. ಸಮಾಧಿ 3..
ವೃತ್ತಿಸಾರೂಪ್ಯಮಿತರತ್ರ .. ಸಮಾಧಿ 4..
ವೃತ್ತಯಃ ಪಂಚತಯಃ ಕ್ಲಿಷ್ಟಾಕ್ಲಿಷ್ಟಾಃ .. ಸಮಾಧಿ 5..
ಪ್ರಮಾಣವಿಪರ್ಯಯವಿಕಲ್ಪನಿದ್ರಾಸ್ಮೃತಯಃ .. ಸಮಾಧಿ 6..
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನಾಗಮಾಃ ಪ್ರಮಾಣಾನಿ .. ಸಮಾಧಿ 7..
ವಿಪರ್ಯಯೋ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನಮತದ್ರೂಪಪ್ರತಿಷ್ಠಂ .. ಸಮಾಧಿ 8..

- ಶಬ್ದಜ್ಞಾನಾನುಪಾತೀ ವಸ್ತುಶೂನ್ಯೋ ವಿಕಲ್ಪಃ .. ಸಮಾಧಿ 9..
 ಅಭಾವಪ್ರತ್ಯಯಾಲಂಬನಾ ವೃತ್ತಿರ್ನಿದ್ರಾ .. ಸಮಾಧಿ 10..
 ಅನುಭೂತವಿಷಯಾಸಂಪ್ರಮೋಷಃ ಸ್ಮೃತಿಃ .. ಸಮಾಧಿ 11..
 ಅಭ್ಯಾಸವೈರಾಗ್ಯಾಭ್ಯಾಂ ತನ್ನಿರೋಧಃ .. ಸಮಾಧಿ 12..
 ತತ್ರ ಸ್ಥಿತೌ ಯತ್ನೋಽಭ್ಯಾಸಃ .. ಸಮಾಧಿ 13..
 ಸ ತು ದೀರ್ಘಕಾಲಾದರನ್ನೈರಂತರ್ಯಸತ್ಕಾರಾಸೇವಿತೋ ದೃಢಭೂಮಿಃ .. ಸಮಾಧಿ
 14..
 ದೃಷ್ಟಾನ್ಮುಶ್ರವಿಕವಿಷಯವಿತ್ಯಷ್ಟಸ್ಯ ವಶೀಕಾರಸಂಜ್ಞಾ ವೈರಾಗ್ಯಂ .. ಸಮಾಧಿ 15..
 ತತ್ತರಂ ಪುರುಷಖ್ಯಾತೇರ್ಗುಣವೈತ್ಯಷ್ಟಂ .. ಸಮಾಧಿ 16..
 ವಿತರ್ಕವಿಚಾರಾನಂದಾಸ್ಥಿತಾರೂಪಾನುಗಮಾತ್ಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಃ .. ಸಮಾಧಿ 17..
 ವಿರಾಮಪ್ರತ್ಯಯಾಭ್ಯಾಸಪೂರ್ವಃ ಸಂಸ್ಕಾರಶೇಷೋಽನ್ಯಃ .. ಸಮಾಧಿ 18..
 ಭವಪ್ರತ್ಯಯೋ ವಿದೇಹಪ್ರಕೃತಿಲಯಾನಾಂ .. ಸಮಾಧಿ 19..
 ಶ್ರದ್ಧಾವೀರ್ಯಸ್ಮೃತಿಸಮಾಧಿಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕ ಇತರೇಷಾಂ .. ಸಮಾಧಿ 20..
 ತೀವ್ರಸಂವೇಗಾನಾಮಾಸನ್ನಃ .. ಸಮಾಧಿ 21..
 ಮೃದುಮಧ್ಯಾಧಿಮಾತ್ರತ್ವಾತ್ತತೋಽಪಿ ವಿಶೇಷಃ .. ಸಮಾಧಿ 22..
 ಈಶ್ವರಪ್ರಣಿಧಾನಾದ್ವಾ .. ಸಮಾಧಿ 23..
 ಕ್ಲೇಶಕರ್ಮವಿಪಾಕಾಶಯೈರಪರಾಮೃಷ್ಟಃ ಪುರುಷವಿಶೇಷ ಈಶ್ವರಃ .. ಸಮಾಧಿ 24..
 ತತ್ರ ನಿರತಿಶಯಂ ಸಾರ್ವಜ್ಞ್ಯಭೀಜಂ .. ಸಮಾಧಿ 25..
 ಸ ಪೂರ್ವೇಷಾಮಪಿ ಗುರುಃ ಕಾಲೇನಾನವಚ್ಛೇದಾತ್ .. ಸಮಾಧಿ 26..
 ತಸ್ಯ ವಾಚಕಃ ಪ್ರಣವಃ .. ಸಮಾಧಿ 27..
 ತಜ್ಜಪಸ್ತದರ್ಥಭಾವನಂ .. ಸಮಾಧಿ 28..
 ತತಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇತನಾಽಧಿಗಮೋಽಪ್ಯಂತರಾಯಾಭಾವಶ್ಚ .. ಸಮಾಧಿ 29..
 ವ್ಯಾಧಿಸ್ಥಾನಸಂಶಯಪ್ರಮಾದಾಲಸ್ಯಾವಿರತಿಭ್ರಾಂತಿದರ್ಶನಾಲಭ್ಯಭೂಮಿಕತ್ವಾನವಸ್ಥಿತತ್ವಾನ್
 ಚಿತ್ತವಿಕ್ಷೇಪಾಸ್ತೇಽನ್ತರಾಯಾಃ .. ಸಮಾಧಿ 30..
 ದುಃಖದೌರ್ಮನಸ್ಯಾಂಗಮೇಜಯತ್ವಶ್ಚಾಸಪ್ರಶ್ಚಾಸಾ ವಿಕ್ಷೇಪಸಹಭುವಃ .. ಸಮಾಧಿ
 31..
 ತತ್ತ್ವತಿಷೇಧಾರ್ಥಮೇಕತತ್ತ್ವಾಭ್ಯಾಸಃ .. ಸಮಾಧಿ 32..
 ಮೈತ್ರಿಕರುಣಾಮುದಿತೋಪೇಕ್ಷಾಣಾಂ ಸುಖದುಃಖಪುಣ್ಯಾಪುಣ್ಯವಿಷಯಾನಾಂ
 ಭಾವನಾತಶ್ಚಿತ್ತಪ್ರಸಾದನಂ
 .. ಸಮಾಧಿ 33..
 ಪ್ರಚ್ಛೇದನವಿಧಾರಣಾಭ್ಯಾಂ ವಾ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ .. ಸಮಾಧಿ 34..

- ವಿಷಯವತೀ ವಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿರುತ್ಪನ್ನಾ ಸ್ಥಿತಿನಿಬಂಧಿನೀ .. ಸಮಾಧಿ 35..
- ವಿಶೋಕಾ ವಾ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತೀ .. ಸಮಾಧಿ 36..
- ವೀತರಾಗವಿಷಯಂ ವಾ ಚಿತ್ತಂ .. ಸಮಾಧಿ 37..
- ಸ್ವಪ್ನನಿದ್ರಾಜ್ಞಾನಾಲಂಬನಂ ವಾ .. ಸಮಾಧಿ 38..
- ಯಥಾಭಿಮತಧ್ಯಾನಾದ್ವಾ .. ಸಮಾಧಿ 39..
- ಪರಮಾಣುಪರಮಮಹತ್ತ್ವಾಂತೋಽಸ್ಯ ವಶೀಕಾರಃ .. ಸಮಾಧಿ 40..
- ಕ್ಷೀಣವೃತ್ತೇರಭಿಜಾತಸ್ಯೇವ ಮಣೇರ್ಗ್ರಹೀತ್ಯಗ್ರಹಣಗ್ರಾಹ್ಯೇಷು
ತತ್ತ್ವ ತದಂಜನತಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಃ .. ಸಮಾಧಿ 41..
- ಶಬ್ದಾರ್ಥಜ್ಞಾನವಿಕಲ್ಪೈಃ ಸಂಕೀರ್ಣಾ ಸವಿತರ್ಕಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಃ .. ಸಮಾಧಿ 42..
- ಸ್ಮೃತಿಪರಿಶುದ್ಧಾ ಸ್ವರೂಪಶೂನ್ಯೇವಾರ್ಥಮಾತ್ರನಿರ್ಭಾಸಾ ನಿರ್ವಿತರ್ಕಾ ..
ಸಮಾಧಿ 43..
- ಏತಯೈವ ಸವಿಚಾರಾ ನಿರ್ವಿಚಾರಾ ಚ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಷಯಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾ .. ಸಮಾಧಿ 44..
- ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಷಯತ್ವಂ ಚಾಲಿಂಗಪರ್ಯವಸಾನಂ .. ಸಮಾಧಿ 45..
- ತಾ ಏವ ಸಬೀಜಃ ಸಮಾಧಿಃ .. ಸಮಾಧಿ 46..
- ನಿರ್ವಿಚಾರವೈಶಾರದ್ಯೇಽಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಸಾದಃ .. ಸಮಾಧಿ 47..
- ಋತಂಭರಾ ತತ್ರ ಪ್ರಜ್ಞಾ .. ಸಮಾಧಿ 48..
- ಶ್ರುತಾನುಮಾನಪ್ರಜ್ಞಾಭ್ಯಾಮನ್ಯವಿಷಯಾ ವಿಶೇಷಾರ್ಥತ್ವಾತ್ .. ಸಮಾಧಿ 49..
[ಪ್ರಜ್ಞಾಭ್ಯಾಂ ಸಾಮಾನ್ಯವಿಷಯಾ ಇತಿ ಪಾರೋಽಪಿ ದೃಶ್ಯತೇ .]
- ತಜ್ಜಃ ಸಂಸ್ಕಾರೋಽನ್ಯಸಂಸ್ಕಾರಪ್ರತಿಬಂಧೀ .. ಸಮಾಧಿ 50..
- ತಸ್ಯಾಪಿ ನಿರೋಧೇ ಸರ್ವನಿರೋಧಾನ್ನಿರ್ಬೀಜಃ ಸಮಾಧಿಃ .. ಸಮಾಧಿ 51..
- ಇತಿ ಸಮಾಧಿಪಾದಃ .. 1..
- ಅಥ ಸಾಧನಪಾದಃ .. 2..
- ತಪಃ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೇಶ್ವರಪ್ರಣಿಧಾನಾನಿ ಕ್ರಿಯಾಯೋಗಃ .. ಸಾಧನ 1..
- ಸಮಾಧಿಭಾವನಾರ್ಥಃ ಕ್ಲೇಶತನೂಕರಣಾರ್ಥಶ್ಚ .. ಸಾಧನ 2..
- ಅವಿದ್ಯಾಸ್ಮಿತಾರಾಗದ್ವೇಷಾಭಿನಿವೇಶಾಃ ಕ್ಲೇಶಾಃ .. ಸಾಧನ 3..
- ಅವಿದ್ಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರಮುತ್ತರೇಷಾಂ ಪ್ರಸುಪ್ತತನುವಿಚ್ಛಿನ್ನೋದಾರಾಣಾಂ .. ಸಾಧನ 4..
- ಅನಿತ್ಯಾಶುಚಿದುಃಖಾನಾತ್ಮಸು ನಿತ್ಯಾಶುಚಿಸುಖಾತ್ಮಖ್ಯಾತಿರವಿದ್ಯಾ .. ಸಾಧನ 5..
- ದೃಗ್ಗರ್ಶನಶಕ್ತ್ಯೋರೇಕಾತ್ಮತೇವಾಸ್ಮಿತಾ .. ಸಾಧನ 6..
- ಸುಖಾನುಶಯೀ ರಾಗಃ .. ಸಾಧನ 7..
- ದುಃಖಾನುಶಯೀ ದ್ವೇಷಃ .. ಸಾಧನ 8..
- ಸ್ವರಸವಾಹೀ ವಿದುಷೋಽಪಿ ತಥಾರೂಢೋಽಭಿನಿವೇಶಃ .. ಸಾಧನ 9..
- ತೇ ಪ್ರತಿಪ್ರಸವಹೇಯಾಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಃ .. ಸಾಧನ 10..

ಧ್ಯಾನಹೇಯಾಸ್ತದ್ವೃತ್ತಯಃ .. ಸಾಧನ 11..

ಕ್ಲೇಶಮೂಲಃ ಕರ್ಮಾಶಯೋ ದೃಷ್ಟಾದೃಷ್ಟಜನ್ಮವೇದನೀಯಃ .. ಸಾಧನ 12..

ಸತಿ ಮೂಲೇ ತದ್ವಿವಾಕೋ ಜಾತ್ಯಾಯುರ್ಭೋಗಾಃ .. ಸಾಧನ 13..

ತೇ ಹ್ಲಾದಪರಿತಾಪಫಲಾಃ ಪುಣ್ಯಾಪುಣ್ಯಹೇತುತ್ವಾತ್ .. ಸಾಧನ 14..

ಪರಿಣಾಮತಾಪಸಂಸ್ಕಾರದುಃಖೈರ್ಗುಣವೃತ್ತಿವಿರೋಧಾಚ್ಚ ದುಃಖಮೇವ ಸರ್ವಂ
ವಿವೇಕಿನಃ .. ಸಾಧನ 15..

ಹೇಯಂ ದುಃಖಮನಾಗತಂ .. ಸಾಧನ 16..

ದ್ರಷ್ಟೃ ದೃಶ್ಯಯೋಃ ಸಂಯೋಗೋ ಹೇಯಹೇತುಃ .. ಸಾಧನ 17..

ಪ್ರಕಾಶಕ್ರಿಯಾಸ್ಥಿತಿಶೀಲಂ ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮಕಂ ಭೋಗಾಪವರ್ಗಾರ್ಥಂ ದೃಶ್ಯಂ ..
ಸಾಧನ 18..

ವಿಶೇಷಾವಿಶೇಷಲಿಂಗಮಾತ್ರಾಲಿಂಗಾನಿ ಗುಣಪರ್ವಾಣಿ .. ಸಾಧನ 19..

ದ್ರಷ್ಟಾ ದೃಶಿಮಾತ್ರಃ ಶುದ್ಧೋಽಪಿ ಪ್ರತ್ಯಯಾನುಪಶ್ಯಃ .. ಸಾಧನ 20..

ತದರ್ಥ ಏವ ದೃಶ್ಯಸ್ಯಾತ್ಮಾ .. ಸಾಧನ 21.. [ತದರ್ಥಃ ಏವ]

ಕೃತಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿ ನಷ್ಟಮಪ್ಯನ್ವಂ ತದನ್ಯಸಾಧಾರಣತ್ವಾತ್ .. ಸಾಧನ 22..

ಸ್ವಸ್ವಾಮಿಶಕ್ತೋಃ ಸ್ವರೂಪೋಪಲಬ್ಧಿಹೇತುಃ ಸಂಯೋಗಃ .. ಸಾಧನ 23..

ತಸ್ಯ ಹೇತುರವಿದ್ಯಾ .. ಸಾಧನ 24..

ತದಭಾವೇ ಸಂಯೋಗಾಭಾವೋ ಹಾನಂ ತದ್ವ ಶೇಃ ಕೈವಲ್ಯಂ .. ಸಾಧನ 25..

ವಿವೇಕಖ್ಯಾತಿರವಿಷ್ಣವಾ ಹಾನೋಪಾಯಃ .. ಸಾಧನ 26..

ತಸ್ಯ ಸಪ್ತಧಾ ಪ್ರಾಂತಭೂಮೌ ಪ್ರಜ್ಞಾ .. ಸಾಧನ 27..

[ತಸ್ಯ ಸಪ್ತಧಾ ಪ್ರಾಂತಭೂಮಿಃ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಇತಿ ವಾ ಬಹುಸಮ್ಮತಃ ಸೂತ್ರಪಾಠಃ
]

ಯೋಗಾಂಗಾನುಷ್ಠಾನಾದಶುದ್ಧಿಕ್ಷಯೇ ಜ್ಞಾನದೀಪ್ತಿರಾವಿವೇಕಖ್ಯಾತೇಃ .. ಸಾಧನ
28..

ಯಮನಿಯಮಾಸನಪ್ರಾಣಾಯಾಮಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಧಾರಣಾಧ್ಯಾನಸಮಾಧಯೋಽಷ್ಟವಂಗ
.. ಸಾಧನ 29..

ಅಹಿಂಸಾಸತ್ಯಾಸ್ತೇಯಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಪರಿಗ್ರಹಾ ಯಮಾಃ .. ಸಾಧನ 30..

ಜಾತಿದೇಶಕಾಲಸಮಯಾನವಚ್ಛಿನ್ನಾಃ ಸಾರ್ವಭೌಮಾ ಮಹಾವ್ರತಂ .. ಸಾಧನ 31..

ಶೌಚಸಂತೋಷತಪಃಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೇಶ್ವರಪ್ರಣಿಧಾನಾನಿ ನಿಯಮಾಃ .. ಸಾಧನ 32..

ವಿತರ್ಕಬಾಧನೇ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭಾವನಂ .. ಸಾಧನ 33..

ವಿತರ್ಕ ಹಿಂಸಾದಯಃ ಕೃತಕಾರಿತಾನುಮೋದಿತಾ ಲೋಭಕ್ರೋಧಮೋಹಪೂರ್ವಕಾ
ಮೃದುಮಧ್ಯಾಧಿಮಾತ್ರಾ ದುಃಖಾಜ್ಞಾನಾನಂತಫಲಾ ಇತಿ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಭಾವನಂ ..
ಸಾಧನ 34..

- ಅಹಿಂಸಾಪ್ರತಿಷ್ಠಾಯಾಂ ತತ್ಸನ್ನಿಧೌ ವೈರತ್ಯಾಗಃ .. ಸಾಧನ 35..
 ಸತ್ಯಪ್ರತಿಷ್ಠಾಯಾಂ ಕ್ರಿಯಾಫಲಾಶ್ರಯತ್ವಂ .. ಸಾಧನ 36..
 ಅಸ್ತೇಯಪ್ರತಿಷ್ಠಾಯಾಂ ಸರ್ವರತ್ನೋಪಸ್ಥಾನಂ .. ಸಾಧನ 37..
 ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಪ್ರತಿಷ್ಠಾಯಾಂ ವೀರ್ಯಲಾಭಃ .. ಸಾಧನ 38..
 ಅಪರಿಗ್ರಹಸ್ಥೈರ್ಯೇ ಜನ್ಮಕಥಂತಾಸಂಬೋಧಃ .. ಸಾಧನ 39..
 ಶೌಚಾತ್ವಾಂಗಜುಗುಪ್ಸಾ ಪರೈರಸಂಸರ್ಗಃ .. ಸಾಧನ 40..
 ಸತ್ತ್ವಶುದ್ಧಿಸೌಮನಸೈಕಾಗ್ರತೇಂದ್ರಿಯಜಯಾತ್ಮದರ್ಶನಯೋಗ್ಯತ್ವಾನಿ ಚ ..
 ಸಾಧನ 41..
 ಸಂತೋಷಾದನುತ್ತಮಃ ಸುಖಲಾಭಃ .. ಸಾಧನ 42..
 ಕಾಯೇಂದ್ರಿಯಸಿದ್ಧಿರಶುದ್ಧಿಕ್ಷಯಾತ್ಮಪಸಃ .. ಸಾಧನ 43..
 ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಾದಿಷ್ಟದೇವತಾಸಂಪ್ರಯೋಗಃ .. ಸಾಧನ 44..
 ಸಮಾಧಿಸಿದ್ಧಿರೀಶ್ವರಪ್ರಣಿಧಾನಾತ್ .. ಸಾಧನ 45..
 ಸ್ಥಿರಸುಖಮಾಸನಂ .. ಸಾಧನ 46..
 ಪ್ರಯತ್ನಶೈಥಿಲ್ಯಾನಂತ್ಯಸಮಾಪತ್ತಿಭ್ಯಾಂ .. ಸಾಧನ 47..
 ತತೋ ದ್ವಂದ್ವಾನಭಿಘಾತಃ .. ಸಾಧನ 48..
 ತಸ್ಮಿನ್ನತಿ ಶ್ವಾಸಪ್ರಶ್ವಾಸಯೋರ್ಗತಿವಿಚ್ಛೇದಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಃ .. ಸಾಧನ 49..
 ಸ ತು ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಸ್ತಂಭವೃತ್ತಿದೇಶಕಾಲಸಂಖ್ಯಾಭಿಃ ಪರಿದೃಷ್ಟೋ
 ದೀರ್ಘಸೂಕ್ಷ್ಮಃ
 .. ಸಾಧನ 50..
 ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರವಿಷಯಾಕ್ಷೇಪೀ ಚತುರ್ಥಃ .. ಸಾಧನ 51..
 ತತಃ ಕ್ಷೇಯತೇ ಪ್ರಕಾಶಾವರಣಂ .. ಸಾಧನ 52..
 ಧಾರಣಾಸು ಚ ಯೋಗ್ಯತಾ ಮನಸಃ .. ಸಾಧನ 53..
 ಸ್ವವಿಷಯಾಸಂಪ್ರಯೋಗೇ ಚಿತ್ತಸ್ವರೂಪಾನುಕಾರ ಇವೇಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ
 ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಃ .. ಸಾಧನ 54..
 ತತಃ ಪರಮಾ ವಶ್ಯತೇಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ .. ಸಾಧನ 55..
 ಇತಿ ಸಾಧನಪಾದಃ .. 2..
 ಅಥ ವಿಭೂತಿಪಾದಃ .. 3..
 ದೇಶಬಂಧಶ್ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಧಾರಣಾ .. ವಿಭೂತಿ 1..
 ತತ್ರ ಪ್ರತ್ಯಯೈಕತಾನತಾ ಧ್ಯಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 2..
 ತದೇವಾರ್ಥಮಾತ್ರನಿರ್ಭಾಸಂ ಸ್ವರೂಪಶೂನ್ಯಮಿವ ಸಮಾಧಿಃ .. ವಿಭೂತಿ 3..
 ತ್ರಯಮೇಕತ್ರ ಸಂಯಮಃ .. ವಿಭೂತಿ 4 ..
 ತಜ್ಜಯಾತ್ಪಜ್ಞಾಲೋಕಃ .. ವಿಭೂತಿ 5 ..

- ತಸ್ಯ ಭೂಮಿಷು ವಿನಿಯೋಗಃ .. ವಿಭೂತಿ 6..
 ತ್ರಯಮಂತರಂಗಂ ಪೂರ್ವೇಭ್ಯಃ .. ವಿಭೂತಿ 7..
 ತದಪಿ ಬಹಿರಂಗಂ ನಿರ್ಬೀಜಸ್ಯ .. ವಿಭೂತಿ 8..
 ವ್ಯತ್ಥಾನನಿರೋಧಸಂಸ್ಕಾರಯೋರಭಿಭವಪ್ರಾದುರ್ಭಾವೌ ನಿರೋಧಕ್ಷಣಚಿತ್ತಾನ್ವಯೋ
 ನಿರೋಧಪರಿಣಾಮಃ .. ವಿಭೂತಿ 9..
 ತಸ್ಯ ಪ್ರಶಾಂತವಾಹಿತಾ ಸಂಸ್ಕಾರಾತ್ .. ವಿಭೂತಿ 10..
 ಸರ್ವಾರ್ಥತೈಕಾಗ್ರತಯೋಃ ಕ್ಷಯೋದಯೌ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಸಮಾಧಿಪರಿಣಾಮಃ .. ವಿಭೂತಿ
 11..
 ಶಾಂತೋದಿತೌ ತುಲ್ಯಪ್ರತ್ಯಯೌ ಚಿತ್ತಸ್ಯೈಕಾಗ್ರತಾಪರಿಣಾಮಃ .. ವಿಭೂತಿ 12..
 ಏತೇನ ಭೂತೇಂದ್ರಿಯೇಷು ಧರ್ಮಲಕ್ಷಣಾವಸ್ಥಾಪರಿಣಾಮಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾಃ ..
 ವಿಭೂತಿ
 13..
 ಶಾಂತೋದಿತಾವ್ಯಪದೇಶ್ಯಧರ್ಮಾನುಪಾತೀ ಧರ್ಮೀ .. ವಿಭೂತಿ 14..
 ಕ್ರಮಾನ್ಯತ್ವಂ ಪರಿಣಾಮಾನ್ಯತ್ವೇ ಹೇತುಃ .. ವಿಭೂತಿ 15..
 ಪರಿಣಾಮತ್ರಯಸಂಯಮಾದತೀತಾನಾಗತಜ್ಞಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 16..
 ಶಬ್ದಾರ್ಥಪ್ರತ್ಯಯಾನಾಮಿತರೇತರಾಧ್ಯಾಸಾತ್ಸಂಕರಸ್ತತ್ಪ್ರವಿಭಾಗಸಂಯಮಾತ್ಸರ್ವಭೂತರು
 .. ವಿಭೂತಿ 17..
 ಸಂಸ್ಕಾರಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಣಾತ್ಪೂರ್ವಜಾತಿಜ್ಞಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 18..
 ಪ್ರತ್ಯಯಸ್ಯ ಪರಚಿತ್ತಜ್ಞಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 19..
 ನ ಚ ತತ್ಪಾಲಂಬನಂ ತಸ್ಯಾವಿಷಯೀಭೂತತ್ವಾತ್ .. ವಿಭೂತಿ 20..
 ಕಾಯರೂಪಸಂಯಮಾತ್ಪ್ರಾದ್ಯಾಹ್ಯಶಕ್ತಿಸ್ತಂಭೇ
 ಚಕ್ಷುಷ್ಯಕಾಶಾಸಂಯೋಗೇಽನ್ತರ್ಧಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 21..
 ಸೋಪಕ್ರಮಂ ನಿರುಪಕ್ರಮಂ ಚ ಕರ್ಮ ತತ್ಸಂಯಮಾದಪರಾಂತಜ್ಞಾನಮರಿಷ್ಟೇಭ್ಯೋ
 ವಾ .. ವಿಭೂತಿ 22..
 ಮೈತ್ರಾದಿಷು ಬಲಾನಿ .. ವಿಭೂತಿ 23..
 ಬಲೇಷು ಹಸ್ತಿಬಲಾದೀನಿ .. ವಿಭೂತಿ 24..
 ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾ ಲೋಕನ್ಯಾಸಾತ್ಪೂರ್ವವ್ಯವಹಿತವಿಪ್ರಕೃಷ್ಟಜ್ಞಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 25..
 ಭುವನಜ್ಞಾನಂ ಸೂರ್ಯೇ ಸಂಯಮಾತ್ .. ವಿಭೂತಿ 26..
 ಚಂದ್ರೇ ತಾರಾವ್ಯೂಹಜ್ಞಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 27..
 ಧ್ರುವೇ ತದ್ಗತಿಜ್ಞಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 28..
 ನಾಭಿಚಕ್ರೇ ಕಾಯವ್ಯೂಹಜ್ಞಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 29..
 ಕಂಠಕೂಪೇ ಕ್ಷುತಿಪಾಸಾನಿವೃತ್ತಿಃ .. ವಿಭೂತಿ 30..

ಕೂರ್ಮನಾಡ್ಯಾಂ ಸ್ಥೈರ್ಯಂ .. ವಿಭೂತಿ 31..

ಮೂರ್ಧಜ್ಯೋತಿಷಿ ಸಿದ್ಧದರ್ಶನಂ .. ವಿಭೂತಿ 32..

ಪ್ರಾತಿಭಾದ್ವಾ ಸರ್ವಂ .. ವಿಭೂತಿ 33..

ಹೃದಯೇ ಚಿತ್ರಸಂವಿತ್ .. ವಿಭೂತಿ 34..

ಸತ್ತ ಪುರುಷಯೋರತ್ಯಂತಾಸಂಕೀರ್ಣಯೋಃ ಪ್ರತ್ಯಯಾವಿಶೇಷೋ ಭೋಗಃ

ಪರಾರ್ಥಾನ್ಯಸ್ವಾರ್ಥಸಂಯಮಾತ್ಪುರುಷಜ್ಞಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 35..

[ಪರಾರ್ಥತ್ವಾತ್ ಸ್ವಾರ್ಥಸಂಯಮಾತ್ ಇತ್ಯೇವ ಬಹುಸಮ್ಮತಃ ಸೂತ್ರಪಾಠಃ .]

ತತಃ ಪ್ರಾತಿಭಶ್ರಾವಣವೇದನಾದರ್ಶಾಸ್ವಾದವಾರ್ತಾ ಜಾಯಂತೇ .. ವಿಭೂತಿ 36..

ತೇ ಸಮಾಧಾವುಪಸರ್ಗಾ ವ್ಯುತ್ಥಾನೇ ಸಿದ್ಧಯಃ .. ವಿಭೂತಿ 37..

ಬಂಧಕಾರಣಶೈಥಿಲ್ಯಾತ್ಪ್ರಚಾರಸಂವೇದನಾಚ್ಚ ಚಿತ್ರಸ್ಯ ಪರಶರೀರಾವೇಶಃ .. ವಿಭೂತಿ 38..

ಉದಾನಜಯಾಜ್ವಲಪಂಕಕಂಟಕಾದಿಷ್ಟಸಂಗ ಉತ್ಪ್ರಾಂತಿಶ್ಚ .. ವಿಭೂತಿ 39..

ಸಮಾನಜಯಾತ್ಪ್ರಜ್ವಲನಂ .. ವಿಭೂತಿ 40..

[ಜ್ವಲನಂ ಇತ್ಯೇವ ಬಹುಸಮ್ಮತಃ ಸೂತ್ರಪಾಠಃ]

ಶ್ರೋತ್ರಾಕಾಶಯೋಃ ಸಂಬಂಧಸಂಯಮಾದ್ಧಿವ್ಯಂ ಶ್ರೋತ್ರಂ .. ವಿಭೂತಿ 41..

ಕಾಯಾಕಾಶಯೋಃ ಸಂಬಂಧಸಂಯಮಾಲ್ಪಘುತೂಲಸಮಾಪತ್ತೇಶ್ಚಾಕಾಶಗಮನಂ .. ವಿಭೂತಿ 42..

ಬಹಿರಕಲ್ಪಿತಾ ವೃತ್ತಿರ್ಮಹಾವಿದೇಹಾ ತತಃ ಪ್ರಕಾಶಾವರಣಕ್ಷಯಃ .. ವಿಭೂತಿ 43..

ಸ್ಥೂಲಸ್ವರೂಪಸೂಕ್ಷ್ಮಾನ್ವಯಾರ್ಥವತ್ತ್ವಸಂಯಮಾದ್ಭೂತಜಯಃ .. ವಿಭೂತಿ 44..

ತತೋಽಣಿಮಾದಿಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಃ ಕಾಯಸಂಪತ್ತದ್ಧರ್ಮಾನಭಿಘಾತಶ್ಚ .. ವಿಭೂತಿ 45..

ರೂಪಲಾವಣ್ಯಬಲವಜ್ರಸಂಹನನತ್ವಾನಿ ಕಾಯಸಂಪತ್ .. ವಿಭೂತಿ 46..

ಗ್ರಹಣಸ್ವರೂಪಾಸ್ಮಿತಾನ್ವಯಾರ್ಥವತ್ತ್ವಸಂಯಮಾದಿಂದ್ರಿಯಜಯಃ .. ವಿಭೂತಿ 47..

ತತೋ ಮನೋಜವಿತ್ತಂ ವಿಕರಣಭಾವಃ ಪ್ರಧಾನಜಯಶ್ಚ .. ವಿಭೂತಿ 48..

ಸತ್ತ ಪುರುಷಾನ್ಯತಾಖ್ಯಾತಿಮಾತ್ರಸ್ಯ ಸರ್ವಭಾವಾಧಿಷ್ಠಾತ್ಪ್ರತ್ಯಂ ಸರ್ವಜ್ಞಾತ್ಪ್ರತ್ಯಂ ಚ .. ವಿಭೂತಿ 49..

ತದ್ವೈರಾಗ್ಯಾದಪಿ ದೋಷಬೀಜಕ್ಷಯೇ ಕೈವಲ್ಯಂ .. ವಿಭೂತಿ 50..

ಸ್ವಾಮ್ಯುಪನಿಮಂತ್ರಣೇ ಸಂಗಸ್ಮಯಾಽಕರಣಂ ಪುನರನಿಷ್ಟಪ್ರಸಂಗಾತ್ .. ವಿಭೂತಿ 51..

ಕ್ಷಣತತ್ತ್ವಮಯೋಃ ಸಂಯಮಾದ್ವಿವೇಕಜಂ ಜ್ಞಾನಂ .. ವಿಭೂತಿ 52..

ಜಾತಿಲಕ್ಷಣದೇಶೈರನ್ಯತಾನವಚ್ಛೇದಾತ್ಪುಲಯೋಸ್ತತಃ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿಃ .. ವಿಭೂತಿ

53..

ತಾರಕಂ ಸರ್ವವಿಷಯಂ ಸರ್ವಥಾವಿಷಯಮಕ್ರಮಂ ಚೇತಿ ವಿವೇಕಜಂ ಜ್ಞಾನಂ ..
ವಿಭೂತಿ 54..

ಸತ್ಪುರುಷಯೋಃ ಶುದ್ಧಿಸಾಮ್ಯೇ ಕೈವಲ್ಯಂ .. ವಿಭೂತಿ 55..

ಇತಿ ವಿಭೂತಿಪಾದಃ .. 3..

ಅಥ ಕೈವಲ್ಯಪಾದಃ .. 4..

ಜನ್ಮೋಷಧಿಮಂತ್ರತಪಃಸಮಾಧಿಜಾಃ ಸಿದ್ಧಯಃ .. ಕೈವಲ್ಯ 1..

ಜಾತ್ಯಂತರಪರಿಣಾಮಃ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾಪೂರಾತ್ .. ಕೈವಲ್ಯ 2..

ನಿಮಿತ್ತಮಪ್ರಯೋಜಕಂ ಪ್ರಕೃತೀನಾಂ ವರಣಭೇದಸ್ತು ತತಃ ಕ್ಷೇತ್ರಿಕವತ್ .. ಕೈವಲ್ಯ
3..

ನಿರ್ಮಾಣಚಿತ್ತಾನ್ಯಸ್ಮಿತಾಮಾತ್ರಾತ್ .. ಕೈವಲ್ಯ 4..

ಪ್ರವೃತ್ತಿಭೇದೇ ಪ್ರಯೋಜಕಂ ಚಿತ್ತಮೇಕಮನೇಕೇಷಾಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 5..

ತತ್ರ ಧ್ಯಾನಜಮನಾಶಯಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 6..

ಕರ್ಮಾಶುಕ್ಲಾಕೃಷ್ಣಂ ಯೋಗಿನಸ್ತ್ರಿವಿಧಮಿತರೇಷಾಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 7..

ತತಸ್ತದ್ವಿಪಾಕಾನುಗುಣಾನಾಮೇವಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿರ್ವಾಸನಾನಾಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 8..

ಜಾತಿದೇಶಕಾಲವ್ಯವಹಿತಾನಾಮಪ್ಯಾನಂತರ್ಯಂ ಸ್ಮೃತಿಸಂಸ್ಕಾರಯೋರೇಕರೂಪತ್ವಾತ್
.. ಕೈವಲ್ಯ 9..

ತಾಸಾಮನಾದಿತ್ವಂ ಚಾಸ್ಸಶಿಷೋ ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ .. ಕೈವಲ್ಯ 10..

ಹೇತುಫಲಾಶ್ರಯಾಲಂಬನೈಃ ಸಂಗೃಹೀತತ್ವಾದೇಷಾಮಭಾವೇ ತದಭಾವಃ .. ಕೈವಲ್ಯ

11..

ಅತೀತಾನಾಗತಂ ಸ್ವರೂಪತೋಽಸ್ತದ್ಭೇದಾದ್ಧರ್ಮಾಣಾಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 12..

ತೇ ವ್ಯಕ್ತಸೂಕ್ಷ್ಮ ಗುಣಾತ್ಮಾನಃ .. ಕೈವಲ್ಯ 13..

ಪರಿಣಾಮೈಕತ್ವಾದ್ವಸ್ತುತತ್ತ್ವಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 14..

ವಸ್ತುಸಾಮ್ಯೇ ಚಿತ್ತಭೇದಾತ್ತಯೋರ್ವಿವಿಕ್ತಃ ಪಂಥಾಃ .. ಕೈವಲ್ಯ 15..

ತದುಪರಾಗಾಪೇಕ್ಷಿತ್ವಾಚ್ಚಿತ್ತಸ್ಯ ವಸ್ತು ಜ್ಞಾತಾಜ್ಞಾತಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 16..

ಸದಾ ಜ್ಞಾತಾಶ್ಚಿತ್ತವೃತ್ತಯಃ ತತ್ರ ಭೋಜಃ ಪುರುಷಸ್ಯಾಪರಿಣಾಮಿತ್ವಾತ್ .. ಕೈವಲ್ಯ 17..

ನ ತತ್ತ್ವಾಭಾಸಂ ದೃಶ್ಯತ್ವಾತ್ .. ಕೈವಲ್ಯ 18..

ಏಕಸಮಯೇ ಚೋಭಯಾನವಧಾರಣಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 19..

ಚಿತ್ತಾಂತರದೃಶ್ಯೇ ಬುದ್ಧಿಬುದ್ಧೇರತಿಪ್ರಸಂಗಃ ಸ್ಮೃತಿಸಂಕರಶ್ಚ .. ಕೈವಲ್ಯ 20..

ಚಿತ್ತೇರಪ್ರತಿಸಂಕ್ರಮಾಯಾಸ್ತದಾಕಾರಾಪತ್ತೌ ಸ್ವಬುದ್ಧಿಸಂವೇದನಂ .. ಕೈವಲ್ಯ

21..

ದ್ರಷ್ಟೃದೃಶ್ಯೋಪರಕ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಸರ್ವಾರ್ಥಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 22..

ತದಸಂಖ್ಯೇಯವಾಸನಾಭಿಶ್ಚಿತ್ರಮಪಿ ಪರಾರ್ಥಂ ಸಂಹತ್ಯಕಾರಿತ್ವಾತ್ .. ಕೈವಲ್ಯ
23..

ವಿಶೇಷದರ್ಶಿನ ಆತ್ಮಭಾವಭಾವನಾನಿವೃತ್ತಿಃ .. ಕೈವಲ್ಯ 24..

ತದಾ ವಿವೇಕನಿಮ್ಮಂ ಕೈವಲ್ಯಪ್ರಾಘ್ಬಾರಂ ಚಿತ್ತಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 25..

ತಚ್ಚಿದ್ರೇಷು ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತರಾಣಿ ಸಂಸ್ಕಾರೇಭ್ಯಃ .. ಕೈವಲ್ಯ 26..

ಹಾನಮೇಷಾಂ ಕ್ಲೇಶವದುಕ್ತಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 27..

ಪ್ರಸಂಖ್ಯಾನೇಷಪ್ರಕುಸೀದಸ್ಯ ಸರ್ವಥಾ ವಿವೇಕಖ್ಯಾತೇರ್ಧರ್ಮಮೇಘಃ ಸಮಾಧಿಃ
.. ಕೈವಲ್ಯ 28..

ತತಃ ಕ್ಲೇಶಕರ್ಮನಿವೃತ್ತಿಃ .. ಕೈವಲ್ಯ 29..

ತದಾ ಸರ್ವಾವರಣಮಲಾಪೇತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಸ್ಯಾನಂತ್ಯಾಜ್ಞೇಯಮಲ್ಪಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 30..

ತತಃ ಕೃತಾರ್ಥಾನಾಂ ಪರಿಣಾಮಕ್ರಮಸಮಾಪ್ತಿಗುಣಾನಾಂ .. ಕೈವಲ್ಯ 31..

ಕ್ಷಣಪ್ರತಿಯೋಗೀ ಪರಿಣಾಮಾಪರಾಂತನಿರ್ಗ್ರಾಹ್ಯಃ ಕ್ರಮಃ .. ಕೈವಲ್ಯ 32..

ಪುರುಷಾರ್ಥಶೂನ್ಯಾನಾಂ ಗುಣಾನಾಂ ಪ್ರತಿಪ್ರಸವಃ ಕೈವಲ್ಯಂ ಸ್ವರೂಪಪ್ರತಿಷ್ಠಾ
ವಾ ಚಿತಿಶಕ್ತೇರಿತಿ .. ಕೈವಲ್ಯ 33..

ಚಿತಿಶಕ್ತಿಃ ಇತಿ ಬಹುಸಮ್ಮತಃ ಸೂತ್ರಪಾಠಃ .

ಇತಿ ಕೈವಲ್ಯ ಪಾದಃ .. 4..

ಇತಿ ಪಾತಂಜಲಯೋಗಸೂತ್ರಾಣಿ .

ಪ್ರಮಾದಾಃ ಸೂರ್ಯಾಂಶು ರಾಯಾಯ ಪ್ರೇಷಿತವ್ಯಾಃ .

Encoded and proofread by Suryansu Ray suryansuray at yahoo.com

Bhoja Vritti

pdf was typeset on November 22, 2022

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com